

Občina Tišina

***DOLGOROČNI IN SREDNJEROČNI
RAZVOJNI PROGRAM
OBČINE TIŠINA***

April, 2013

KAZALO VSEBINE

1	UVODNA POJASNILA.....	10
1.1	PREDSTAVITEV OBČINE TIŠINA.....	10
1.2	ORIS RAZVOJA V PRETEKLOSTI.....	11
1.3	GLAVNI PROBLEMI.....	12
1.4	RAZLOG IN IZHODIŠČE ZA IZDELAVO RAZVOJNEGA PROGRAMA TER NJEGOVA VSEBINA	13
1.5	METODE, KI SO BILE UPORABLJENE PRI IZDELAVI RAZVOJNEGA PROGRAMA OBČINE TIŠINA, NJEGOVI AVTORJI IN SODELUJOČI PRI PRIPRAVI.....	14
2	ORIS GIBANJA RAZVONIH DEJAVNIKOV V OBČINI TIŠINA V ZADNJIH PETIH DESETLETJIH.....	16
2.1	LJUDJE	16
2.1.1	GIBANJE ŠTEVILA LJUDI PO NASELJIH.....	16
2.1.2	GIBANJE IZSELJEVANJA, PRISELJEVANJA IN ZDOMSTVA.....	23
2.1.2.1	Izseljevanje in priseljevanje v zadnjih desetletjih	23
2.1.2.2	Zdomstvo v obdobju popisa 2002.....	26
2.1.3	SPREMEMBE STRUKTUR PREBIVALSTVA V OBDOBJU 2002 - 2012.....	26
2.1.3.1	Aktivni prebivalci	26
2.1.3.2	Osebe z lastnimi dohodki.....	29
2.1.3.3	Vzdrževane osebe	31
2.1.3.4	Kmečko prebivalstvo	31
2.1.3.5	Starostna struktura prebivalstva.....	34
2.1.3.6	Sestava prebivalstva po spolu in starosti v letu 2002	36
2.1.3.7	Zaposlenost, šolanje ter migracija prebivalstva.....	38
2.1.3.8	Izobrazbena struktura aktivnih prebivalcev	40
2.1.3.8.1	Izobrazbena struktura mladih glede na poklicno usmeritev	41
2.1.4	STRUKTURA GOSPODINJSTEV.....	45
2.1.4.1	Število gospodinjstev in delež gospodinjstev s kmečkim prebivalstvom.....	45
2.1.4.2	Gospodinjstva in njihovi stanovanjski skladi	46
2.1.5	PRIMERJAVA S PODATKI ZA CELO DRŽAVO.....	48
2.2	GOSPODARSTVO V ZADNJI ČETRRTINI STOLETJA	52
2.2.1	PREMOŽENJSKI IN KAPITALSKI TOKOVI.....	52
2.2.2	TEMELJNE ZNAČILNOSTI SPREMINJANJA DEJAVNOSTNE IN PODJETNIŠKE STRUKTURE.....	53
2.2.2.1	Dejavnostna struktura	53
2.2.2.2	Struktura podjetij in obratov.....	53
2.2.2.3	Struktura kmetijskih skladov gospodinjstev – zemljišča, živina, stroji, oprema in hlevi..	57
2.2.2.4	Razvojni procesi v kmetijstvu v zadnjih desetletjih	63
2.3	INFRASTRUKTURA	64
2.3.1	RAZVOJ MATERIALNE INFRASTRUKTURE.....	64
2.3.2	RAZVOJ INTELEKTUALNE INFRASTRUKTURE.....	69
2.4	OKOLJE IN PROSTOR	75
2.4.1	UREJANJE PROSTORA	75
2.4.2	KVALITETA PROSTORA	77

2.4.3	DEGRADACIJA PROSTORA.....	79
2.4.3.1	Onesnaževanje tal	79
2.4.3.2	Vodno gospodarjenje	79
2.4.3.3	Odlagališča odpadkov in ravnanje z odpadki.....	82
2.4.3.4	Gramoznice.....	86
2.5	ZGODOVINSKI RAZVOJ IN SOCIOLOŠKE ZNAČILNOSTI RAZVOJA OBMOČJA OBČINE TIŠINE.....	88
2.5.1	O ZGODOVINI OBMOČJA OBČINE TIŠINA	88
2.5.2	O MENTALITETI KOLEKTIVA.....	91
2.5.2.1	Nezadostnost naravnih danosti za gospodarski razvoj in pomembnost duha podjetništva	91
2.6	KLJUČNI FAKTORJI RAZVOJA V PRETEKLOSTI	93
2.6.1	KLJUČNI FAKTORJI, KI SO VPLIVALI NA SESTAVE PREBIVALSTVA	93
2.6.2	KLJUČNI FAKTORJI IN GLAVNE OVIRE GOSPODARSKE RASTI.....	94
2.6.3	KLJUČNI FAKTORJI, KI SO VPLIVALI NA RAZVOJ INFRASTRUKTURE IN NARAVNEGA OKOLJA ..	95
2.6.3.1	Infrastruktura	95
2.6.3.2	Naravno okolje	95
2.7	UPRAVNA UREDITEV OBČINE TIŠINA	96
3	RAZPOLOŽLJIVI RAZVOJNI DEJAVNIKI (RESURSI) IN STOPNJA NJIHOVE IZKORIŠČENOSTI V LETU 2011.....	98
3.1	LJUDJE	98
3.2	FINANČNA MOČ OBČINE.....	101
3.3	PODJETNIKI	103
3.4	NARAVNE DANOSTI.....	105
3.4.1	GEOGRAFSKE IN GEOFIZIČNE ZNAČILNOSTI OBČINE TIŠINA	105
3.4.2	ZEMLJIŠČA.....	105
3.4.2.1	Pregled stavbnih zemljišč in nezazidalnih stavbnih zemljišč v občini.....	107
3.4.3	DRUGE NARAVNE DANOSTI	110
3.4.3.1	Geotermalna energija in mineralne surovine	110
3.4.3.2	Naravni pogoji.....	111
3.4.3.3	Vodni viri	112
3.4.3.4	Favna in Flora.....	113
3.4.3.5	Energetski potencial reke Mure.....	114
3.4.4	NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA.....	115
3.4.4.1	Naravna dediščina	115
3.4.4.2	Kulturna dediščina	120
3.5	MATERIALNA INFRASTRUKTURA.....	126
3.5.1	PROMETNA INFRASTRUKTURA	126
3.5.1.1	Cestna infrastruktura	126
3.5.2	ŽELEZNIŠKA INFRASTRUKTURA	129
3.5.3	TELEKOMUNIKACIJSKA INFRASTRUKTURA	131
3.5.4	ENERGETSKA INFRASTRUKTURA	132

3.5.5	Vodovodi in kanalizacije	133
3.5.6	POSLOVNI IN STANOVANJSKI OBJEKTI	140
3.6	INTELEKTUALNA INFRASTRUKTURA	142
3.7	GOSPODARSKA STRUKTURA.....	144
3.8	KMETIJSKA STRUKTURA	147
3.9	KLJUČNE POSPEŠEVALNE IN OVIRALNE ZNAČILNOSTI RAZPOLOŽLJIVIH RAZVOJNIH RESURSOV	150
4	OPREDELITEV RELAVANTNEGA OKOLJA IN SCENARIJI NJEGOVEGA VERJETNEGA RAZVOJA DO LETA 2020.....	151
4.1	OPREDELITEV RELEVANTNEGA RAZVOJNEGA OKOLJA OBČINE TIŠINA.....	151
4.2	OPREDELITEV KLJUČNIH FAKTORJEV RAZVOJA V RELEVANTNEM OKOLJU.....	152
4.3	PESIMISTIČNI IN OPTIMISTIČNI SCENARIJ RAZVOJA RELEVANTNEGA OKOLJA DO LETA 2020	153
4.3.1	PESIMISTIČNI SCENARIJ	153
4.3.1.1	Obdobje 2013 - 2015	153
4.3.1.2	Obdobje 2015 - 2020	153
4.3.2	OPTIMISTIČNI SCENARIJ.....	155
4.3.2.1	Obdobje 2013 - 2015	155
4.3.2.2	Obdobje 2015 - 2020	155
4.4	NAJBOLJ VERJETNI SCENARIJ RAZVOJA RELEVANTNEGA OKOLJA DO LETA 2020	156
4.4.1	OBDOBJE 2013 - 2015	156
4.4.2	OBDOBJE 2015 - 2020	156
5	POTREBEN IN MOŽEN GOSPODARSKI IN SOCIALNI RAZVOJ OBČINE TIŠINE V OBDOBJU 2014-2020.....	158
5.1	VIZIJA LETA 2020.....	158
5.2	RAZVOJNI CILJI DO LETA 2020.....	159
5.2.1	CILJNA STRUKTURA PREBIVALSTVA IN ZAPOSLENOSTI	159
5.2.2	CILJNI PROCESI V SPREMINJANJU STRUKTURE GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI TER PODJETIJ IN OBRATOV V OBDOBJU 2014 - 2020	159
5.2.3	CILJI NA PODROČJU INFRASTRUKTURNIH DEJAVNOSTI V OBDOBJU 2014 - 2020	160
5.2.3.1	Materialna gospodarska infrastruktura	160
5.2.3.2	Intelektualna gospodarska infrastruktura in infrastrukturne podjetniške aktivnosti.....	160
5.2.3.3	Intelektualna kulturna in socialna infrastruktura in aktivnosti	162
5.2.4	CILJI NA PODROČJU VAROVANJA OKOLJA TER GOSPODARJENJA S PROSTOROM IN NARAVNIMI BOGASTVI V OBDOBJU 2014 - 2020	163

5.2.4.1	Varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine.....	163
5.2.4.2	Gospodarjenje s prostorom in naravnimi bogastvi.....	163
5.2.5	TEMELJNE POVEZAVE MED SKUPINAMI CILJEV - RAZVOJNO VZVODJE	164
5.2.5.1	Namen, ki povezuje vse cilje.....	164
5.2.5.2	Temeljni povezovalni cilji.....	164
5.2.5.3	Izvedeni (strateški) povezovalni cilji	164
5.3	PRIMERJAVA RAZPOLOŽLJIVIH RAZVOJNIH RESURSOV V LETU 2012 IN RAZVOJNIH CILJEV DO LETA 2020.....	166
5.4	GLAVNI POGOJI ZA SMOTRNO POVEZOVANJE Z RELEVANTNIM OKOLJEM.....	167
6	MATRIČNI PRIKAZ RAZVOJNIH PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NAVARNOSTI OBČINE TIŠINA.....	168
6.1	NUJNI UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE RAZVOJNIH SLABOSTI IN NEVARNOSTI TER IZKORIŠČANJE PREDNOSTI IN PRILOŽNOSTI.....	169
7	RAZVOJNA STRATEGIJA DO LETA 2020.....	171
7.1	STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU PODJETNIŠKE MOTIVACIJE IN POGLABLJANJA ZNANJA.....	171
7.2	STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU KMETIJSTVA.....	174
7.3	STRATEŠKI UKREPI IN AKTIVNOSTI NA PODROČJU INFRASTRUKTURE	179
7.3.1	MATERIALNA GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA	179
7.3.2	INTELEKTUALNA GOSPODARSKA IN TURISTIČNA INFRASTRUKTURA	181
7.3.3	INTELEKTUALNA KULTURNA IN SOCIALNA INFRASTRUKTURA.....	183
7.4	STRATEŠKE AKTIVNOSTI NA PODROČJU PRIDOBIVANJA NALOŽB IN DENARJA ZANJE IZVEN OBČINE	186
7.5	STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU VAROVANJA OKOLJA IN GOSPODARJENJA S PROSTOROM.....	187
7.5.1	VAROVANJE OKOLJA TER NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE	187
7.5.2	GOSPODARJENJE S PROSTOROM IN NARAVNIMI BOGASTVI.....	189
7.6	UKREPI ZA SKLADEN (DEMOGRAFSKI) RAZVOJ OBČINE TIŠINA	191
8	AKCIJSKI NAČRT.....	193
9	MOBILIZACIJSKI MEHANIZMI ZA URESNIČITEV RAZVOJNEGA PROGRAMA... ..	198
10	LITERATURA IN VIRI	200

Kazalo tabel

Tabela 1: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011	18
Tabela 2: Prebivalstvo po narodni pripadnosti, občina Tišina, Popis 2002	21
Tabela 3: Prebivalstvo po veroizpovedi, občina Tišina, Popis 2002	21
Tabela 4: Prebivalstvo po rojstvu in smrti v občini Tišina	22
Tabela 5: Zadnja selitev prebivalstva po tipu selitve, občina Tišina, 2002.....	23
Tabela 6: Priseljenci v občino Tišina po državi prvega prebivališča, Popis 2002	24
Tabela 7: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1995-2010	24
Tabela 8: Prebivalstvo po kraju popisa in navzočnosti ob popisu, občina Tišina	26
Tabela 9: Aktivni prebivalci po naseljih v občini Tišina v letih 1991, 2002 in 2011	27
Tabela 10: Spreminjanje struktur prebivalstva občine Tišina po aktivnosti v obdobju 1981-2002	30
Tabela 11: Delovno aktivno prebivalstvo, zaposlene osebe in kmetje v občini Tišina od 2005 do 2012.....	32
Tabela 12: Prebivalstvo po naseljih v občini Tišina po dejavnosti, 2002	33
Tabela 13: Prebivalstvo po petletnih starostnih skupinah, občina Tišina, 1999-2011	35
Tabela 14: Prebivalstvo po izbranih starostnih skupinah, indeks staranja in povprečna starost.....	37
Tabela 15: Prebivalstvo, ki se izobražuje in dnevi migranti po kraju prebivališča in kraju	38
Tabela 16: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju prebivališča in	39
Tabela 17: Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju dela v Sloveniji in.....	39
Tabela 18: Izobrazbena struktura prebivalcev, starejših od 15 let v občini Tišina, 2002.....	41
Tabela 19: Vpisi učencev po končani osnovni šoli	42
Tabela 20: Vpisi učencev v poklicne programe	43
Tabela 21: Študentje diplomanti- prejemniki nagrad v občini Tišina	44
Tabela 22: Število gospodinjstev in povprečna velikost gospodinjstev po naseljih v občini	45
Tabela 23: Pregled stanovanj in njihove starosti po naseljih v občini Tišina v letu 2002	46
Tabela 24: Pregled opremljenosti stanovanj po naseljih v občini Tišina v letu 2002	47
Tabela 25: Pomembnejše strukture prebivalstva izražene v odstotkih za.....	48
Tabela 26: Pomembnejše strukture prebivalstva za občino Tišina in Republiko Slovenijo v letu 2010	49
Tabela 27: Kazalniki za občino Tišino v letu 2010-preračunani statistični podatki za občino....	51
Tabela 28: Gibanje števila podjetij, števila zaposlenih v teh podjetjih in skupnih prihodkov v podjetjih na območju občine Tišina v obdobju 1999-2011.....	54
Tabela 29: Pregled pravnih oseb v občini Tišina	55
Tabela 30: Pregled obrtnikov, ki delujejo v občini Tišina po sekcijah in so člani Obrtno - podjetniške zbornice	56
Tabela 31: Pregled površin zemljišč v lasti gospodinjstev v občini Tišina v letu 2000 in 2010... 57	57
Tabela 32: Kmetijska zemljišča namenjena za porabo v občini Tišina	57
Tabela 33: Pregled rabe zemljišč v občini Tišina letu 2000 in 2010	58
Tabela 34: Pregled velikostne strukture zemljišč v uporabi (KZU) v občini Tišina v letu 2000 in 2010	58
Tabela 35: Kmetijska zemljišča po katastrskih občinah (K.O).....	60
Tabela 36: Raba zemljišč v občini Tišina v letih 2000 in 2010	61
Tabela 37: Pregled staleža živine v občini Tišina v letu 2010.....	62
Tabela 38: Pregled opremljenosti kmečkih gospodarstev (KMG) v občini Tišina v letih 2000 in 2010	62

Tabela 39: Območje za katera je potrebno dodatno izdelati Podrobne občinske načrte (OPPN)	68
Tabela 40: Zagotavljanje varstva otrok v vrtcih.....	70
Tabela 41: Pregled števila vpisanih otrok in oddelkov za obdobje 2001-2013.....	71
Tabela 42: Pregled števila vpisanih otrok na OŠ Tišina	72
Tabela 43: Oskrba starejših in ostarelih z občin Tišina v zavodih	73
Tabela 44: Območje NATURE v občini Tišina	77
Tabela 45: Število ekoloških otokov po vaseh, marec 2013	83
Tabela 46: Ravnanje z odpadki v občini Tišina.....	84
Tabela 47: Divja odlagališča v občini Tišina.....	85
Tabela 48: Kvalifikacijska struktura brezposelnih oseb v občini Tišina na dan 31.12.2011	98
Tabela 49: Aktivno prebivalstvo v občini Tišina o starostni strukturi.....	99
Tabela 50: Struktura aktivnega prebivalstva v občini Tišina	100
Tabela 51: Velikost proračuna Občine Tišina po letih od začetka ustanovitve samostojne občine	101
Tabela 52: Pravni status podjetij- družb v Občini Tišina, oktober 2012	103
Tabela 53: Pregled rabe zemljišč v občini Tišina v letu 2010.....	106
Tabela 54: Pregled stavbnih zemljišč po K.O (december 2012).....	107
Tabela 55: Nezazidana stavbna zemljišča po K.O. zavezana za odmero NUSZ za nezazidana..	108
Tabela 56: Območja nezazidanih stavbnih zemljišč, za katera je potrebno izdelati OPPN.....	108
Tabela 57: Naravne vrednote v občini Tišina.....	116
Tabela 58: Zavarovano območje v občini Tišina.....	117
Tabela 59: Pregled cest v občini Tišina	126
Tabela 60: Zgrajeni pločniki v naseljih občine Tišina	128
Tabela 61: Pregled osnovnih podatkov v zvezi z JR v občini Tišina	129
Tabela 62: Prikaz dolžni vodovoda po posameznih vaseh in leto izgradnje	134
Tabela 63: Črpaljšča in količina odvzete vode v občini Tišina	136
Tabela 64: Zasebni vodovodi na območju občine Tišina	136
Tabela 65: Dolžina kanalizacijskega sistema v občini Tišina	137
Tabela 66: Komunalne čistilne naprave v občini Tišina	137
Tabela 67: Letni povprečni učinek čiščenja ČN v občini Tišina za leto 2012.....	138
Tabela 68: Seznam kanalizacijskih prečrpališč v občini Tišina	139
Tabela 69: Društva v občini Tišini po naseljih.....	143

Kazalo grafov

Graf 1: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011	16
Graf 2: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011	19
Graf 3: Prebivalstvo po rojstvu in smrti v občini Tišina v obdobju od 1999 do 2012.....	22
Graf 4: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1995-2010.....	25
Graf 5: Delovno aktivno prebivalstvo, občina Tišina 2005-2012.....	28
Graf 6: Registrirane brezposelne osebe, občina Tišina 2005-2012.....	28
Graf 7: Stopnja registrirane brezposelnosti, občina Tišina 2005-2012	29
Graf 8: Osebe z lastnimi dohodi v občini Tišina ob popisu leta 1981, 1991 in 2002.....	30
Graf 9: Vzdrževane osebe v občini Tišina v obdobju 1981-2002	31
Graf 10: Kmečko prebivalstvo kot samozaposlene osebe v obdobju	32
Graf 11: Delovno aktivno prebivalstvo, zaposlene osebe in kmetje v občini Tišina od 2005 do 2012.....	33
Graf 12: Prebivalstvo po velikih starostnih skupinah, občina Tišina, 1999-2011	34
Graf 13: Gibanje starostne strukture prebivalstva v občini Tišina v obdobju 1999-2011	36
Graf 14: Programi / smeri vpisov učencev po končani osnovni šoli.....	42
Graf 15: Gibanje števila diplomantov družboslovne in naravoslovne smeri.....	44
Graf 16: Gibanje števila podjetij in števila zaposlenih v teh podjetjih v občini Tišina	54
Graf 17: Gibanje števila obrtnikov	56
Graf 18: Prikaz kmetijskih zemljišč, kjer so v površine kmetijskih zemljišč vključena vsa zemljišča v občini in kjer so iz zemljišč odvzeta zemljišča v lasti R Slovenije	59
Graf 19: Prikaz gibanja števila otrok, v vrtcih v občini in izven občine.....	70
Graf 20: Pregled števila vseh vpisanih otrok v vrtec v obdobju 2001/2002- 2012/2013.....	71
Graf 21: Primerjava registriranih brezposelnih oseb po starostni strukturi v občini Tišina, ...	100
Graf 22: Prikaz realizacije proračuna občine Tišina v € v obdobju 1999-2012	102
Graf 23: Skupaj število društev razvrščenih po področjih v občini Tišina.....	144

Kazalo slik

Slika 1: Grafična karta območja občina Tišina z mejami katastrskih občin.....	15
Slika 2: Vasi v občini Tišina	17
Slika 3: Pogled na občino Tišina iz zraka	59
Slika 4: Območja za razvoj gospodarskih in servisnih dejavnosti- Gederovci in Sodišinci.....	66
Slika 5: Območje za razvoj gospodarskih in servisnih dejavnosti- Tišina in Tropovci.....	67
Slika 6: Območja za razvoj gospodarskih, servisnih in turističnih dejavnosti- Petanjci	67
Slika 7: Nizko energetske vrtec Plavček	72
Slika 8: Vrtec Lavra.....	72
Slika 9: Osnovna šola Tišina	73
Slika 10: Podružnična šola Gederovci	73
Slika 11: Občinski prostorski načrt- prikaz namenske rabe.....	76
Slika 12: Natura 2000 v občini Tišina-obstoječe stanje	78
Slika 13: Natura 200 v občini Tišina- predlogi	78
Slika 14: Vodovarstvena območja v občini Tišina	80
Slika 15: Državni lokacijski načrt- visokovodni nasipi	81

Slika 16: <i>Eno izmed divjih odlagališč v občini Tišina</i>	85
Slika 17: <i>Divja odlagališča v občini Tišina</i>	86
Slika 18: <i>Ribniki pri Gradišču</i>	87
Slika 19: <i>Ribnik v Zatonu</i>	87
Slika 20: <i>Večji kompleksi stavbnih zemljišč za stanovanjsko pozidavo</i>	109
Slika 21: <i>Reka Mura</i>	113
Slika 22: <i>Natura 2000- ptice</i>	113
Slika 23: <i>Naravno pomembno območje občine Tišina</i>	116
Slika 24: <i>Tišinski park</i>	117
Slika 25: <i>Plavček</i>	118
Slika 26: <i>Močvirje Zaton</i>	118
Slika 27: <i>Vodna učna pot Mokoš</i>	118
Slika 28: <i>Varovani gozdovi v občini Tišina</i>	119
Slika 29: <i>Cerkev Marijinega rojstva na Tišini</i>	120
Slika 30: <i>Ostanki dvorca na Tišini</i>	121
Slika 31: <i>Arheološki posnetek dvorca na Tišini</i>	121
Slika 32: <i>Keplerjeva plošča vVrtu spominov in tovarištva</i>	123
Slika 33: <i>Vrt spominov in tovarištva</i>	123
Slika 34: <i>Enota SAZU na Petanjcih</i>	123
Slika 35: <i>Ceste v občini Tišina</i>	127
Slika 36: <i>Različice koridorjev nove železniške infrastrukture na relaciji</i>	130
Slika 37: <i>Trasa kaoksjalnega kabla v občini Tišina</i>	132
Slika 38: <i>Vodovodno omrežje v občini Tišina</i>	135
Slika 39: <i>Čistilna naprava Murski Črnci</i>	138
Slika 40: <i>Čistilna naprava Petanjci</i>	138
Slika 41: <i>Kanalizacijsko omrežje v občini Tišina</i>	140
Slika 42: <i>Poslovno- stanovanjski objekt Tišina</i>	141
Slika 43: <i>Kolesarjenje po občini</i>	145
Slika 44: <i>Pohodništvo v občini Tišina</i>	146
Slika 45: <i>Kolesarske poti v občini Tišina</i>	147
Slika 46: <i>Pohodniške poti v občini Tišina</i> ..	147
Slika 47: <i>Kmetijstvo v občini</i>	148
Slika 48: <i>Tišinska ravnica</i>	148
Slika 49: <i>Kmečka tržnica na Tišini</i>	149

1 UVODNA POJASNILA

1.1 Predstavitev občine Tišina

Občina Tišina je bila na novo ustanovljena na podlagi zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območjih (Ur. list RS 59/98) in je nastala na območju prejšnje skupne občine Murska Sobota in še pozneje skupne občine Cankova-Tišina. Občina Tišina se z 38,8km² površine razteza na levem bregu Mure, vzhodno od avstrijske meje in mejne reke Kučnice, ob potokih Mokoš in Dobel, v zahodnem delu Ravenskega. Ob koncu leta 2012 je na območju občine prebivalo 4.140 ljudi .

Občino Tišina sestavlja 12 naselij in zaselek Romi: Borejci, Gederovci, Gradišče, Krajna, Murski Črnci, Murski Petrovci, Petanjci, Rankovci, Sodišinci, Tišina, Tropovci, Vanča vas in romsko naselje Borejci–Vanča vas. Občinsko središče je Tišina, ki se je razvilo ob potoku Mokoš in regionalni cesti Murska Sobota - Maribor. S sosednjima krajema Petanjci in Tropovci sestavlja enotno panonsko naselbino.

Relief občine Tišina je tipično panonski, saj je njena celotna površina skorajda povsem ravna. Tudi podnebje, vodovje, sestava tal, rastlinstvo in živalstvo so izrazito panonski. Gozdov je malo in ležijo pretežno ob levem bregu reke Mure, ki je naravna meja občine na jugozahodu in zahodu.

Občina je še vedno pretežno kmetijska, čeprav je čistih kmetij vedno manj, več pa je takih, ki jim je kmetijstvo dopolnilna dejavnost ob zaposlitvi v večjih centrih, kot so Murska Sobota, Radenci in Gornja Radgona. Dobro pa sta v občini razvita drobno gospodarstvo in podjetništvo.

Velika večina otrok iz občine obiskuje osnovno šolo na Tišini, nekaj pa tudi obiskuje podružnično OŠ v Gederovcih. Otroški vrtec je v Tišini in sicer javni vrtec pri OŠ Tišina in enota zasebnega vrtec Laura. Zdravstveno varstvo občanov občine Tišina izvajajo Zasebni zdravstveni delavci.

Cestno omrežje je v občini Tišina dobro razvejano. V omenjeni občini so asfaltirane že vse regionalne in lokalne ceste, ki pa so že načete.

Občina Tišina meji na občine Cankova, Puconci, Radenci in Mestno občino Murska Sobota. Na zahodu pa na sosednjo državo Republiko Avstrijo.

1.2 Oris razvoja v preteklosti

V letu 1869 je živel v naseljih, ki tvorijo sedanjo občino Tišino, 2.866 ljudi in v letu 2011 4.134 ljudi, kar je za 44,24% več. Število prebivalstva je razmeroma naraščalo do popisa leta 1981, ko je le-to znašalo 4.347 ljudi, nato pa se je število prebivalcev občine do leta 2011 začelo padati in se je zmanjšalo za 4,9%.

Število doma živčih aktivnih prebivalcev občine Tišina se je od leta 1991, ko jih je bilo 57,8%, do leta 2002 zmanjšalo na 50,5%, število vzdrževanih oseb se je v istem obdobju povečalo s 23,9% na 30,3%, število oseb z lastnimi dohodki pa je poraslo s 14,4% na 28,2%.

Večina prebivalcev iz občine Tišina, ki so med obema svetovnima vojnama emigrirali in so delali in/ali živeli v tujini, so se selili predvsem v Francijo. Še pred začetkom druge svetovne vojne pa se je večina izseljenih vrnila domov. Stopnja izseljevanja prebivalcev iz občine Tišina in priselitev iz tujine v občino je bila sorazmerno nizka.

Število doma živčih aktivnih prebivalcev občine Tišina se je od leta 2002, ko jih je bilo 2.117, do leta 2011 zmanjšalo na 2.041, število oseb z lastnimi dohodki je poraslo s 401 v letu 1981 na 903 v letu 2002, v enakem obdobju pa se je število vzdrževanih oseb zmanjšalo s 1.448 na 1.112. Kmečko prebivalstvo se je od leta 2005, ko je bilo v občini 157 samozaposlenih kmetov, do leta 2012 povečalo na 174.

Starost prebivalcev se je od leta 1969 stalno povečevala, stopnja njihovega izseljevanja in priseljevanja pa je bila vseskozi nizka.

Do začetka sedemdesetih let sta bili kmetijstvo in zlasti z njim povezana obrt glavni gospodarski dejavnosti v občini, po tem obdobju sta začeli pridobivati na pomenu industrija in gradbeništvo, v začetku devetdesetih let pa še trgovina in druge storitvene dejavnosti.

Ob koncu šestdesetih let so prebivalci občine Tišina začeli z gradnjo vaških vodovodov in asfaltiranjem lokalnih cest in desetletje za tem s širitvijo telefonskega omrežja. V tem obdobju so zgradili tudi novo osnovno šolo v Tišini.

Povečanje uporabe pesticidov in umetnih gnojil v kmetijstvu po letu 1970 je močno povečalo onesnaženost tal, nenačrtno izkopavanje gramoza in odlaganje smeti pa je boleče poseglo v prostor, zato se je njegova kakovost v zadnji četrtini stoletja precej poslabšala.

1.3 Glavni problemi

Bodoči razvoj občine Tišina je deloma pogojen z njenim razvojem v preteklost, deloma s sedanjimi sestavami ljudi (izobrazbena, starostna, socialna), gospodarsko sestavo, stanjem infrastrukture in naravnimi danostmi ter deloma z opredelitvijo njenih razvojnih ciljev.

Še najbolj pa je razvoj občine Tišina odvisen od sposobnosti ljudi, ki v njej živijo, da razvojne cilje tudi uresničijo.

Z vidika sedanjosti in razvoja v bodočnosti so glavni problemi občine Tišina tile:

1. Veliko nezaposlenih ljudi in premalo produktivno zaposlenih ljudi na kmetijah.
2. Pomanjkanje zaposlitvenih možnosti za mlade ljudi, ki prvič iščejo zaposlitev, kajti zaposlitvene možnosti v Murski Soboti, kjer se je v preteklosti zaposlovalo večina prebivalcev občine Tišina, so in bodo majhne, znotraj občine pa jih tudi ni dovolj.
3. Nizka izobrazbena sestava delazmožnih prebivalcev.
4. Pomanjkanje podjetnikov, intelektualne gospodarske infrastrukture in naselitvenih območij za majhna podjetja.
5. Pomanjkanje turistične ponudbe.
6. Majhne kmetije in velika razdrobljenost kmetijskih zemljišč.
7. Usmerjenost plasmaja storitev, ki jih opravljajo prebivalci občine, pretežno na njeno območje.
8. Neopredeljenost razvojnih ciljev kot preseka potreb in možnosti ter strateških aktivnosti in projektov, s katerimi bi lahko v občini dosegli možen razvoj v bodočnosti.

1.4 Razlog in izhodišče za izdelavo razvojnega programa ter njegova vsebina

Občina je temeljna lokalna samoupravna skupnost, ki lahko in hkrati mora skrbeti za kakovost življenja ljudi, ki v njej prebivajo. Kakovost življenja ljudi v katerikoli skupnosti pa je v veliki meri odvisna od ciljno naravnane razvoja vseh pomembnih dejavnikov, ki jo sestavljajo.

Pomembni dejavniki kakovosti življenja ljudi so tile:

- možnost pridobivanja materialnih dobrin;
- možnost pridobivanja duhovnih dobrin;
- kakovost infrastrukturnih objektov in dejavnosti v bivalnem okolju;
- kakovost naravnega okolja.

Razlog za izdelavo razvojnega programa občine Tišina je torej opredelitev razvojnih ciljev ter strateških projektov in aktivnosti za njihovo doseganje, z izvedbo katerih bo njenim prebivalcem v bodočnosti omogočeno povečevati pridobivanje materialnih in kulturnih dobrin ter izboljševati infrastrukturo in kakovost naravnega okolja.

Izhodišče za izdelavo razvojnega programa občine Tišina je dejstvo, da se je občinsko vodstvo odločilo, da bo usmerjalo in pospeševalo razvoj občine tako, da bo njenim prebivalcem na razpolago čedalje več možnosti za gospodarsko udejstvovanje na njenem območju in s tem tudi za njihovo blaginjo, ki pa si jo morajo v pretežni meri priboriti sami.

Vsebinsko je razvojni program občine Tišina razdeljen v tri sklope, ki so medsebojno vzročno - posledično povezani. Prvi sklop vsebuje oris gibanja razvojnih dejavnikov v preteklosti (»od kod prihajamo«), drugi opredelitev razpoložljivih razvojnih dejavnikov (resursov) in stopnjo njihove izkoriščenosti v sedanosti (leto 2010- 2012) (»kdo in kaj smo«) in tretji predvidena razvojna gibanja ter njihove dejavnike v bodočnosti (»kam gremo oz. kam želimo iti«) v takem hierarhičnem zaporedju:

- opredelitev relevantnega okolja ter scenarijev njegovega verjetnega razvoja do leta 2020;
- opredelitev potrebnega in možnega gospodarskega in socialnega razvoja občine v obdobju 2014 - 2020;
- zaznane razvojne prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti;
- razvojno strategijo do leta 2020;
- akcijski načrt za leto 2014.

Prvi in drugi vsebinski sklop sta podlaga za ugotavljanje in opredeljevanje razvojnih problemov ter hkrati tudi dejavnikov, ki vsaj deloma pogojujejo potreben in možen razvoj v bodočnosti, tretji pa vsebuje zlasti njegovo opredelitev in podlage za odpravljanje razvojnih problemov.

1.5 Metode, ki so bile uporabljene pri izdelavi razvojnega programa občine TIŠINA, njegovi avtorji in sodelujoči pri pripravi

Pri izdelavi razvojnega programa smo uporabljali predvsem statistične metode (relativna števila, korelacije, trendi), metode ekonomske analize, faktorsko analizo, metode za izdelavo scenarijev bodočnosti okolja ter metode sortiranja in grupiranja podatkov.

Avtorji razvojnega programa občine Tišina smo:

1. Stanislav Sraka, uni. dipl. organizator, iz Beltinec,
2. Darja Čerpnjak Horvat, strokovna sodelavka pri Razvojni agenciji Sinergija d.o.o.,
3. Klaudija Šadl Jug, direktorica občinske uprave s sodelavci.

Avtorji si pridržujejo avtorske pravice na razvojnem programu kot celoti ter njegovih sestavnih delih, in sicer jim kot soavtorjem pripada nedeljiva avtorska pravica na avtorskem delu; na naročnika razvojnega programa pa prenašajo pravico uporabe avtorskega dela izključno za njegove potrebe.

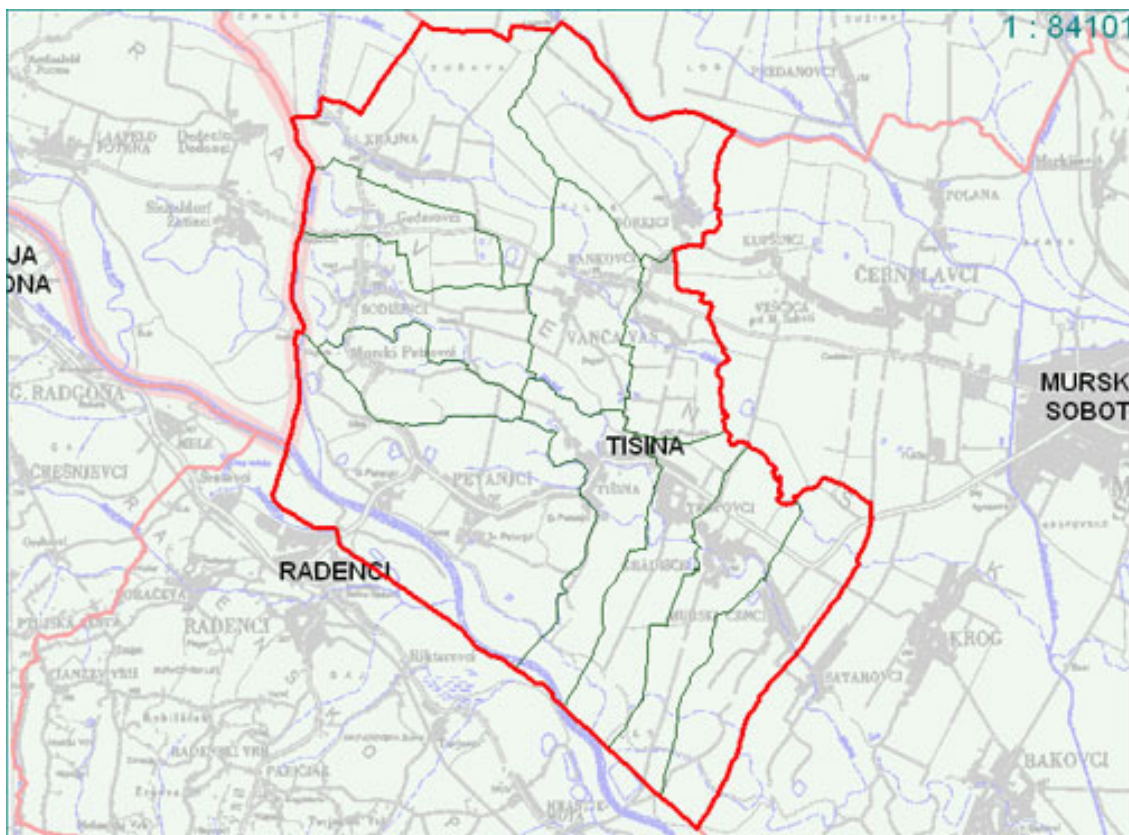
Pri pripravi razvojnega programa so sodelovali tudi:

1. župan občine Tišina, Franc Horvat;
2. Komisija za sodelovanje pri pripravi Dolgoročnega in srednjeročnega razvojnega programa Občine Tišina in sicer: predsednik Boštjan Šafarič, člani: Milan Karoli, Jože Zrim, Anton Omar, Majda Erjavec in predstavnik Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije Marjan Šiftar;
3. občinska uprava, člani občinskega sveta in člani odborov;
4. člani vaških odborov in
5. občani občine Tišina.

V okviru priprave razvojnega programa so v obdobju od 13.11.2012 do 21.11.2012 potekale delavnice v vseh trinajstih vaških skupnosti. V obdobju od 04.12.2012 do 18.12.2012 pa delavnice po interesnih skupinah.

Vsem sodelujočim se za njihov prispevek iskreno zahvaljujemo!

Slika 1: Grafična karta območja občine Tišina z mejami katastrskih občin

Vir: Služba vlade RS za regionalno politiko in lokalno samoupravo, julij 2012

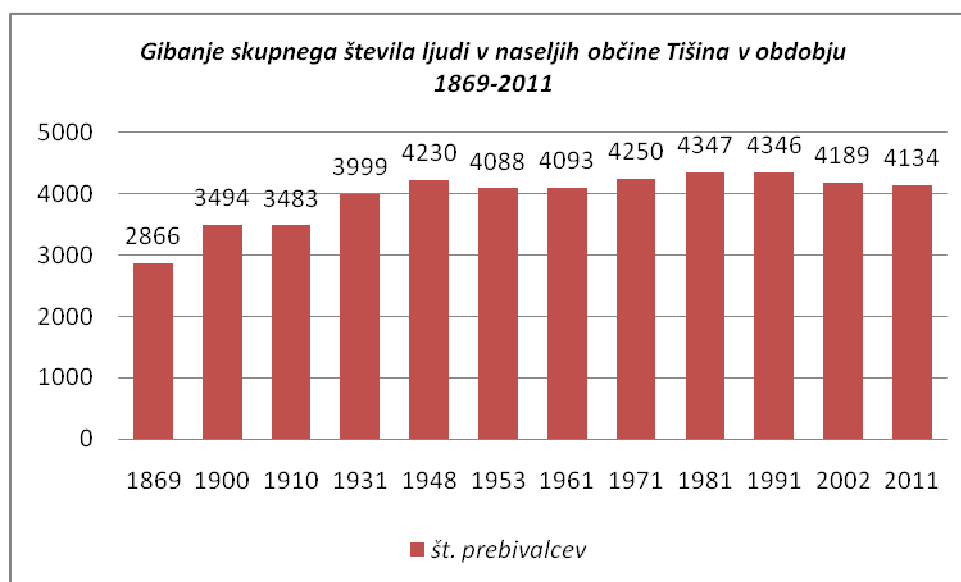
2 ORIS GIBANJA RAZVOJNIH DEJAVNIKOV V OBČINI TIŠINA V ZADNJIH PETIH DESETLETJIH

2.1 LJUDJE

2.1.1 Gibanje števila ljudi po naseljih

Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih, ki tvorijo občino Tišino, v obdobju 1869 - 2002 je razvidno iz grafa 1.

Graf 1: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, *Popisi prebivalstva od 1931 do 2011*, A., J. In dr. J. Sraka, *knjiga Prekmurci in Prekmurje*, 1984.

Čeprav je ciljno obdobje, ki ga obravnavamo, zadnjih pet desetletij, podajamo podatke o gibanju števila prebivalcev v tem stoletju ter podatek izpred 143 let. Razlog za to je razpoložljivost verodostojnih podatkov za to obdobje.

Podatki so zbrani po posameznih naseljih, ki danes tvorijo občino Tišina, zato so kot taki za občino primerljivi za celotno obdobje.¹

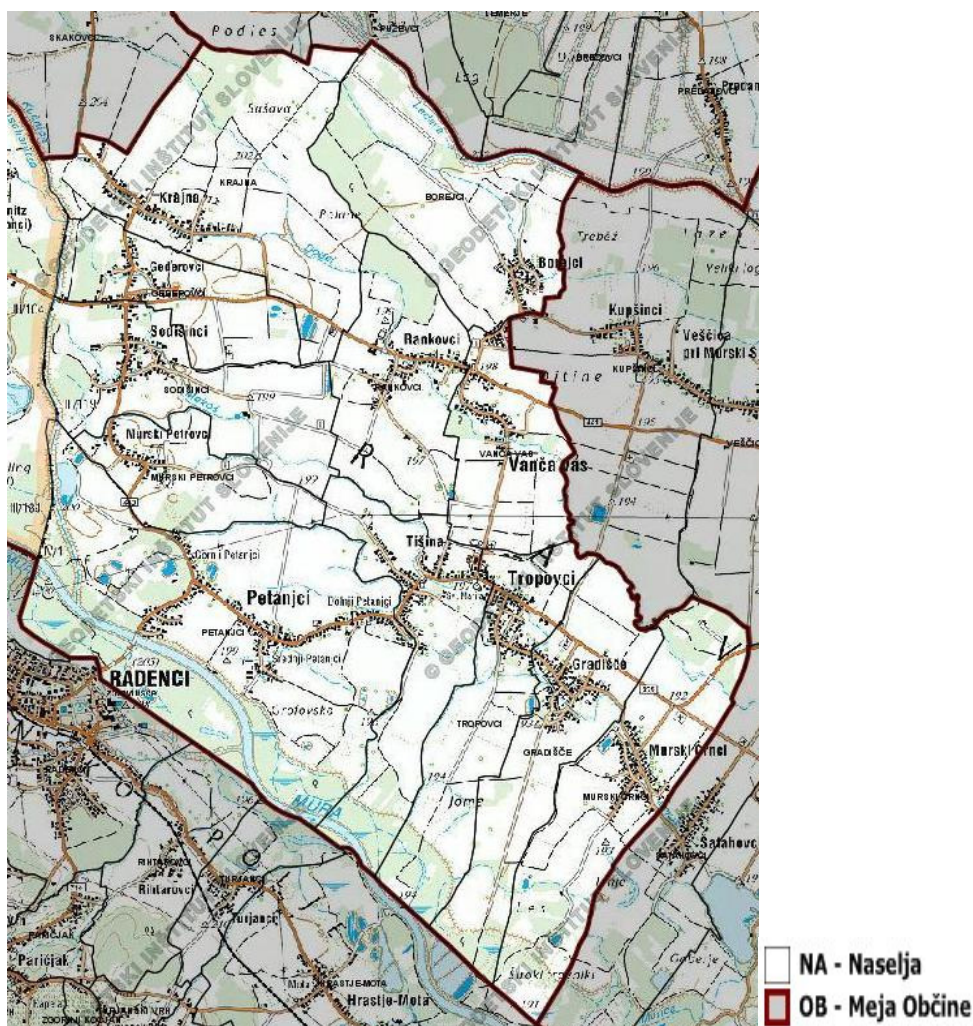
¹ Glavni vir podatkov o prebivalcih so popisi prebivalcev. Pri tem so do druge svetovne vojne bili popisani prebivalci po načelu prisotnosti ob popisu, pozneje pa po načelu stalnega prebivališča (izjave, da v naselju stalno bivajo).

Podatki o prebivalcih zajemajo vse osebe s stalnim prebivališčem v naseljih občine, tudi tiste, ki so na začasnem delu v tujini in družinske člane, ki z njimi živijo v tujini.

Kot je razvidno iz podatkov, je število prebivalcev na območju sedanje občine Tišina močno naraščalo v prvi polovici prejšnjega stoletja. Tako je od začetka stoletja do leta 1948, kljub dvema svetovnim vojnama, naraslo za 20,37%. Prvi vrhunec je število prebivalcev doseglo tri leta po drugi svetovni vojni, ko je po podatkih popisa prebivalstva leta 1948 v občini Tišina živelo 3.912 ljudi. Do leta 1961 se je število prebivalcev znižalo na 3.773 (za 3,55%), po tem obdobju pa je začelo stalno naraščati. Ob koncu leta 1991 je v občini Tišina živelo 4.346 ljudi. Na prehodu v 21. stoletje se je število prebivalcev občine Tišina zmanjšalo za 4,88% in je leta 2011 znašalo 4.134 ljudi.

Tako je v zadnjih petdesetih letih (od 1961 do 2011) število prebivalcev občine Tišina skupaj naraslo za 9,57%. Kljub nizkemu odstotku rasti je zelo pomembna sama rast števila prebivalcev, posebej v zadnjih dveh desetletjih, saj so v ožjem okolju, v Prekmurju, prisotni trendi občutnega upada števila prebivalcev.

Slika 2: Vasi v občini Tišina

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

OBČINA TIŠINA

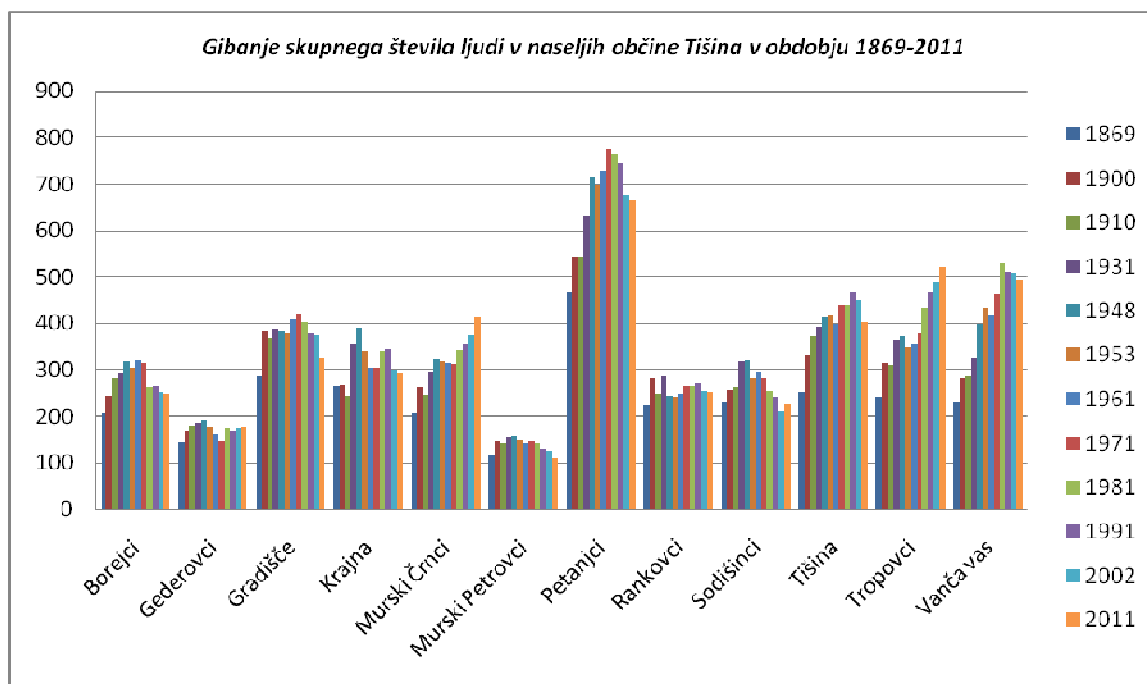
Gibanje števila ljudi po posameznih naseljih v občini Tišina v obdobju od leta 1869 do leta 2011 je prikazano v tabeli 1 in grafu 2.

Tabela 1: *Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011*

TIŠINA	1869	1900	1910	1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Borejci	209	244	281	292	318	305	320	314	262	264	251	248
Gederovci	143	168	181	186	192	175	161	145	174	169	173	175
Gradišče	286	384	367	389	384	378	408	421	403	378	375	328
Krajna	265	270	245	357	391	341	304	305	339	346	299	293
Murski Črnci	208	263	246	294	322	318	315	313	342	356	375	414
Murski Petrovci	117	149	141	157	159	152	141	149	141	131	125	111
Petanjci	466	545	545	633	714	699	728	775	765	743	676	667
Rankovci	223	283	248	287	244	241	250	266	265	272	254	251
Sodišinci	228	258	261	318	319	283	296	281	254	242	212	227
Tišina	252	332	372	394	414	416	397	439	438	466	452	404
Tropovci	241	316	310	365	374	347	357	377	434	467	488	521
Vanča vas	228	282	286	327	399	433	416	465	530	512	509	495
SKUPAJ	2866	3494	3483	3999	4230	4088	4093	4250	4347	4346	4189	4134

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popisi prebivalstva od 1931 do 2011, A., J. In dr. J. Sraka, knjiga Prekmurci in Prekmurje, 1984.

Graf 2: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1869-2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popisi prebivalstva od 1931 do 2011, A., J. In dr. J. Sraka, knjiga Prekmurci in Prekmurje, 1984.

V zadnjih petdesetih letih (1961-2011) se je najbolj povečalo število prebivalcev v naselju Tropovci, in sicer za 45,94%. Število prebivalcev je v tem obdobju v Tropovcih stalno naraščalo.

V enakem obdobju (1961-2011) beležimo v ostalih naseljih občine Tišina naslednje trende gibanja števila prebivalcev:

- v Borejcih se je število prebivalcev zmanjšalo za 22,5%, pri čemer je bil prisoten stalen trend upadanja števila prebivalcev iz leta v leto;
- v Gederovcih se je število prebivalcev povečalo za 8,7%, pri čemer izstopa nagel porast prebivalstva v osemdesetih letih, v zadnjih desetletjih pa je prisotna stalna rast prebivalstva;
- v Gradišču se je število prebivalcev zmanjšalo za 19,61%, pri čemer je bila rast števila prebivalcev do leta 1971, po tem obdobju pa je sledil trend upadanja števila prebivalcev ;
- na Krajini se je število prebivalcev zmanjšalo za 3,62%, pri čemer opazimo porast prebivalstva v osemdesetih in devetdesetih letih, v novem stoletju pa trend upadanja števila prebivalcev;
- v Murskih Črncih se je število prebivalcev povečalo za 31,43%, kjer je bil prisoten stalen trend rasti števila prebivalcev;
- v Murskih Petrovcih se je število prebivalcev zmanjšalo kar za 21,28% pri čemer je bil prisoten stalen trend upadanja števila prebivalcev;

- v Petanjcih se je število prebivalcev zmanjšalo za 8,38%, pri čemer je bila do osemdeset let prisotna stalna rast prebivalcev, po tem obdobju pa je sledil trend upadanja števila prebivalcev;
- v Rankovcih se je število prebivalcev povečalo za 0,4%, pri čemer opazimo porast prebivalstva v osemdesetih in devetdesetih letih, v novem stoletju pa trend upadanja števila prebivalcev;
- v Sodišincih se je število prebivalcev zmanjšalo kar za 23,31%, pri čemer je bil prisoten stalen trend upadanja nato pa ponovna rast števila prebivalcev z začetkom drugega desetletja 21. stoletja;
- na Tišini se je število prebivalcev povečalo za 1,76%, pri čemer je bil v šestdesetih letih viden upad prebivalcev, od takrat naprej je sledila stalna rast prebivalcev, z novim tisočletjem pa je opaziti upad števila prebivalcev;
- v Tropovcih se je število prebivalcev povečalo za 45,94%, pri čemer je prisotna stalna rast prebivalcev;
- v Vanča vasi se je število prebivalcev povečalo kar za 19%, pri čemer je bila prisotna stalna rast števila prebivalcev do devetdesetih letih, po tem pa je zaznati trend upadanja rasti števila prebivalcev.

Ugotovimo lahko, da se je v zadnjih petih desetletjih število prebivalcev povečalo v Gederovcih, Murških Črncih, Rankovcih, Tišini, Tropovcih in v Vanča vasi (večinoma naselja, ki so bližje Murški Soboti), v vseh ostalih naseljih pa se je zmanjšalo, in sicer najbolj v Sodišincih in na Krajini, kjer je število prebivalcev upadlo pod nivo iz začetka tega stoletja.

Razlog za taka gibanja so bile zaposlitvene in še posebej prevozne možnosti do delovnih mest v obdobju do leta 1975, kar dodatno potrjujejo podatki o zdomcih, ki očitno korelirajo z gibanjem prebivalstva v tem obdobju.

Po narodnostni pripadnosti (nacionalnosti) je struktura prebivalcev občine Tišina zelo monolitna, saj se je velika večina prebivalcev ob zadnjem popisu prebivalstva (leta 2002) opredelila z 92,8% prebivalcev za Slovence, od tega se 0,2% prebivalcev narodno ni opredelilo, 86 oziroma 2,05% pa se jih je opredelilo za Rome.

Tudi glede veroizpovedi je struktura prebivalcev občine Tišina naslednja: 75,75% prebivalcev se je ob zadnjem popisu opredelilo za katolike, 11,48% se jih je opredelilo za evangeličane in druge protestante, ostali se niso opredelili za nobeno veroizpoved.

Podrobnejši podatki o gibanju strukture prebivalcev občine Tišina po narodnostni pripadnosti in veroizpovedi so podani v tabeli 2 in 3.

Tabela 2: *Prebivalstvo po narodni pripadnosti, občina Tišina, Popis 2002*

Občina	Skupaj	Narodno opredeljeni			Narodno neopredeljeni	Niso želeli odgovoriti	Neznano
		skupaj	Slovenci	drugi			
Slovenija	1964036	1766982	1631363	135619	22141	48588	126325
Tišina	4189	3998	3889	109	9	63	119

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 2002

Tabela 3: *Prebivalstvo po veroizpovedi, občina Tišina, Popis 2002*

	<i>Tišina</i>	<i>v %</i>
SKUPAJ	4189	100%
Skupaj verni	3663	87,4%
Rimokatoliška	3173	75,7%
Protestantska	481	11,5%
Pravoslavna	z	-
Islamska	z	-
Ostale veroizpovedi	z	-
Je vernik, ne pripada nobeni veroizpovedi	46	1,1%
Ni vernik, ateisti	52	1,2%
Niso želeli odgovoriti	306	7,3%
Neznano	122	2,9%

z- podatek zaupne narave

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 2002

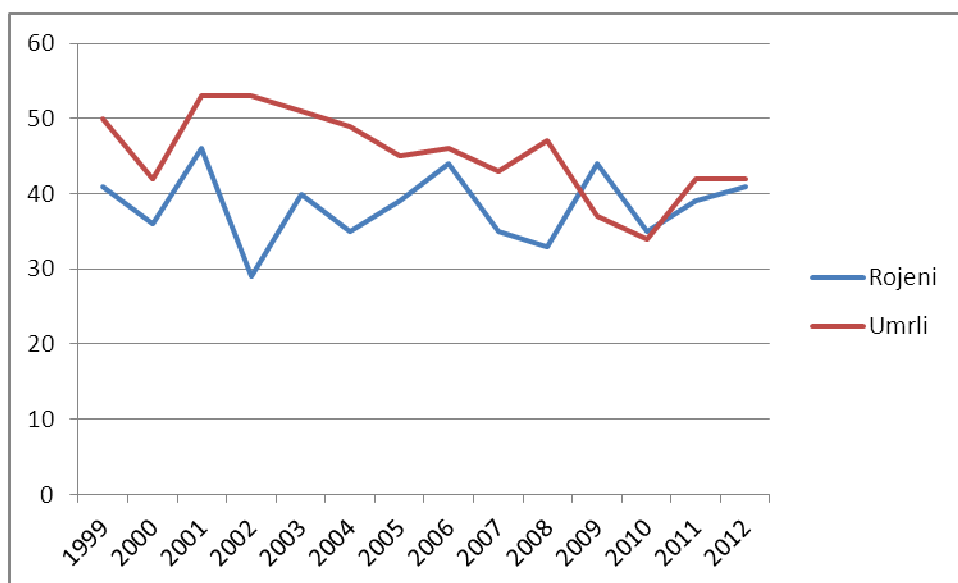
Tabela 4: *Prebivalstvo po rojstvu in smrti v občini Tišina*

Občina Tišina	Rojeni skupaj	Umrli skupaj	Naravni prirast
Leto			
1999	41	50	-9
2000	36	42	-6
2001	46	53	-7
2002	29	53	-24
2003	40	51	-11
2004	35	49	-14
2005	39	45	-10
2006	44	46	-2
2007	35	43	-8
2008	33	47	-14
2009	44	37	7
2010	35	34	1
2011	39	42	-3
2012	41	42	-1

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in Centralni register prebivalstva, avgust 2012

Pomemben podatek glede gibanja števila ljudi v občini nam pove tudi število rojstev in smrti. Iz zgornje tabele je razvidno, da je v občini Tišina v obdobju 1999 – 2012 bil naravni prirast prebivalstva negativen, le v letu 2009 in v letu 2010 je bil naravni prirast prebivalstva pozitiven. Iz česar izhaja, da je v obdobju 1999 - 2008 bilo število umrlih večjih od števila rojenih. Le v letu 2009 in 2010 se je ta trend obrnil in je bilo število rojstev večje od števila umrlih, v zadnjih letih se negativna razlika med rojenimi in umrlimi manjša. Hkrati je število rojstev pomemben podatek tudi zaradi načrtovanja potreb po otroškem varstvu in šolanju.

Graf 3: *Prebivalstvo po rojstvu in smrti v občini Tišina v obdobju od 1999 do 2012*

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, avgust 2012

2.1.2 Gibanje izseljevanja, priseljevanja in zdomstva

2.1.2.1 Izseljevanje in priseljevanje v zadnjih desetletjih

Edini oprijemljivi podatki o izseljevanju in priseljevanju prebivalcev v občini Tišina so iz popisov prebivalstva. Poleg zdomstva je bil največji val izseljevanja iz območja sedanje občine Tišina prisoten v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno. Takrat se je veliko prebivalcev povsem iz ekonomskih razlogov izselilo v Severno ter Južno Ameriko in večina jih je tam tudi ostala. Večina prebivalcev iz občine Tišina, ki so med obema svetovnjima vojnama emigrirali predvsem v Francijo, se je še pred začetkom druge svetovne vojne vrnila domov. O izseljevanju (razen zdomstva) v zadnjih petih desetletjih ni drugih relevantnih podatkov. Stopnja izseljevanja prebivalcev iz občine Tišina pa je bila sorazmerno nizka.

Stopnja priseljevanja v občino je bila v zadnjih desetletjih dokaj visoka. Tako je po podatkih popisa prebivalstva leta 2002 skupaj kar 45,36% prebivalcev občine priseljenih iz drugih naselij, občin, regij ali pa iz tujine. 54,64% vseh prebivalcev občine Tišina pa od rojstva živi v naselju stalnega prebivališča. 2,98% ljudi se je v naselja občine Tišina priselilo iz drugih statističnih regij Republike Slovenije, 1,29% pa iz tujine.

Selitev prebivalstva po naseljih v občini Tišina je razvidna iz tabele 5, iz tabele 6 pa je razvidna struktura priseljenih glede na državo prvotnega bivališča.

Tabela 5: Zadnja selitev prebivalstva po tipu selitve, občina Tišina, 2002

TIŠINA	Skupaj	Od rojstva živijo v naselju prebivališča	Priseljeni skupaj	Priseljeni iz drugega naselja iste občine	Priseljeni iz druge občine iz iste regije	Priseljeni iz druge statistične regije	Priseljeni iz tujine
Borejci	251	137	11	23	84	4	3
Gederovci	173	81	92	28	54	4	6
Gradišče	375	229	146	28	103	z	z
Krajna	299	160	139	29	87	17	6
Murski Črnci	375	209	166	38	114	8	6
Murski Petrovci	125	67	58	22	36	-	-
Petanjci	676	393	283	64	183	27	9
Rankovci	254	145	109	34	69	z	z
Sodišinci	212	125	87	29	52	6	-
Tišina	452	223	229	67	152	z	z
Tropovci	488	217	271	107	141	20	3
Vanča vas	509	303	206	55	122	13	16
SKUPAJ	4189	2289	1900	524	1197	125	54
v %	100%	54,64%	45,36%	12,51%	28,57%	2,98%	1,29%

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

Tabela 6: Priseljeni v občino Tišina po državi prvega prebivališča, Popis 2002

Občina	Skupaj	Država prvega prebivališča					
		Bosna in Hercegovina	Hrvaška	Makedonija	Jugoslavija	države EU	druge države
Tišina	59	z	11	z	14	24	-

z- podatek zaupne narave

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

Pregled gibanja števila prebivalcev v občini Tišina glede na selitveno gibanje nam prikazuje nizko število priselitev iz tujine in izselitev v tujino. Največ tujih priseljencev v občini je bilo leta 2008 in sicer 8 ljudi.

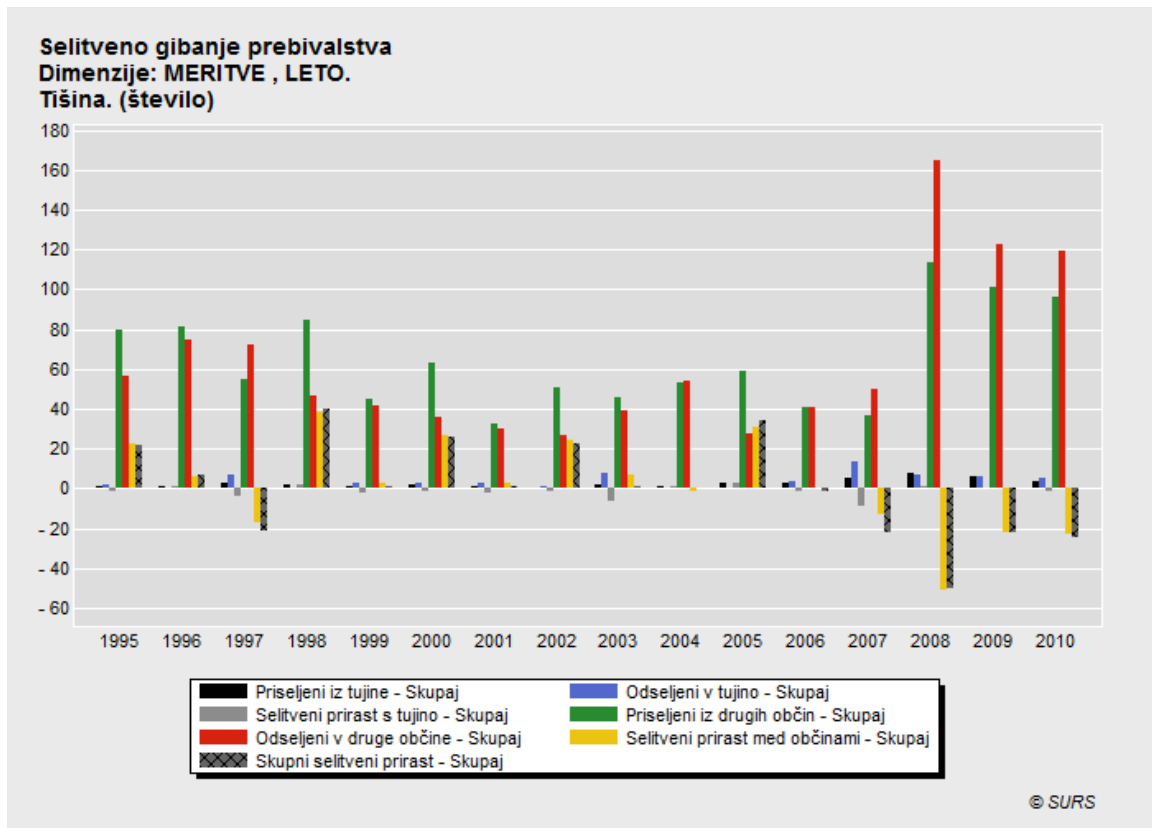
Od leta 1995 do leta 2007 je bil selitveni prirast med občinami v povprečju pozitiven, kar pomeni, da se je iz drugih občin Slovenije več ljudi priselilo v občino Tišino kot izselilo. Največji selitveni prirast je opaziti v leti 1998, ko se je priselilo kar 85 ljudi, odselilo pa 47. Z letom 2007 se je trend preusmeril v negativen selitveni prirast med občinami. Opaziti je velik porast v število ljudi, ki se selijo v druge občine. Čeprav je tudi priseljenih v občino Tišina več kot v prejšnjih letih, je število odseljenih večje. Največ se jih je odselilo v letu 2008 in sicer 165. Ta gibanja bolj podrobno prikazujeta tabela 7 in graf 4.

Tabela 7: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1995-2010

Občina Tišina	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Priseljeni iz tujine - Skupaj	1	1	3	2	1	2	1	0	2	1	3	3	5	8	6	4
Odseljeni v tujino - Skupaj	2	0	7	0	3	3	3	1	8	0	0	4	14	7	6	5
Selitveni prirast s tujino - Skupaj	-1	1	-4	2	-2	-1	-2	-1	-6	1	3	-1	-9	1	0	-1
Priseljeni iz drugih občin - Skupaj	80	81	55	85	45	63	33	51	46	53	59	41	37	144	101	96
Odseljeni v druge občine - Skupaj	57	75	72	47	42	36	30	27	39	54	28	41	50	165	123	119
Selitveni prirast med občinami - Skupaj	23	6	-17	38	3	27	3	24	7	-1	31	0	-13	-51	-22	-23
Skupni selitveni prirast - Skupaj	22	7	-21	40	1	26	1	23	1	0	34	-1	-22	-50	-22	-24

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, avgust 2012

Graf 4: Gibanje skupnega števila ljudi v naseljih občine Tišina v obdobju 1995-2010

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, avgust 2012

2.1.2.2 Zdomstvo v obdobju popisa 2002

Pri zdomcih gre za naše državljane, ki so ohranili stalno prebivališče v občini in so (bili) zgolj na »začasnem« delu v tujini. V to kategorijo štejemo osebe, ki delajo v tujini pri tujem delodajalcu ali samostojno in tiste družinske člane, ki z njimi živijo v tujini.

Zdomstvo oz. ekonomska emigracija v evropske države se je izraziteje pojavila v začetku sedemdesetih let. Tako se je ob popisu 2002 (glej tabelo 8) kar 13, torej 0,3% vseh popisanih oseb občine Tišina opredelilo, da so začasno odsotni (v tuji državi), 73, torej 1,7% pa se jih je opredelilo, da so odsotni iz naselja popisa več kot eno leto zaradi dela v tujini.

Tabela 8: *Prebivalstvo po kraju popisa in navzočnosti ob popisu, občina Tišina*

Občina	Popisane osebe									
	skupaj	prebivalci Slovenije					iz naselja popisa odsotni več kot eno leto zaradi prebivanja v tujini			začasno navzoči
		skupaj	navzoči	začasno odsotni iz naselja popisa manj kot eno leto			skupaj	delajo v tujini	drugi razlogi	
				skupaj	v drugem naselju Slovenije	v tuji državi				
Tišina	4282	4189	3987	202	189	13	z	73	z	z

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, *Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002*

2.1.3 Spremembe struktur prebivalstva v obdobju 2002 - 2012

2.1.3.1 Aktivni prebivalci

Med aktivno prebivalstvo so uvrščeni vsi, ki opravljajo poklic in za svoje delo prejemajo dohodke v naravi ali denarju.² V obdobju od leta 1991 do leta 2002 se je delež aktivnega prebivalstva v občini Tišina zmanjšal s 2.513 oseb oziroma 57,8% vseh prebivalcev občine na 50,5% (2.117 oseb). Do leta 2011 pa se je delež aktivnega prebivalstva v občini Tišina še nadaljnje zmanjšal na 49,1% (2.041 oseb) vseh doma živječih prebivalcev (brez zdomcev). Gibanje deleža aktivnih prebivalcev po naseljih občine Tišina v letih 2002 in 2011 je razvidno iz tabele 9.

² Poklic lahko oseba opravlja z delom v delovnem razmerju, z delom na svojem ali družinskem kmečkem gospodarstvu, v obrtni ali drugi obratovalnici.

Aktivni so tudi tisti, ki so v času popisa iskali prvo ali ponovno zaposlitev ter osebe na služenju vojaškega roka, pomagajoči družinski člani na kmečkih gospodarstvih (starejši od 14 let, ki niso obiskovali šole) in kmečke gospodinje, kakor tudi tisti neaktivni prebivalci (upokojenci, gospodinje), ki so vsaj 20 ur tedensko aktivno delali v podjetjih ali na svojih gospodarstvih.

Osebe, ki so delale v tujini pri tujem delodajalcu ali zasebno (zdomci), pri zadnjih treh popisih niso bili šteti med aktivno prebivalstvo.

Najnižja starost za razporeditev osebe med aktivno prebivalstvo je dopoljenih 15 let.

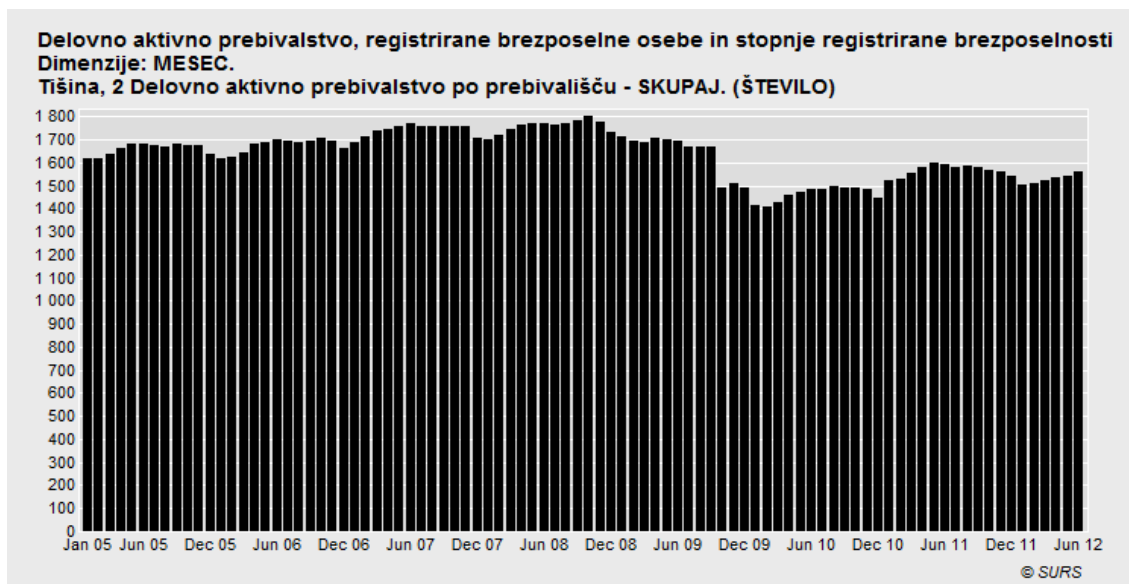
Tabela 9: Aktivni prebivalci po naseljih v občini Tišina v letih 1991, 2002 in 2011

Občina Tišina	1991			2002			2011		
	Vsi prebivalci	Aktivni	Aktivni (%)	Vsi prebivalci	Aktivni	Aktivni (%)	Vsi prebivalci	Aktivni	Aktivni (%)
Borejci	264	152	57,6	251	124	49,4	255	115	45,1
Gederovci	169	99	58,6	173	89	51,4	176	85	48,3
Gradišče	378	229	60,6	375	177	47,2	327	162	49,5
Krajna	346	204	59,0	299	142	47,5	294	142	48,3
Murski Črnci	356	231	64,9	375	196	52,3	412	210	51
Murski Petrovci	131	73	55,7	125	61	48,8	111	62	55,9
Petanjci	743	443	59,6	676	328	48,5	668	324	48,5
Rankovci	272	158	58,1	254	125	49,2	257	128	49,8
Sodišinci	242	140	57,9	212	107	50,5	233	115	49,4
Tišina	466	283	60,7	452	239	52,9	412	207	50,2
Tropovci	467	274	58,7	488	267	54,7	517	254	49,1
Vanča vas	512	227	44,3	509	262	51,5	496	237	47,8
SKUPAJ	4346	2513	57,8	4189	2117	50,5	4158	2041	49,1

*Vir: Statistični urad Republike Slovenije,
Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 1991, 2002, 2011.*

Gibanje števila aktivnih prebivalcev v občini Tišini med januarjem 2005 (1.622 oseb) in junijem 2012 (1.563 oseb) je razvidno iz grafa 5.

Graf 5: Delovno aktivno prebivalstvo, občina Tišina 2005-2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, avgust 2012

Število aktivnih oseb občine Tišina se sklada z prikazom števila registriranih brezposelnih oseb. Število aktivnih je namreč opazno padlo oktobra 2009, ko se je število brezposelnih dvignilo na 388 oseb, novembra pa že na 441 oseb. V enakem obdobju (oktobra 2009) je število delovno aktivnega prebivalstva padlo iz 1.670 oseb na 1.495 oseb. Najnižje število delovno aktivnih oseb pa opazimo februarja 2010, ko je le-to znašalo 1.408 oseb. Gibanje kazalnikov, ki zadevajo registrirane brezposelne osebe je prikazano z grafom 6 in 7.

Graf 6: Registrirane brezposelne osebe, občina Tišina 2005-2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, avgust 2012

Število registriranih brezposelnih oseb v občini Tišina se je med januarjem 2005 in junijem 2012 gibalo med 324 in 291 oseb. Največ registriranih brezposelnih oseb je bilo januarja 2010 in sicer 474 oseb. Septembra 2008 je bilo število brezposelnih najnižje in sicer 175 oseb.

Stopnja registrirane brezposelnosti se v občini Tišina giblje med 17,4% in 15,7% (januar 2005 – junij 2012). Najvišja stopnja brezposelnosti je bila januarja in februarja 2010 in sicer 25,1%.

Graf 7: Stopnja registrirane brezposelnosti, občina Tišina 2005-2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, avgust 2012

2.1.3.2 Osebe z lastnimi dohodki

V skupino oseb z lastnimi dohodki so uvrščene osebe, ki niso aktivne, imajo pa druge dohodke, ki izvirajo iz njihovega prejšnjega dela oz. aktivnosti (osebni, invalidski upokojenci) oz. aktivnosti ali dela katerega od članov njihove ožje družine (družinski upokojenci). Prav tako so v to skupino uvrščene osebe, ki prejemajo dohodke iz raznih oblik družbene pomoči (prejemniki socialne pomoči) in tisti, ki prejemajo dohodke od nepremičnin (dajanje hiše, zemlje v najem, ipd.).

Od leta 1981 beležimo stalen porast deleža oseb z lastnimi dohodki, kot je razvidno iz grafa 8. To je v prvi vrsti posledica intenzivnega zaposlovanja ljudi v tem obdobju (tudi pojav zdomstva) in upokojevanja prvih generacij le-teh. Večanje deleža oseb z lastnimi dohodki je tudi posledica predčasnega upokojevanja delavcev ter pridobitve kmečkih pokojnin za kmečko prebivalstvo.

Gibanje števila oseb z lastnimi dohodki in vzdrževanih oseb v občini Tišina ob popisih leta 1981, 1991 in 2002 je prikazano v tabeli 10.

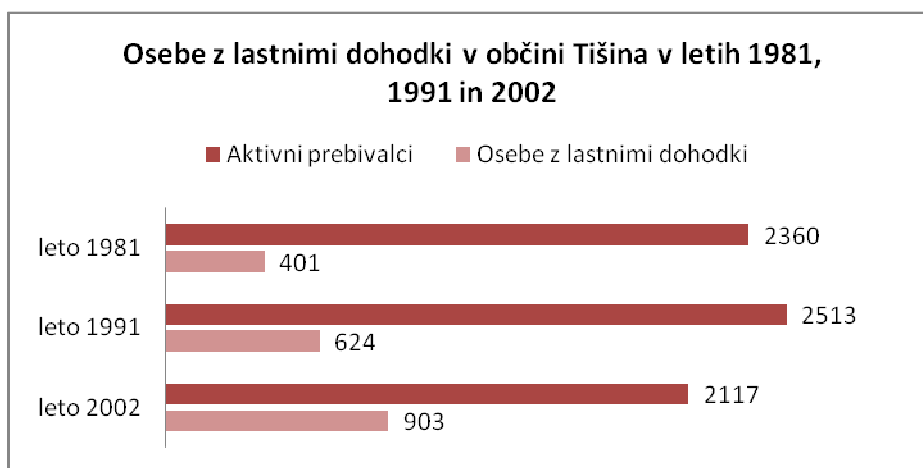
Tabela 10: Spreminjanje struktur prebivalstva občine Tišina po aktivnosti v obdobju 1981-2002

Občina Tišina	Aktivni prebivalci			Osebe z lastnimi dohodki			Vzdrževane osebe		
	1981	1991	2002	1981	1991	2002	1981	1991	2002
Borejci	127	152	124	37	40	61	79	51	64
Gederovci	105	99	89	13	19	38	51	46	46
Gradišče	247	229	177	38	52	97	112	88	101
Krajna	205	204	142	11	49	81	114	78	76
Murski Črnci	195	231	196	32	40	85	109	78	94
Murski Petrovci	85	73	61	10	22	z	39	32	34 z
Petanjci	421	443	328	82	100	184	245	176	198
Rankovci	148	158	125	25	32	z	83	68	70 z
Sodišinci	153	140	107	6	37	56	84	52	49
Tišina	234	283	239	51	57	91	145	123	122
Tropovci	233	274	267	36	73	109	163	108	112
Vanča vas	207	227	262	60	103	101	224	138	146
Skupaj	2.360	2.513	2.117	401	624	903 z	1.448	1.038	1.112 z

z - podatek (delno) zaupne narave

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popisi prebivalstva, gospodinjstva in stanovanj 2002, Popis prebivalstva, gospodinjstev, stanovanj in kmečkih gospodarstev v Republiki Sloveniji v letu 1991, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v SR Sloveniji, 31. 3. 1981.

Graf 8: Osebe z lastnimi dohodi v občini Tišina ob popisu leta 1981, 1991 in 2002

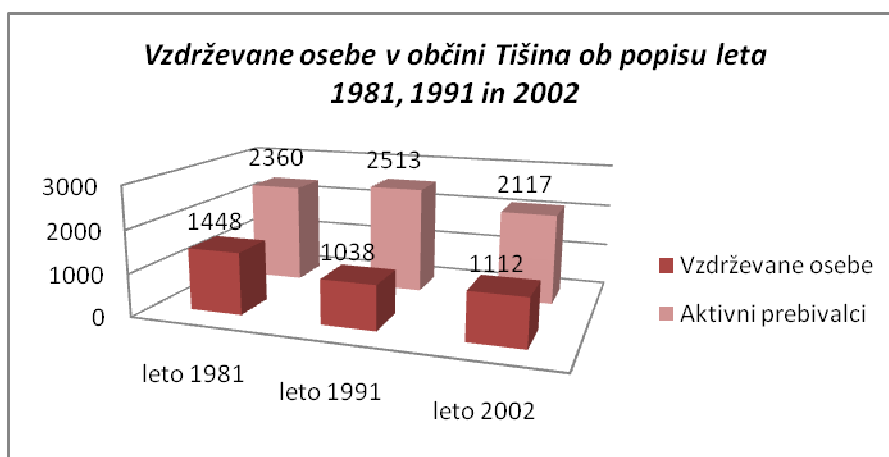
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popisi prebivalstva od 1981 do 2002

2.1.3.3 Vzdrževane osebe

Vzdrževane osebe so tiste, ki nimajo lastnih sredstev za življenje ali pa so ta neznana in jih zato vzdržujejo starši, sorodniki ali drugi. Med vzdrževane so uvrščeni otroci, učenci, študenti, gospodinje, nezmožni za delo in drugi, ki nimajo sredstev za preživljanje in jih nekdo preživlja.

Gibanje števila vzdrževanih oseb v občini Tišina ob popisih leta 1981, 1991 in 2002 je prikazano v grafu 9.

Graf 9: Vzdrževane osebe v občini Tišina v obdobju 1981-2002

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popisi prebivalstva od 1981 do 2002

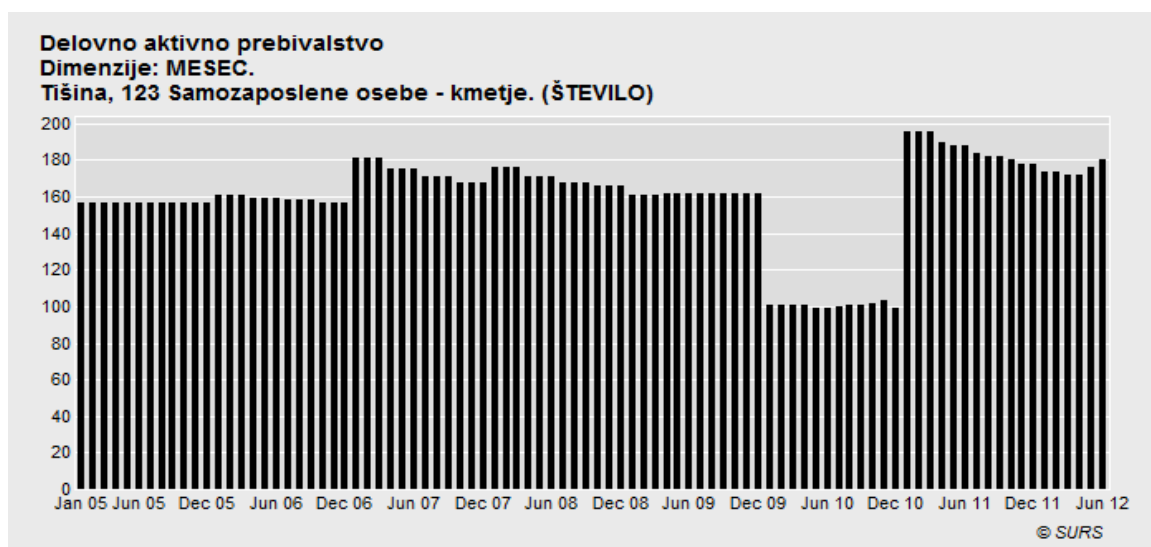
Med letoma 1981 in 1991 se je delež vzdrževanih oseb zmanjševal, in sicer od 1.448 na 1.038 oseb. Glavni razlogi za takšen trend so zmanjševanje števila oz. deleža kmečkega prebivalstva (»pomožne delovne sile« na kmetijah) in stalna rast zaposlovanja prebivalcev. V obdobju med 1991 in 2002 pa opazimo trend povečevanja števila vzdrževanih oseb.

2.1.3.4 Kmečko prebivalstvo

Kmečko prebivalstvo je opredeljeno po poklicu, ki ga oseba opravlja, kar pomeni, da so med kmečko prebivalstvo uvrščeni vsi, ki so v času popisa opravljali poklic kmetovalca, ribiča ali lovca in pa tiste vzdrževane osebe, ki jih vzdržujejo osebe, ki opravljajo omenjene poklice.

Kmečko prebivalstvo predstavlja za občino Tišino z vidika sestava zelo pomembno skupino prebivalstva. Podrobneje je gibanje kmečkega prebivalstva v občini prikazano v grafu 10 in 11 ter tabeli 11 in 12.

Graf 10: Kmečko prebivalstvo kot samozaposlene osebe v obdobju od januarja 2005 do junija 2012, občina Tišina

Vir: Statistični urad Republike Slovenije:
 Delovno aktivno prebivalstvo po občinah delovnega mesta, avgust 2012

Delež kmečkega prebivalstva v občini je občutno nihalo v obdobju med januarjem 2005 in junijem 2012. Večji upad števila kmetov je bil leta 2010, ko se je število kmetov zmanjšalo za 37,7%, torej od 162 oseb decembra 2009 na 101 oseb januarja 2010. Zmanjšanje deleža je posledica zmanjšanja števila ljudi, ki jim kmetijstvo predstavlja glavno dejavnost oz. poklic. Porast kmečkega prebivalstva pa se je zgodil potem spet z začetkom leta 2011, ko je število samozaposlenih oseb v kmetijstvu znašalo 196 oseb.

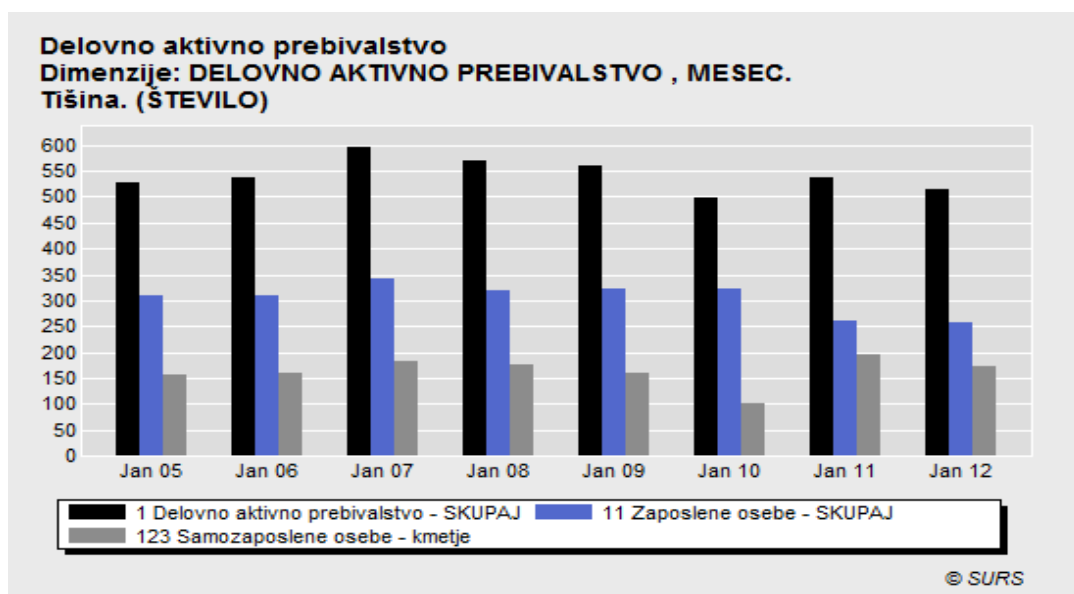
Tabela 11: Delovno aktivno prebivalstvo, zaposlene osebe in kmetje v občini Tišina od 2005 do 2012

Občina Tišina	Samozaposlene osebe - kmetje	Delovno aktivno prebivalstvo	% kmetov od delovno aktivnih	Zaposlene osebe	% kmetov od vseh zaposlenih
Januar 2005	157	528	29,7	308	51,0
Januar 2006	161	536	30,0	309	52,1
Januar 2007	181	597	30,3	343	52,8
Januar 2008	176	570	30,9	318	55,3
Januar 2009	161	560	28,8	322	50,0
Januar 2010	101	499	20,2	322	31,4
Januar 2011	196	539	36,4	261	75,1
Januar 2012	174	514	33,9	256	68,0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije:
 Delovno aktivno prebivalstvo po občinah delovnega mesta, avgust 2012

Tabela 11 prikazuje število prebivalcev občine Tišina, ki so delovno aktivni, od tega zaposleni in izmed zaposlenih samozaposleni v kmetijski dejavnosti. Največji odstotek kmetov od celotnega delovno aktivnega prebivalstva je bilo leta 2011, ko je ta delež znašal 36,4% delovno aktivnih oseb. Istega leta je bil največji delež zaposlenih v kmetijski dejavnosti, ko je bilo kar 75,1% vseh zaposlenih delovno aktivnih oseb občine zaposlenih v kmetijstvu. Ta razmerja prikazuje tudi graf 11.

Graf 11: Delovno aktivno prebivalstvo, zaposlene osebe in kmetje v občini Tišina od 2005 do 2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije: Delovno aktivno prebivalstvo po občinah delovnega mesta

Po popisu iz leta 2002 je bilo tega leta v kmetijski dejavnosti aktivnih 213 oseb iz občine Tišina. Pregled po naseljih pa je prikazan v tabeli 12.

Tabela 12: Prebivalstvo po naseljih v občini Tišina po dejavnosti, 2002

OBČINA TIŠINA	Skupaj	Skupine dejavnosti			
		kmetijske	nekmetijske	storitvene	neznano
OBČINA TIŠINA	1738	213	717	713	95
Borejci	91	15	42	25	9
Gederovci	80	z	36	36	z
Gradišče	155	15	72	62	6
Krajna	121	21	64	30	6
Murski Črnci	168	13	72	72	11
Murski Petrovci	48	11	21	10	6
Petanjci	278	26	136	107	9
Rankovci	107	21	35	38	13
Sodišinci	96	z	33	32	z
Tišina	205	15	73	106	11
Tropovci	237	20	80	130	7
Vanča vas	152	22	53	65	12

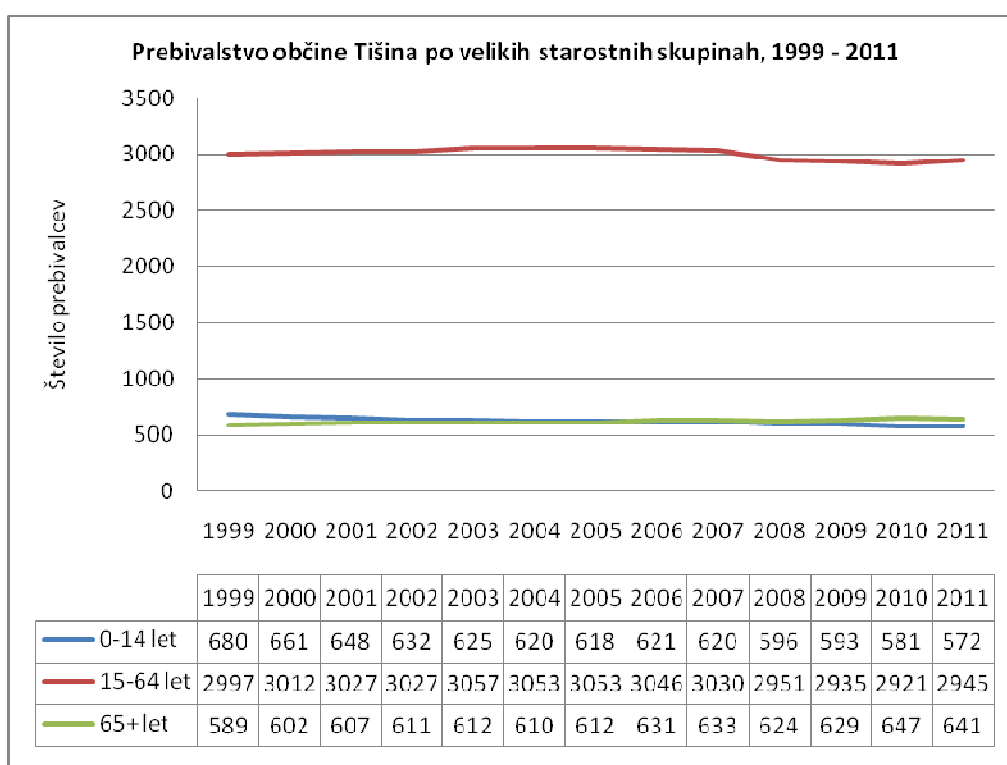
z- podatek zaupne narave

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

2.1.3.5 Starostna struktura prebivalstva

V starostni strukturi prebivalstva občine Tišina je v zadnjih desetletjih prišlo do velikih sprememb. Glavna značilnost teh sprememb je staranje prebivalstva, ob skoraj nespremenjenem številu prebivalcev³, kar je posledica podaljševanja življenjske dobe ljudi in zmanjševanja števila rojstev otrok. Tak trend je razviden iz grafa 12.

Graf 12: Prebivalstvo po velikih starostnih skupinah, občina Tišina, 1999-2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije,
Ministrstvo za notranje zadeve - Centralni register prebivalstva,
Ministrstvo za notranje zadeve - Direktorat za upravne notranje zadeve, avgust 2012

Število otrok starih do 14 let je od leta 1999 upadlo za 15,9% (iz 680 otrok na 572 otrok v letu 2011). Opazimo rahel upad zrelega prebivalstva po letu 2005, medtem ko pa se je število starejšega prebivalstva od leta 1999 (589 oseb starih nad 65 let) povečalo za 8,8%. V letu 2011 je število oseb starih nad vključno 65 let znašalo 641.

³ Skupno število prebivalcev občine Tišina v obdobju 1999-2011 se skorajda ni spreminjalo oziroma opazimo rahel padajoči trend po letu 2006:

OBČINA TIŠINA	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
SKUPAJ	4266	4275	4282	4270	4294	4283	4283	4298	4283	4171	4157	4149	4158	4140

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

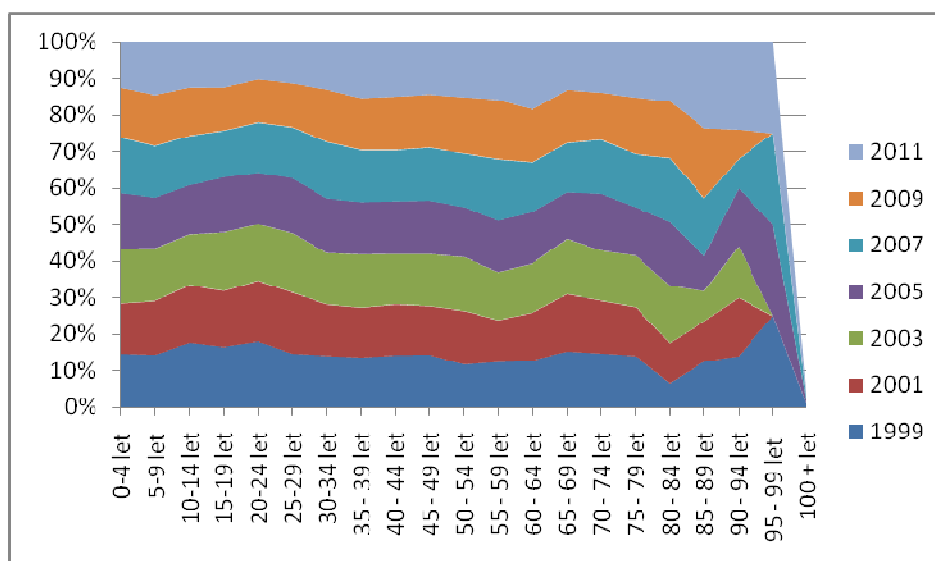
Podatki in trendi gibanja starostne strukture prebivalcev občine Tišina v dvoletnih razmikih v obdobju od 1999 do 2011 so prikazani v tabeli 13 in grafu 13.

Tabela 13: *Prebivalstvo po petletnih starostnih skupinah, občina Tišina, 1999-2011*

Občina Tišina	1999	%	2001	%	2003	%	2005	%	2007	%	2009	%	2011	%
0-4 let	200	4,7	189	4,4	205	4,8	208	4,9	208	4,9	187	4,5	171	4,1
5-9 let	204	4,8	212	5	204	4,8	199	4,6	201	4,7	200	4,8	207	5
10-14 let	276	6,5	247	5,8	216	5	211	4,9	211	4,9	206	5	194	4,7
15-19 let	287	6,7	269	6,3	279	6,5	262	6,1	223	5,2	207	5	216	5,2
20-24 let	371	8,7	342	8	318	7,4	291	6,8	282	6,6	241	5,8	210	5,1
25-29 let	336	7,9	387	9	372	8,7	345	8,1	322	7,5	276	6,6	260	6,3
30-34 let	347	8,1	347	8,1	344	8	369	8,6	381	8,9	352	8,5	320	7,7
35 - 39 let	329	7,7	328	7,7	349	8,1	347	8,1	342	8	342	8,2	371	8,9
40 - 44 let	331	7,8	325	7,6	318	7,4	338	7,9	324	7,6	341	8,2	347	8,3
45 - 49 let	321	7,5	299	7	316	7,4	329	7,7	323	7,5	326	7,8	320	7,7
50 - 54 let	253	5,9	320	7,5	319	7,4	297	6,9	319	7,4	334	8	329	7,9
55 - 59 let	224	5,3	206	4,8	234	5,4	256	6	303	7,1	292	7	285	6,9
60 - 64 let	198	4,6	204	4,8	208	4,8	219	5,1	211	4,9	224	5,4	287	6,9
65 - 69 let	208	4,9	213	5	205	4,8	174	4,1	183	4,3	197	4,7	178	4,3
70 - 74 let	175	4,1	173	4	162	3,8	186	4,3	176	4,1	154	3,7	165	4
75 - 79 let	137	3,2	131	3,1	137	3,2	130	3	142	3,3	151	3,6	149	3,6
80 - 84 let	35	0,8	59	1,4	84	2	93	2,2	94	2,2	83	2	87	2,1
85 - 89 let	26	0,6	23	0,5	17	0,4	20	0,5	33	0,8	40	1	49	1,2
90 - 94 let	7	0,2	8	0,2	7	0,2	8	0,2	4	0,1	4	0,1	12	0,3
95 - 99 let	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0
100 + let	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj	4.266	100	4.282	100	4.294	100	4.283	100	4.283	100	4.157	100	4.158	100

*Vir: Statistični urad Republike Slovenije,
Ministrstvo za notranje zadeve - Centralni register prebivalstva,
Ministrstvo za notranje zadeve - Direktorat za upravne notranje zadeve, avgust 2012*

Graf 13: Gibanje starostne strukture prebivalstva v občini Tišina v obdobju 1999-2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije,
Ministrstvo za notranje zadeve – Centralni register prebivalstva,
Ministrstvo za notranje zadeve - Direktorat za upravne notranje zadeve, avgust 2012

2.1.3.6 Sestava prebivalstva po spolu in starosti v letu 2002

Skupaj je po podatkih popisa prebivalstva leta 2002 v naseljih občine Tišina bilo 2.139 oz. 51,06% žensk in 2.050 oz. 48,93% moških. V naseljih Gradišče, Gederovci, Krajina, Murski Črnci, Petanjci, Tropovci in Vanča vas je bilo več žensk kot moških.

Delovno sposobnih oz. pogojno aktivnih prebivalcev (moških od 15-64 let in ženske od 15-59 let), iz katerih se rekrutirajo dejansko aktivni prebivalci, je v občini leta 2002 bilo 35,11% moških in 32,8% žensk.

Delovni potencial (mlajši od 25 let) v občini Tišina predstavlja 27,84% vsega prebivalstva, od tega je 47,77% moških in 52,23% žensk.

Podrobnejši podatki o sestavi prebivalstva po spolu in starosti v naseljih občine Tišina leta 2002 so razvidni iz tabele 14.

OBČINA TIŠINA

Tabela 14: *Prebivalstvo po izbranih starostnih skupinah, indeks staranja in povprečna starost, občina Tišina*

OBČINA TIŠINA	Skupaj	Moški	Ženske	Ženske 15-49	Starostne skupine (leta)							Indeks staranja	Povprečna starost
					0	1 - 6	7 - 14	15 - 18	19 - 26	27-64	65+		
TIŠINA	4189	2050	2139	1062	45	227	356	218	500	2234	609	97	38,6
Borejci	251	132	119	60	z	z	26	12	25	125	42	89,4	37,6
Gederovci	173	81	92	44	z	z	20	11	23	90	24	96	39,5
Gradišče	375	176	199	90	3	24	35	16	36	194	67	108,1	39,5
Krajna	299	143	156	72	3	18	21	15	35	151	56	133,3	40,9
Murski Črnci	375	181	194	93	4	20	31	21	38	212	49	89,1	38,4
Murski Petrovci	125	64	61	32	z	z	17	7	17	59	19	82,6	37,2
Petanjci	676	331	345	163	6	35	48	35	79	363	110	123,6	40,1
Rankovci	254	130	124	59	3	19	21	16	32	123	40	93	37,3
Sodišinci	212	107	105	52	-	11	14	14	27	109	37	148	40,6
Tišina	452	228	224	117	6	15	47	25	46	267	46	67,6	37,8
Tropovci	488	232	256	137	7	22	35	20	73	273	58	90,6	38,4
Vanča vas	509	245	264	143	7	37	41	26	69	268	61	71,8	35,8

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

2.1.3.7 Zaposlenost, šolanje ter migracija prebivalstva

Podatki o številu in deležu zaposlenih in šolajočih se prebivalcev občine Tišina ter njihovi dnevni migraciji so razvidni iz tabele 15, 16 in 17.

Vsi podatki so navedeni za doma živeče prebivalce, brez zdomcev.

Tabela 15: *Prebivalstvo, ki se izobražuje in dnevi migranti po kraju prebivališča in kraju šolanja v občini Tišina*

OBČINA TIŠINA	Skupaj	Učenci, dijaki in študenti po kraju šolanja v Sloveniji				Učenci, dijaki, študenti - dnevni migranti	Dnevni migranti po kraju šolanja v Sloveniji		
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija		drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija
OBČINA TIŠINA	831	59	296	278	198	640	296	274	70
Borejci	49	-	26	18	5	47	26	18	3
Gederovci	37	z	11	13	z	26	z	13	z
Gradišče	74	-	34	26	14	65	34	26	5
Krajna	52	-	25	13	14	45	25	13	7
Murski Črnci	74	-	28	30	16	61	28	29	4
Murski Petrovci	29	-	18	6	5	24	18	6	-
Petanjci	124	4	31	55	34	98	31	53	14
Rankovci	53	-	21	20	12	42	z	19	z
Sodišinci	36	-	14	17	5	33	z	17	z
Tišina	111	45	-	34	32	52	-	34	18
Tropovci	101	-	44	23	34	75	44	23	8
Vanča vas	91	z	44	23	z	72	44	23	5

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

Tabela 16: *Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju prebivališča in kraju dela, občina Tišina*

OBČINA TIŠINA	Skupaj	Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela v Sloveniji				Delovno aktivno prebivalstvo - dnevni migranti	Dnevni migranti po kraju dela v Sloveniji		
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija		drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije	druga statistična regija
OBČINA TIŠINA	1693	343	80	1199	71	1310	79	1191	40
Borejci	85	15	z	65	z	70	z	65	z
Gederovci	77	13	z	60	z	64	z	60	z
Gradišče	152	25	7	115	5	124	z	115	z
Krajna	118	29	4	78	7	83	z	78	z
Murski Črnci	165	31	4	126	4	131	z	125	z
Murski Petrovci	46	14	z	26	z	30	z	z	-
Petanjci	275	33	17	212	13	232	17	207	8
Rankovci	97	33	z	60	z	63	z	z	z
Sodišinci	95	33	z	57	z	61	4	57	-
Tišina	202	49	3	142	8	148	3	141	4
Tropovci	235	38	21	160	16	190	21	159	10
Vanča vas	146	30	9	98	9	114	9	98	7

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

Tabela 17: *Delovno aktivno prebivalstvo in dnevni migranti po kraju dela v Sloveniji in kraju prebivališča, občina Tišina, 2002*

OBČINA TIŠINA	Skupaj	Delovno aktivno prebivalstvo po kraju prebivališča			Delovno aktivno prebivalstvo - dnevni migranti	Dnevni migranti po kraju prebivališča	
		naselje prebivališča	drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije		drugo naselje v občini	druga občina iste statistične regije
OBČINA TIŠINA	575	343	80	z	224	z	143
Borejci	15	15	-	-	-	-	-
Gederovci	30	13	6	11	17	6	11
Gradišče	32	25	z	z	6	z	z
Krajna	34	29	z	z	5	z	z
Murski Črnci	37	31	z	z	6	3	3
Murski Petrovci	15	z	-	z	z	-	z
Petanjci	40	33	3	4	6	3	3
Rankovci	60	33	11	16	25	10	15
Sodišinci	81	33	5	43	48	5	43
Tišina	150	z	50	50	101	z	50
Tropovci	47	38	-	9	6	-	6
Vanča vas	34	30	-	4	z	-	z

* z- podatek zaupne narave

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

Število zaposlenih⁴ prebivalcev občine Tišina se je v zadnjih dveh desetletjih zmanjšalo, tako da je leta 1991 bilo zaposlenih 57,8% prebivalcev, leta 2002 pa 50,5% zaposlenih.

Kar 70,35% vseh zaposlenih se je dnevno vozilo na delo izven kraja stalnega prebivališča, velika večina njih v Mursko Soboto.

Brezposelnih⁵ je leta 2002 v občini Tišina bilo 379 oseb, to je 4,5% doma živčih prebivalcev oz. 17,90% aktivnega prebivalstva.

Osnovno šolo je, po podatkih popisa prebivalstva leta 2002, obiskovalo 392 učencev oz. 9,36% vseh prebivalcev občine Tišina.

Srednje šole je obiskovalo 212 učencev oz. 5,06%, višje in visoke šole ter fakultete pa 116 študentov oz. 2,77 % vseh prebivalcev.

Kar 1.950 oseb oz. 46,55% vseh prebivalcev občine Tišina se dnevno vozi v šolo ali na delo izven svojega kraja stalnega prebivališča.

2.1.3.8 Izobrazbena struktura aktivnih prebivalcev

V tem obdobju se je sicer bistveno zmanjšal delež prebivalcev z nepopolno osnovno šolo na 7,9% vseh prebivalcev, vendar je še kljub temu delež le-teh zelo velik. Delež prebivalcev z dokončano osnovno šolo je 39,88%, vendar se je tudi ta zmanjšal. Od nepismenih prebivalcev občine je tretjina Romov.⁶

Tako je ob popisu prebivalstva leta 2002 imelo že 29,04% prebivalcev občine več kot dokončano nižjo in srednjo poklicno šolo, 18,14% dokončano srednjo strokovno in splošno šolo ter le 4,99% prebivalcev občine dokončano višjo in visoko šolo, iz česar izhaja, da je izobrazbena struktura prebivalcev še vedno zelo nizka.

Podatki o izobrazbeni strukturi prebivalcev občine Tišina v letu 2002 so razvidni iz tabele 18.

⁴ Med zaposlene osebe so šteti tisti, ki so na vprašanje o položaju v poklicu odgovorili, da so 'delavci' in so bili v času popisa v delovnem razmerju, za polni ali skrajšani delovni čas, vendar brez zdomcev.

⁵ Med brezposelne osebe so uvrščene osebe, ki so sposobne in želijo delati ter so pripravljene sprejeti zaposlitev, ki ustreza njihovi strokovni izobrazbi oz. z delom pridobljeni delovni zmožnosti, vendar brez svoje krivde nimajo dela ali možnosti, da si z delom zagotovijo sredstva za preživljanje in so zaradi zaposlitve prvič ali ponovno prijavljene na skupnosti za zaposlovanje. Sem so šteti tudi tisti, ki začasno niso opravljali poklica, ker služijo vojaški rok, prestajajo zaporno kazen, vendar so bili pred prekinitvijo opravljanja poklica zaposleni. Statistična kategorija 'nezaposleni' je bila uvedena šele ob popisu prebivalstva leta 1991.

⁶ Pismen je tisti, ki zna brati in napisati stavek (tekst) iz vsakdanjega življenja oz. tisti, ki zna prebrati in napisati pismo.

Tabela 18: Izobrazbena struktura prebivalcev, starejših od 15 let v občini Tišina, 2002

OBČINA TIŠINA	Skupaj	Izobrazba				
		nepopolna osnovna	osnovna	nižja in srednja poklicna	srednja strokovna in splošna	višja in visoka
OBČINA TIŠINA	3561	283	1420	1034	646	178
Borejci	204	25	100	40	32	7
Gederovci	148	6	70	47	22	3
Gradišče	313	15	137	90	58	13
Krajna	257	7	128	72	43	7
Murski Črnci	320	23	131	86	65	15
Murski Petrovci	102	z	49	36	12	z
Petanjci	587	39	235	172	101	40
Rankovci	211	3	88	58	52	10
Sodišinci	187	z	77	75	28	z
Tišina	384	11	154	109	74	36
Tropovci	424	6	145	131	108	34
Vanča vas	424	142	106	118	51	7

* z- podatek zaupne narave

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

2.1.3.8.1. Izobrazbena struktura mladih glede na poklicno usmeritev

V nadaljevanju smo analizirali podatke o nadaljevanju šolanja učencev po končani osnovni šoli in na fakultetah glede na smeri izobrazbe, z vidika usmeritev dijakov in študentov v posamezne programe.

Šolanje po končani osnovni šoli

Po končani osnovni šoli se je v šolskem letu 2009/ 2010 največ učencev odločilo za program gimnazijo, sledijo poklicne smeri, zdravstvena smer in predšolska vzgoja. Najmanj učencev se je odločilo za vpis v program gostinstva/ turizem. V obdobju zadnjih dveh šolskih let se je trend vpisan osnovnošolskih učencev v srednje šole močno spremenil in sicer se je v šolskem letu 2011/2012 največ učencev odločilo, da gredo v poklicno smer, kar je zelo vzpodbudno, saj potrebe po poklicih naraščajo, sledi program gimnazija. Nobeden od učenec pa se ni odločil, da bi obiskoval program srednjo kmetijsko, predšolska vzgoja in srednjo ekonomsko šolo.

V zadnjih treh šolskih letih se je tako kar 40 učencev odločilo za poklicne usmeritve, 38 učencev za gimnazijo, sledi pa zdravstvena šola s 13 vpisanimi dijaki.

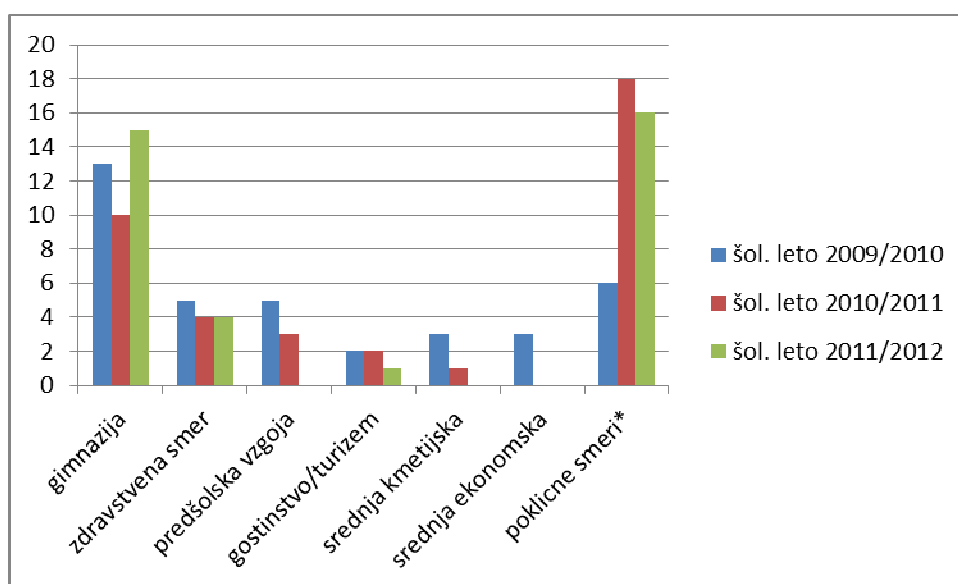
Tabela 19: Vpisi učencev po končani osnovni šoli

Program / smer	Število vpisanih učencev			SKUPAJ 3 šolska leta
	2009/2010	2010/2011	2011/2012	
gimnazija	13	10	15	38
zdravstvena smer	5	4	4	13
predšolska vzgoja	5	3	0	8
gostinstvo/turizem	2	2	1	5
srednja kmetijska	3	1	0	4
srednja ekonomska	3	0	0	3
poklicne smeri*	6	18	16	40
SKUPAJ	37	38	36	111

* opomba: razčlenjeno po vrstah poklicev so v spodnji tabeli.

Vir: Osnovna šola Tišina

Graf 14: Programi / smeri vpisov učencev po končani osnovni šoli

Vir: Osnovna šola Tišina

Učenci, ki so se odločili za poklicno smer, so se v obdobju treh šolskih let (2009/ 2010, 2010/ 2011 in 2011/ 2012) največ odločali za program avtoserviser, sedijo programi okoljevarstveni tehnik in strojni tehnik. Več o tem, v kateri program so se učenci odločili, je razvidno iz spodnje tabele.

Tabela 20: Vpisi učencev v poklicne programe

program/smer	Število vpisanih učencev			SKUPAJ 3 šolska leta
	šol. leto 2009/2010	šol. leto 2010/2011	šol. leto 2011/2012	
instalater strojnih instalacij			1	1
avtoserviser	4	4	2	10
tehnik računalništva	1	2		3
elektrikar/elektrotehnik	1		2	3
okoljevarstveni tehnik		3	3	6
strojni tehnik		3	3	6
mizar		1		1
slikopleskar, črkoslikar		1		1
lesarski tehnik		1	1	2
kamnosek		1		1
tapetnik		1		1
frizer			1	1
kozmetični tehnik		1	3	4
SKUPAJ VPISI VPOKLICNE ŠOLE	6	18	16	40

Vir: Občinska uprava občine Tišina

Šolanje na fakultetah

Stanje izobrazbe mladih v obdobju od leta 2006/ 2007 naprej smo analizirali na podlagi podatkov občinske uprave o dodeljenih nagradah študentov, ki so diplomirali, uspešno zaključili magisterij ali specializacijo ter doktorat.

V obdobju zadnjih šestih šolskih let (od 2006/2007 do 2011/2012) je občina pridobila 93 novih diplomantov od tega 61 diplomantov družboslovnih smeri in 32 diplomantov naravoslovnih smeri. Med družboslovci prednjačijo ekonomska, upravna, pedagoška in filozofska smer, v katerih se je skupaj izobrazila več kot polovica vseh diplomantov. Med naravoslovci prednjači zdravstvena smer, sledijo ji biotehniška in kmetijska fakulteta, kemija in farmacija ter gradbeništvo. Hkrati se število diplomantov iz leta v leto povečuje, v obdobju zadnjih šestih let se je tako povečalo (od 8 na 24) kar za trikrat kar zelo ugodno vpliva na izobrazbeno raven prebivalstva v občini Tišina.

Iz spodnje tabele je razvidno, koliko študentov iz občine Tišina, je obiskovalo posamezno vrsto fakultet v obdobju zadnjih šolskih let od 2006/07 do 2011/12. Podatki so zbrani na podlagi nagrad študentom, ki so uspešno diplomirali.

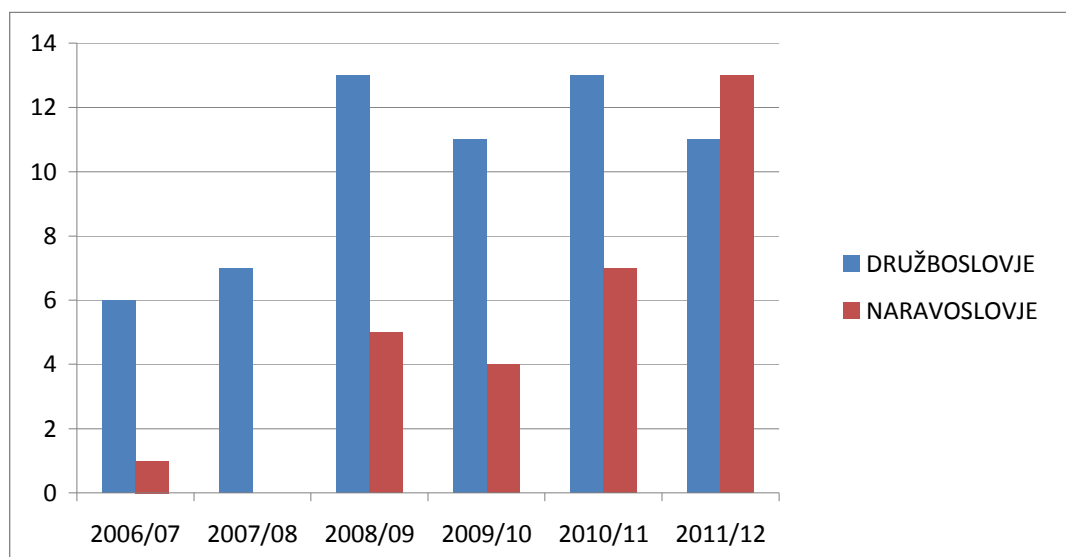
V enakem šestletnem obdobju smo pridobili tudi dodatnih **6 magistrov** od tega 5 na družboslovnih smereh in enega s področja zdravstva ter **2 doktorja znanosti** s področja naravoslovja (elektrotehnika in kemija).

Tabela 21: Študentje diplomanti- prejemniki nagrad v občini Tišina

Fakultete	Število nagrad za diplomo						SKUPAJ
	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	
Diplomanti SKUPAJ	8	7	18	15	20	24	93
Ekonomska/poslovna fakulteta			7	2	5	1	15
Fakulteta za upravo/ družbene vede	1	2	2	3	3	1	12
Pedagoška fakulteta	3	2		1	2	3	11
Filozofska fakulteta/ humanistika	2		1		2	5	10
Pravna fakulteta		2	1	1	1		5
Fakulteta za socialno delo		1	1	1			3
Fakulteta za turistične študije				3			3
Fakulteta za varnostne vede			1			1	2
DRUŽBOSLOVJE	6	7	13	11	13	11	61
Fakulteta /Visoka šola za zdravstvo			1	2	1	5	9
Biotehniška fakulteta / kmetijstvo				1	2	3	6
Fakulteta za kemijo / farmacija	1		2		1	1	5
Fakulteta za gradbeništvo			1		2	1	4
Fakulteta za strojništvo	1		1			1	3
Fakulteta za elekt., računal. in infor.		1		1		1	3
Fakulteta za matema. in naravoslovje					1	1	2
NARAVOSLOVJE	1	0	5	4	7	13	32

Vir: Občinska uprava občine Tišina, marec 2012

Graf 15: Gibanje števila diplomantov družboslovne in naravoslovne smeri v obdobju šol. leta od 2006/07 do 2011/12

Vir: Občinska uprava Občine Tišina, marec 2012

2.1.4 Struktura gospodinjstev

2.1.4.1 Število gospodinjstev in delež gospodinjstev s kmečkim prebivalstvom

Pregled gospodinjstev⁷ po naseljih občine Tišina v zadnjem desetletju je podan v tabeli 22.

Tabela 22: Število gospodinjstev in povprečna velikost gospodinjstev po naseljih v občini Tišina v letu 2002 in v letu 2011

Občina Tišina	Število vseh gospodinjstev 2002	Povprečna velikost gospodinjstva 2002	Število vseh gospodinjstev 2011	Povprečna velikost gospodinjstva 2011
Borejci	74	3,4	92	2,8
Gederovci	57	3	60	2,9
Gradišče	103	3,6	118	2,8
Krajna	84	3,6	101	2,9
Murski Črnci	118	3,2	142	2,9
Murski Petrovci	32	3,9	35	3,2
Petanjci	205	3,3	239	2,8
Rankovci	59	4,3	79	3,2
Sodišinci	65	3,3	79	2,9
Tišina	143	3,2	157	2,6
Tropovci	143	3,4	177	2,9
Vanča vas	151	3,4	185	2,7
SKUPAJ	1.234	3,4	1.464	2,8

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, julij 2012

Število gospodinjstev se je v zadnjem desetletju povečalo za 230 enot, povprečna velikost gospodinjstva pa se je zmanjšala za 0,6 enot.

V letu 2002 je bilo 11,9% gospodinjstev v občini Tišina enočlanskih. Največ gospodinjstev je bilo štiričlanskih in sicer 26,09%. Kar 14,02% gospodinjstev je bilo nedružinskih, 9,16% gospodinjstev pa je imelo več kot 6 članov. V letu 2011 je bilo največ gospodinjstev dvočlanskih in sicer 24,25%, takoj za dvočlanske so tričlanske družine in sicer 22,95%, sledijo družine z enim članom in sicer 21,24%. Najmanj družin je šest in veččlanskih in sicer 4,23%.

⁷Gospodinjstvo je vsaka družinska ali druga skupnost oseb, ki je izjavila, da skupaj stanuje ali skupaj uporablja svoje dohodke za pokritje osnovnih življenjskih potreb, ne glede na to, ali vsi člani stalno živijo v naselju, kjer prebiva gospodinjstvo, ali pa kdo od članov začasno živi v drugem naselju oz. v tujini zaradi dela, šolanja ali drugih vzrokov.

2.1.4.2 Gospodinjstva in njihovi stanovanjski skladi

Pregled strukture in starosti stanovanj ter njihove opremljenosti po naseljih občine Tišina v letu 2002 je podan v tabelah 23 in 24.

Tabela 23: Pregled stanovanj in njihove starosti po naseljih v občini Tišina v letu 2002

	Število vseh stanovanj	Povprečna površina (m ²)	Zgrajena do leta 1945	Zgrajena od 1946 do 1970	Zgrajena od 1971 do 1981	Zgrajena od 1981 do 1991	Zgrajena 91 +
Borejci	73	87,4	8	18 z	17	17	9
Gederovci	z	Z	z	Z	Z	Z	10
Gradišče	112	94	9	48	14	14	6
Krajna	88	99,3	z	32	18	18	Z
Murski Črnci	115	106,1	5	38	26	26	14
Petanjci	225	99,6	23	112	26	26	6
Rankovci	71	114,2	10	33	9	9	Z
Sodišinci	70	97,5	7	25	9	9	6
Tišina	149	96,8	11	55	23	23	14
Tropovci	151	93,9	8	50	22	22	Z
Vanča vas	152	72,8	13	43	16	16	12
SKUPAJ	1.302	95,3	104	477	339	202	98

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

Število stanovanj v občini Tišina je za 68 enot večje od številu gospodinjstev (1.234 enot), pri čemer je povprečna površina stanovanja kar 95,3m².

Kar 55,38% vseh stanovanj (721 enot) se nahaja v individualnih hišah. 33,33% stanovanj se nahaja v hišah s kmečkim gospodarskim poslopijem.

Skoraj polovica vseh stanovanj (49,08%) je bila zgrajenih po letu 1971, kar priča o zelo velikih vlaganjih prebivalcev občine v stanovanjsko izgradnjo v obdobju 1971-2002. Skoraj vsa stanovanja, z izjemo šestih, imajo elektriko, 98,85% stanovanj ima zagotovljeno tekočo pitno vodo prek javnega vodovoda in 82,03% jih ima urejeno centralno ogrevanje.

Po podatkih SURS 2009 je bilo v občini Tišina 1.256 hišnih števil in 3.027 stavbnih (skupaj stanovanjske, gospodarska poslopja, ostale) števil.

Stanovanjski standard oz. opremljenost stanovanj v občini Tišina lahko ocenimo kot nadpovprečen. Občina Tišina ima v lasti devet najemniških stanovanj v Poslovno - stanovanjem objektu na Tišini in eno stanovanje v šolskem bloku na Tišini.

Tabela 24: Pregled opremljenosti stanovanj po naseljih v občini Tišina v letu 2002

	Število stanovanj	Centralno ogrevanje	Kanalizacija	vodovod	elektrika	kopalnica
Borejci	73	58 z	Z	Z	/	63
Gederovci	z	z	z	z	57	49 z
Gradišče	112	92	112	112	112	101 z
Krajna	88	64 z	z	z	88	81 z
Murski Črnci	115	103	115	115	115	/
Petanjci	225	196	225	225 z	z	218 z
Rankovci	71	59 z	Z	z	71	66 z
Sodišinci	70	53	70	70	70 z	/
Tišina	149	121 z	Z	z	149	136 z
Tropovci	151	141 z	Z	z	/	145 z
Vanča vas	152	106 z	z	z	/	137
SKUPAJ	1.302	1.068	1.289	1.287	1.296	1.213

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002

2.1.5 Primerjava s podatki za celo državo

Primerjava pomembnejših struktur prebivalstva občine Tišina s podatki za celotno Republiko Slovenijo za leto 2002 je podana v tabeli 25.

Tabela 25: Pomembnejše strukture prebivalstva izražene v odstotkih za občino Tišina in Republiko Slovenijo v letu 2002

	SLOVENIJA	TIŠINA	Delež prebivalcev Republike Slovenije (%)	Delež prebivalcev občine Tišina (%)
Skupaj	1.964.036	4.189	0,21	100,0
Povprečna starost	39,5	39,0		
Indeks staranja	96,3	96,7		
Otroci do 7 let	125.617	272	0,22	6,5
Otroci 7-14 let	174.550	356	0,20	8,5
Mladina 15-26 let	336.880	718	0,21	17,1
Ženske 15-49 let	502.693	1.062	0,21	25,4
Prebivalci stari 65 let ali več	288.981	609	0,21	14,5
Delovno aktivno prebivalstvo	818.304	1.738	0,21	41,5
Zaposleni in samozaposleni dnevni migranti	444.587	1.343	0,30	32,1
Učenci osnovnih šol	177.987	392	0,22	9,4
Učenci srednjih šol	106.754	212	0,20	5,1
Študenti	75.728	116	0,15	2,8
Učenci in študenti dnevni migranti	172.500	553	0,32	13,2

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 2002

Ob primerjavi podatkov za občino Tišino ter za celotno državo, po popisu prebivalstva leta 2002, lahko ugotovimo sledeče:

- občina Tišina bistveno ne odstopa od državnega povprečja pri deležu aktivnega prebivalstva (delež aktivnega prebivalstva je 1,44% odstotnih točk večji, kot je slovensko povprečje);
- delež oseb z lastnimi dohodki je 1,45% manjši od slovenskega povprečja;
- delež vzdrževanih oseb je bil za 3,43% manjši od slovenskega povprečja;
- delež zaposlenih oseb je v občini Tišina za 3% manjši od slovenskega povprečja;
- delež brezposelnih oseb je kar za 5,55% večji od slovenskega povprečja;
- delež kmetovalcev v občini je kar za 3,59 % manjši od slovenskega povprečja;
- delež dnevnih migrantov, zaposlenih in učencev iz občine, je kar za 14, 95% večji od slovenskega povprečja.

Pričujoča primerjava kaže na nezadostno izkoriščenost oz. angažiranost človeških potencialov občine (aktivni, zaposleni), večjo brezposelnost, na velik delež kmečkega prebivalstva, na zelo veliko mobilnost prebivalstva, kakor tudi na zaposlitveno in po-osnovnošolsko izobraževalno odvisnost od drugih središč.

Primerjava pomembnejših struktur prebivalstva občine Tišine s podatki za celotno Republiko Slovenijo za leto 2010 je podana v tabeli 26.

Tabela 26: Pomembnejše strukture prebivalstva za občino Tišina in Republiko Slovenijo v letu 2010

	Število prebivalcev občine Tišina	Število prebivalcev Republike Slovenije
Število prebivalcev	4.149	2.049.261
Število moških	2.048	1.014.261
Število žensk	2.101	1.034.545
Naravi prirast	1	3.734
Skupni prirast	-23	3.213
Število vrtcev	2	891
Število otrok v vrtcu	122	75.972
Število učencev v osnovnih šolah	309	159.508
Število dijakov	170	82.267
Število študentov	173	107.134
Število delovnih aktivnih prebivalcev	1.465	835.039
Število zaposlenih ljudi	295	747.194
Število samozaposlenih ljudi	179	87.845
Število registriranih brezposelnih ljudi	417	100.504
Povprečna mesečna bruto plača na zaposleno osebo (EUR)	1.416,48	1.494,88
Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR)	942,75	966,62
Število podjetij	185	165.595
Prihodek podjetij (1.000)	13.843	86.705.208
Število stanovanj, stanovanjski sklad	1.389	844.349
Število osebnih avtomobilov	2.085	1.061.646
Količina zbranih komunalnih odpadkov (tone)	1.024	79.413

Opombe: ⁽¹⁾ = Odstotek od vseh zaposlenih
 (*) = Delež od vseh zaposlenih prebivalcev (brez zdomcev)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Občine v številkah 2010

Statistični podatki o občini Tišini v letu 2010 kažejo naslednjo sliko:

Sredi leta 2010 je imela občina približno 4.150 prebivalcev. Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na 120. mesto. Na kvadratnem kilometru površine občine je živel približno 107 prebivalcev; torej je bila gostota naseljenosti tu večja kot v celotni državi (101 prebivalcev na km²).

Število živorojenih je bilo višje od števila umrlih. Naravni prirastek na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej v tem letu pozitiven, znašal je 0,2 (v Sloveniji 1,8) - število tistih, ki so se iz občine odselili, je bilo višje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je -5,5 (v Sloveniji 1,6).

Povprečna starost občanov je bila 41,5 let in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (41,6 let).

Med prebivalci te občine je bilo število najstarejših večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0-14 let, je prebivalo 111 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 117). Pove pa nam tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji.

V občini delujeta dva vrtca, leta 2010 pa ju je obiskovalo 122 otrok. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1-5 let, jih je bilo 78% vključenih v vrtec, kar je več kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (74%). V osnovni šoli se je v šolskem letu 2010/2011 izobraževalo približno 310 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo okoli 170 dijakov. Med 1.000 prebivalcev v občini je bilo 42 študentov in 8 diplomantov; v celotni Slovenije je bilo povprečno na 1.000 prebivalcev 52 študentov in 10 diplomantov.

Med osebami v starosti 15 let do 64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo približno 50% zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih), kar je manj od slovenskega povprečja (59%).

Med aktivnim prebivalstvom občine je bilo v povprečju 22,2% registriranih brezposelnih oseb, to je več od povprečja v državi (10,7%).

Povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, je bila v občini v bruto znesku za približno 5% nižja od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji, v neto znesku pa približno 2%.

Vsak 13. prebivalec občine je bil prejemnik vsaj ene denarne socialne pomoči. Za celotno Slovenijo je veljalo, da je bil vsak 22. prebivalec prejemnik vsaj ene denarne socialne pomoči.

Vrednost bruto investicij v nova osnovna sredstva v občini (336 EUR na prebivalca) je bila nižja od slovenskega povprečja (2.176 EUR). V letu 2010 je bilo v občini 336 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Približno 77% stanovanj je imelo najmanj tri sobe. Povprečna velikost stanovanja je bila 98 m².

Vsak drugi prebivalec v občini je imel osebni avtomobil (50 avtomobilov na 100 prebivalcev); ta je bil v povprečju star 9 let. V letu 2010 je bilo v občini zbranih 247 kg komunalnih odpadkov na prebivalca, to je 142 kg manj kot v celotni Sloveniji.

Tabela 27: Kazalniki za občino Tišino v letu 2010-preračunani statistični podatki za občino

Kazalniki za občino za leto 2010	Občina	Slovenija
Gostota prebivalstva (preb/km ²)	107	101
Živorojeni (na 1.000 prebivalcev)	8,4	10,9
Umrli (na 1.000 prebivalcev)	8,2	9,1
Naravni prirast (na 1.000 prebivalcev)	0,2	1,8
Skupni selitveni prirast (na 1.000 prebivalcev)	-5,8	-0,3
Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	-5,5	1,6
Povprečna starost prebivalcev (leta)	41,5	41,6
Indeks staranja	111	117
Indeks staranja za ženske	133	146
Indeks staranja za moške	89	90
Vključenost otrok v vrte (% med vsemi otroki, starimi 1-5 let)	78	74
Število študentov (na 1.000 prebivalcev)	42	52
Število diplomantov (na 1.000 prebivalcev)	8	10
Povprečna mesečna bruto plača (indeks, SI=100)	95	100
Povprečna mesečna neto plača (indeks, SI=100)	98	100
Bruto investicije v nova osnovna sredstva (EUR na prebivalca)	336	2.176
Stopnja registrirane brezposelnosti (%)	22,2	10,7
Stopnja registrirane brezposelnosti za ženske (%)	23,6	11,6
Stopnja registrirane brezposelnosti za moške (%)	21,0	10,1
Razlika med stopnjo registrirane brezposelnosti za ženske in moške (odstotne točke)	2,6	1,5
Stopnja delovne aktivnosti (%)	50,1	58,8
Število stanovanj, stanovanjski sklad (na 1.000 prebivalcev)	336	412
Tri- ali večsobna stanovanja, stanovanjski sklad (% med vsemi stanovanji)	77	55
Povprečna površina stanovanj, stanovanjski sklad (m ²)	98	78
Število osebnih avtomobilov (na 100 prebivalcev)	50	52
Povprečna starost osebnih avtomobilov (leta)	8,8	8,2
Komunalni odpadki (kg/preb)	247	389
Prejemniki denarnih socialnih pomoči (na 1.000 prebivalcev)	74	46

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

2.2 GOSPODARSTVO V ZADNJI ČETRRTINI STOLETJA

2.2.1 Premoženjski in kapitalski tokovi

O gibanju premoženja (sredstev) in kapitala (lastnih virov sredstev) v občini Tišina v preteklosti ni niti približnih uradnih podatkov, zato je nujno uporabiti ocene na temelju posrednih rezultatov premoženjskih in kapitalskih tokov, ki pa so lahko le okvirne.

Iz podatkov o izgradnji stanovanj, poslovnih in infrastrukturnih objektov ter o registraciji avtomobilov in traktorjev v zadnjih dveh desetletjih in pol izhaja, da se je celotno premoženje prebivalcev občine Tišina v tem obdobju povečalo za najmanj pet krat, vendar se je znotraj celotnega premoženja pridobitno (zemlja, obdelovalni stroji, proizvodne in druge poslovne stavbe ipd.) povečalo kvečjemu za tri krat, upoštevaje lastniške certifikate, ki so jih v letu 1992 prebivalci dobili od države, pa morda še za nekaj deset odstotkov več.

Premoženje, ki so si ga prebivalci občine Tišine pridobili, so financirali pretežno s prihranki od zaslužkov v tujini in doma, s posojili ter z dobičkom iz pridobitnih dejavnosti (kmetijstvo, obrt, trgovina, gradbeništvo itd.), del pa so ga ustvarili neposredno z lastnim delom in medsebojno pomočjo v delu, zlasti pri gradnji stanovanjskih hiš.

Pomembnejši prilivi denarja v občino Tišina v zadnji četrtini stoletja so bili prihranki zdomcev, plače prebivalcev, ki so bili zaposleni v sedanjih sosednjih občinah, zlasti v mestni občini Murska Sobota, plačila kmetom za kmetijske pridelke in živino ter pokojnine, katerih obseg je iz leta v leto naraščal.

Glavni odlivi denarja iz občine Tišina so bili posledica nabave gradbenega materiala, avtomobilov, kmetijske mehanizacije in gospodinjskih aparatov, veliko denarja pa se je odlilo tudi s plačili prispevkov za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje ter davkov in drugih dajatev.

Tudi obseg in vrednost občinske lastnine, katera bi lahko bila podlaga za razvoj pridobitnih dejavnosti v občini Tišina, je do izvedbe delitve premoženja prejšnje skupne občine, inventarizacije le-tega in definiranja razmerij znotraj občine (občinska lastnina - lastnina krajevne skupnosti), nemogoče oceniti oz. opredeliti. V času nove ureditve lokalne samouprave občin po letu 1995 in samostojne občine po letu 1999 je občina Tišina s pomočjo občinskih, državnih in evropskih sredstev zgradila kanalizacijo s ČN po celotni občini, poslovno-stanovanjski objekt, obnovila in dozidala šole, obnovila pomembnejše lokalne in regionalne ceste s cestno infrastrukturo, zgradila nizko energetske vrtec. Hkrati je občina v tem obdobju obnovila in izgradila nekatere objekte skupnega pomena (to so športni objekti, mrliške vežice, ipd.), ter vlagala v skupno infrastrukturo skupaj z ostalimi občinami.

Med množico manjših pridobitnih investicij so bile najbolj obsežne naložbe v kmetijske objekte, opremo in zemljišča ter v gostinske in trgovske lokale.

2.2.2 Temeljne značilnosti spreminjanja dejavnostne in podjetniške strukture

2.2.2.1 Dejavnostna struktura

Med gospodarskimi dejavnostmi, ki so se doslej odvijale v občini Tišina, je bilo najbolj pomembno kmetijstvo. Delež kmečkega prebivalstva se je v zadnji pol stoletja iz leta v leto zmanjševalo. Zmanjšanje deleža je posledica zmanjšanja števila ljudi, ki jim kmetijstvo predstavlja glavno dejavnost oz. poklic. Razlog za zmanjšanje kmečkega prebivalstva je bil le deloma razvoj drugih gospodarskih dejavnosti v občini Tišina, večinoma pa je to zmanjšanje povzročilo zaposlovanje prebivalcev te občine drugod, zlasti v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona.

Druge gospodarske dejavnosti, ki so bile pomembne za občino Tišino so predvsem tele:

- gostinstvo in gradbeništvo;
- proizvodna in storitvena obrt (instalacija vodovoda in ogrevalnih naprav, inštalaterstvo energetskih naprav, frizerstvo, zaključna gradbena dela);
- domača obrt;
- finančne in intelektualne storitve.

2.2.2.2 Struktura podjetij in obratov

Podjetje obravnavamo kot gospodarsko pridobitno, pravno in socialno tvorbo, obrat pa kot gospodarsko pridobiten in tehnološko usposobljen objekt, ki je lahko v sestavi podjetja ali samostojen. Najbolj pomembni vrsti samostojnega obrata v občini Tišina sta bili v preteklosti kmetija in obrtna obratovalnica, ki je v zadnjih dveh letih praviloma, podobno kot prodajalna in gostilna, postala obrat samostojnega podjetnika posameznika.

Gibanje števila podjetij, zaposlenih v podjetjih in skupnih prihodkih teh podjetij v občini Tišina v obdobju 1999 - 2011 najdemo v tabeli št. 28.

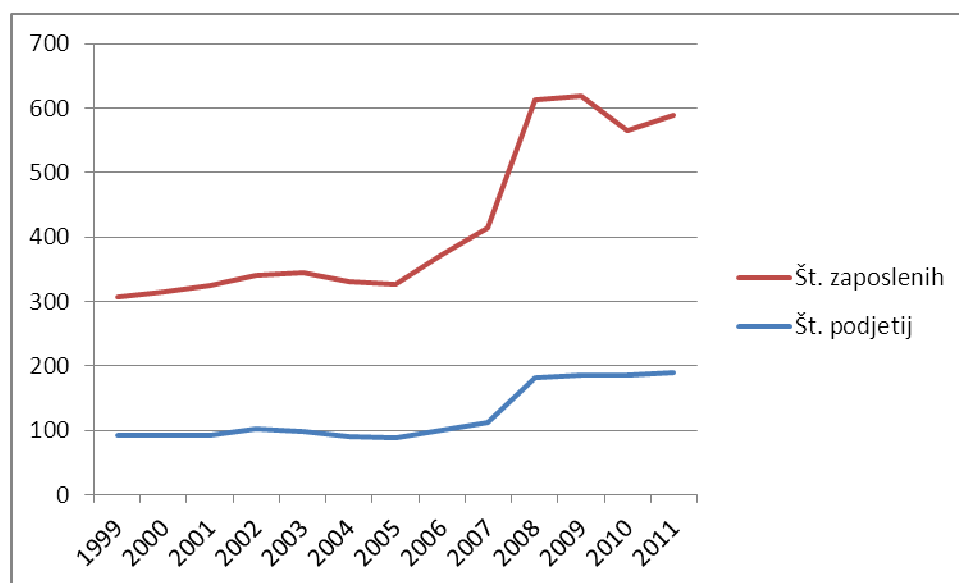
Tabela 28: Gibanje števila podjetij, števila zaposlenih v teh podjetjih in skupnih prihodkov v podjetjih na območju občine Tišina v obdobju 1999-2011

Leto	Št. podjetij	Št. zaposlenih	Prihodek (1000 EUR)
1999	92	215	8.196
2000	93	221	8.438
2001	92	232	8.012
2002	102	239	8.138
2003	98	246	8.335
2004	91	240	8.666
2005	89	238	8.183
2006	100	272	9.896
2007	112	303	11.494
2008	181	432	15.175
2009	185	434	14.312
2010	185	380	13.843
2011	190	398	14.605

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, februar 2013

Število podjetij s sedežem v občini Tišina je do leta 2011 naraslo na 190 enot. Število zaposlenih v teh podjetjih, ki imajo sedež v občini Tišina je iz leta v leto naraščalo, v skladu z naraščanjem števila podjetij, kar je razvidno tudi iz spodnjega grafa. V letu 1999 je bilo v 92 podjetij zaposlenih 215 ljudi, skupni prihodek podjetij pa je znašal skoraj 8,2 mio EUR. V obdobju 12 let je število podjetij naraslo za 98 enot, število zaposlenih se je povečalo za 183, skupni prihodek teh podjetij pa je narasel za 6,4 mio EUR.

Graf 16: Gibanje števila podjetij in števila zaposlenih v teh podjetjih v občini Tišina v obdobju 1999-2011

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, februar 2013

V primeru, da pravna oblika samostojen podjetnik posameznik ni všteta, je število podjetij s sedežem v občini Tišina v letu 2012 znašala 25 podjetij.

Prevladujejo majhna podjetja pravne oblike družba z omejeno odgovornostjo, eno podjetje pa je ustanovljeno kot družba z neomejeno odgovornostjo.

Podjetja, ki imajo leta 2012 sedež v občini Tišina, so bila razvrščena v tele panoge:⁸

- kmetijstvo in ribištvo;
- gradbeništvo;
- trgovina;
- gostinstvo in turizem;
- obrt in zasebne storitve ;
- stanovanjsko komunalna dejavnost;
- finančno tehnične in poslovne storitve;
- izobraževanje, znanost, kultura.

Poleg že navedenih obratov je bila v zadnjih tridesetih letih v občini Tišina tudi dokaj visoka dinamika ustanavljanja obrtnih obratovalnic, gostiln in trgovin, ki imajo po letu 1994 pravno obliko samostojni podjetnik posameznik.

Med obrtnimi obrati prevladujejo storitveni (popravila strojev, gradbeništvo, avto prevoznništvo, osebne storitve ipd.). V zadnjih petih letih je bilo ustanovljenih precej obratov, ki se ukvarjajo s poslovnimi in drugimi finančno tehničnimi intelektualnimi storitvami.

Tabela 29: Pregled pravnih oseb v občini Tišina

	Samostojni podjetnik	Družba z omejeno odgovornostjo	Družba z neomejeno odgovornostjo	Dopolnilna dejavnost na kmetiji	Društva	Ustanova
Borejci	6	2			2	
Gederovci	5	0			4	
Gradišče	8	2		1	4	
Krajna	5	1			4	
Murski Črnci	10	3		1	3	
Murski Petrovci	1	1		1	1	
Petanjci	19	5		4	8	1
Rankovci	10	1	1	1	2	
Sodišinci	5	0		1	1	
Tišina	18	2		1	12	
Tropovci	14	5		5	4	
Vanča vas	10	3		2	8	
SKUPAJ	111	25	1	17	53	1

Vir: AJPES, ePRS, februar 2013

⁸ Vir podatkov o podjetjih po pravni in dejavnosti sestavi v letu 2012 je Ajpes, ePRS in poslovni imenik bizi.si.

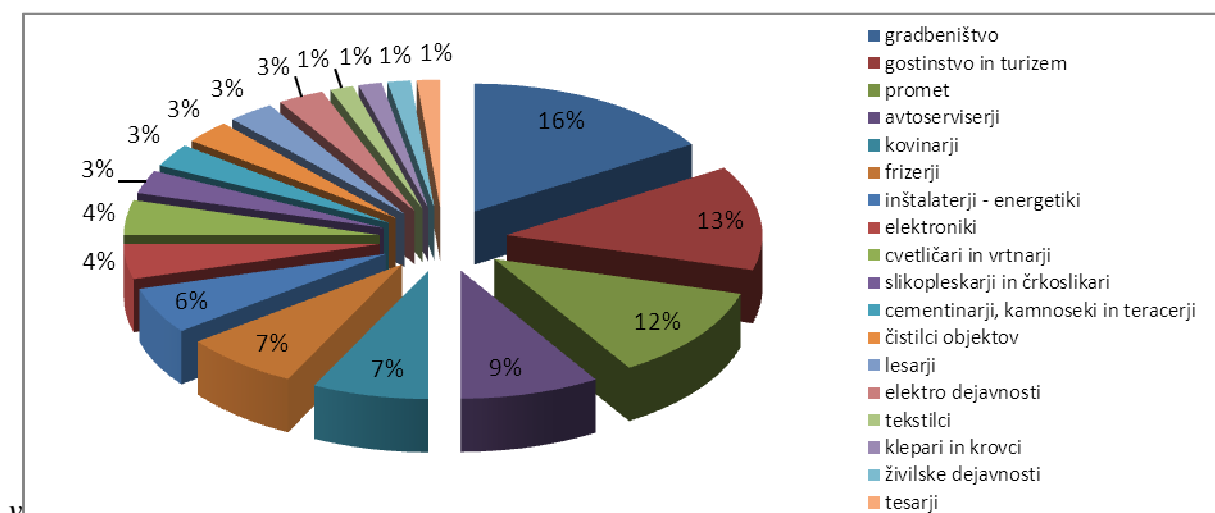
Tabela 30: Pregled obrtnikov, ki delujejo v občini Tišina po sekcijah in so člani Obrtno - podjetniške zbornice

Sekcija	Število
Sekcija gradbincev	11
Sekcija za gostinstvo in turizem	9
Sekcija za promet	8
Sekcija za avtoserviserje	6
Sekcija kovinarjev	5
Sekcija frizerjev	5
Sekcija inštalaterjev-energetikov	4
Sekcija elektronikov	3
Sekcija cvetličarjev in vrtnarjev	3
Sekcija slikopleskarjev in črkoslikarjev	2
Sekcija cementinarjev, kamnosekov in teracerjev	2
Sekcija čistilcev objektov	2
Sekcija lesnih strok	2
Sekcija elektro dejavnosti	2
Sekcija tekstilcev	1
Sekcija kleparjev in krovcev	1
Sekcija živilskih dejavnosti	1
Odbor tesarjev	1
Skupaj	68

Vir: Obrtno - podjetniška zbornica Murska Sobota, 11.03.2013

Po podatkih Obrtno- podjetniške zbornice Murska Sobota je razvidno, da so obrtniki, ki delujejo v občini Tišina, razvrščeni v 18 sekcij. Po sekcijah prevladujejo gradbinci, saj kar 11 podjetij v občini deluje pod to sekcijo. Sledijo podjetja, ki so v sekciji gostinstvo in turizem. Najmanj podjetij deluje v sekciji tekstilcev, kleparjev in krovcev, živilskih dejavnosti ter v sekciji tesarjev, kjer v vsaki sekciji deluje eno podjetje.

Graf 17: Gibanje števila obrtnikov

Vir: Obrtno - podjetniška zbornica Murska Sobota, marec 2013

2.2.2.3 Struktura kmetijskih skladov gospodinjstev – zemljišča, živina, stroji, oprema in hlevi

Podatki o strukturi kmetijskih skladov gospodinjstev in kmečkih gospodarstev⁹ so bili pridobljeni s popisom prebivalstva leta 2002.

Struktura zemljišč¹⁰, ki so bila leta 2002 v lasti in/ali uporabi prebivalcev občine Tišina je podana v tabelah 31 in 32.

Tabela 31: Pregled površin zemljišč v lasti gospodinjstev v občini Tišina v letu 2000 in 2010

občina Tišina	2000		2010	
	Površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev	Površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev
Velikostni razred kmetijskih zemljišč v uporabi – SKUPAJ	2782	462	2531	384

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijstva 2000 in 2010

Tabela 32: Kmetijska zemljišča namenjena za porabo v občini Tišina

Občina Tišina	2010			
	Število kmetijskih gospodarstev	Kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	Pretežni namen kmetijske pridelave družinskih kmetij: za lastno porabo	Pretežni namen kmetijske pridelave družinskih kmetij: za prodajo
	384	2.531	127	256

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijstva 2000 in 2010

Glede na leto 2000 je obseg površin kmetijskih zemljišč v uporabi upadel do leta 2010, prav tako se je zmanjšalo tudi število kmetijskih gospodarstev in sicer iz 462 na 384. Število kmetijskih gospodarstev se je torej od leta 2000 do leta 2010 zmanjšala za 78 gospodarstev, iz česar izhaja, da se čim več ljudi odloča za poklice.

⁹ Kmečko gospodarstvo ima tisto gospodinjstvo, ki uporablja:

- najmanj 10 arov obdelovalnih zemljišč; ali
- manj kot 10 arov zemljišč, vendar ima najmanj kravo in tele, ali kravo in dve odrasli drobnici, ali pet odraslih ovac, ali tri odrasle prašiče,...

¹⁰ Pri zemljiščih so bila popisana vsa zemljišča, ne glede na to, ali so ta zemljišča na območju občine, kjer ima gospodinjstvo stalno prebivališče, ali v drugi občini.

Skupna površina zemljišč zajema vsa zemljišča, ki so jih imeli v času popisa v lasti člani gospodinjstva: njive in vrtove, sadovnjake, vinograde, travnike, pašnike, trstičja in močvirja, gozd in nerodovitna zemljišča (poti, dvorišča, stavbna zemljišča).

Obdelovalna zemljišča so površine njiv in vrto, sadovnjakov, vinogradov in travnikov.

Uporabljana zemljišča so vsa zemljišča, ki jih je gospodinjstvo uporabljalo.

Kmetijska zemljišča pa so vse površine obdelovalnih zemljišč, pašnikov, trstičij in močvirij.

Iz tabele 33 je razvidno, da ima 384 kmetijskih gospodarstev v uporabi 2.531 ha kmetijskih zemljišč. Od tega je 127 kmetij usmerjenih v pridelavo za lastno porabo, 256 kmetij pa prideluje za prodajo.

V tabeli 33 je prikazana struktura rabe zemljišč v občini Tišina v letu 2000 in v letu 2010.

Tabela 33: Pregled rabe zemljišč v občini Tišina letu 2000 in 2010

OBČINA TIŠINA	2000		2010	
	Površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev	Površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev
VSA ZEMLJIŠČA V UPORABI	3288	462	2994	384
KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	2789	462	2540	384
KMETIJSKA ZEMLJIŠČA V UPORABI	2782	462	2531	384
Njive	2363	460	2255	376
Trajni Travniki In Pašniki	352	281	240	185
Trajni Nasadi	66	354	36	260
GOZD	415	411	377	324
NERODOVITNA ZEMLJIŠČA	85	459	77	384

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijstva 2000 in 2010

V letu 2000 je bilo 3.288 ha zemljišč v uporabi, v roku desetih let pa se je uporaba zmanjšala za 294 ha. V letu 2010 je v občini Tišina zabeleženih 2.531 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, od tega 2.255 ha njiv, 240 ha travnikov in pašnikov in 36 ha trajnih nasadov.

Tabela 34: Pregled velikostne strukture zemljišč v uporabi (KZU) v občini Tišina v letu 2000 in 2010

OBČINA TIŠINA	2000		2010	
	Površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev	Površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev
Velikostni razred KZU – SKUPAJ	2782	462	2531	384
Velikostni razred KZU – več kot 0 po pod 2 ha	109	81	91	80
Velikostni razred KZU – 2 do pod 5 ha	638	192	442	133
Velikostni razred KZU – 5 do pod 10 ha	921	131	772	112
Velikostni razred KZU – 10 ha ali več	1114	58	1226	59

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijstva 2000 in 2010

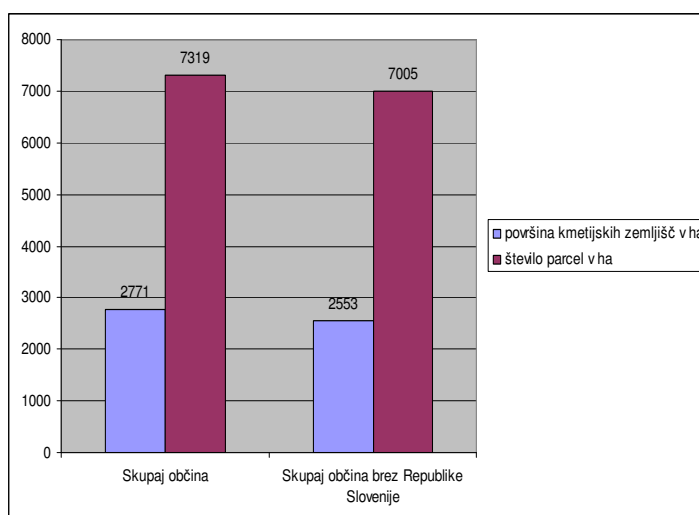
Občina Tišina je pretežno kmetijska, vendar ima malo čistih kmetij. Večina je kmetijstvo dopolnilna dejavnost. Vendar je kmetijstvo pomembna gospodarska dejavnost z dolgotrajno tradicijo na celotnem območju občine Tišina. To območje je eno izmed najintenzivnejših kmetijskih območjih v Pomurju. Ob vseh drugih problemih je kmetovanje oteženo tudi zaradi velike razdrobljenosti parcel. Razdrobljenost se je na kompleksnih intenzivnejše kmetijske pridelave v zadnjih letih z uveljavljanjem lastniških sprememb še povečala.

Po podatkih iz OPN-ja (marec 2013) znaša površina vseh kmetijskih zemljišč v občini **2.771 ha** in se nahajajo na **7.319 parcelah**. Povprečna velikost kmetijske parcele v občini je tako **0,3786 ha**. Od povprečja po velikosti izstopajo predvsem zemljišča v lasti Republike Slovenije (Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov - SKZG), ki so bistveno večja. Če izločimo zemljišča SKZG je povprečna velikost kmetijske parcele v občini še manjša in znaša 0,3645 ha.

Slika 3: Pogled na občino Tišina iz zraka

Graf 18: Prikaz kmetijskih zemljišč, kjer so v površine kmetijskih zemljišč vključena vsa zemljišča in kjer so iz zemljišča odvzeta zemljišča, ki so v lasti R. Slovenije

Vir: Občinski prostorski načrt

Razdrobljenost parcel v občini Tišini je precejšen problem, ki tukajšnjim kmetijskim gospodarstvom onemogoča doseganje optimalnih ekonomskih rezultatov v kmetijskih pridelavi. Tako je edini pogoj za vzpostavitev ustreznih prostorski pogojev za intenzivno kmetijsko proizvodnjo uvedba komasacije. Komasacija se je oziroma se bo izvedla v naslednjih k.o.: Gederovci, Krajna, Murski Petrovci, Sodišinci, Borejci, Vanča vas, Murski Črnci, Gradišče, Rankovci.

V spodnji tabeli so prikazani podatki o velikost kmetijskih zemljišč po K.O.-jih. Za območja za katera so predvideni komasacijski postopki, so podatki prikazani v tabeli št. 35. V tabeli je razvidno trenutno stanje – pred komasacijo in planirano stanje po komasaciji. Za ostala območja (k.o. Petanjci, Tišina, Tropovci), kjer zaenkrat komasacija še nima zadostne podpore, so podatki prikazani za območje vseh kmetijskih zemljišč (komasacijska območja tu niso določena).

Tabela 35: Kmetijska zemljišča po katastrskih občinah (K.O)

K.O.	Velikost kmetijskega (komasacijskega) območja (ha)	TRENUTNO STANJE			PLANIRANO STANJE (po izvedbi komasacije)		
		Povprečna velikost parcele znotraj območja (ha)	Število parcel znotraj območja	Povprečno število parcel/ha znotraj	Povprečna velikost parcele znotraj območja (ha)	Število parcel znotraj območja	Povprečno število parcel/ha znotraj
KOMASACIJSKA OBMOČJA* KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ	1.989,3	0,42 05	4.731	2,38	0,74 65	2.665	1,33
Gederovci	156,1	0,45 78	341	2,18	0,80 12	195	1,25
Krajna	423,7	0,47 34	895	2,11	0,78 11	542	1,28
Murski Petrovci	150,6	0,39 95	377	2,50	0,71 91	209	1,39
Sodišinci	239,9	0,48 08	499	2,08	0,76 93	312	1,30
Borejci	275,6	0,39 53	697	2,53	0,73 13	377	1,37
Vanča vas	165,5	0,39 78	416	2,51	0,71 60	231	1,39
Murski Črnci	201,8	0,37 23	542	2,69	0,70 74	285	1,42
Gradišče	186,9	0,36 86	507	2,71	0,71 88	260	1,39
Rankovci	189,2	0,41 40	457	2,42	0,74 52	254	1,34
OSTALA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ	784	0,34 97	2.242	2,86			
Petanjci	435	0,30 79	1.413	3,24	/	/	/
Tišina	174	0,50 44	345	1,98	/	/	/
Tropovci	175	0,36 16	484	2,76	/	/	/

*Opomba: komasacijska območja so manjša od območja vseh kmetijskih zemljišč, saj so nekatere parcele izvzete iz komasacije.

Vir: Občinska uprava Občine Tišina - povzeto po DIIP-ih za komasacije

V vseh devetih območjih predvidenih za komasacijo (Gederovci, Krajna, Murski Petrovci, Sodišinci, Borejci, Vanča vas, Murski Črnci, Gradišče, Rankovci) je povprečna velikost kmetijske parcele pred izvedbo komasacije okrog 42 ar-ov, velikost kmetijske parcele po izvedbi komasacije pa bi se naj v povprečju povečala za več kot $\frac{3}{4}$ in bi v povprečju znašala skoraj 75 ar-ov. Po predvidevanjih, bi se naj število parcel na celotnem komasacijskem območju iz trenutnih 4.731 zmanjšalo na 2.665.

Iz zgornji podatkov je tudi razvidno, da je skupna velikost komasacijskega območja v občini Tišina 1.989,3 ha. Največja velikost komasacijskega območja je na komasacijskem območju Krajna in sicer 423,7 ha, najmanjša velikost komasacijskega območja pa je v Murskih Petrovcih in sicer 150,6 ha. Največ parcel znotraj zgoraj navedenih komasacijskih območjih je v Borejcih, kjer je kar 697 parcel vključenih v komasacijo. Po izvedeni komasaciji se bo tu število parcel prepolovilo in sicer je planirano 377 parcel. Najmanj parcel znotraj komasacijskih območjih je v Murskih Petrovcih, ki je hkrati tudi najmanjša velikost komasacijskega območja in sicer 377 parcel.

Tabela 36: Raba zemljišč v občini Tišina v letih 2000 in 2010

OBČINA TIŠINA		Površina (ha)	
		2000	2010
OBČINA TIŠINA	1. VSA ZEMLJIŠČA V UPORABI	3288	2994
	1.1. KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	2789	2540
	1.1.1. KMETIJSKA ZEMLJIŠČA V UPORABI	2782	2531
	1.1.1.1. Njive	2363	2255
	1.1.1.1.01. Žita	1843	1882
	1.1.1.1.01.01. Pšenica in pira	718	603
	1.1.1.1.01.02. Ječmen	310	446
	1.1.1.1.01.05. Koruza za zrnje	776	786
	1.1.1.1.02. Krompir	14	6
	1.1.1.1.03. Industrijske rastline	346	253
	1.1.1.1.04. Krmne rastline	140	90
	1.1.1.1.04.04. Silažna koruza	120	49
	1.1.1.1.07.02. Zelenjadnice	...	8
	1.1.1.2. Trajni Travniki In Pašniki	352	240
	1.1.1.2.01. Travniki in pašniki: z enkratno rabo	3	z
	1.1.1.2.02. Travniki in pašniki: z dvokratno rabo	...	77
	1.1.1.2.03. Travniki in pašniki: s trikratno rabo	...	116
	1.1.1.2.04. Travniki in pašniki: s štiri in večkratno rabo	33	z
	1.1.1.3. Trajni Nasadi	66	36
	1.1.1.3.P01_02 Sadovnjaki in oljčniki - skupaj	z	31
1.1.1.3.03. Površina vinogradov	9	4	
1.2.1. GOZD	415	377	
1.2.2. NERODOVITNA ZEMLJIŠČA	85	77	

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2012

Iz pregleda staleža živine (tabela 37) je razvidno, da prevladuje govedo in prašiči, z vidika samooskrbe gospodinjstev pa predstavlja pomembno postavko tudi perutnina.

Tabela 37: Pregled staleža živine v občini Tišina v letu 2010

Občina Tišina	Število kmetijskih gospodarstev	Število glav velike živine (GVŽ)
GVŽ Skupaj	307	2076
GVŽ pašna živina Skupaj	114	1003
GVŽ govedo	96	967
GVŽ drobnica	17	11
GVŽ konji	10	26
GVŽ prašiči	266	1015
GVŽ drugo	163	58

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijstva 2010

Pregled opremljenosti kmečkih gospodarstev s strojno opremo in prostori (tabela 38) kaže na solidno opremljenost z osnovno strojno opremo, kakor tudi na precejšnje razpoložljive površine hlevov in shramb, katere pa so v večini primerov zelo razdrobljene in neprimerne za sodobno kmetovanje, vendar se je v letu 2010 v primerjavi z letom 2002 opremljenost s strojno opremo bistveno zmanjšala.

Tabela 38: Pregled opremljenosti kmečkih gospodarstev (KMG) v občini Tišina v letih 2000 in 2010

	2000		2010	
	Število lastne mehanizacije in opreme	Število KMG z lastno mehanizacijo in opremo	Število lastne mehanizacije in opreme	Število KMG z lastno mehanizacijo in opremo
DVOOSNI TRAKTORJI	680	437	584	352
TRAKTORSKI PLUGI	479	425	355	321
TRAKTORSKE BRANE IN PREDSETVENIKI	631	430	513	325
TRAKTORSKI PRIKLJUČKI ZA GNOJENJE	672	341	602	305
KOSILNICE	525	348	186	144
BALIRKE IN OVIJALNIKI	53	49	46	40
NAPRAVE ZA DOSUŠEVANJE SENA	z	z	-	-
Silokombajni	90	83	46	45
Kombajni za strna žita in koruzo	39	31	17	16
Nakladalne prikolice	118	118	71	69
Ostale prikolice	532	369	424	282
OPREMA ZA MOLŽO	-	142	102	57

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijstva 2000 in 2010

2.2.2.4 Razvojni procesi v kmetijstvu v zadnjih desetletjih

Območje občine Tišina je izrazito kmetijsko področje tako po kmetijskih površinah kot po deležu kmečkega prebivalstva.

Na celotnem območju občine je kar **84,84% kmetijske zemlje** in le **12,59% gozda**. Tak delež kmetijske zemlje v občini Tišina je velik celo za Pomurje (64% kmetijske zemlje), za Slovenijo kot gozdnato deželo pa velika posebnost (42,5% kmetijske zemlje). Zelo izrazit je tudi delež njiv in vrtov, ki znaša 75,31% od celotne površine. V primerjavi z ostalim delom Slovenije pa je v občini Tišina zelo mali delež travinja 8,02% in le 1,2% trajnih nasadov. Razvoj kmetijstva sloni na obstoječih večjih posestnikih (bivša državna kmetijska gospodarstva) in na posameznikih, ki svoje gospodarstvo še razvijajo. V kmetijstvu so podani pogoji za intenzivno poljedelsko predelavo in pridelavo v rastlinjakih z uporabo geotermalne vode.

2.3 INFRASTRUKTURA

2.3.1 Razvoj materialne infrastrukture

Materialno infrastrukturo v občini sestavljajo predvsem prometne povezave, telekomunikacije, energetska omrežja, vodovodi in kanalizacije, poslovni in stanovanjski objekti.

V zadnjih letih je bilo izboljšanje kvalitete bivalnih območjih usmerjeno v gradnjo infrastrukture, predvsem je to zbiranje in čiščenje odpadnih voda. Pomankljivo je urejen le odvod meteorne vode. V zadnjem obdobju je bila izgrajena ali modernizirana večina materialne infrastrukture v občini Tišina, tako da se je stanje le-te bistveno izboljšalo.

V zadnjih treh desetletjih so bile modernizirane oz. asfaltirane vse pomembne ceste na območju občine Tišina. Po območju občine poteka v smeri vzhod - zahod regionalna cesta Petanjci - Murska Sobota in regionalna cesta M. Sobota - Gederovci, povezuje ju regionalna cesta med Gederovci -Petanjci. Razvoj ceste infrastrukture bo usmerjen v posodobitev lokalnih cest in sanacijo cestišč, napravo pločnikov v naseljih in kolesarskih poti med naselij ter ureditev turističnih poti ob Muri in po občini. Prometno je občina Tišina navezana na sosednje občine in pomembnejša lokalna središča (Maribor, Murska Sobota) preko državnih cest. Glavne prometne smeri so speljane do Mestne občine Murska Sobota na vzhodu in do občine Radenci na zahodu. Obe smeri povezujeta občino s širšim območjem regije in s Sloveniji. Z izgradnjo dela avtoceste se je tranzitni promet na cesti močno zmanjšal, tako da se po njej odvija le lokalni medkrajevni promet. Neposredno je po regionalni cesti Občina Tišina povezana tudi z sosednjo državo Avstrijo. V naselju Gederovci je bil v preteklosti znani mednarodni mejni prehod.

Leta 2003 je bil čez reko Muro zgrajen novi most z rokavi (inundacijami). Nujno pa je urediti tudi nasipe vzdolž celotne reke Mure.

Načrtovana je tudi železniška povezava med Mursko Soboto in Avstrijo. Del trase bi naj potekal po območju občine Tišina. Trasa je še v načrtovanju.

Javni potniški promet je v upadanju.

Skoraj vsa stanovanja, z izjemo šestih, imajo elektriko, 98,85% stanovanj ima zagotovljeno tekočo pitno vodo prek javnega vodovoda in 82,03% jih ima urejeno centralno ogrevanje. Vodovodni sistemi v občini Tišina so v: Borejcih, Krajni, Murski Črnci, Petanjci, Rankovci, Tropovci, Vanči vasi in pa v zaselku Romi.

S skupnimi naporji je občanom občine Tišina uspelo zgraditi cca. 45 km javnega kanalizacijskega omrežja v vseh naseljih občine ter čistilni napravi na Petanjcih in v Murskih Črncih. V drugi polovici leta 2007 so začeli s priklopi občanov vasi Petanjci – Murski Petrovci – Sodišinci – Gederovci in Krajna, ki se priključujejo na čistilno napravo Petanjci, kjer so bili izpolnjeni vsi pogoji za priključevanje gospodinjstev na kanalizacijo.

Po uspešni sanaciji kanalizacijskega sistema se je v letu 2009 na kanalizacijo začel priključevati tudi krak, vezan na ČN Murski Črnci in sicer naselja Murski Črnci, Gradišče, Tropovci, Tišina,

Petanjci- del, Vanča vas, Rankovci, Romsko naselje Vanča vas-Borejci. Na kanalizacijo in ČN so tako priklopljena vsa naselja v občini.

Velika večina materialne infrastrukture v občini Tišina je bila izgrajena z visokimi denarnimi in delovnimi prispevki njenih prebivalcev. To posebej velja za elektrifikacijo in ulično razsvetlavo, vaške in delno tudi lokalne ceste, vaške vodovode in kanalizacijsko omrežje, telefonsko omrežje ter omrežje kabelske televizije.

Dejstvo je torej, da so ljudje namesto v kakovost zasebnega življenja (izobraževanje, potovanje oziroma počitnice, ipd.) in v pridobitne dejavnosti (naložbe) vlagali precej svojih prihrankov v izgradnjo javne materialne infrastrukture.

Veliko javne infrastrukture pa se je izgradilo tudi s sredstvi občinskega proračuna in sredstvi sofinancerjev.

V preteklosti je bil izgrajen poslovno-stanovanjski objekt na Tišini in obnovljeni in zgrajeni nekateri objekti skupnega pomena (mrliške vežice, športni objekti, ipd.)

V zadnjem času je občina aktivneje pristopila tudi k vzpostavitvi turistične infrastrukture (pohodniške in kolesarske poti in promocija), z namenom izkoriščanja svojega turističnega potenciala in svoje ugodne lege med okoliškimi zdravilišči na slovenski in avstrijski strani.

Z Občinskim prostorskim načrtom so bila na območju občine določena območja za obrtno-podjetniške cone in območja centralnih dejavnosti, namenjena mirnejši obrti.

Območja za razvoj gospodarskih dejavnosti (OPN)

V trenutno veljavnem OPN-ju so v Občini Tišina za razvoja gospodarskih in servisnih dejavnosti ter turizma določena naslednja območja:

Gederovci (GE)

Območja za gospodarske dejavnosti (IG):

- GE-4 (predvidena obrtna cona; za zazidavo cca. 1,2 ha)
- GE-3 (območje bivšega mejnega prehoda levo in desno ob regionalni cesti),

Območje centralnih dejavnosti (mirnejše dejavnosti) (CD)

- GE-7 (območje preko podružnične šole - na drugi strani ceste; za zazidavo cca. 2 ha)

Slika 4: Območja za razvoj gospodarskih in servisnih dejavnosti- Gederovci in Sodišinci

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Tišina (TI)

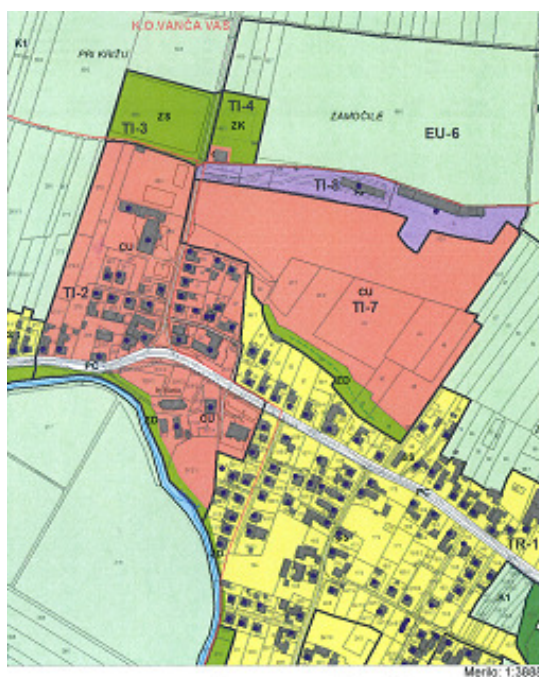
Območje za gospodarske dejavnosti (IG)

- TI-8 (območje bivšega KG Rakičan; cca. 0,80 ha)

Območje centralnega dela Tišina

- TI-7 (območje preko osnovne šole, za zazidavo cca. 7,5 ha)
- TI-2 (osrednji del Tišine).

Slika 5: Območje za razvoj gospodarskih in servisnih dejavnosti- Tišina in Tropovci

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Petanjci (PE)

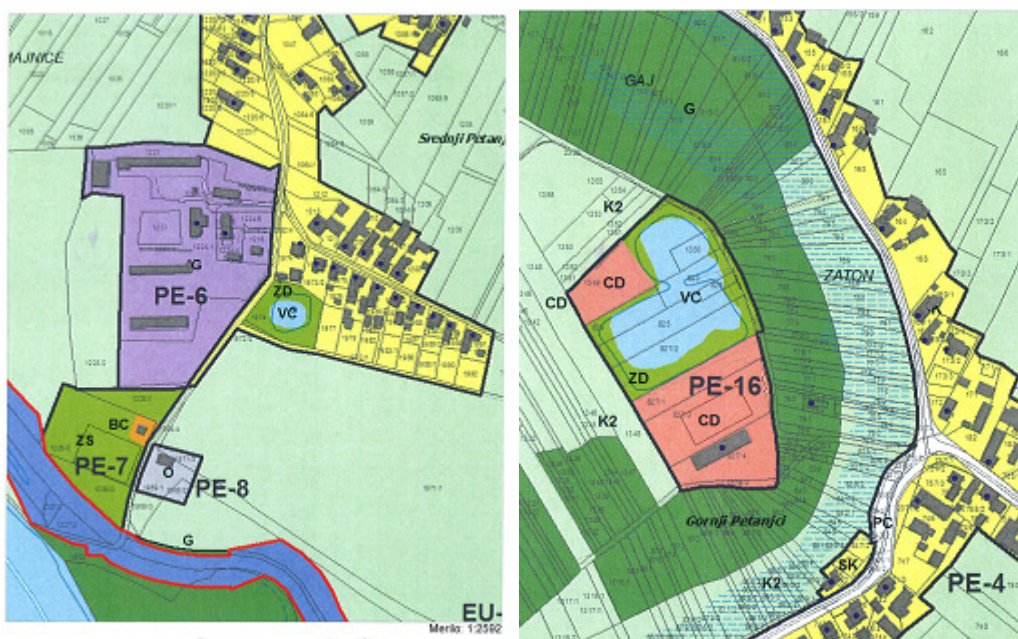
Območje za gospodarske dejavnosti (IG)

- PE-6 (območje bivše posesti KG Rakičan; za zazidavo cca. 2,8 ha)

Območje centralnih dejavnosti

- PE-16 (območje Zatona in konjušnice).

Slika 6: Območja za razvoj gospodarskih, servisnih in turističnih dejavnosti- Petanjci

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Od leta 2010 je občina od lastnikov zemljišč poskušala pridobiti obrtno-podjetniško cono v Gederovcih, vendar žal neuspešno, saj večina lastnikov svojih zemljišč v tej coni ni želela prodati. Za večino teh, do sedaj še neizkoriščenih območij (GE-4, GE-7, PE-6, TI-7), je potrebno izdelati Občinske podrobne prostorske načrte, katerih vsebina je odvisna od potencialnih dejavnosti in potreb investitorjev v teh območjih.

V spodnji tabeli so prikazana območja, za katera je potrebno izdelati Podrobne občinske načrte (OPPN). Ta območja se nahajajo v osmih naseljih in imajo različno opredeljene namene, vse je podrobneje razvidno v tabeli.

Tabela 39: Območje za katera je potrebno dodatno izdelati Podrobne občinske načrte (OPPN)

Naselje	Opis enote	Oznaka enote	Šifra in opis podrobnejše namenske rabe
Borejci	Stanovanjsko območje	BO-2	SS-stanovanjsko naselje
Gederovci	Stanovanjsko območje	GE-2	SS-stanovanjsko naselje ZD-druge zelen površine
	Gospodarska cona ob meji	GE-4	IG-gospodarske dejavnosti PC-površinske ceste
	Mešano območje ob trgovini	GE-7	CD-centralne dejavnosti ZS-športne površine VC-vodne površine
Rankovci	Stanovanjsko območje	RA-2	SS-stanovanjsko naselje
Petanjci	Gospodarska cona	PE-6	IG-gospodarske dejavnosti
Tišina	Park Tišina	TI-5	TP-park CD-centralne dejavnosti
Tišina-Tropovci	Mešano območje	TI-7	CU-centralne dejavnosti in stanovanja ZD-druge zelene površine

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Na področju prostorskega urejanja zaznavamo težjo problematiko na naslednjih področjih:

- Najbolj strnjen poselitven del občine je romsko naselje (sedaj cca. 4 ha), ki je nujno potrebno širitve, predvidno območje širitve je proti severu.
- Poseben problem predstavlja oskrba s kvalitetno pitno vodo, saj so oskrbovalna črpališča na neugodnih lokacijah (znotraj naselij), varstveni pasovi pa segajo na kmetijska zemljišča, dodaten neugoden vpliv povzroča sestava tal (gramoz), ki omogoča hitro pronicanje.
- Poseben problem predstavljajo neurejeni in zaraščeni vodotoki s pritoki in odvodnimi jarki, ki so v času obilnejših padavin neprehodni in povzročajo zastoje vode na kmetijskih zemljiščih in ponekod v naseljih ter s tem ogrožajo tudi stanovanjske objekte. V sušnih obdobjih je situacija obratna, vodotoki so večinoma suhi zaradi pomanjkanja padavin so pogostejše suše z večjo škodo na kmetijskih pridelkih.
- Turistično pomembno večje območje ribnikov pri Gradišču (v upravljanje RD G. Radgona, TE Tišina), se nahaja na območju K.O. Hrastje Mota (Občina Radenci), z vidika urejanja razvoja turizma, pripadnosti in prepoznavnosti pa se veliko bolj identificira z Občino Tišina in je tudi eden pomembnejših potencialov za razvoj turizma.

Obstoječa materialna infrastruktura, kljub nekaterim vrzelim (dotrajane nekatere lokalne ceste, neustrezna ulična razsvetljava v nekaterih vaseh in neizgrajeni pločniki, večnamenski objekti, turistična infrastruktura, obrtno-podjetniške cone) predstavlja dobro izhodišče za nadaljnji razvoj pridobitnih in nepridobitnih dejavnosti ter za dvig življenjskega standarda ljudi v občini Tišina.

2.3.2 Razvoj intelektualne infrastrukture

Začetek šolstva na Tišini sega že v 18. stoletje. Prva šolska stavba je bila lesena, s slamo krita stavbo, ki pa je pogorela. Stala je v bližini Tišinske cerkve. Bila je enorazrednica. Vaščani so leta 1872 sezidali novo večjo šolo. Stavba je bila nadstropna in je imela dva razreda. V pritličju je bilo stanovanje kontorja - učitelja. Od začetka je tekkel pouk v slovenskem in madžarskem jeziku, leta 1800 pa je postal učni jezik madžarski. Tudi ta šola je kmalu postala premajhna, zato so 1909 zgradili novo šolsko poslopje s še enim razredom in tako je šola postala trirazrednica. Današnja šolska stavba je sezidana leta 1966, primerna za tisti čas, z novo telovadnico. Pouk je dvoizmenski, uvedba devetletke pa je zahtevala obnovo in dozidavo šole. Obnova šole je bila končana leta 1999. Zgradbo sestavljajo nove specialne učilnice, vendar za sodoben pouk še vedno marsikaj manjka, predvsem nova in večja telovadnica, šola pa ima tudi enega (trenutno) najdražjih virov ogrevanja (UNP). Obnovljena je bila tudi notranjost čez 115 let stare podružnične šole Gederovci in urejeno ogrevanje na biomaso (kotlovnica na pelete). V osnovni šoli se je v šolskem letu 2012 / 2013 izobraževalo 302 učencev.

Predšolska vzgoja in varstvo

Otroci iz občine Tišina obiskujejo vrtce, ki se nahajajo v občini Tišina in vrtce, ki so v sosednjih občinah. V naslednji tabeli je podrobnejši prikaz vpisa naših otrok v domače in zunanje vrtce.

Iz podatkov v naslednji tabeli je razvidno, da se je število otrok, ki obiskujejo enega izmed vrtcev v občini Tišina po letu 2009 povečalo, na kar je vplivalo tudi v letu 2009 odprtje enote vrtca Lavra na Tišini. S tem so dobili starši, ki živijo na območju občine Tišina možnost, da svoje otroke vključijo v vrtec v svoji občini. Po letu 2009 je viden upad obiska otrok, ki živijo v občini Tišina, v vrtcih, ki se nahajajo izven občine Tišina.

Tabela 40: Zagotavljanje varstva otrok v vrtcih

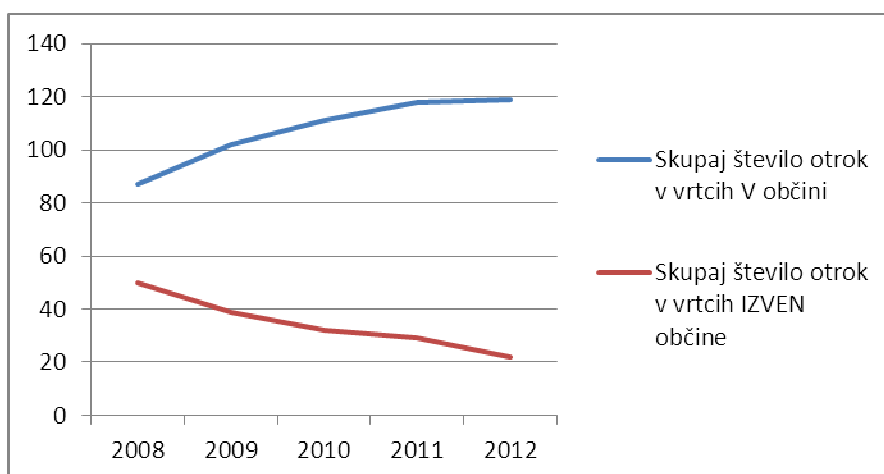
Vrtec	Število otrok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Vrtec pri OŠ Tišina	87	90	89	88	85
Vrtec Lavra enota Tišina	0	12	22	30	34
SKUPAJ VRTCI V OBČINI	87	102	111	118	119
Vrtci Murska Sobota	35	26	16	12	9
Vrtec Radenci	10	10	11	9	8
Center za sluh in govor MB	0	0	1	1	0
Vrtec pri OŠ Puconci	2	1	2	2	0
Vrtec Lavra Murska Sobota	1	1	1	1	1
Vrtec pri OŠ Cankova	0	0	0	1	2
Vrtec pri OŠ Janka Ribiča Cezanjevci	0	0	0	1	1
Vrtec Brezovica	0	0	0	1	1
Vrtec Velika Polana	2	1	1	0	0
Vrtec pri OŠ Sveti Jurij	0	0	0	1	0
SKUPAJ VRTCI IZVEN OBČINE	50	39	32	29	22
VSE SKUPAJ	137	141	143	147	141

Opomba: podatki po letih se nanašajo na mesec december v posameznem letu.

Med podatki ni vključen vrtec v bolnišnici M. Sobota, ki se koristi občasno v času hospitalizacij otrok

Vir: Občinska uprava občine Tišina, marec 2013

Graf 19: Prikaz gibanja števila otrok, v vrtcih v občini in izven občine

Vir: Osnovna šola Tišina in Občinska uprava občine Tišina, marec 2013

V občini sta leta 2012 delovala 2 vrta in sicer javni vrtec pri OŠ Tišina (sedaj vrtec Plavček) in enota zasebnega katoliškega vrta Lavra, obiskovalo pa ju je skupno 119 otrok. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1-5 let, jih je bilo 78% vključenih v vrtec, kar je več kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (74%). Za OŠ Tišina se nahaja vrtec Plavček, sodoben nizko energetske vrtec, ki

je bil zgrajen leta 2012. Zgradba je sestavljena iz lesenih nizko energetskega elementov, pokrita pa je z zeleno streho. Del starega objekta je izoliran s toplotno prevleko. Notranjost vrta je sodobno urejena, večinoma iz naravnih materialov, kar zagotavlja zdrav način bivanja. Iz tabele št. 41 je razvidno, koliko otrok je obiskovalo vrtec Plaveč in vrtec Lavra v obdobju od 2001/02 do 2012/13. Vrtec Lavra enota Tišina je začel delovati v šolskem letu 2009/2010.

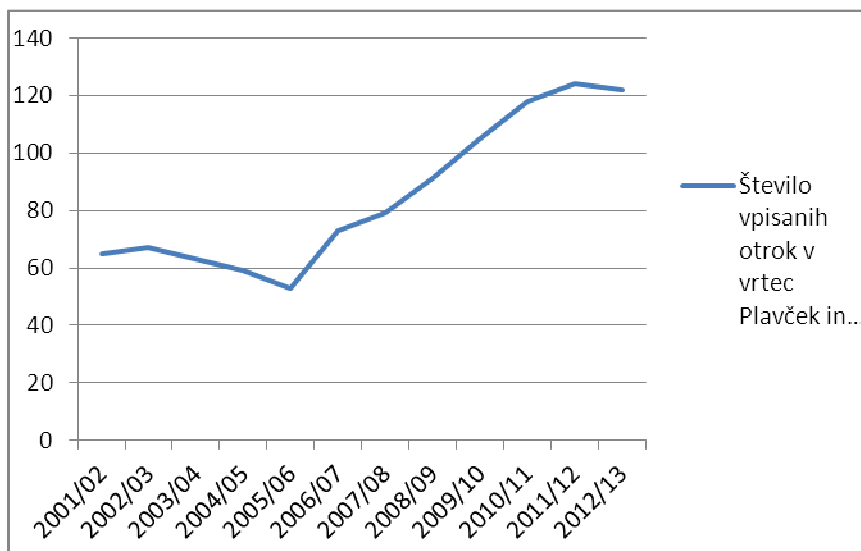
Tabela 41: Pregled števila vpisanih otrok in oddelkov za obdobje 2001-2013

Šolsko leto	Število oddelkov v vrtec Plavček	Število vpisanih otrok v vrtec Plaveč	Številko oddelkov v vrtcu Lavra	Število vpisanih otrok v vrtec Laura	Število vpisanih otrok skupaj
2001/02	3	65	/	/	65
2002/03	3	67	/	/	67
2003/04	3	63	/	/	63
2004/05	3	59	/	/	59
2005/06	3	53	/	/	53
2006/07	4	73	/	/	73
2007/08	4	79	/	/	79
2008/09	4+1(v OŠ)	91	/	/	91
2009/10	4+1(v OŠ)	95	1	10	105
2010/11	4+1(v OŠ)	96	2	22	118
2011/12	4+1(v OŠ)	94	2	30	124
2012/13	5	95	2	27	122

Vir: Vrtec Plavček pri OŠ Tišina in Vrtec Lavra enota Tišina

Iz grafa 20 je razvidno, da je vrtec obiskovalo najmanj otrok v šolskem letu 2005/2006, po tem šolskem letu pa je število vpisanih otrok iz leta v leto naraščalo, na kar je največ vplivalo odprtje jasličnega oddelka in zagotavljanje varstva tudi za najmlajše (od 1 - 3 let).

Graf 20: Pregled števila vseh vpisanih otrok v vrtec v obdobju 2001/2002- 2012/2013

Vir: Vrtec Plavček pri OŠ Tišina in Vrtec Lavra enota Tišina

Slika 7: Nizko energetska vrtec Plavček

Slika 8: Vrtec Lavra

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Osnovno šolstvo

Osnovno šolo Tišina obiskujejo učenci naslednjih vasi: Tišina, Tropovci, Gradišče, Murski Črnci, Vanča Vas, Borejci, Rankovci, Krajna, Gederovci, Sodišinci, Murski Petrovci in Petanjci. Podružnično osnovno šolo v Gederovcih pa obiskujejo učenci naslednjih vasi: Krajna, Gederovci, Sodišinci in Murski Petrovci. Tu poteka pouk od 1. do 4. razreda v dveh kombiniranih oddelkih. V tabeli 42 je prikaz gibanja števila vpisanih otrok na OŠ Tišina v obdobju šolskega leta od 1996/1997 do 2012/2013. Iz tabele je razvidno, da je največ otrok bilo vpisanih na OŠ Tišina v šolskem letu 1999/2000, ko je skupaj obiskovalo šolo kar 399 otrok. Iz leta v leto se je nato število vpisanih otrok na OŠ Tišina zmanjševalo in se je v roku 16 let število vpisanih otrok zmanjšalo za kar 97 otrok.

Tabela 42: Pregled števila vpisanih otrok na OŠ Tišina

Šolsko leto	Matična šola Tišina: št. učencev	Podružnica Gederovci: št. učencev	Skupaj št. učencev	Matična šola- št. oddelkov	Podružnica Gederovci- št. oddelkov	Skupaj št. oddelkov
1996/1997	360	39	399	17	2	19
1997/1998	337	37	374	16	3	19
1998/1999	335	33	368	16	2	18
1999/2000	326	29	355	16	2	18
2000/2001	336	34	370	17	3	20
2001/2002	325	34	359	17	3	20
2002/2003	304	38	342	17	3	20
2003/2004	303	34	337	17	3	20
2004/2005	308	27	335	18	2	20
2005/2006	312	25	337	18	2	20
2006/2007	314	19	333	18	2	20
2007/2008	304	19	323	18	2	20
2008/2009	295	20	315	18	2	20
2009/2010	303	16	319	18	2	20
2010/2011	288	21	309	18	2	20
2011/2012	276	22	298	16	2	18
2012/2013	283	19	302	16	2	18

Vir: Osnovna šola Tišina

Slika 9: Osnovna šola Tišina

Slika 10: Podružnična šola Gederovci

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Zdravstveno varstvo

Zdravstveno varstvo občanov občine Tišina izvajajo Zasebni zdravstveni delavci. V občini deluje ambulanta splošne medicine in podjetje, ki nudi storitve zdravstvenih prevozov. Zelo dobrodošla bi bila tudi lekarna.

Varstvo ostarelih

Varstvo starejših in ostarelih je na območju občine Tišina trenutno organizirano s službo Pomoči na domu in z domskim varstvom.

Tabela 43: Oskrba starejših in ostarelih z občin Tišina v zavodih

Zavod	Število oskrbovancev s sofinancirano oskrbo				
	2008	2009	2010	2011	2012
Dom starejših Rakičan	4	3	3	3	3
Dosor Radenci	0	0	1	2	1
Dom starejših Kuzma	0	0	0	1	1
Dom starejših Idila	1	1	1	1	1
SKUPAJ SPLOŠNI ZAVODI	5	4	5	7	6
Varstveno delovni center M. Sobota	2	2	1	2	2
Dom Lukavci	2	2	1	3	3
CUDV Draga	1	1	0	0	0
Mozaik	0	1	1	1	0
SKUPAJ POSEBNI ZAVODI	5	6	3	6	5
SKUPAJ SPLOŠNI in POSEBNI ZAVODI	10	10	8	13	11

Opomba: podatki po letih se nanašajo na mesec december v vsakem letu

Vir: Občinska uprava Občine Tišina, marec 2013

Iz zgornje tabele je razvidno da je potrebna po oskrbi starejših v **zavodih** iz občini Tišina od leta 2008 do leta 2012 skorja nespremenjena. Večina oskrbovalcev je v Domu starejših Rakičan in v Dosor Radenci.

Za ostarele je poskrbljeno tudi s storitvijo **pomoč na domu**, ki jo je v letu 2012 koristilo 14 občanov, leto poprej pa 9 občanov. Storitev pomoči na domu izvaja Dom Rakičan (prej Center za socialno delo M. Sobota) in je subvencionirana iz občinskega proračuna.

Javna uprava

Od ustanovitve Občine Tišina (konec leta 1998) je na Tišini sedež občinske uprave, medtem ko so dejavnosti s področja državne uprave (v Tišini je bil le krajevni urad), socialnega varstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, izobraževanja na srednjih in poklicnih šolah ter izobraževanja odraslih tudi za območje sedanje občine Tišina izvajajo institucije s sedežem v Murski Soboti. Študentje z območja občine pa študirajo predvsem na fakultetah ter visokih in višjih strokovnih šolah v Murski Soboti, Mariboru in Ljubljani.

Med pomembnejšimi objekti v občini manjka predvsem večji večnamenski objekt – večnamenska športna dvorana za izvajanje normalnega izobraževalnega programa osnovne šole, kot tudi za širše družbene potrebe prebivalstva (šport in rekreacija, kultura, prireditve, družabništvo).

2.4 OKOLJE IN PROSTOR

2.4.1 Urejanje prostora

Urejanje prostora na območju sedanje občine Tišine je v preteklosti bilo v pristojnosti bivše Občine Murska Sobota. Kot osnova za urejanje prostora so bili v bivši občini Murska Sobota sprejeti naslednji dokumenti:

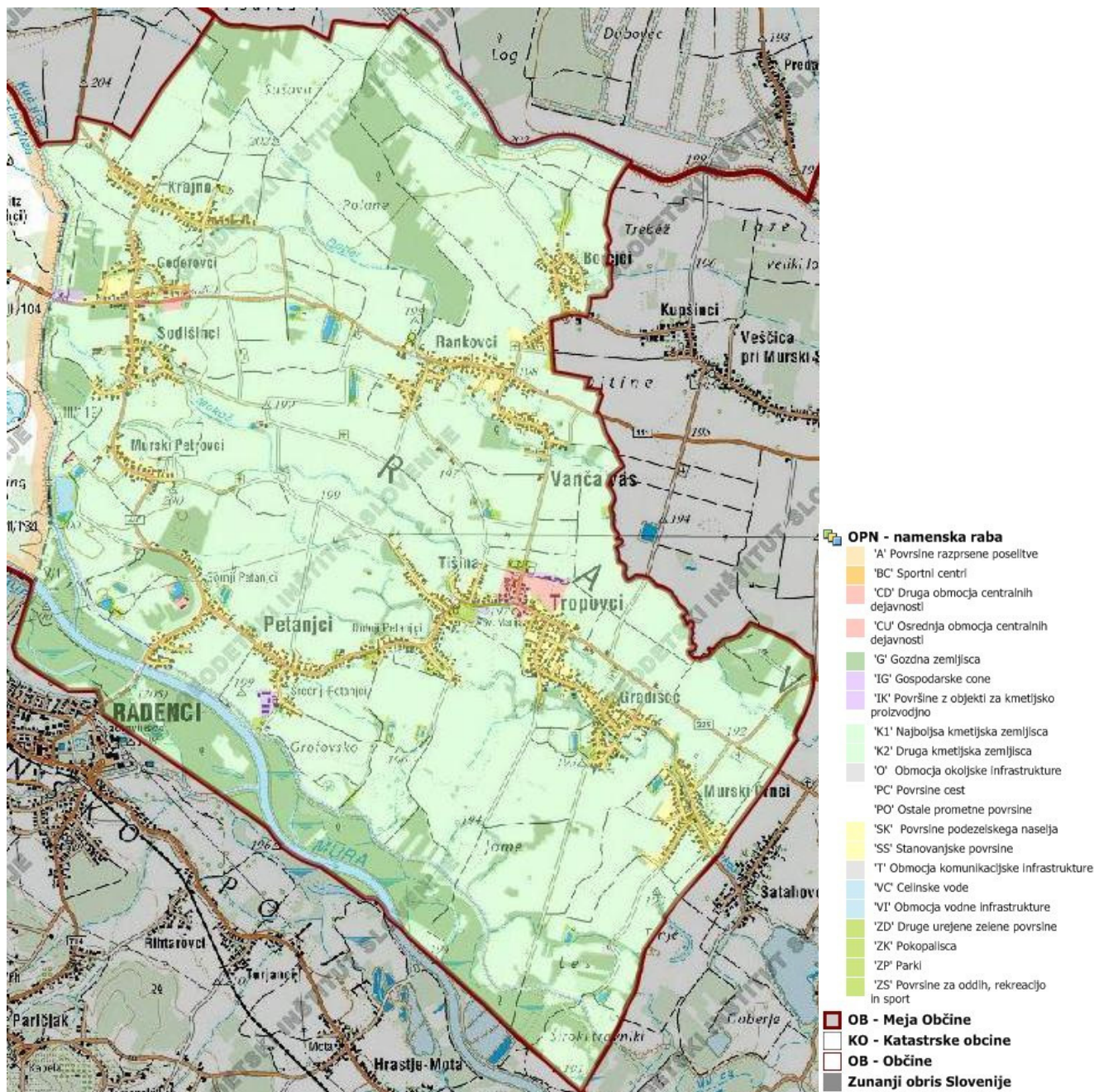
- Dolgoročni družbeni plan Občine Murska Sobota za obdobje do leta 2000 (Ur. objave, št. 24/86 in 10/96);
- Prostorski ureditveni pogoji (PUP) za nižinski del občine Murska Sobota (Ur. objave 1991), v katere so vključene vasi tišinske občine.

Na podlagi prvega odstavka 52. člena zakona o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS, št. 33/07 in 70/08- ZVO-1B), sklepa ministrstva za okolje in prostor št. 35016-49/2007/59 z dne 30. 09. 2009 ter Statuta Občine Tišina je Občinski svet Občine Tišina na svoji 19. seji dne 2.11.2009 sprejel odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Tišina. S tem odlokom se je v skladu z odlokom o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04 in 33/07 –ZP Načrt) in Uredbo o prostorskem redu Slovenije sprejel (OPN) **Občinski prostorski načrt Občine Tišina** (Uradni list RS št. 5/2010, obvezna razlaga 32/2011).

V občini Tišina ni razpršene poselitve in ne razpršene gradnje, obstaja samo nekaj primerov gradenj odmaknjenih od naselja. Naselja ležijo na ravninskem delu, kjer so formirana kot strnjena obcestna naselja. Razvoj naselij je prvenstveno usmerjen v notranji razvoj, to je zapolnitev nezazidanih stavbnih zemljišč v vrzelih in ostalih nezazidanih stavbnih zemljišč. Večja območja za možno bodočo stanovanjsko poselitev so v naseljih Tropovci, Rankovci, Gederovci in Murski Črnci. Večje nezazidane površine v naseljih Tišina in Gederovci so namenjene obrtnim in poslovnim dejavnostim.

Večina občine pokrivajo kmetijska zemljišča in to kar 84,84%, gozda je malo samo 12,59%. Večji gozdovi so v južnem delu ob reki Muri, kjer se nahajajo tudi varovani gozdovi. Občina je tako po namenskosti zemljišč pretežno kmetijska občina z večino obdelovalne zemlje. Po tem izstopa tudi nad pomurskim povprečjem (64% kmetijskih zemljišč).

Slika 11: Občinski prostorski načrt- prikaz namenske rabe

Vir: Občinska uprava - Občinski prostorski načrt Občine Tišina

2.4.2 Kvaliteta prostora

Območje občine Tišina zavzema nižino severno od Mure, ki jo imenujemo zahodno ravenško. Območje je izrazito kmetijsko, s kvalitetnimi njivskimi površinami, vendar kmetijstvo ni več vodilna gospodarska panoga.

Prostor, ki ga zajema občina Tišina, je tipično panonski. Relief pokrajine je skoraj raven, izoblikovala pa ga je reka Mura s pritoki, katerih lokacija se je tekom stoletij spreminjala in tako ustvarjala naplavino.

Kvaliteta prostora je panonska značilnost pokrajine, kjer se ravninske, danes kmetijske obdelovalne površine izmenjujejo z manjšimi gozdčki, ki služijo, kot protivetrna bariera in prehajajo v območju murskih inundacij v značilne poplavne loge. Tipika obmurske pokrajine, h kateri pripada območje občine, se je tekom stoletij (avstro-ogrške karte iz 18. stoletja) spreminjala, od značilno poplavno vodnatih obdelovalnih površin znotraj obširnega meandrirajočega območja reke Mure do današnjega stanja.

Današnji prostor ob Muri je bil z urbanizacijo, regulacijo Mure in pritokov ter intenzivnim kmetijstvom dodobra spremenjen. Nekdanja tipično ravninsko-vodna členitev prostora se je z reducirala na sorazmerno majhno območje znotraj inundacijskih nasipov, ki dajejo nekakšno reminiscenco na nekdanjo intaktno pokrajino ob Muri..

V občini Tišina najdemo kar nekaj območij varovanja narave (NATURA, EPO, NV), ki so skoncentrirana predvsem v južnem delu občine ob reki Muri ter objektov in območij varovanja kulturne dediščine. Južni del občine Tišina namreč predstavlja bogato zakladnico različnih habitatov, številnih ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, zaradi česar je omenjeno območje že v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije opredeljeno kot krajinsko območja s prepoznavnimi značilnostmi, ki je pomembno na nacionalni ravni. Na račun tega je del obravnavanega območja predlagan za zavarovanje kot Regijski park Mura ter je hkrati opredeljen tudi kot ekološko pomembno območje in posebno varstveno območje **NATURE 2000**. Na območju občine Tišina najdemo **8 naravnih vrednot**, ki so zastopane v obliki območij. Naravne vrednote v občini pokrivajo **skoraj 12% celotne površine občine**. Večinoma gre za vodne površine (gramoznice, mlake, Muro), ki predstavljajo bogate habitate številnih rastlinskih in živalskih vrst, njihovo ohranjanje pa je pomembno in potrebno z vidika ohranjanja biotske raznovrstvenosti in z gleda kulturne krajine. Na območju občine tako najdemo hidrološke, zoološke, botanične, drevesne in ekosistemske naravne vrednote državnega kakor tudi lokalnega pomena. Kot naravne vrednote državnega pomena so opredeljene tiste naravne vrednote, ki imajo mednarodni oziroma veliki narodni pomen te rje zanje pristojna država.

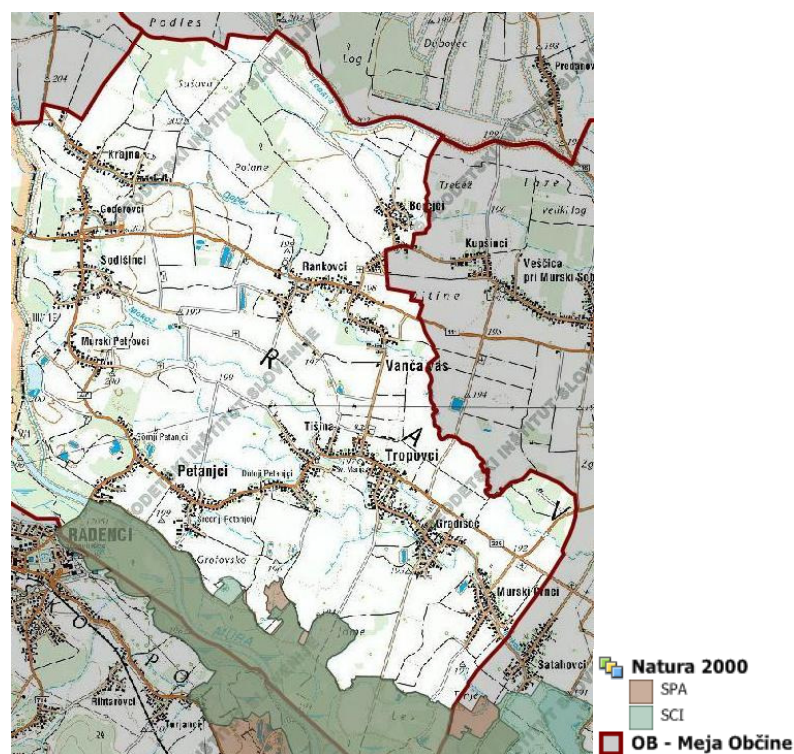
Tabela 44: *Območje NATURE v občini Tišina*

Ime območja	TIP	Površina (km ²)	% glede na občino
Mura	SPA	4,28	15,42
Mura	pSCI	5,98	11,03

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

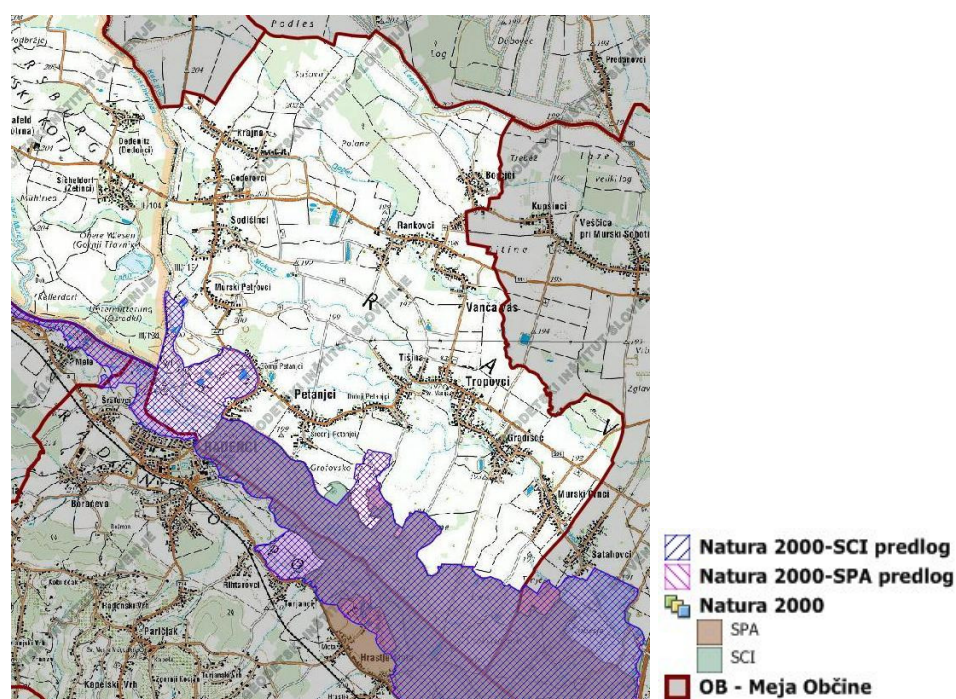
Iz spodnje slike je razvidno, katero površino zavzema NATURA 2000 in predlogi širitve Nature.

Slika 12: Natura 2000 v občini Tišina-obstoječe stanje

Vir: Občinski prostorski načrt Občine

Slika 13: Natura 2000 v občini Tišina- predlogi

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

2.4.3 Degradacija prostora

Območje občine Tišina je zaradi najrazličnejših vplivov v preteklosti sorazmerno zelo degradirano.

Vzrok za to je predvsem tako imenovani »agroživilski kompleks«, ki je z razvojem intenzivnega kmetijstva (družbenega kot tudi zasebnega) in farmsko vzrejo svinj porušil določene naravne zakonitosti, ki bi temeljile na sonaravnem izkoriščanju obstoječih resursov za kmetijsko dejavnost. Obmurski panonski prostor, v katerem se nahaja celotna občina Tišina, ne prenese takšne intenzivne oblike kmetijske in živalske proizvodnje, kar se kaže predvsem v preobremenjenosti tal in slabi kakovosti pitne vode.

Posebno degradacijo v prostoru, pa poleg intenzivnega kmetijstva povzročajo tudi kopi mineralnih surovin. Potrebe po gramozu so naraščale zaradi gradnje avtoceste, samo odpiranje novih površin pa je bilo prilagojeno predvsem potrebam investitorjem in ne naravi in okolju. Danes, po končni izrabi, predstavlja glavni problem predvsem končna ureditev ter degradiranih območjih.

2.4.3.1 Onesnaževanje tal¹¹

Kmetijstvo sooblikuje skoraj dve tretjini površine občine Tišina in odločilno vpliva na stanje okolja, ki se kaže v pretirani kemizaciji oz. gnojenju obdelovalnih površin.

Pri intenzivni kmetijski obdelavi se uporabljajo mineralna gnojila, v katerih zavzema posebno mesto dušik. Dušik je zaradi specifičnih lastnosti, podvržen različnim migracijskim procesom, ki jih človek samo še pospeši, in sicer izpiranju in hlapenju, kar dodatno obremenjuje okolje, posebno talno vodo. Po podatkih kmetijskih pospeševalnih služb je v deležu mineralnih gnojil cca. 44% dušika.

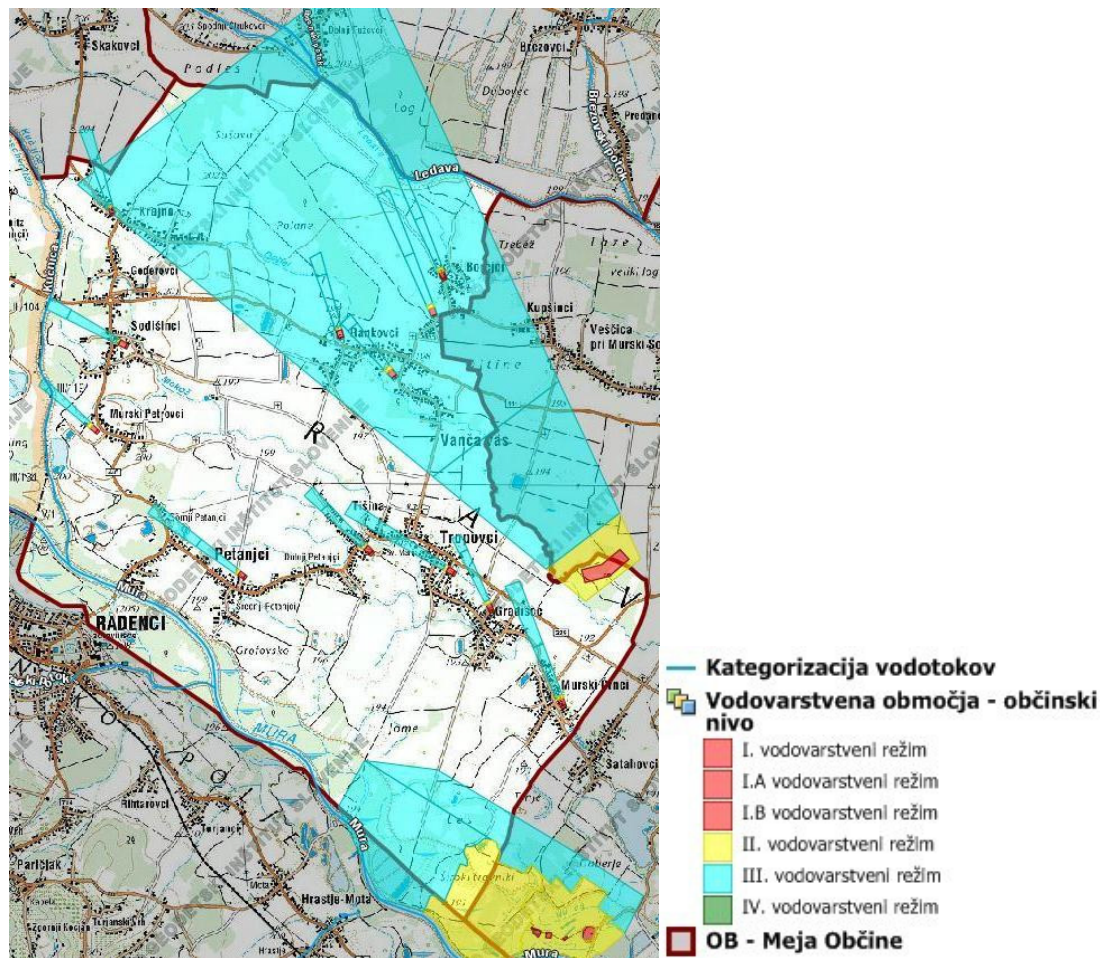
2.4.3.2 Vodno gospodarjenje

V občini Tišini so vodotoki reke Mura in potok Ledava, ki sta vodotoka 1. reda in manjši potoki (Kučnica, Mokoš in Dobel). Vodne površine so še opuščene gramoznice. Voda se izkorišča za oskrbne, gospodarske in turistično-rekreativne namene, pri čemer se zagotavlja v smislu trajne ohranitve kemijskega in ekološkega stanja ter krajinskega in ekološkega pomena. V zadnjem času so vodotoki večinoma časa suhi (predvsem Dobel in Mokoš), kar neugodno vpliva tako na

¹¹ Področje problematike onesnaževanja tal in vegetacije je zakonsko urejeno z Uredbo o ugotavljanju onesnaženosti kmetijskih zemljišč in gozda, Ur.l. RS št. 6/95, kakor tudi s Pravilnikom o normativih, analitskih postopkih in metodah ugotavljanja onesnaženosti tal in vegetacije ter pogojih za uporabo nekaterih snovi v kmetijstvu in gozdarstvu, Ur.l. RS št. 7/90.

podtalnico kot na namočenost zemljišč, kar se odraža v pogostih sušah. Eden od vzrokov za to je pregloboka poglobitev reke Kučnice v 70. letih prejšnjega stoletja, ki tako odnese večino podtalno vodo na svojem območju. Po drugi strani so struge vodotokov zaraščene in na določenih odsekih so tudi zasipane, kar v vlažnih obdobjih povzroča težave okoliškimi stanovanjskim objektom in zemljiščem.

Slika 14: Vodovarstvena območja v občini Tišina

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Vsa naselja v občini Tišina so oskrbovana s pitno vodo iz 11-ih črpališč, ki so zavarovana z Odlokom o zaščiti vodnih virov v občini Tišina (Uradni list RS št. 105/99), kjer so opredeljeni: najožji varstveni pas (cona I.), ožji varstveni pas (cona II.) in širši varstveni pas (cona III.). Obstoječa vodovodna črpališča v občini so na neugodnih lokacijah glede onesnaženja pitne vode, saj se nahajajo v središčih ali pa zelo blizu naselij. Žal imamo v občini zelo malo možnosti za dobre vodne vire, saj gozdovi pokrivajo le cca. 12% površine in se nahajajo večinoma v južnem delu občine. Da bi preprečili onesnaženje s komunalno odpadno vodo (fekalije) je bila v preteklosti zgrajeno kanalizacijsko omrežje. Pomembne onesnaževalce je kmetijstvo, ki se omejuje z omejenim načinom kmetovanja v zaščitnih pasovih. Dodatne težave povzročata gramoznata konfiguracija tal, ki povzročata za nevarne snovi in odplake hitro pronicajo skozi zemeljske plasti do podtalnice. Žal onesnaženja ne moremo v celoti preprečiti, največ moramo zato narediti sami, kot posamezniki z odgovornim ravnanjem do okolja in pitne vode. Na

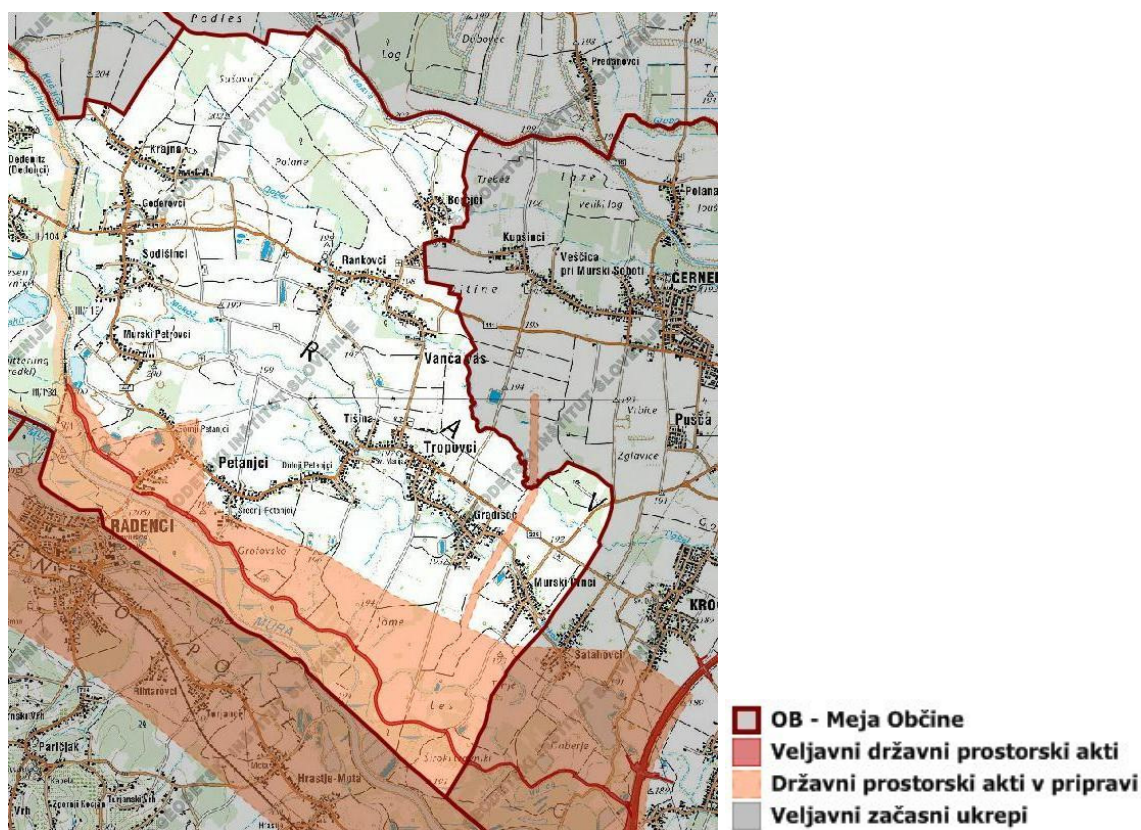
območju občine pa potekajo tudi zaščitni pasovi za črpališča Črnske meje in Krog Vodovoda Murska Sobota, s katerega pa se občina Tišina ne oskrbuje. Ta vodovodna zajetja so zavarovana z Odlokom o zavarovanju vodnih virov Črnske meje, Krog in Fazanarija (Uradni list RS, št.: 34/00).

Poplavna območja so v Občini Tišina v južnem delu ob Muri, ki so omejena z visokovodnim nasipom, ob Ledavi, ki je mejni potok na severni strani občine in ob potoku Dobel. Območje ob Muri je po namenski rabi kmetijsko in gozdno zemljišče in zanj ni predvidena sprememba rabe. Poplavno območje ob Doblju sega tudi v območja naselij, zato se gradnja usmerja izven teh območjih.

Poplave z katastrofalnimi posledicami so bile: 1926, 1935, 1938, 1944, 1965, 1966, 1972, 1973, 1975. Zadnji najvišji nivo reke Mure izmerjen na merilni postaji Petanjci je bil zabeležen 22.08.2002.

Iz spodnje slike je razvidno, kje so po državnem lokacijskem načrtu predvideni visokovodni nasipi, in sicer v vseh naseljih, ki ležijo ob reki Muri. Del nasipov je bil obnovljen (do mostu na Petanjcih), preostali del pa je ostal v slabem stanju, zato je obnova nasipov nujno potrebna, predvsem zaradi vse pogostejših visokih vod v zadnjih letih.

Slika 15: Državni lokacijski načrt- visokovodni nasipi

Vir: Občinski prostorski načrt občine Tišina

2.4.3.3 Odlagališča odpadkov in ravnanje z odpadki

Odpadki postajajo vse bolj pomembnem ekološki, družbeni in ekonomski problem sodobnih družb, saj se njihove količine povečujejo vzporedno z ekonomsko rastjo. Načini ravnanja z odpadki zadevajo vsakogar, tako posameznike in podjetja, kot tudi organe oblasti. Ustvarjenje velikih količin odpadkov vpliva na izgubo naravnih surovin in energije na eni strani, družbi pa nalaga vse večje stroške za njihovo zbiranje, predelavo in odstranjevanje. Sodobna družba proizvaja vsak dan več odpadkov, ki ob neustreznem ravnanju obremenjujejo naše okolje in negativno vplivajo na kakovost življenja. Na podlagi regulative EU pa smo zavezani k zmanjšanju količin odloženih odpadkov.

EU glede ravnanja z odpadki deluje v skladu s štirimi ključnimi načeli:

- Načelo preprečevanje: količine odpadkov je treba omejiti pri viru in vzpodbuditi industrijo, da proizvede - ter potrošnike, da izberejo - proizvode in storitve, ki ustvarjajo manj odpadkov. Sem sodi tudi razvoj in uveljavljanje evropske strategije recikliranja odpadkov.
- Načelo »onesnaževalec plača: kdor onesnažuje, mora plačati stroške onesnaževanja.
- Načelo previdnosti: kadar obstaja potencialno tveganje, ga je treba poskusiti preprečiti.
- Načelo bližine: odpadke je treba obdelati čim bližje njihovem viru.

Izražen interes pomurskih občin je bil osnova, za izvajanje aktivnosti za realizacijo regijskega projekta za ravnanje z odpadki. S strani 27 občin je bilo leta 2011 ustanovljeno podjetje CEROP j.p., ki je v skladu z Medobčinsko pogodbo in ostalimi dogovori med občinami soustanoviteljicami prevzelo gospodarsko javno službo predelave in odlaganje odpadkov ter upravljanje s centrom za ravnanje z odpadki Puconci. Center pokriva območje 1.337 km² z nekaj manj kot 125.0000 prebivalcev, z zbranimi 46.000 ton komunalnih odpadkov letno.

Na prispevnem območju CERO Puconci izvajajo dejavnost zbiranja in odvoza odpadkov naslednji izvajalci gospodarske javne službe: Komunalno- stanovanjsko podjetje Ljutomer, d.o.o., Saubermacher- Komunala Murska Sobota d.o.o. in Saubermacher Slovenija, d.o.o.. Trenutno je izvajalec dejavnost zbiranja in odvoza odpadkov na območju **Občine Tišina Saubermacher&Komunala Murska Sobota d.o.o.**

Novo nastala občina Tišina je s prav tako novo nastalo občino Puconci uredila nadaljnje organizirano odlaganje komunalnih odpadkov na odlagališču pri Puconcih, za kar je bilo v občini Tišina uvedeno plačevanje odškodnine za uporabo tega odlagališča. Pri pripravi predloga novega standarda za zbiranje in odvoz odpadkov v občini bo potrebno zasledovati usmeritev Republike Slovenije po čim večjem obsegu ločenega zbiranja odpadkov, hkrati pa se s to usmeritvijo zmanjšuje letna količina mešanih komunalnih odpadkov, katerih pa se s to usmeritvijo zmanjšuje letna količina mešanih komunalnih odpadkov, katerih odstranjevanje je postalo izjemno drago. K obstoječemu standardu ravnanja z odpadki, ki je zajemal črno posodo (mešani komunalni odpadki) in rumeno vrečo za embalažo, se predlaga ločeno zbiranje papirja. Hkrati se uvaja sistem 15 zbirnih mest v občini Tišina. V občini Tišina imajo občani možnost odlaganja odpadkov na naslednji način:

- odvoz mešanih komunalnih odpadkov (črni zabojniki) od gospodinjestev,
- odvoz rumene vreče za odpadno embalažo od gospodinjestev,
- pilotni projekt odvoza odpadnega papirja od gospodinjestev (naselji Tropovci in Tišina),

- ekološki otoki po vaseh (za večje odpadke in ločene odpadke),
- zbirni center v Murski Soboti in v Puconcih za večje ločene odpadke, za katere ni prostora na ekoloških otokih,
- zbiranje kosovnih odpadkov od gospodinjstev na klic,
- zbiranje nevarnih in posebnih odpadkov v določenem terminu po vaseh.

Po vaseh so urejeni manjši ekološki otoki, praviloma več v vsaki vasi, vendar prebivalstvo dosledno še vedno ne upošteva ločevanja odpadkov. Ekološki otoki so pogosto onesnaženi, kar kazi podobo naselij. Skupno je v občini Tišina 33 ekoloških otokov. Zaradi še vedno neodgovornega ravnanja občanov z odpadki na ekoloških otokih bo potrebno pristopiti zmanjšanju števila le teh po vaseh in njihovi boljši organizaciji. V spodnji tabeli je podrobnejši prikaz, kje vse po naseljih se ekološki otoki nahajajo.

Tudi količina zbranih odpadkov po ekoloških otokih se je v roku enega leta zmanjšala in sicer iz skupaj zbranih 86.026 kg v letu 2011 na skupaj zbranih 75.805 kg v letu 2012, saj smo v letu 2011 uvedli projekt rumene vreče oz. ločenega zbiranja embalaže, ki smo je v letu 2012 zbrali že čez 80 ton (tabela 45). Podrobnejši podatki po vrsti zbranih odpadkov so razvidni iz tabele.

Tabela 45: Število ekoloških otokov po vaseh, marec 2013

Naselje	Lokacije	Število ekoloških otokov po vaseh
Borejci	GD / št. 18 / št. 28	3
Gederovci	pri kapeli / GD / št. 25	3
Gradišče	pri križišču GD / naprej od št. 22	2
Krajna	GD 2 x	2
Murski Črnci	GD / št. 49	2
Murski Petrovci	št. 24	1
Petanjci	plato / št. 6b / GD / pri mostu / št. 122	5
Rankovci	GD 2 x	2
Sodišinci	za mlekarno	1
Tišina	ZM (transf.) / št. 36,38 / OŠ /pri gost. Blanka/ pri gradu	5
Tropovci	GD 2x / šolska (transf.)	3
Vanča vas	št.6,7 / mlekarna / NK Roma / GD	4
SKUPAJ		33

Vir: Občinska uprava občine Tišina v sodelovanju z Saubermacher&Komunala d.o.o.

Vsa gospodinjstva v občini morajo imeti kontejner za MKO. Mešani komunalni odpadki so se v letu 2012 od gospodinjstev v vseh vaseh odvažali vsaka dva tedna. Od leta 2012 je poskrbljeno za posebno zbiranje odpadne embalaže od gospodinjstev po sistemu »rumene vreče«, tako gospodinjstva sortirajo odpadno embalažo že na svojem domu. Količina zbranih mešanih komunalnih odpadkov se je v roku enega leta zmanjšala za 11 kg na prebivalca. V letu 2011 je bilo v občini 1.031 kom 120 l, 105 komadov 240 l zabojnikov in 3 zabojniki prostornine 1.100 l.

V občini je urejen tudi odvoz kosovnih odpadkov na odpoklic, ki je nadomestil v preteklosti dvakrat letno organiziran odvoz kosovnih odpadkov. Organizirano se odvaža še odvoz nevarnih odpadkov. Dodatno imajo občani možnost brezplačnega dovoza večjih odpadkov v zbirni center v Mursko Soboto pri podjetju Komunala in v zbirni center v CERO Puconci. V letu 2011 in 2012 je možnost odvoza kosovnih odpadkov na odpoklic koristilo 111 strank. Iz spodnje tabele je razvidno da se je v roku enega leta zbrana količina kosovnih odpadkov zmanjšala za 38.639 kg. V akciji zbiranja nevarnih in posebnih odpadkov iz gospodinjstev se je zbrana količina v roku enega leta povečala za 713 kg.

Tabela 46: Ravnanje z odpadki v občini Tišina

	Vrsta ravnanja z odpadki	Zbrana količina v kg		
		Leto 2010	Leto 2011	Leto 2012
I.	MEŠANI KOMUNALNI ODPADKI (MKO) - črni zabojniki	687.211	582.964	537.299
	Količina MKO/prebivalca		134	123
II.	EKOLOŠKI OTOKI oz. zbirna mesta	144.930	86.026	75.805
	Papir		19.541	20.562
	Steklo		44.341	41.303
	Mešana embalaža		22.144	13.940
III.	ZBIRNI CENTER MURSKA SOBOTA	49.935	48.340	83.625
	Papir		4.202	5.645
	Steklo		14.140	21.113
	Plastika		10.804	15.491
	Kovine		3.758	6.958
	Les		2.018	2.321
	Električna elektronska oprema		5.518	8.775
	Kosovni odpadki		7.900	23.322
IV.	MEŠANA EMBALAŽA PO SISTEMU RUMENE VREČE	0	30.980	80.740
V.	PAPIR PO SISTEMU OD VRAT DO VRAT (pilotno Tišina)	0	0	14.800
VI.	ZBIRANJE KOSOVNIH ODPADKOV (od 2012 na klic)	102.610	71.760	33.121
VII.	ZBIRANJE NEVARNIH ODPADKOV	3.178	2.559	3.272
	SKUPNA KOLIČINA ZBRANIH ODPADKOV (v kg)		822.629	828.662

Vir: Saubermacher&Komunala d.o.o, marec 2013

Mešani komunalni odpadki (MKO)- črni zabojniki se je količina zbranih odpadkov v roku 2 let zmanjšala za 21,81%. V zbirnem centru Murska Sobota se je količina zbranih odpadkov iz leta 2010 do leta 2012 povečala iz skoraj 50 ton na skoraj 84 tone, torej za 67,47%.

Na območju občine Tišina ni nobenega legalnega odlagališča odpadkov, obstaja pa veliko divjih odlagališč, ki dokazujejo še zelo nizko ekološko zavest prebivalstva.

Na podlagi podatkov zbranih v akciji Očistimo Slovenijo v letu 2011, je bilo na območju občine Tišina registriranih 19-ih divjih odlagališč (v letu 2010 20 divjih odlagališč) v katerih je bilo cca. 519 m³ odpadkov (v letu 2010 528 m³), od tega največ organskih in komunalnih odpadkov, sledijo kosovni odpadki in gradbeni material. Občina v sodelovanju z društvi in prebivalci vsako leto organizirajo čistilne akcije (tudi v sklopu akcij Očistimo Slovenijo), v katerih se veliko odpadkov pobere, žal pa v naravi še vedno občani odmetavajo odpadke in s takšnim ravnanjem

onesnažujejo okolje z nevarnimi odpadki. Na področju ravnanja z odpadki imajo veliko možnosti, da jih odložijo na primernih mestih (odpadne embalaže in zabojniki, zbirni centri, ekološki odpadki, odvoz kosovnih odpadkov na klic,...), žal pa številni še vedno odmetavajo odpadke v naravi. Osveščenost, primerno ravnanje z odpadki in onesnaženost naravnega okolja je zato v prvi vrsti odvisna od vsakega posameznika.

Tabela 47: Divja odlagališča v občini Tišina

Zap.št.	ID Naziv	K.o.	Ocena pomembnosti	Ocenjena površin (m ²)	Nevarni odpadki
1	2117	Murski Črnci	147	200	x
2	2216	Tropovci	42	100	/
3	2225	Krajna	25	25	/
4	5155	Petanjci	21	80	x
5	5150	Petanjci	15	80	x
6	5156	Tišina	13	50	/
7	5158	Petanjci	13	70	/
8	5162	Rankovci	13	10	x
9	1547	Tropovci	11	10	/
10	2219	Gederovci	10	25	x
11	2226	Rankovci	10	25	x
12	2222	Krajna	9	50	/
13	5152	Rankovci/ Borejci	9	100	/
14	5152	Petanjci	7	40	/
15	2217	Gederovci	6	25	/
16	5154	Petanjci	4	30	/
17	8297	Vanča vas	3	5	/
18	1549	Murski Petrovci	2	25	/
19	5159	Vanča vas	2	20	/

Vir: Register divjih odlagališč, marec 2013

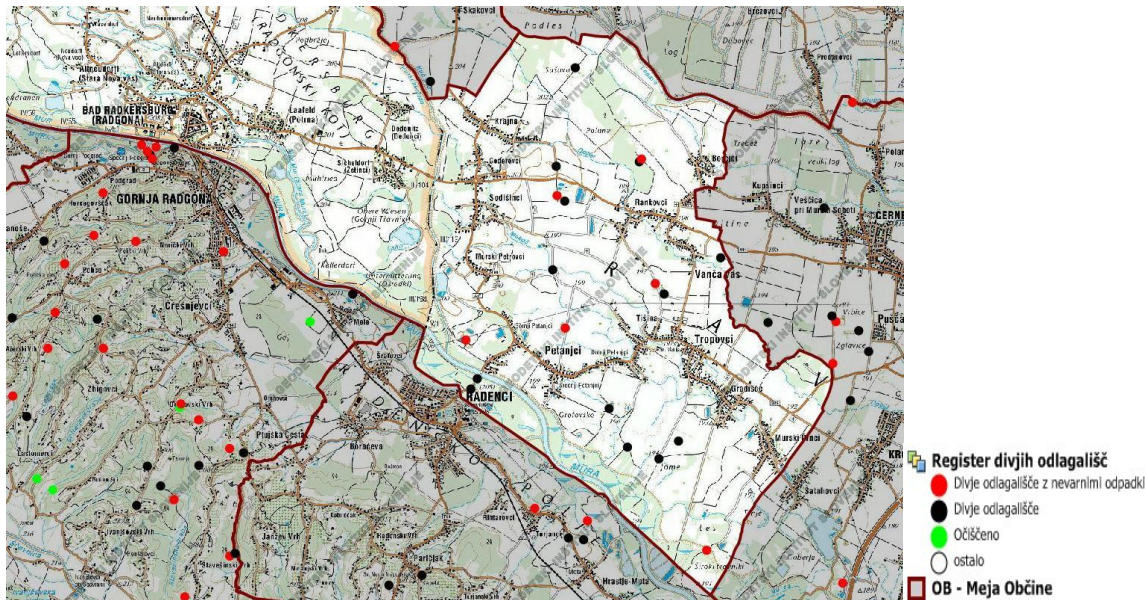
Slika 16: Eno izmed divjih odlagališč v občini Tišina

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Iz naslednje slike je razvidno, kje vse v občini Tišina se nahajajo divja odlagališča odpadkov.

Slika 17: Divja odlagališča v občini Tišina

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Problem glede odpadkov je predvsem v tem, da se še vedno veliko odpadkov znajde v naravi, kljub številnim za občane brezplačnim možnostim odlaganja večjih odpadkov in količin odpadkov (zbirni center, ekološki otoki, odvoz na odpoklic,..) se še vedno veliko odpadkov na mestih za ločeno zbiranje (ekološki odpadki) ne odlaga pravilno oziroma se pomeša, tako da ti odpadki niso primerni za obdelavo, vendar se tukaj stvari žeboljšujejo. Veliko neprimernih odpadkov se znajde tudi v kontejnerjih na pokopališčih, opažamo tudi odlaganje odpadkov na našem območju tudi s strani povzročiteljev od drugod.

2.4.3.4 Gramoznice

Ker se nahaja občina Tišina na sedimentih reke Mure, ki je tekom stoletij dostikrat spremenila svojo strugo, je bilo možno vsepovsod izkopati gramoz. Različna je bila le debelina gramoznega sloja, ki se giblje od 5-9 m na najtanjšem severnem pasu, 10-20 m v osrednjem, dočim je v jugovzhodnem delu občine sloj gramoza debel tudi do 30 ali več metrov.

Med leti 1946 - 1985 je v interesu gramoziranja lokalnih vaških cest kakor tudi nadaljnje prodaje vaškim skupnostim in gradbenim firmam bil dovoljen oz. toleriran izkop gramoza na zelo širokem območju sedanje občine Tišina.

Tako obstaja v občini veliko manjših gramoznic, v katerih pa izkop ni potekal v globino, temveč predvsem v manjših globinah (3-5 m, torej predvsem v območju podtalnice) in v širino, kakor je dopuščala takratna mehanizacija. Edino v Murskih Črncih je izkop gramoza potekel globlje.

Opuščene gramoznice so sanirane v **ribnike**, ki so bogata z ribjim zarodom. Največji in najlepše so urejeni **ribniki pri Gradišču**, kjer so na večji površini lepo urjeni štirje ribniki, za katere skrbi Ribiška družina Gornja Radgona, TE Tišina. V ribnikih najdemo krapa, babuško, amura, ščuko, soma, smuča in številne manjše ribje sladkovodne vrste (rdečeperka, androga, zelenika, ...). Podobne ribje vrste so tudi v ostalih gramoznicah po občini. Za razvoj turizma v občini, so prav tako pomembni **ribniki v Turističnem- rekreacijskem centru Zaton**, s katerim upravlja Konjenski klub Zaton. Izkoriščanje gramoznic za namen izkopa gramoza, brez predhodno pridobljene rudarske pravice, ni dovoljeno, odvisno pa je tudi od vplivov takšnih izkopov na okolje in podtalnico. Namreč z izkopom gramoza nastajajo negativni vplivi na okolje in podtalnico, saj kemični elementi pri izkopu gredo neposredno v podtalnico.

Slika 18: Ribniki pri Gradišču

Slika 19: Ribnik v Zatonu

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

2.5 Zgodovinski razvoj in sociološke značilnosti razvoja območja občine TIŠINE

2.5.1 O zgodovini območja občine Tišina

Občina Tišina ima bogato in razgibano preteklost. Ozemlje, na katerem leži, je bilo verjetno naseljeno že v mlajši kameni dobi, o čemer pričajo ploščate sekire, najdene na tem prostoru. Iz obdobja žarnih grobišč so najdene ovratnice, iz antične dobe pa posoda in temelji stavb. V okolici Tišine so najdbe iz starejše železne in rimske dobe, ob Doblju pa antične gomile. Pred prvo svetovno vojlo je bila Tišina občina (notariat) v okviru Železne županije. Občinsko upravo je obdržala tudi med obema vojnoma. Po drugi svetovni vojni so bili ustanovljeni krajevni odbori. Leta 1952 je ponovno postala občina, vendar samo do leta 1955, ko so bile manjše občine združene. Takrat je postala del Občine Murska Sobota in je v severnem delu obsegala Krajevno skupnost Gederovci, v južnem pa Krajevno skupnost Tišina, ki sta bili od nekdaj zgodovinsko in versko (župnija) tesno povezani. V samostojni državi je po štiridesetih letih (leta 1995) Državni zbor z oblikovanjem lokalne skupnosti ustanovil skupno Občino Cankova- Tišina, s sedežem na Tišini. Skupna občina je obsegala še območje Krajevne skupnosti Cankova, ki je že spadala v gričevnato Goričko. Kljub dobremu sodelovanju se je skupna občina obdržale le en 4-letni mandat, po katerem sta se obe območji razdružili v samostojni občini. Občina Tišina v svoji sedanji obliki obstaja od 1. januarja 1999. Od vsega začetka je bilo v njej 12 naselij. Ob popisu je imela leta:

- leta 1869 = 3.341 prebivalcev
- leta 1900 = 4.126 prebivalcev
- leta 1931 = 4.661 prebivalcev
- leta 1948 = 4.911 prebivalcev
- leta 1953 = 4.748 prebivalcev
- leta 1961 = 4.761 prebivalcev
- leta 2000 = 4.346 prebivalcev
- leta 2005 = 4.360 prebivalcev

Občina je z mostom (ki je bil zgrajen 1940 leta, porušen 6. aprila 1941 in ponovno zgrajen 1946) povezana z ostalo Slovenijo, z mejnim prehodom v Gederovcih pa z Avstrijo. Na območju občine se v Muro izliva mejna Kučnica, nekoč imenovana Jelšnica. Mura je močno poplavljala okolico in stalno menjavala strugo, zato so jo regulirali. Od Petanjec do Dokležovja je bila regulacija speljana med leti 1874 – 1891. Po drugi svetovni vojni je bil narejen nasip od Petanjec do Melinec. Trden zid na levem bregu na Petanjcih je bil zgrajen 1972.

Poplave z katastrofalnimi posledicami so bile: junija: 1926, junija: 1935, maja: 1938, maja: 1944, avgusta: 1965, avgusta: 1966, april: 1972, julija: 1972, septembra: 1973, junija: 1975, julija: 1975. Zadnji najvišji nivo reke Mure izmerjen na merilni postaji Petanjci je bil zabeležen 22.08.2002.

V zvezi z zgodovino občine Tišina ni veliko pisnih virov. Najbogatejša zgodovina je izdana za vas Petanjci in vas Krajno.

Prvič se kraj Petanjski omenja leta 1.229, ko je lastnik posestvi Petan prodal večji del svojih zemljišč rodbini Nádasdy. Po Petanu naj bi dobil kraj tudi ime. Tako se je leta 1.233 na področju današnjih Petanjec pojavljata rodovini Petenye in Nádasdy.

Leta 1.347 je v neposredni sosesčini Petanjec omenjena Marijina cerkev v kraju Mesynch, ki je istovetna z današnjo tišinsko cerkvijo. Petanjski se pojavljalo leta 1.365 in 1.366 kot otočno ozemlje, izločeno iz zemljišča Belmura. Belmura je obsegala posest Murske Sobote in širše okolice v smeri proti Muri in Radgoni. To posest je kralj Andrej II. leta 1.217 spremenil v kromnski fevd. Do tedaj je posest že izgubila dobršen del, saj je zemljo okoli Petanjske dobil rod Petenye, od njega pa kupil grof Petened iz družine Nádasdy.

Kdaj je bil zgrajen petanjski grad, kdo ga je gradil in kdaj je bil porušen, je še odprto vprašanje, saj še niso zbrani in obdelani vsi zgodovinski viri. Grad verjetno ni bil posebno velik. K njemu je spadalo še nekaj vinogradov. Nanj danes spominja ledinsko ime Kastelišče. Petanjski so se v tisku pojavili predvsem kot zatočišče protestantom, ki so ob koncu 16. stoletja, v času protireformacije, umikali iz Avstrije in dobili začasno bivališče na Petanjskih v Nádasdyjevem gradu; med njimi je bil tudi astronom Johannes Kepler. Ob cerkveni vizitaciji leta 1698 je bilo na Petanjskih 311 prebivalcev, kar je bilo za takratne razmere veliko, saj toliko prebivalcev v tistem času ni premogla niti Murska Sobota. Vsi prebivalci, razen 10 ljudi, so bili luteranske vere.

Na Petanjskih obstaja še ena graščina, ki je bila pred vojno v lasti grofa Báltthyanyj. Zgodovinski podatki o tem dvorcu, ki nekoliko predelan še stoji, nastal pa naj bi v 19. stoletju, niso zbrani. Na Petanjskih je imel svoje posestvo tudi tišinski grof Žigmond Báltthyanyi. Iz fevdalnih časov stoji na Tišini več kot 200 let stara graščina oz. dvorec. Nazadnje, pred 1. svetovno vojno, je bila v lasti grofa Szigismunda Báltthyanya, pripadnika premožne madžarske rodbine.

Na Gornjih Petanjskih je več izvirov slatine. Od leta 1868 je bil petanjski vrelec last veleposestnika Voglerja. Petanjski vrelec na desnem bregu Mure je začelo že leta 1883 izkoriščati podjetje Petanjska slatina, po 2. svetovni vojni pa ga je prevzela Radenska iz Radencev.

Leta 1940 je bil pri Petanjskih čez Muro zgrajen most. Odprt je bil z veliko svečanostjo, a ga je 6. aprila 1941 ob prihodu nemške okupacije vojske takratna jugoslovanska vojska razstrelila. Tudi plavajči in brežni mlini so bili med zadnjo vojno uničeni. Most so po vojni obnovili. Zaradi dotrajanosti je bil leta 2003 postavljen nov sodobni most, ki je nekaj časa veljal za najdaljši most na Muri. Povezuje oba bregova reke in simbolizira povezanost, sožitje, mir ter predstavlja »okno v svet«.

Vrt spominov in tovarištva dr. Vaneka Šiftarja, kjer so zasadili drevje in grmovnice s prizorišč pomembnih dogodkov iz 2. svetovne vojne, od Evrope do Azije (od Norveške do Japonske), iz nacističnih in fašističnih taborišč, kakor tudi iz središč graditve miru ob končani 2. svetovni vojni.

V preteklosti je Mura pomenila vir prihodka velikemu številu prebivalstva. Na njej je bilo polno plavajočih in brežnih mlinov, ki so bili med vojno večinoma uničeni. Nekdaj je reka svojo strugo menjala. Petanjski so bili v preteklosti otoška vas, obdana z njenimi rokavi, ta predel se ja zato imenoval Belmur. V času 2. svetovne vojne je na Muri (leta 1945) potekala krvava Murska

fronta, v kateri je umrlo 600 padlih vojakov in civilistov (nekatero oceno govorijo celo o 900 padlih). Spomenik padlim stoji danes v Murski Soboti na Trgu zmage. V »Črnskih mejah« je postavljen spomenik v obliki Triglava, na mestu, kjer so madžarski orožniki leta 1945 ustrelili osem talcev. To je bilo prvo in zadnje streljanje talcev v Prekmurju. V občini so še druga obeležja (spominske table) iz časov 2. Svetovne vojne.

Iz novejše zgodovine, iz časov osamosvojitvene vojne leta 1991, sta v občini dve obeležji v spomin na takratne dogodke (v Gederovcih in na Petanjskem mostu).

Leta 1972 so ob levem bregu reke Mure dogradili obrambni nasip in z njim zavarovali ravninski del pred poplavami. Nasip pa je na Srednjih in Dolnjih Petanjcih odrezal stranske rokave Mure, imenovane zátone ali mrtvice.

V vaseh, ki sestavljajo občino Tišina je bilo rojenih več znanih osebnosti:

- V Murskih Petrovcih je bil doma **Imre Avgustinčič (1837-1879)** ustanovitelj **prvega prekmurskega mesečnika Prijatelj**, prevajalec nemškega in francoskega leposlovja v madžarščino. Priredil je nekaj osnovnošolskih učbenikov v prekmurščino. Od tu izhaja Janos Kuronja (1831-1870) pripovednik, pedagoški pisatelj in urednik.
- Na Krajni so bili rojeni: **Jožef Klekl st. (1874-1948)** ustanovitelj in urednik mesečnika Marijin list in časnika Novine. **Jožef Klekl ml. (1879-1936)** publicist, pripovednik, zbiratelj ljudskega izročila. **Franc Temlin** rojen v drugi polovici 17. stoletja nabožni pisec, začetnik prekmurskega slovstva.
- V Vanča vasi je bil rojen **Anton Števanec (1861-1921)** nabožni pisatelj.
- V Rankovcih je bil rojen **Franc Kuhar roj. 1916, ki je bil kipar in slikar. Raisinger roj. 1927** in je bil slikar in karikaturist.
- Na Petanjcih je rojen **prof.dr. Vanek Šiftar (1919-1999)**, ki je bil znanstvenik, publicist, politik in pesnik.
- V letih od **1889 do svoje smrti (1913)** je v cerkvi **Marijinega rojstva župnikoval dr. Franc Ivanocy**, ki je pomembno zaznamoval kraje v občini Tišini in Prekmurje pod ogrsko vladavino, saj si je močno prizadeval za uporabo materinega jezika, širil je slovenske knjige in skrbel za duhovno življenje. Začel je pisati kroniko tišinske župnije, s čimer je postavil temelj, na katerega so gradili nasledniki. Hkrati je dr. Ivanocy igral veliko vlogo v verskem, kulturnem in političnem življenju naše krajine. Temelje za to, da sega Republika Slovenija tudi čez reko Muro do Srebrnega brega na Goričkem, je položil dr. Ivanocy, ki se je uprl madžarizaciji, pod katero bi lahko užival velik ugled. To izraža tudi napis na njegovem nagrobniku: BUDIL IN BRANIL JE NAROD SVOJ. dr. Ivanocy je nenehno dokazoval, da je njegovo ljudstvo slovensko (ne vendovsko), da so rojaki sicer vogrski Slovenci, a krvno in duhovno povezani s Korošci, s Štajerci in Kranjci.
- **Janez Gregor (1911-2004) iz Tišine**, kaplan, župnik, dekan in časni kanonik. Na Tišini je služboval od 1943 do svoje smrti 2004. Razen dušno- pastoralnega dela, ki ga je vestno in neumorno opravljal, je bil dejaven tudi na vseh drugih področjih življenja ljudi v občini Tišina. Njegov odnos je bil do zadnjega spoštljiv do vseh ljudi ne glede na veroizpoved in politično pripadnost. Priznanje častni občan je prejel za 1. občinski praznik, 30.06.2001.

- **Štefan Hauko**, rojen v Sodišincih, ki se je v drugi polovici minulega stoletja pridružil velikanom slikarske in arhitekturne umetnosti v Prekmurju, znan je kot akademski slikar, kipar in restavrator. V njegovem ustvarjanju sta bila vedno na prvem mestu človek in krajina še posebej Prekmurje (veliko njegovih umetnin najdemo tudi na območju občine) pa tudi sakralna umetnost. Priznanje častni občan je prejel za 3. občinski praznik, 29.06.2003.
- **Dr. Alojz Števanec** iz Tropovec, rojen na Petanjcih - uspešen zdravnik - primarij s statusom raziskovalca. Svoje delo je opravljal kot zdravnik kardiolog v Radencih. Aktivno je posegel tudi na druga področja: likovno ustvarjanje, literarno pisanje, je tudi raziskovalec zgodovine naših krajev in naših prednikov. Priznanje častni občan je prejel za 6. občinski praznik, 02.07.2006.
- **Franc Gomboc** iz Murskih Črncev - visoki gasilski funkcionar v Pomurskem prostoru in državnem merilu. Za svoje zasluge za razvoj gasilstva v pomurskem in državnem merilu je prejel številna odlikovanja. Pomembno je tudi njegovo delovanje na področju lokalne samouprave, v KS in domačem kraju. Ukvarja se tudi s pisanjem. Priznanje častni občan je prejel za 7. občinski praznik, 01.07.2007.

2.5.2 O mentaliteti kolektiva

2.5.2.1 Nezadostnost naravnih danosti za gospodarski razvoj in pomembnost duha podjetništva

Znano je, da obilje naravnih dobrin, dobra infrastruktura in drugi tovrstni ekonomistični parametri niso nujna predpostavka blagostanja v neki skupnosti. Obstajajo skupnosti z obiljem resursov in naklonjenim podnebjem, ki živijo skromno ali celo zavrženo.

Po drugi strani pa je znano, tako iz zgodovine ljudstev kakor iz zgodovine lokalnih skupnosti, podjetij in tvrdk, da mnogim skupinam skromnost naravnih in infrastrukturnih danosti ni preprečila poti do uspešnosti. Potreben je bil samo zanos, vera vase, skratka tisto, kar se popularno imenuje energija angažiranja.

Zato se v tem kratkem ekskurzu ukvarjamo s vprašanjem stanja duhov v tišinski občini. Tistega stanja, ki odraža pripravljenost za samostojno pobudo oziroma podjetniško nagnjenje.

Mentaliteta kolektiva

Zakaj ne mentaliteta občestva? Označevati stanje duha v neki skupnosti kot mentaliteto kolektiva je manj določno kakor pisati o mentaliteti občestva oziroma občestveni mentaliteti.¹²

¹² Slovarsko je beseda občestvo razložena kot "skupnost ljudi glede na duhovne vrednote, miselnost, izročilo" (Slovar slovenskega knjižnega jezika). Etimološka sorodnost med besedama občestvo in občina je očitna. Vendar stopnja identifikacije v novo nastali občini, iz dojemljivih razlogov, zdaleč ni tolikšna, da bi prebivalce že povezovala zavest skupnega občestva.

Za takšno občestveno identifikacijo občine si je potrebno prizadevati, ker je predpostavka za produktivno kompetitivnost. Manjše občine, ki jih je prinesla nova lokalna samouprava imajo v tem smislu večji tako imenovani mobilizacijski potencial, ker je stopnja identifikacije v njih, prav zaradi majhnosti oziroma preglednosti, večja.

Identifikacijska jedra

V večini novih občin določena identifikacijska jedra v novi politično upravni strukturi obstajajo. Največkrat so to fare, predvsem, ko se civilna uprava prekriva s cerkveno.

Nadalje je takšno identifikacijsko izhodišče lahko tudi spomin na zgodovinsko občino, kajpada zopet v primeru, če se nova občina prekriva z nekdanjo.

Pri takem eksponiranju občestvenih lokalizmov seveda ne gre za nikak tribalizem, za povečevanje plamenskih oziroma rodovnih omejenosti. Dejstvo pa je, da se skupnosti ogledujejo v svojih sosedah, z njimi tekmujejo, kar pa je možno šele, če med njimi obstaja identifikacijska razlika. V tem smislu govorimo, na primarni ravni, o predpostavkah za kompetitivno produktivnost. Občina (naj) tekmuje z drugo občino.

Dovolj samozavestne in reflektirane občine lahko tekmujejo tudi z regijami, kar pa je seveda polje sekundarne ravni.

Naj kot primer fizičnega identifikacijskega postopka navedemo star srednjeevropski občinski običaj, ohranjen še menda ponekod v Avstriji. Župan s sodelavci vsako leto peš obhodi meje svoje občine. Takšen obhod po robovih ima danes razen simbolnega še zelo raziskovalni pomen. Divja odlagališča odpadkov so navadno kje po robih.

Zato govorimo o 'mentaliteti kolektiva', ker termin 'kolektiv' semantično ne implicira takšne, tako intenzivno povezane skupnosti vrednot, miselnosti in izročila.

2.6 KLJUČNI FAKTORJI RAZVOJA V PRETEKLOSTI

2.6.1 Ključni faktorji, ki so vplivali na sestave prebivalstva

Število prebivalcev občine Tišina se je zadnjega pol stoletja gibalo okoli 4.200. Skokovito je poraslo po prvi svetovni vojni (po podatkih iz popisa prebivalstva leta 1931 je takrat v občini Tišina živel 3.999 ljudi), se leta 1948 se je zvišalo na 4.230, po tem obdobju pa se je gibalo število prebivalstva tu nekje. Ob koncu leta 2012 je v občini Tišina prebivalo 4.140 ljudi.

Od leta 1961 do leta 2011 se je število prebivalcev povečalo v naslednjih naseljih: v Gederovcih, Murskih Črncih, Rankovcih, na Tišini, v Tropovcih in v Vanča vasi. V vseh ostalih naseljih se je število prebivalstva zmanjšalo.

Razlog za taka gibanja so bile zaposlitvene in še posebej prevozne možnosti do delovnih mest v obdobju do leta 1975, kar dodatno potrjujejo podatki o zdomcih, ki očitno korelirajo z gibanjem prebivalstva v tem obdobju.

Podatki o sestavi prebivalstva po statističnih merilih za opredelitev aktivnih in neaktivnih ljudi kažejo, da se je število aktivnih prebivalcev občine Tišina od leta 1981 do 2002 relativno zmanjšalo s 2.360 oseb na 2.117 oseb. V enakem obdobju pa so naraščale osebe z lastnim dohodkom in sicer s 401 oseb na 903. V istem obdobju se je posledično zmanjšalo število vzdrževanih oseb in sicer z 1.448 oseb na 1.112 oseb

Velike spremembe so v zadnji polovici stoletja nastale tudi v starostni sestavi prebivalstva, saj se je razvojno najbolj pomembna skupina prebivalcev, ki so stari do 19 let, od leta 1991, ko jih je bilo 21,45%, zmanjšala v letu 2011 na 19% vseh prebivalcev, iz leta v leto pa narašča število prebivalcev, ki se starajo.

Izobrazbena sestava prebivalstva se je iz leta v leto izboljševala, vendar je še vedno zelo slaba, saj je v letu 2001 imelo višjo in visoko izobrazbo le 4,99% prebivalcev občine Tišina, starejših od 24 let.

Ključni faktorji, ki so vplivali na prej orisana gibanja sestav prebivalstva občine Tišine v zadnji polovici stoletja, so bili tile:

- visoka stopnja rodnosti v tridesetih in štiridesetih letih tega stoletja in stalno zmanjševanje rodnosti po tem obdobju;
- izseljevanje v tujino in druge kraje Slovenije v petdesetih in šestdesetih letih;
- zviševanje življenjske dobe ljudi skozi vse obdobje;
- zaposlovanje kmečkega prebivalstva, zlasti v Murski Soboti in v bližnjih večjih središčih, ki je bilo najbolj intenzivno v šestdesetih in sedemdesetih letih;
- uvajanje kmečkih pokojnin v začetku sedemdesetih let in močno povečanje upokojevanja zaposlenih ljudi v osemdesetih letih;
- oddaljenost od univerz, malo potreb po strokovnjakih z visoko izobrazbo v podjetjih v Murski Soboti in v bližnjih večjih središčih ter veliko potreb po priučenih delavcih v istih podjetjih.

2.6.2 Ključni faktorji in glavne ovire gospodarske rasti

Gospodarsko rast v občini Tišina so v pretekli četrtini stoletja najbolj zaznamovala storitvene dejavnosti in z njo povezana deagrarizacija (zaposlovanje kmečkega prebivalstva v ekstenzivni industriji), poleg nje pa je zelo pomembno povečevanje produktivnosti v kmetijstvu, zdomstvo in v zadnjem desetletju tudi razmah storitvenih dejavnosti, zlasti trgovine in gostinstva.

Večino gospodarske rasti vključno z nabavo trajnejših dobrin za osebno uporabo (stanovanjske stavbe in oprema, avtomobili itd.) so prebivalci občine Tišine financirali z denarjem, ki so si ga zaslužili z opravljanjem preprostih industrijskih opravil zlasti v tovarnah v Murski Soboti in Gornji Radgoni.

Iz podatkov o izobrazbeni sestavi prebivalstva, sestavi gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov izhaja nedvoumna ugotovitev, da je tudi gospodarska rast, ki je bila financirana iz zaslužkov v neindustrijskih dejavnostih, temeljila predvsem na pridobitnem angažiranju prebivalcev občine Tišina v tehnološko in strokovno malo zahtevnih gospodarskih dejavnostih.

Ključni faktorji gospodarske rasti v občini Tišina v zadnji četrtini stoletja so bili tile:

- pretežno proizvodno angažiranje mladih ljudi, ki so se zaposlovali predvsem v starostnem obdobju od 15 do 18 let kot priučeni ali kvalificirani delavci (izobraževanje je bilo poceni, zaslužki, čeprav majhni, so bili dostopni že v zgodnji mladosti);
- delovna mesta tako v podjetjih v Murski Soboti kakor tudi v podjetjih in obratih v Gornji Radgoni in v Radencih;
- povečevanje produktivnosti in donosov v kmetijstvu (z mehanizacijo, izboljševanjem semen, umetnim oplojevanjem plemenskih živali ipd.);
- nalaganje prihrankov zdomcev zlasti v stanovanjske hiše, kmetije in storitvene obrate ter njihova multiplikacija znotraj območja občine.

Ključne ovire gospodarske rasti so bile tele:

- pretežno kmetijsko gospodarstvo z nizko stopnjo ustvarjanja dodane vrednosti;
- nizka izobrazbena sestava prebivalstva;
- ideologija socialističnega samoupravljanja kot zatiralec zasebne pobude in podjetništva;
- pomanjkanje podjetnikov in kapitala;
- previsoka stopnja vlaganja prihrankov prebivalcev v neproduktivne naložbe ter produktivne naložbe, ki so bile oziroma so še vedno usmerjene v pridobivanje dodane vrednosti predvsem od prebivalcev občine.

2.6.3 Ključni faktorji, ki so vplivali na razvoj infrastrukture in naravnega okolja

2.6.3.1 Infrastruktura

Materialna infrastruktura, ki je bila zgrajena v občini Tišina v zadnji polovici stoletja, zavzema asfaltirane ceste, električno in telekomunikacijsko omrežje, vodovod in kanalizacijo s čistilnimi napravami v vseh ter obnovo in izgradnjo objektov skupnega pomena (GD, PSO, mrliške vežice, športna infrastruktura, ...).

Ključni faktorji, ki so vplivali na razvoj materialne infrastrukture so enaki kot ključni faktorji gospodarske rasti, poleg njih pa še sofinanciranje večine infrastrukturnih objektov po naseljih z denarjem njihovih prebivalcev. Od časa nove lokalne samouprave, še posebej nove občine Tišina so bile vse večje infrastrukturne naložbe financirane z občinskega proračuna, pa tudi sofinanciranja iz državnega proračuna in sredstev EU.

Intelektualna infrastruktura, ki je bila zgrajena v občini Tišina v zadnji četrtini stoletja, zavzema dva otroška vrtca, osnovno šolo na Tišini in podružnico v Gederovcih.

Ključni faktor, ki je vplival na razvoj intelektualne infrastrukture, je njeno sofinanciranje s strani Republike Slovenije in Evropske unije.

2.6.3.2 Naravno okolje

Razen izgradnje infrastrukturnih, bivalnih in poslovnih objektov so bili vsi posegi v naravno okolje v občini Tišina na dolgi rok bolj škodljivi kot koristni.

Čeprav se kakovost naravnega okolja ni katastrofalno poslabšala, je bilo vanj v zadnji četrtini stoletja veliko degradacijskih posegov.

Ključne posledice teh posegov in njihovi povzročitelji so bili tile:

- onesnaževanje tal (vode in zemlje) zaradi intenzivnega gnojenja kmetijskih pesticidov;
- upad podtalnice, zniževanje gladine vode v vodotokih in posledično njena večja stopnja onesnaženosti;
- odlaganje odpadkov na "divjih" odlagališčih, kajti urejenega odlagališča; odpadkov obdelovalnih površin z mineralnimi gnojili in gnojevko ter zaradi pretirane uporabe v občini Tišina ni bilo;
- širjenje območij stavbnih zemljišč na območja kmetijskih zemljišč, kljub neizkoriščenim območjem zazidave znotraj naselij.

2.7 UPRAVNA UREDITEV OBČINE TIŠINA

Občina Tišina je temeljna lokalna samoupravna skupnost, ki je bila ustanovljena z zakonom o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij (Ur. list RS, št. 59/98).

Občina zadovoljuje potrebe in interese svojega prebivalstva. Družbene funkcije so razporejene v centralnem delu, kjer je občinska zgradba, šola, cerkev, trgovina osnovne preskrbe in servisi. V okviru ustave in zakonov samostojno opravlja svoje zadeve in izvršuje naloge, ki so nanjo prenesene z zakoni, ter naloge, ki jih z njenim soglasjem prenese v občinsko pristojnost država.

Organi Občine Tišina so:

- 15 članski občinski svet, kot najvišji organ odločanja v občini;
- župan, ki predstavlja in zastopa občino ter organizira in vodi občinsko upravo;
- nadzorni odbor, ki nadzoruje razpolaganje s premoženjem in porabo proračunskih sredstev.

Podrobneje so naloge in pristojnosti Občine Tišina ter sestava in funkcije njenih organov opredeljene v statutu občine (Ur. list RS, št. 38/07).

V okviru organa občinske uprave se je ustanovil režijski obrat, ki je samostojna notranja organizacijska enota občinske uprave in opravlja dejavnosti naslednjih gospodarskih javnih služb:

- gospodarjenja s stavbnimi zemljišči,
- vzdrževanje občinskih cest, zimske službe ter urejanja in vzdrževanja parkirišč,
- urejanja zelenih površin, javnih poti, javnih površin in površin za pešce,
- vzdrževanja in urejanja pokopališč,
- urejanja javnih tržnic, čiščenja javnih površin in javna snaga,
- urejanja in vzdrževanja mest za plakatiranje in oglaševanje,
- oskrba s pitno vodo,
- odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda,
- ravnanje s komunalnimi odpadki,
- odlaganje ostankov komunalnih odpadkov,
- vodenje javnih del,
- upravljanje z javno razsvetljavo v naseljih.

Na območju Občine Tišina so ustanovljeni ožji deli občine. Naloge, organizacija in delovanje ter pravni status ožjih delov Občine Tišina so določeni s statutom in odlokom občine. Imena ožjih delov občine so:

- vaška skupnost Borejci
- vaška skupnost Gederovci
- vaška skupnost Gradišče
- vaška skupnost Krajna
- vaška skupnost Murski Črnci
- vaška skupnost Murski Petrovci
- vaška skupnost Petanjci
- vaška skupnost Rankovci
- vaška skupnost Sodišinci

- vaška skupnost Tišina
- vaška skupnost Tropovci
- vaška skupnost Vanča vas
- Romska vaška skupnost Vanča vas- Borejci.

Vaške skupnosti niso pravne osebe. Vaško skupnost zastopa vaški odbor.

3 RAZPOLOŽLJIVI RAZVOJNI DEJAVNIKI (RESURSI) IN STOPNJA NJIHOVE IZKORIŠČENOSTI V LETU 2011

3.1 LJUDJE

Ponudbo delovne sile v občini Tišina predstavlja 344 (konec decembra 2011) registriranih brezposelnih oseb, katerih kvalifikacijska struktura je prikazana v tabeli 35.

Tabela 48: Kvalifikacijska struktura brezposelnih oseb v občini Tišina na dan 31.12.2011

Stopnja strokovne izobrazbe	Število brezposelnih	%
I.-II.	171	49,7
III.-IV.	91	26,5
V.	52	15,1
VI.	12	3,5
VII.-VIII.	17	4,9
B.Š.	1	0,3
Skupaj:	344	100
Od tega žensk	163	47,38

*Vir: Republiški zavod za zaposlovanje, Območna enota Murska Sobota,
Poročilo za leto 2011, marec 2012*

V strukturi brezposelnih je najštevilčnejša kategorija oseb brez strokovne izobrazbe (49,7%). To je sicer nekoliko manj od pomurskega povprečja, ki znaša 58,7%, vendar pa je za takšno populacijo značilna dolgotrajna brezposelnost, saj predstavljajo najtežje zaposljivo kategorijo. Sledijo jim osebe s kvalifikacijo z 26,5% ter osebe s srednješolsko izobrazbo (15,1%).

Ocenjujemo, da je od registrirano brezposelnih oseb okrog 80 % iskalcev zaposlitve, to je oseb, ki so sposobne in voljne sprejeti ustrezno zaposlitev in jo tudi aktivno iščejo.

Tabela 49: Aktivno prebivalstvo v občini Tišina o starostni strukturi

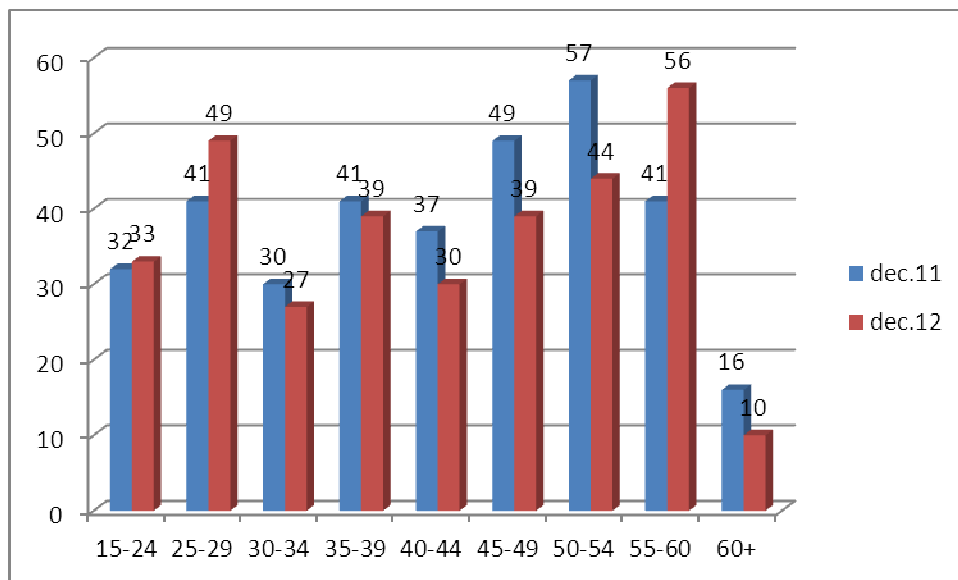
Mesec in leto	Starostni razred	Delovno aktivno prebivalstvo skupaj	Registrirane brezposelne osebe	Stopnja registrirane brezposelnosti
December 2011	15-24	60	32	34,8
	25-29	144	41	22,2
	30-34	230	30	11,5
	35-39	264	41	13,4
	40-44	256	37	12,6
	45-49	240	49	17
	50-54	220	57	20,6
	55-60	113	41	26,6
	60+	18	16	47,1
December 2012	15-24	45	33	42,3
	25-29	145	49	25,3
	30-34	211	27	11,3
	35-39	243	39	13,8
	40-44	265	30	10,2
	45-49	254	39	13,3
	50-54	224	44	16,4
	55-60	104	56	35
	60+	11	10	47,6

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, februar 2013

Iz zgornjih podatkov je razvidno, da je decembra 2011 največ brezposelnih oseb starih med 50 in 54 let in sicer skupno 57 oseb. Sledijo osebe, stare med 45 in 49 let ter osebe stare med 35 in 39 let in osebe stare od 55 do 60 let. Leto pozneje je bilo največ oseb brezposelnih med letom 55 in 60 let, sledijo osebe med 25 in 29 let. Kot izhaja iz zgornjih podatkov je največ brezposelnih oseb v občini starih nad 50 let, torej starejši.

Po podatki Statističnega urada RS je bilo v občini Tišina decembra 2011 registriranih dolgotrajno brezposelnih oseb (to so osebe, ki nimajo zaposlitve 12 mesecev ali več) skupaj 207 od skupno 344 brezposelnih oseb, registriranih zelo dolgotrajno brezposelnih oseb (to so osebe, ki nimajo zaposlitve 24 mesecev ali več) pa 152. V roku enega leta (december 2012) je bilo 39 registriranih dolgotrajnih brezposelnih oseb manj kot leto prej, registriranih zelo dolgotrajno brezposelnih oseb pa se je v roku enega leta zmanjšalo za 25 oseb.

Graf 21: Primerjava registriranih brezposelnih oseb po starostni strukturi v občini Tišina, december 2011 in december 2012

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Konec leta 2011 je bilo v podjetjih in zavodih (negospodarstvu) v občini Tišina zaposlenih 274 ljudi, pri samostojnih podjetnikih pa je bilo zaposlenih 80 ljudi, kmetov je bilo 178 in osebe, ki so opravljale poklicno dejavnost so bile 3.

Tabela 50: Struktura aktivnega prebivalstva v občini Tišina

Zaposlene osebe	Skupaj	274
	Pri pravnih osebah	158
	Pri fizičnih osebah	116
Samozaposlene osebe	Skupaj	261
	Samostojni podjetnik	80
	Osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost	3
	kmetje	178
Delovno aktivno prebivalstvo		535
Aktivno prebivalstvo		879
Stopnja registrirane brezposelnosti		18,2

Vir: Republiški zavod za zaposlovanje, Območna enota Murska Sobota, Poročilo za leto 2011, marec 2012

3.2 FINANČNA MOČ OBČINE

Finančna moč občine Tišina je sestavljena pretežno iz razlike med tekočimi prilivi in odlivi denarja (zlasti neto plače, pokojnine, občinski proračun ter razlika med prilivi in odlivi kmetij) ter kapitala njenih prebivalcev, predvsem tistega, ki se nahaja v denarni obliki in v obliki vrednostnih papirjev.

Razlika med prilivi in odlivi denarja je najbolj pomemben del plačilno sposobnega povpraševanja po storitvah in proizvodih v občini, kapital pa je najbolj pomemben del financiranja gospodarskih naložb.

Vrednost kapitala ob koncu leta 2011, katerega bi mogli in hoteli prebivalci občine Tišina v obdobju od leta 2002 do vključno leta 2012 vložiti v gospodarske naložbe, je nemogoče natančno opredeliti. Podatkov o tem ni ali niso dostopni, ker spadajo na področje, ki je zakonsko zaščiteno kot varovanje zasebnih podatkov, in/ali na področje, ki ga imetniki podatkov varujejo kot poslovno skrivnost.

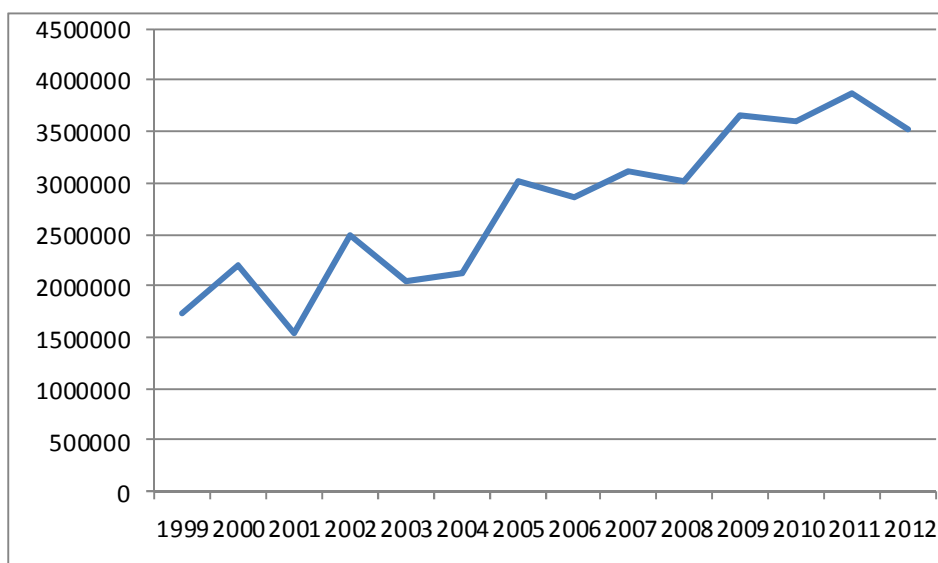
Iz realizacije proračuna občine Tišina je razvidno, da se je v obdobju od nastanka občine do danes, torej v roku 13 let, realizacija povečala iz 1,7 mio EUR na 3,5 mio EUR, torej za 204,86%. Iz tega izhaja, da so se tudi investicije iz leta v leto povečevale.

Tabela 51: Velikost proračuna Občine Tišina po letih od začetka ustanovitve samostojne občine

Leto	Realizacija proračuna občine Tišina v €
1999	1,723.331
2000	2,189.680
2001	1,530.629
2002	2,494.922
2003	2,035.816
2004	2,128.230
2005	3,008.827
2006	2,857.284
2007	3,120.464
2008	3,006.648
2009	3,653.929
2010	3,605.504
2011	3,874.922
2012	3,530.386

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Graf 22: Prikaz realizacije proračuna občine Tišina v € v obdobju 1999-2012

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

3.3 PODJETNIKI

Podjetniki so najbolj vitalen del prebivalstva sleherne družbe, so znanilci in nosilci ekonomskega razvoja družbe.

Na območju občine Tišina je bilo oktobra 2012 registriranih 42 podjetij - družb in 111 samostojnih podjetnikov posameznikov .

Pravni status podjetij - družb je prikazan v tabeli 46.

Tabela 52: Pravni status podjetij- družb v Občini Tišina, oktober 2012

PRAVNA OBLIKA	ŠTEVILO
Samostojni podjetnik posameznik	111
Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)	25
Družba z neomejeno odgovornostjo (d.n.o.)	1
Dopolnilna dejavnost na kmetiji	17
SKUPAJ	154

Vir: Ajpes, ePRS, februar 2013

Gospodarski subjekti z območja Občine Tišina opravljajo predvsem naslednje dejavnosti:

- kmetijstvo in ribištvo
- trgovino in gostinstvo;
- prevoznništvo;
- gradbeništvo;
- proizvodno in storitveno obrt;
- osebne storitve (frizerstvo idr.);
- finančno tehnične in poslovne storitve;
- izobraževanje, znanost, kultura.

Večina dejavnosti se opravlja na obrtni način.

Za samozaposlitvena in majhna družinska podjetja in obrate je značilno, da nimajo tendenc rasti in razvoja (inovacij in invencij ni); cilj njihovih ustanoviteljev je zgolj zagotavljanje lastne eksistence; orientirana so na lokalno tržišče (matično naselje oziroma območje občine) in jih je v občini Tišina največ.

Tendence rasti beležimo zlasti pri samostojnih podjetnikih, ki opravljajo dejavnosti s področja gradbeništva (zidarstvo, tesarstvo...) lesa. Nekateri od teh podjetnikov po kriteriju števila zaposlenih že izpolnjujejo pogoje, ki veljajo za srednja podjetja (nad 50 zaposlenih).

Hitro rastoča majhna podjetja in obrati samostojnih podjetnikov posameznikov, ki zaposlujejo nad 10 delavcev:

- so ponudniki proizvodov in storitev tudi izven območja občine (vendar še vedno pretežno na slovenskem trgu);
- vodijo in upravljajo jih njihovi lastniki;
- imajo večinoma lastne prostore in opremo;
- so stabilni delodajalci;
- so lahko uspešni kooperanti velikih podjetij pri izvajanju storitev tudi na tujih (zahtevnejših) tržiščih.

Vendar pa tudi pri teh ni razvojne komponente (inovacij in invencij), saj gre bolj ali manj za razvojno izživete dejavnosti.

Poleg tega tudi ni zaslediti, da bi podjetja in obrati z območja občine Tišina prodajali svoje izdelke in storitve pod lastnimi blagovnimi znamkami.

3.4 NARAVNE DANOSTI

3.4.1 Geografske in geofizične značilnosti občine Tišina

Občina Tišina se razprostira na površini 38,8 km² oziroma 3.880 hektarjev. Relief občine Tišina je tipično panonski s prevladujočimi kmetijskimi površinami.

Območje občine zavzema nižino severno do Mure, ki jo imenujemo zahodno Ravensko. Območje je izrazito kmetijsko, s kvalitetnimi njivskimi površinami. Vsa naselja v občini so nižinska obcestna naselja, glede na tipologijo in tudi po funkciji imajo pretežno kmečki značaj. Območje občine redko doseže 200 m nadmorske višine, kar ustvarja dobre pogoje za kmetovanje.

Ravninski svet obsega prostor kvartarne murske naplavine, ki sega do pleistocenske terase, ki ob Muri na določenih mestih tvori naravni visokovodni nasip in se dviga nad mursko ravnico.

Strjenih gozdnih površin je 377 ha, kar je sorazmerno malo in to v glavnem v inundacijskem prostoru reke Mure njenih pritokov in rokavov. Obdelovalnih površin (njive in vrtovi, sadovnjaki, vinogradi in travniki) je 2.531 ha, dočim je 77 ha nerodovitnega zemljišča.

3.4.2 Zemljišča

Občino Tišina sestavljajo katastrske občine: k.o. Borejci, k.o. Gederovci, k.o. Gradišče, k.o. Krajna, k.o. Murski Črnci, k.o. Murski Petrovci, k.o. Petanjci, k.o. Rankovci, k.o. Sodišinci, k.o. Tišina, k.o. Tropovci, in k.o. Vanča vas. Občina ima 16.512 parcel, 1.256 hišnih zemljišč in 3.027 stavb.

Pregled vseh obdelovalnih zemljišč ter njihove strukture v občini Tišina so razvidne iz spodnje tabele.

Tabela 53: Pregled rabe zemljišč v občini Tišina v letu 2010

OBČINA TIŠINA	2010	
	Površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev
VSA ZEMLJIŠČA V UPORABI	2994	384
KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	2540	384
KMETIJSKA ZEMLJIŠČA V UPORABI	2531	384
Njive	2255	376
Trajni Travniki In Pašniki	240	185
Trajni Nasadi	36	260
GOZD	377	324
NERODOVITNA ZEMLJIŠČA	77	384

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

V tabeli 53 je prikazana tudi struktura obdelovalnih (kmetijskih) in drugih površin. Pri tem so k obdelovalnim oz. kmetijskim zemljiščem šteta tako zasebna kot tudi državna zemljišča.

Večina prebivalstva se izključno ali občasno na zelo razdrobljeni zemljiški posesti ukvarja s kmetijstvom. Rezultat takšnega stanja je visoka cena obdelovalne zemlje v primerjavi drugimi območji v Prekmurju, npr. z Goričkim, vendar bistveno nižja napram ostalim delom Slovenije.

Ker je na območju tišinske občine večina zemlje obdelane oz. je človek s svojim delom kreiral celotno območje, lahko govorimo, da je celotna tišinska občina tipična kulturna krajina z vsemi njenimi značilnostmi.

Vsa zemljišča v občini Tišina spadajo po zakonu o kmetijskih zemljiščih¹³ v:

- I. (prvo) kategorijo zemljišč (območje), kjer je možna najširša izraba tal, z možnostjo gojenja vseh kmetijskih rastlin, ki uspevajo pri nas ob uporabi ustrezne kmetijske mehanizacije. V to kategorijo spadajo zemljišča z do 10% nagiba, med katerimi prevladujejo distrična rjava tla, različne debeline, ki se nahajajo na holocenski naplavini, do čim se v pasu ob Muri nahajajo tudi obrečna oglejena ilovnato-meljasta tla, prav tako na holocenski naplavini.
- II. (drugo) kategorijo zemljišč (območje), kjer je delno otežkočena možnost rabe tal zaradi njenih fizikalnih lastnost, kar zmanjšuje možnost izbora gojenja kmetijskih rastlin. V to kategorijo zemljišč spada močno mineraliziran hipoglej.

¹³ Kmetijska zemljišča opredeljuje Zakon o kmetijskih zemljiščih (Ur. list SRS št. 17/86), kakor tudi Navodilo o strokovnih merilih za določitev zemljišč v kategorije (Ur. list SRS št. 45/ 82).

3.4.2.1 Pregled stavbnih zemljišč in nezazidalnih stavbnih zemljišč v občini

Tabela 54: Pregled stavbnih zemljišč po K.O (december 2012)

KO ID	KO IME	STAVBNA ZEMLJIŠČA - vse vrste rabe*		STAVBNA ZEMLJIŠČA - brez določenih vrst rabe (šport, infrastruktura, pokopališča, parki)**	
		POVRŠINA (ha2)	ŠT. PARCEL	POVRŠINA (ha2)	ŠT. PARCEL
1	2	3	4	5	6
114	VANČA VAS	26,94	301	22,50	295
115	RANKOVCI	28,71	222	25,85	213
116	BOREJCI	17,45	176	15,04	170
117	KRAJNA	26,55	218	23,10	210
118	GEDEROVCI	30,03	205	24,19	192
119	SODIŠINCI	26,89	182	25,16	177
120	MURSKI PETROVCI	12,40	100	10,25	93
121	PETANJCI	65,82	658	55,60	616
122	TIŠINA	35,83	366	30,76	351
123	TROPOVCI	40,71	366	39,24	364
124	GRADIŠČE	26,54	240	24,39	235
125	MURSKI ČRNCI	34,89	281	30,00	263
SKUPAJ		372,76	3.315	326,08	3.179

Opomba*: brez stavbnih zemljišč zaradi izravnave evidenc (brez parcel do 5m², ki skupaj za celotno občino znašajo manj kot 5 arov površine),

** stavbna zemljišča brez vključenih namenskih rab, kjer ni oz. ne bo možna običajna pozidava in sicer: območja športne dejavnosti (BC in ZS), infrastrukture (okoljska (O), ceste in promet (PC, PO)), parki (ZP), pokopališča (ZK)

Vir: Občinski prostorski načrt, stanje december 2012

Statistični podatki stavbnih zemljišč kažejo, da imamo v občini ca. 372 stavbnih zemljišč tako zazidalnih kot nezazidalnih, brez območjih kjer ni možna običajna pozidava (druge rabe) pa cca. 326 ha na slabih 3.200 parcelah. Podatki po K.O. so prikazani v tabeli zgoraj.

Razpršene gradnje je v občini zelo malo, večina so območja stavbnih zemljišč na strnjenih območjih naselij. Nepozidanih stavbnih zemljišč, kje je možna pozidava in so zato od njih zaračunava NUSZ (za nezazidana stavbna zemljišča) je po podatkih za leto 2012 nekje čez 55 ha na dobrih 600 zemljišč, oz. skoraj 17% zemljišč za gradnjo.

Ob tem je potrebno upoštevati, da je nezazidanih stavbnih zemljišč več, saj nekatera še ne izpolnjujejo pogojev za gradnjo in se zato zanje ne odmerja NUSZ za nezazidana stavbna zemljišča, to so območja za katera je potrebno predhodno izdelati OPPN.

Takšnih območij je v občini osem in so prikazana v zgornji tabeli in tako predstavljajo potencialna območja za možno gradnjo. Raztezajo se na skupni površini cca. 27 ha, vendar je ob tem potrebno upoštevati, da ta celotna površina ne bo namenjena pozidavi, saj bo del odpadel na infrastrukturo in ostala območja.

V letu 2013 sta v OPPN-ja za dve območji in sicer BO-2 in TI-5, ostali OPPN-ji pa so predvideni za izdelavo, ko bo izkazan interes in tudi vsebina in namen zazidav, kar je ključno za izdelavo OPPN-jev in potrebno določitev pogojev zazidav. Ocenjujemo, da je v občini 19%-20% praznih stavbnih zemljišč na katerih je oz. bo možna zazidava.

II. PREGLED NEZAZIDANIH STAVBNIH ZEMLJIŠČ

Tabela 55: *Nezazidana stavbna zemljišča po K.O. zavezana za odmero NUSZ za nezazidana stavbna zemljišča*

KO ID	KO IME	nezazidana stavbna zemljišča - zavezana za NUSZ	
		Površina (ha2)	št. parcel
114	VANČA VAS	3,86	52
115	RANKOVCI	6,44	62
116	BOREJCI	2,99	24
117	KRAJNA	4,64	55
118	GEDEROVCI	3,88	39
119	SODIŠINCI	5,89	41
120	MURSKI PETROVCI	2,26	22
121	PETANJCI	7,11	77
122	TIŠINA	5,29	63
123	TROPOVCI	6,94	85
124	GRADIŠČE	1,81	32
125	MURSKI ČRNCI	4,28	54
	SKUPAJ	55,39	606

Vir: Baza NUST 2012, občinska uprava Občine Tišina

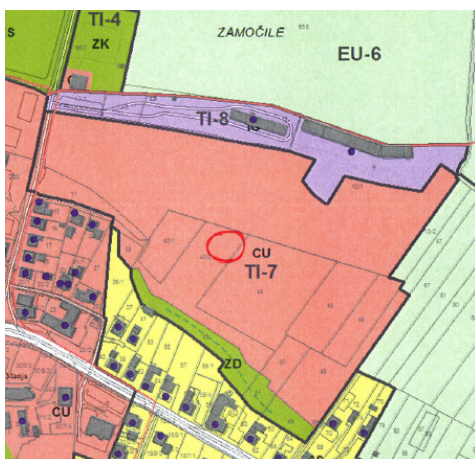
Tabela 56: *Območja nezazidanih stavbnih zemljišč, za katera je potrebno izdelati OPPN*

Oznaka enote rabe	Lokacija /namen	Površina (ha)
BO-2	širitev romskega naselja	1,79
GE-2	območje za GD Gederovci	3,90
GE-4	območje obrtne cone Gederovci	1,48
GE-7	območje CD preko šole Gederovci	2,42
PE-6	območje obrtne cone Petanjci	3,27
RA-2	območje za GD Vanča vas	3,39
TI-5	območje parka na Tišini	3,26
TI-7	območje preko OŠ Tišina	8,28
SKUPAJ		27,78

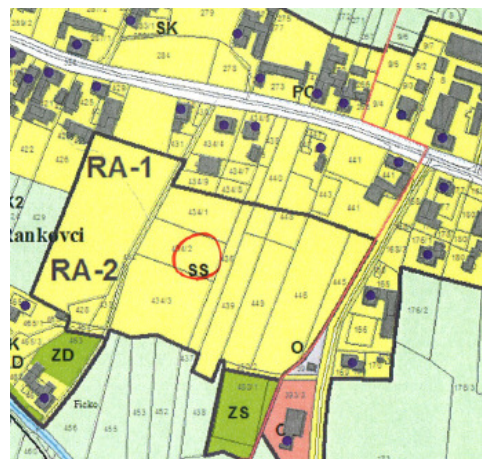
Vir: Občinski prostorski načrt, stanje december 2012

OPPN: Občinski podrobni prostorski načrt: pred izdelavo OPPN gradnja ni možna, NUSZ se ne zaračunava. V izdelavi sta OPPN za BO-2 in TI -5. Ostali bodo v izdelavi, ko bo izražen interes za pozidave in vsebina oziroma namen pozidave. Za območje, za katera je potrebno izdelati OPPN se ne obračunava Nadomestilo za uporabo zemljišč, tako, da so to dodatna potencialna območja za pozidavo.

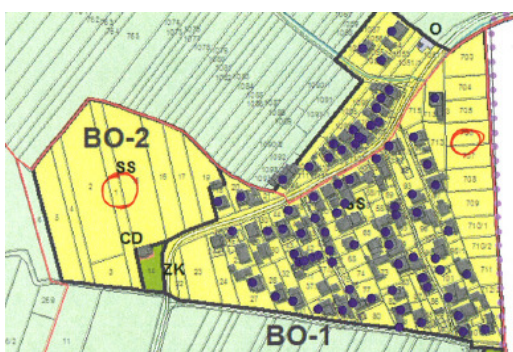
Slika 20: Večji kompleksi stavbnih zemljišč za stanovanjsko pozidavo

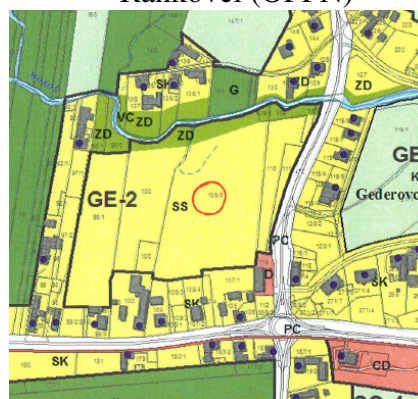
Tišina – mešano območje (OPPN)

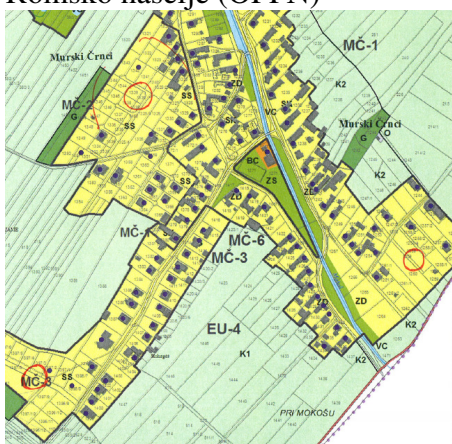
Rankovci (OPPN)

Romsko naselje (OPPN)

Gederovci (OPPN)

Murski Črnci – trije kompleksi

Vir: Občinski prostorski načrt

3.4.3 Druge naravne danosti

Občina Tišina poleg kmetijskih površin oz. rodovitne zemlje, obmurskih logov in mrtvic, reke Mure in primerne klime za razvoj kmetijstva in določenih zvrsti turizma, ne poseduje drugih pomembnejših dodatnih naravnih danosti, ki bi jo v razvojni presoji oz. primerjavi možnosti gospodarskega razvoja, lahko dvignile nad ožje in širše okolje.

Med naravne danosti, ki so bile ugotovljene z raziskavami na območju Občine Tišina in ki bi lahko bile, ob upoštevanju in eliminaciji vseh negativnih komponent takšni posegov, generator bodočega gospodarskega razvoja, lahko štejemo: geotermalno energijo, ustrezne naravne pogoje za razvoj kmetijstva (s tržno zanimivimi in perspektivnimi kulturami), »ekološkega«, zdraviliškega in kmečkega turizma, pohodništvo in kolesarstvo (primerno za družine in starejše – nezahteven raven teren, pa tudi rekreativce) in eventualno izkoriščanje mineralnih surovin.

3.4.3.1 Geotermalna energija in mineralne surovine

Območje občine Tišina spada v geološki strukturi med miocenske usedline nekdanjega panonskega morja, v katerega je v kasnejši dobi reka Mura vrezala svoje meandre. Iz geoloških kart je razvidno, da je v slabo odporne glinene in peščene terciarne kamenine, reka Mura vrezala sorazmerno široko korito oz. več strug, v katere je v kasnejših obdobjih (holocenu) zasipavala z aluvialnim prodom, ki danes v različnih debelinah prekriva skoraj celotno površino občine Tišina. Takšno geološko strukturo potrjuje mnogo gramoznic, iz katerih so v preteklosti (brez ustreznega nadzora) pridobivali gramoz in pesek.

V naselju Petanjci se nahaja vrtina z ID 581. Globina vrtanja je 299,6 metrov, globina cevitve je 217,7 metrov. Vrtanje v globino so začeli in končali leta 1974. Uporabnik objekta je Zdravilišče Radenci d.o.o., Zdraviliško naselje 12, Radenci. Objekt ima status vrtina za opazovanje (piezometer).

Trenutno naj bi bilo v Občini približno 30 delujočih enot GTČ,¹⁴ ki izrabljajo po naši oceni okrog 3,6 TJ/leto geotermalne toplote. Ocenjujemo, da je od teh več kot polovica enot GTČ z odprtim krogotokom (W tip), ki izrabljajo letno okrog 1,5 TJ¹⁵ iz plitve podtalnice. Ostalo so enote GTČ v zaprtem sistemu kot vodoravni zbiralniki ali navpični zbiralniki.

Silno težko je ugotoviti točno število sedaj inštaliranih enot talnih GTČ v Občini Tišina, saj ni na voljo nobene državne statistike. Le številke prodaj enot GTČ dajo skoraj vso količino za njihovo oceno navkljub dejstvu, da nekaj predvsem tujih proizvajalcev ni voljno podati takih vsaj približnih števil. Poleg teh števil in ocen iz prejšnjih let smo pazili, da jih nismo podvajali s precej manjšo številko podeljenih kreditov in denarnih pomoči, kakor tudi vodnih dovoljenj (od leta 2005 dalje), ki jih podeljuje Ministrstvo za okolje in prostor ter njena Agencija za okolje

¹⁴ Kratica GTČ = geotermalna toplotna črpalka.

¹⁵ Kratica TJ = tera joule, enota za moč.

republike Slovenije (Pregled izkoriščanja geotermalne energije v severovzhodni Sloveniji in na jugozahodnem Madžarskem, 2011).

Na območju občine Tišina trenutno ni pridobivalnega prostora, za katerega bi bila podeljena rudarska pravica za gospodarsko izkoriščanje mineralne surovine. Južni del občinskega ozemlja sodi v območje raziskovalnega prostora za geotermično energijo, severni del pa v območje raziskovalnega prostora za ogljikovodike- nafta in zemeljski plin.

3.4.3.2 Naravni pogoji

Za razvoj kmetijstva in turizma je zelo pomembna klima. Relevantni klimatski podatki temeljijo na analizah meteoroloških parametrov v določenem časovnem intervalu.

Občina Tišina leži znotraj panonskega zmerno toplega klimatskega pasu, za katerega so značilne suhe in sorazmerno mrzle zime in topla poletja z naslednjimi parametri: ¹⁶

- Padavin je največ spomladi (maj, junij) in jeseni. Letna količina padavin se giblje med 750 in 850 mm/m². Najbolj sušna meseca sta februar in marec, vendar se posebno v zadnjih letih obstoječi ciklusi spreminjajo v bolj suha obdobja (izredno vroča in suha leta). Po letnih časih pade v zimskem času 16%, spomladi 22%, v poletju 36% in jesen 26% celoletnih količin vseh padavin.
- Za kmetijstvo je zelo pomemben pojav neviht z točo in slane s pozebo. Toča je na našem območju zelo pogost pojav, posebno v poletnih in vročih mesecih, ko pride do hitrega mešanja toplih in hitro se dvigajočih zračnih mas, ki pridejo v kontakt z hladnejšimi na večjih višinah. Rezultat je nevihta s točo, za katero v zadnjem času ni primerne zaščite, ker stara obramba pred točo ni več operativna, nova pa še ni bila vzpostavljena (npr. z letali).
- Sončno obsevanje znaša med 1700 in 1850 urami letno, in celoletna energija obsevanja znaša med 1095 - 1150 kWh/m².
- Temperatura zraka se tekom leta zelo spreminja, kar je tipično za subpanonski klimatski pas. Najhladnejša sta meseca januar in februar s povprečno temperaturo med -2,5 in 0,5 °C, najbolj vroč pa je mesec julij, avgust s temperaturo med 25 in 30 °C. Povprečna letna temperatura (dolgoletno povprečje) znaša med 9,2 in 10,3 °C.

Poplave z katastrofalnimi posledicami so bile: junija: 1926, junija: 1935, maja: 1938, maja: 1944, avgusta: 1965, avgusta: 1966, april: 1972, julija: 1972, septembra: 1973, junija: 1975, julija: 1975.

¹⁶ Na podlagi dolgoletnih opazovanj in merjenj za analizo klimatskih razmer pomembnih hidrometeoroloških podatkov, katere opravlja Hidrometeorološki zavod Ljubljana prek svojih merilnih mest tudi na področju Prekmurja, so bili za območje občine Tišina ugotovljeni določeni parametri.

3.4.3.3 Vodni viri

Glede na obstoječe stanje, predstavljajo talna voda in navedeni vodotoki omejen resurs, ki je zaradi svoje količine lahko namenjen zgolj za vodooskrbo prebivalstva in za izboljšanje ekoloških razmer v prostoru, ne more pa biti generator razvoja.

Na državnem nivoju se pripravlja program namakanja kmetijskih površin, v katerem bi, glede na pomen, ki ga ima prekmursko kmetijstvo v Sloveniji, v veliki meri lahko bilo zastopano tudi kmetijstvo občine Tišina.

Po izvedenih raziskavah ¹⁷ je bilo ugotovljeno, da glede na majhne zaloge podtalnice odvzem vode iz podtalnice za namakanje v kmetijstvu ni primeren, ker jo je nujno hraniti za vodooskrbo.

Takšno stališče je edino racionalno, ker čas namakanja sovпада z najnižjo lego podtalnice (npr. v juniju in juliju). Kot namakanje je razumeti odvzem vode iz podtalja za zalivanje na večjih površinah (npr. nekaj deset ha) in ne na površinah 2-3 ha, ali v vrtičkarstvu.¹⁸

Zadostne količine vode za namakanje je glede kvantitete možno dobiti zgolj iz reke Mure, glede kvalitete bi pa bila lahko murska voda vprašljiva, v kolikor bi se v vodi pojavile težke kovine, ki pa v zadnjih letih niso bile prisotne.

Z vodooskrbo prebivalstva pride v poštev samo kvalitetna talna voda, katero je možno črpati v bližini Mure v Črnskih mejah. Sama odvzemna mesta oz. črpališča morajo imeti zadosti velik varstveni pas, katerega razširimo v smer dotoka talne vode, ki doteka po depresijskem lijaku proti vodnjaku.

Velikost potrebnih varstvenih pasov (najmanj trije) se ugotovi na podlagi črpalnega poizkusa in ugotavljanja nivoja vode v opazovalnih piezometrih ter analitičnem izračunu z upoštevanjem filtracijske hitrosti.

¹⁷ Raziskavo "Hidrogeologija pitne podtalnice v Pomurju" je v letih 1978 - 1984 izvajal Geološki zavod iz Ljubljane, s ciljem ugotoviti zaloge in kvaliteto podtalnice na murskem polju.

¹⁸ V kasnejših letih 1985 - 1986 je Univerza v Ljubljani, FAGG, Laboratorij za mehaniko tekočin, izdelala "Matematični model za simulacijo toka podtalnice mursko-ljutomerskega polja" iz katerega je razvidno:

- da bi z intenzivnim črpanjem talne vode, npr. večjih količin vode (cca. 500 l/s) za vodooskrbo ali namakanje, prišlo do nedopustnega znižanja nivoja talne vode in do možnost infiltracije tudi vode iz korita Mure v primeru lokacije črpališča v murskem vplivnem območju;

V izdelavi je tudi študija, katero je naročilo Ministrstvo za kmetijstvo in ki naj ugotovi za namakanje primerne lokacije oz. vire, kateri bodo glede na sorazmerno velike površine, ki so predvidene za namakanje, zagotavljali zadostne količine kvalitetne vode.

3.4.3.4 Favna in Flora

Življenje ljudi v občini je tako v preteklosti kot še dandanes tesno povezano z reko Muro. V preteklosti je Mura pomenila vir prihodka velikemu številu ljudi. Na njej je bilo polno plavajočih in brežnih mlinov, ki so bili med vojno večinoma uničeni. Najdlje sta se ohranila Kocetov in Ftičerjev mlin, ki sta s časom propadla. Reka je bila zelo plovna, po njej so trgovci vozili svoj tovor vse do Črnega morja. Reka Mura je najbolj ohranjena nižinska reka v Sloveniji z edinstvenimi rokami, mrtvicami in obsežnimi poplavnimi gozdovi doba, brešta in jesena. Ob reki najdemo več kot 600 rastlinskih vrst in 200 vrst ptic (najbolj znan je vodomec, za katerega je Mura najpomembnejše gozdišče v Sloveniji). Značilne so tudi razne vrste kačjih pastirjev, metuljev, polžev in školjk. Prav tako bogato je življenje v njenih globinah. V mrtvicah in rokavih najdemo: linja, koresija, krapa, ploščica, beličarja, ostriža, ščuko in soma. Glavi tok Mure pa je dom mreene, podusti, klana, ogrice, bolena in še nekaterih drugih vrst belih rib. Tukaj domujejo tudi raki in žabe. V mogočnih obmurskih gozdovih se rada združuje velika in mala divjad. Zaradi svoje pestrosti spada svet ob Muri v zavarovano območje Nature 2000.

Pred leti še po vojni je bila pri nas pogosta zaltovranka, ki je gnezdila v duplah starih vrb. Danes je praktično iztrebljena. Nekoč pogost kobilar je danes naš redek gost. Občasno zaide k nam čebelar. Naša polja so bila nekoč neizmerno polna male divjadi: zajca, fazana, jerebice, danes so praktično brez njih. Redko se sliši prepelica. Močno pa so se razmnožile srne. Na področju občine je več gramoznic z bogatim ribjim zarodom (krap, baboška, amura, šuka, som, smuča in številne manjše ribje sladkovodne vrste (rdečeperka, androga, zelenika, lin,..). V gramoznicah se v zadnjem času zadržujejo tudi labodi. V močvirnatem območju mrtvega rokava reke Mure domuje Plavček ali Barska žaba. Štorklja, simbol pokrajine ob Muri, vsako leto obiše tudi naše kraje. V preteklosti je bilo skoraj v vsaki vasi v občini štorkljino gnezdo. Zaradi sušnih poletij, pa so ponekod gnezda ostala prazna. Naseljena gnezda štorklje lahko še zmeraj najdemo v Rankovcih pri mostu, v Murskih Petrovcih na ovinku ter v sredini spodnje Krajne.

Slika 21: Reka Mura

Vir: Občinska uprava občine Tišina

Slika 22: Natura 2000- ptice

Vir: A. Gregorinčič

3.4.3.5 Energetski potencial reke Mure

Med naravne danosti spada tudi energetski potencial reke Mure, ki je bil v zadnjih desetih letih pogosto vključen v najrazličnejše načrte predvsem slovenskega elektrogospodarstva. Znale so študije o najoptimalnejši energetski izrabi reke Mure, ki je predvidevala izgradnjo verige stopenjsko akumulacijskih elektrarn.

Občina Tišina¹⁹ je na Republiko Slovenijo, Ministrstvo za infrastrukturo poslala dopis, kjer navaja glavne usmeritve občine Tišine k pobudi za načrtovanje prostorskih ureditev DPN za hidroelektrarno Hrastje Mota na Muri. V nadaljevanju so predstavljena glavne usmeritve. Občina Tišina ima že sprejet Občinski prostorski načrt –OPN, vendar pripravlja Spremembe in dopolnitve Občinskega prostorskega načrta. Po prevedbi predvidenih posegov v OPN in prevedbi posegov v DPN, bo občina zahtevala, v kolikor se bodo posegi prekrivali, da se nove ureditve po DPN-ju prilagodijo občinskim projektom. Ob strugi reke je potrebno obnoviti protipoplavne nasipe in s tem zagotoviti poplavno varnost ob reki Muri za primer stoletnih voda. Glede tipa HE se lahko pogovarjamo samo o pretočnem tipu HE, v nobenem primeru pa ne pristajamo na izgradnjo zbiralnih območjih za potrebe HE, ter tudi takega tipa HE. Občina uprava prav tako ne pristaja na preveliko višinsko razliko med začetkom in koncem vplivnega območja elektrarne. Dovoljuje se maksimalno 5 m višinske razlike, katera bo imela tudi ob manjši sociološki vpliv na lokalno prebivalstvo. Pri tem je potrebno omogočiti nemoteno delovanje čistilne naprave Petanjci in čistilne naprave Murski Črnci in izpust vode v reko Muro. Hkrati je potrebno omogočiti nemoteno delovanje čistilne naprave Petanjci in čistilne naprave Murski Črnci in izpust vode v reko Muro. Občina ne bo pristala na noben poseg, ki bi kakor koli posegal oz. poslabšal stanje objektov, rabo prostora ali omejeval gradnjo objektov lokalnega prebivalstva. Hkrati se ne pristaja na posege, ki bi ogrožali objekte z vdorom podtalnice. Prav tako se mora upoštevati že izdelani projekt za kolesarsko povezavo: Projektna dokumentacija-gradnja kolesarske povezave »MURA- DRAVA. BIKE«, katerega je februarja 2012 izdelal Lineal d.o.o., Maribor. Ribniki Ribiške družine G. Radgona TE Tišina v KO Hrastje Mota se morajo prav tako ohraniti v sedanji obliki, ter se jim z omilitvenimi ukrepi pripravijo možnosti za nadaljnji razvoj turizma.

Reka Mura je plovna reka, zato občina zahteva, da se mora v okviru predvidenih aktivnosti za izgradnjo hidroelektrarn upoštevati obstoječe ureditve za potrebe plovbe po reki Muri. Potrebno je zagotoviti plovnost po celotni trasi reke Mure na levem bregu Mure z vzpostavitvijo »rokava za čolne, ki bo zagotavljal plovnost za potrebe turizma, športa (rafting, ribolov). Izvedba mora biti v propustni, čim bolj naravni obliki, tudi v smislu nemotene prehoda rib, žab in ostalih vodnih živali. Rokav mora imeti stalni prtok vode, da bo omogočal nemoteno uporabo le-tega. Obenem je potrebna izgradnja pripadajočih objektov na tem rokavu (prehodi za kmete, ribiče, gozdarje,...), ter v nadaljevanju projekt - delovanje elektrarn zagotoviti njegovo vzdrževanje. Trase daljnovodov je potrebno umakniti od naselij, hkrati pa se zahteva zemeljska oziroma vkopano izvedbo daljnovodov.

Za občinske ceste na območju Občine Tišina, na katerega bi lahko imela vpliv izgradnja hidroelektrarn na Muri (ceste znotraj visokovodnega nasipa Mure) je potrebno v sklopu

¹⁹ Povzeto po dopisu občine Tišina poslano na Ministrstvo za infrastrukturo, dne 12.06.2012 za zadevo: Državni prostorski načrt- DPN za hidroelektrarno Hrastje Mota na Muri.

načrtovanih predvidenih ureditev, predvideti morebitne vplive v odvisnosti od njih ukrepe in rešitve za eliminiranje le-teh, še zlasti je potrebna vzpostavitev v prvotno stanje, v primeru uporabe teh cest za potrebe gradbišnega prometa. Za te ceste in vse ostale, po katerih bo potekal gradbišni promet, je potrebno predpisati prekomerno uporabo, v smislu 38. člena zakona o javnih cestah (Ur. l. RS, št. 109/2010).

Zagotoviti je potrebno dvig dna reka Kučnice in istočasno ponovno oživeti potoka Mokoš in Dobl, ter mokrišče Zaton na Petanjcih. Ob reki Muri ima občina urejeno pešpot in kolesarske poti. Za potrebe razvoja turizma ter ob enem povezave s turističnim naseljem v Radenci se naj predvidi kolesarski most med levim in desnim bregom reke Mure. Ker se bodo nekatere mrtvice-rečnimi rokavi it. po izvedbi HE, napolnile z vodo, bo potrebno tudi za pešpota, kolesarje in ostale uporabnike (kemtje, gozdarji) izvesti ustrezna prečkanja –mostove oz. brvi.

Ob pripravi DPN HE je potrebno tudi upoštevati Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Območje natura 2000) (Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12) in vse druge predpise, ki urejajo ta prostor.

Možna je tudi izraba energetskega vodnega potenciala Mure za pogon mlinov, pri čemer pa bi bila v ospredju turistična oz. etnografska komponenta.

3.4.4 Naravna in kulturna dediščina

3.4.4.1 Naravna dediščina

O naravnih značilnostih občine Tišina je v glavnem in na žalost mogoče pisati predvsem »per negationem«, veliko o tistem, česar ni več.

Na področju Petanjec in Murskih Petrovec je bilo več površinskih vodnjakov s slatino, ki so jo okoliški prebivalci zajemali v vrče in putre ter pili za žejo doma in na polju. Na Petanjcih so tri novejšje globoke vrtine s slatino. Iz vrtine na pesku (za Šiftarjevo domačijo) priteka topla slatina. Na desnem bregu Mure je Voglarjeva slatina iz katere v sklopu Radenske polnijo mineralno vodo Petanjski vrelec.

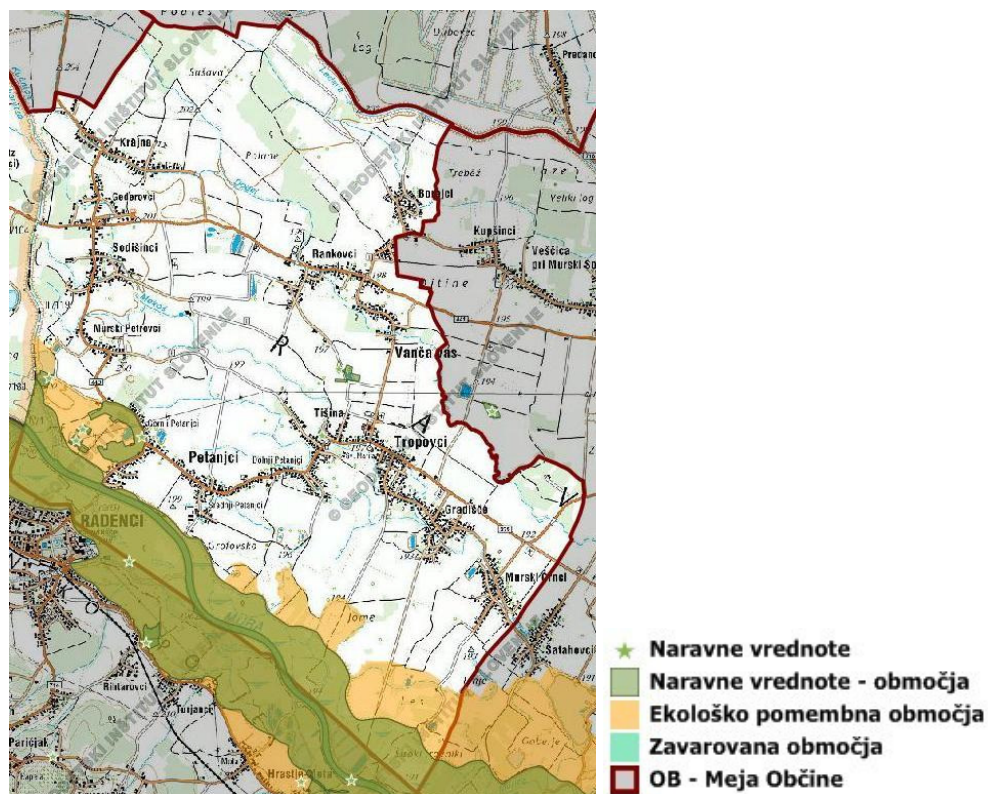
Poleg vrelcev je na območju občine kar nekaj območij naravnih vrednot, tako najdemo **8 naravnih vrednot**, ki so zastopane v obliki območij. Naravne vrednote v občini pokrivajo skoraj 12% celotne površine občine (gramoznice, mlake, Mura), ki predstavljajo bogate habitate številnih rastlinskih in živalskih vrst, njihovo ohranjanja pa je pomembno in potrebno z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti in izgleda kulturne krajine .

Tabela 57: Naravne vrednote v občini Tišina

Ime naravne vrednote (območja)	Evidenčna št.	Površina (ha)	Zvrst	Pomen
Stara struga	7022	378,063	Drev	Državni
Mura- reka 1	4424	36,675	Hidr, zool, bot	državni
Petanjci-gramoznica 2	7291	2,193	Ekos, zool, bot	državni
Tišina- gramoznica	7293	3,104	Tool, ekos	lokalni
Zaton-mlaka	215	21,987	Bot, zool, ekos	državni
Murski Petrovci-gramoznica	7477	2,498	Zool, ekos	lokalni
Tišina- mlaka	7289	0,398	Eko, zool	lokalni
Petanjci- gramoznica 1	7290	1,036	Ekos, zool, bot	državni
Skupaj		445,954 (11,49% celotne površine)		

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Slika 23: Naravno pomembno območja občine Tišina

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

V občini Tišina se poleg naštetih naravnih vrednot nahaja tudi eno manjše zavarovano območje, v obliki spomenika oblikovne narave. Gre za Drevesni park v naselju Tišina, ki pokriva 58,34 ha površina. V okolici graščine na Tišini se na skoraj 3 ha površine razprostira **tišinski park**, ki je bil predvsem v času grofa Báltthyanya zasajen s številnimi tudi eksotičnimi drevninami. Tako je park rasel in nastajal skupaj z dvorcem. V njem je nekaj izjemnih vrst tulipanovcev in dobe, tu so rasle tudi cedre, azijske smreke, magnolije, ginko in številna druga drevesa. Žal je bilo največ parka po vojni izsekanega in oropanega, vendar se je nekaj starih znamenitih dreves ohranilo do danes.

Tabela 58: Zavarovano območje v občini Tišina

Ime zavarovanega območja	Evidenčna št.	Status	Površina (ha)	% glede na občino
Drevesni park v Tišini	1663	SPOMENIK OBLIKOVNE NARAVE	58,34	1,50

Vir: ARSO

Slika 24: Tišinski park

Vir: Spletna stran občine Tišina

Skoraj v vsaki vasi v občini se pojavlja drevo **divjega kostanja**. Najbolj mogočni rastejo ob lesenih križih. Drevored divjih kostanjev je krasil tudi oba vhoda do tišinske cerkve. Divji kostanj, ki je simbol krajev v občini Tišini, je tudi vključen v občinski Grb. Poleg divjega kostanja je še ena posebnost vasi Gradišče- **gradiške lipe** kot simbol slovenstva. Lipe so zasajene na vseh križiščih v vasi, najbolj mogočna pa trdo stoji v središču vasi v bližini Zadružnega doma.

Zaton je močvirnato območje mrtvega rokava reke Mure, kjer uspeva bujna vodna vegetacija. Tri vodne površine oddaja večje območje, poraslo s šopi šašev in drevjem, kot so vrba, jelša, brest in dob. Glavna znamenitost Zaton je, da tukaj na vodni gladini mlake uspevajo vse predstavnice vodnih leč v Sloveniji. Kot zanimivost naj omenimo še »Plavčka« ali »Barsko žabo«, ki domuje na tem območju. Zanj je značilno, da se v spomladanskih mesecih, v času parjenja, obarva modro. »Plavčka« lahko najdemo tudi v bližini nekaterih ostalih stoječih vod.

Slika 25: Plavček

Vir: Spletna stran občine Tišina

Slika 26: Močvirje Zaton

Vir: Občinska uprava občine Tišina

Vodna učna pot Mokoš. Vzdolž potoka Mokoš, ob vasi Gederovci do vasi Bakovci, poteka 10 km dolga vodna učna pot Mokoš, ki ponuja novo možnost učenja o delovanju narave, o procesih v potoku in o pomenu vode za človeka. V panonskem delu Slovenije, ki dobi najmanj padavin, je vsak vodni vir zelo pomemben. Žal je tudi Mokoš večino leta suh in ga je potrebno ponovno oživeti s projekti ekoremediacije. Vodna učna pot Mokoš je priložnost, da se o pomenu vode učimo od narave. Ob poti je označenih pet učnih točk, kjer so postavljene table in klopi, točke pa so označene tudi na turistični karti. Točke učne vodne poti so: T1 (na izviru v Gederovcih) - Začetek potoka Mokoš, T2 (v Gederovcih) - Življenje ob potoku Mokoš, T3 (med polje v Sodišincih) - Vodna energija potok Mokoš nekoč in danes, T4 (na Tišini)- Pokrajina ob potoku Mokoš, T5 (v Bakovcih)-Potok Mokoš v naselju Bakovci.

Slika 27: Vodna učna pot Mokoš

Vir: Spletna stran občine Tišina

Ribniki pri Gradišču. V bližini reke Mure, nekaj kilometrov iz vasi Gradišče, med valovečo pšenico, ujeti v šumenje murskega gozda, se nahajajo lepo urejeni ribniki. Iz zraka so na prvi pogled videti kot en velik ribnik s pregradami. So idealen kraj za športni ribolov in sprostitvev v neokrnjeni naravi. V neposredni bližini se sliši šumenje reke Mure, ki vabi na sprehod po urejeni poti proti petanjskemu mostu na zahod ali kroškemu brodu na vzhod. Za ljubitelje spustov po Muri je tudi priljubljena vmesna postojanka.

Prav tako najdemo v južnem delu občine obsežen kompleks **varovanih gozdov**. Znotraj varovanih nasipov reke Mure se tako nahaja kar 263 ha varovanih gozdov, ki predstavljajo skoraj polovico vseh gozdov v občini in pokrivajo slabih 7% celotne površine. Manjši kompleks varovanih gozdov se nahaja tudi na vzhodnem delu občine, na meji z Mestno občino Murska Sobota. Skupaj tako varovalni gozdovi v občini Tišina pokrivajo okoli 8% celotne površine. Na splošno je gozdatnost v občini Tišina nizka, saj tukaj prevladujejo kmetijska dejavnost, ki se je že v preteklosti širila na račun gozdnih površin. Ravno zaradi tega je potrebno ohranjanje gozdov, kakor tudi posameznih dreves in obrečne vegetacije, ki predstavljajo pomembne ekosistem in življenjski prostor prostoživečim živalim, hkrati pa veliko doprinesejo tudi k ohranjanju zglada tradicionalne krajine. Na podlagi pridobljenih podatkov iz MOP-a nobeden izmed gozdnih kompleksov v občini Tišina ni požarno ogrožen.

Slika 28: Varovani gozdovi v občini Tišina

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina, občinska uprava

3.4.4.2 Kulturna dediščina

Občina ima bogato in razgibano preteklost. Ozemlje, na katerem leži, je bilo verjetno naseljeno že v mlajši kameni dobi, o čemer pričajo ploščate sekire, najdene na tem prostoru. Iz obdobja žarnih grobišč so najdene ovratnice, iz antične dobe pa posoda in temelji stavb. V okolici Tišine so najde iz starejše železne in rimske dobe, ob Doblju pa antične gomile.

Cerkev Marijinega rojstva na Tišini spada med najpomembnejše kulturno - zgodovinske znamenitosti občine. Zaradi svojega zvonika, ki ga je do 16. stoletja imela nad vzhodnim delom ladje, spada tudi med najzanimivejše arhitekturne spomenike na Slovenskem. Sama zgradba se omenja že v 14. stoletju (1347) in kot cerkev v neposredni bližini Petanjec v vasi Mešnice (Mesynch) - današnji Tišini. Prvotno je bila posvečena Marijinemu vnebovzetju in je bila znano romarsko središč. V 16. stoletju je bila prenovljena in dozidana v mogoče svetišče. Prenovljena je bila tudi konec 19. stoletja. V vzhodno pročelje je vzidan renesančni nagrobni kamen leta 1606 umrlega barona Karla von Herberstroffa, ki je v 16. stoletju skrbel za preganjane protestante na Petanjcih in tam tudi umrl. Okrog cerkve je bilo nekdanje pokopališče, tukaj so tudi arheološka najdišča.

Slika 29: Cerkev Marijinega rojstva na Tišini

Vir: Občinska uprava občine Tišina

Iz fevdalnih časov stoji na **Tišini več kot 200 let stara graščina oz. dvorec**. Nazadnje, pred 1. svetovno vojno, je bila v lasti grofa Szigismunda Báltthyanyja, pripadnika premožne madžarske rodbine, ki je imela svoje posestvi tudi na tem območju, večino pa na Madžarskem. Pretežni del graščine je bilo gospodarsko poslopje. Stavba je v slabem stanju, zato si je mogoče ogledati le zunanje ostanke poslopja.

Slika 30: *Ostanki dvorca na Tišini*

Vir: *Občinska uprava občine Tišina*

Slika 31: *Arheološki posnetek dvorca na Tišini*

Vir: *Občinska uprava občine Tišina*

Dvorec na Petanjcih. Grof Báltthyany si je manjši dvorec iz 18. stoletja postavil tudi na Petanjcih. Baročna visokopritlična stavba, sezidana iz opeke in podkletena, ima v ospredjem delu razširjen tloris s stopniščem v obliki črke T in predstavlja tipičen primer podeželskega pritličnega baročnega dvorca panonske pokrajine. V preteklosti je bil okrog dvorca park, imenovan »pungrad«. Na dvorišču bi naj nekdaj bil tudi »slatinski« vrelec. Stavba je nekoliko prenovljena, vendar je še v dobrem stanju. V bližini je kapela sv. Florijana- najstarejša kapela v tišinski župniji.

Kastelišče na Petanjcih (nekdanji Nadasdyjev dvorec). Na Petanjcih je bila še ena zgodovinsko pomembna graščina, ki se pa žal ni ohranila. Dvorec je izhajal že iz 13. stoletja, zgradila pa bi ga naj madžarska (ogrska) grofovsko družina Nadasdy, ki je to ozemlje odkupila od potomcev rodbina Pethenye. Usoda graščine ni točno znana, najverjetneje pa je bila opuščena po

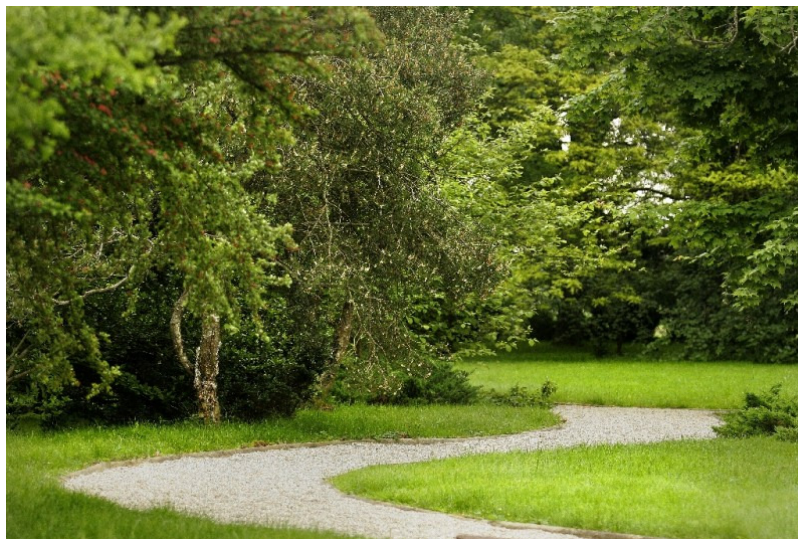
obglavljenju grofa Nádasdya konec 17. stoletja. Stavba dvorca je bila obdana z vodnim jarkom in je stala na dvignjenem platoju. Kraj, kjer se stal dvorec, se ledinsko imenuje »Kastelišče«, območje je danes pozidano. Arheološke raziskave (1987) so tukaj dokazale obstoj srednjeveške naselbine, zato je območje »Kastelišča« zavarovano kot arheološki spomenik. Graščina je bila pomembna predvsem konec 16. stoletja, ko so tukaj v obdobju protireformacije našli zatočišče pregnani evangeličanski duhovniki, izobraženci in učitelji. Med njimi se je leta 1598 skupaj s svojimi kolegi z graške univerze sem zatekel tudi nemški astronom, astrolog in matematik Johannes Kepler pred grožnjo s smrtno kaznijo nadvojvode Fernarda II.

Vrt spominov in tovarištva, ki se nahaja na Petanjcih, je kot poseben spominski park zaščiten kulturni spomenik in je simbolno in dejansko povezan z bogato zgodovinsko, kulturno in naravno dediščino krajev ob Muri. Je del slovenske in evropske mreže botaničnih vrtov in aburetumov in »sodi mej najbogatejše rastlinske nasade glede na število in kvaliteto drevnin v Sloveniji in sosednjih državah (dr. Aleksandr Šiftar)«. Nastal je kot simbolni spomin in opomin na grozote 2. svetovne vojne in vojn nasploh. Svoje korenina ima v dveh vrbah žalujkah, ki jih je mati vsestranskega intelektualca in profesorja dr. Vaneka Šiftarja zasadila ob sedanjem vhodu v vrt spomin na svoja padla sinova. Njeno delo je nadaljeval sin Vanek, ki je tudi opredelil koncept in poslanstvo Vrta ter skrbel zanj do svoje smrti. Vrt se razprostira na 1,5 ha površine, kjer je zasajenih skorja 500 drevnin, avtohotnih in presajenih iz vseh koncev sveta, z botaničnimi posebnostmi in simbolnim pomenom, vezanim na 2. svetovno vojno in prizadevanjem na mir v svetu. Številne drevnine so zasadile ali Vrtu podarile znane osebnosti. Tukaj najdemo tudi U Thantov bršljan in Vrtnico miru, Vojvodsko malolistno lipo, Velikolistno lipo (iz koncentracijskega taborišča Auschwitz) in mnoge druge. Njegovo zgodovinsko in simbolno vrednost potrjujejo številne skulpture na prostem (kot npr. Prekmurski totem akademskega kiparja Štefana Hauka, Kajuhov cvet in številne druge). V vrtu je postavljena tudi spominska plošča astronomu in znanstveniku J. Keplerju. Vrt je prizorišče različnih strokovnih in znanstvenih srečanj, razstav in prireditev. Tradicionalna in najpomembnejša javna prireditev poteka vsako leto prvi petek v maju pod naslovom »Dan spomina in tovarištva«, od leta 2010 naprej z dodatkom »Jambri spominov in dobrega sosodstva«. V vrtu ima sedež in z njim upravlja Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija (www.dr-siftar-fundacija.org), ustanovljena sredi 90-ih let. V njem je enota Znanstveno-raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti **ZRC SAZU**.

Slika 32: Keplerjeva plošča v Vrtu spominov in tovarištva

Slika 33: Vrt spominov in tovarištva

Vir: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija

Slika 34: Enota SAZU na Petanjcih

Vir: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija

Po vaseh občine Tišina stojijo številni **sakralni objekti**: kapele, manjše kapelice in znamenja ter leseni in kamniti križi. Ob kapelah se vsako leto obhajajo proščenja.

Kapele

Največja med njimi je **kapela v Gederovcih, posvečen Srcu Jezusovemu**. Zgrajena je bila leta 1911 kot manjša kapela, leta 1985 pa je bila razširjena in obnovljena, tako lahko danes sprejme okrog 100 ljudi. Najstarejša kapela v tišinski župniji, ki je hkrati zaščiten kot spomenik, je **kapela sv. Florjana na Petanjcih**. Prvotno kapelo se je leta 1756 dala sezidati pobožna vdova petanjskega grofa Nádasya. Leta 1900 so jo porušili, leta 1902 pa na novo zgradili, takšno podobo je ohranila do danes. Na Petanjcih stoji ob glavni cesti še **kapela Marije Pomočnice**, ki je bila zgrajena leta 1924 v spomin padlim v 1. svetovni vojni. Ob vhodu v kapelo sta postavljeni dve spominski plošči- ena v spomin padlim petanjskim vaščanom v 1. svetovni vojni, druga

padlim vaščanom v 2. svetovni vojni. Zaradi tega kapela predstavlja posebno mesto ekumenskega in spravnega duha. Na Pokopališču na Petanjcih je postavljena še **nagrobna kapela družine Vogler**, ki je bila zgrajena okrog 1905. Družina je imela v lasti petanjski vrelec. **Kapela Marijine Vnebovzetje v Murških Črncih** je bila zgrajena 1897. 15. avgusta istega leta je bila tudi posvečena in od takrat vsako leto obhajajo proščenje na Velko mešo. **Kapela v Sodišincih** je bila zgrajena 1901. leta v čast Janeza Krstnika. **Kapela v Rankovcih, posvečena Karmelski Materi božji**, je prava kapela, zgrajena v samostojni Sloveniji. Posvečena je bila leta 1993.

Manjše kapelice

V Rankovcih sta bili leta 1899 zgrajeni dve kapelici. **Kapelica, posvečena sv. Mariji**, stoji ob glavni cesti roti Gederovcem ob ograji takratne Ratnikove- danes Šinkove domačije. **Kapelica, posvečena sv. Jožefu**, stoji v notranjosti vasi na meji takratnih domačij- Haukovih in Kovačevih, danes pa Jablanovčevih. Po pričanju, naj se vaščani ne bi mogli sporazumeti, kje naj bi stala kapela, zato si je vsak del vasi dal zgraditi svojo. **Kapelica v Vanči vasi** je bila postavljena leta 1897 ob cesti za Tišino. Vanjo je položen kip Marije, prinašen iz tišinske cerkve. **Kausova kapelica na Krajini** stoji ob cesti, zgrajena pa je bila v prvi polovici 20. stoletja. Leta 1903 so v njej blagoslovili Marijin kip. **Grofova kapelica na Tišini** stoji nasproti tišinski graščini in je posvečena v čast vstalega Jezusa Kristusa. Leta 1871 jo je dala postaviti grofica Ana Apatin. Na Tišini sta še dve znamenja v obliki kapelic, in sicer eno ob cesti na vhodu k cerkvi in drugo znamenje ob cesti v bližini OŠ, ki je bilo v preteklosti obraslo z bršljanom.

Znamenja

Ob glavni cesti za Gederovce stoji ob gramoznicah **stebrno kamnito znamenje »Ecc homo«** (Glejte človek) iz leta 1740, poimenovano tudi »Beli križ«. O tem, kdaj in zakaj naj bi ga postavili, ni pisnih virov.

Kamniti in leseni križi po vaseh:

V skoraj v vsaki vasi najdemo tudi kamnite in lesene križe. Ob lesenih križih pogosto rastejo divji kostanji (Gederovci, Vanča vas), simbol občine Tišina. V Borejcih stoji lesen križ (imenovan tudi »Gombocev križ«) tik ob stanovanjski hiši. Kamnite križe najdemo na Petanjcih na križišču, v Murških Črncih ob pokopališču, v Gradišču v središču vasi (Kuharjev križ) ter na pokopališčih na Tišini, Krajini, v Gradišču, Sodišinci, Petanjcih, Borejcih in Murških Petrovcih.

Spominske plošče

V spomin pomembnim duhovnikom in narodnim buditeljem, ki so širili prekmurske knjige in se zavzemali za uporabo materinega jezika, so postavljene spominske plošče. Na tišinski cerkvi stoji tako že omenjena spominska plošča dr. Francu Ivanocyu. Dspominska plošča stoji tudi na Krajini na domačiji narodnega buditelja dr. Jožefa Klekla st.

Arheološki spomeniki

Poleg Kastelišča na Petanjcih so bila v Gradišču odkrita tudi arheološka najdišča sledov Rimske ceste, ki potekajo na obeh straneh državne ceste na njivskih in travnatih površinah od gradišča d pokopališča v Satahovcih. Na območju katastrske občine Murški Črnci je bilo odkrito Gomilno grobišče, ki ga sestavljata dve gomili na zahodni strani državne ceste Tišina- Murska Sobota, ob gozdni poti proti vodovodnemu črpališče.

Gederovska šola

Med zgodovinske spomenike spada tudi 115 let stara gederovska šola. Zgrajena je bila 1897 kot ogrska šola. Danes je notranjost šole z okolico prenovljena, še vedno pa je šola ohranila tipično zunanjo podobo kot tipičen primer šolske arhitekture iz istega obdobja. V šoli še vedno poteka razredni pouk.

Vojna obeležja

Iz časov 2. svetovne vojne najdemo na območju občine tudi vojne spomenike in spominske plošče. **Murski Črnci – spomeniki NOB »Črnske meje«**. Ob glavni cesti za Mursko Soboto je v »Črnskih mejah« postavljen spomenik v obliki Triglava, na mestu, kjer so madžarski orožniki leta 1945 ustrelili osem talcev. To je bilo prvo in zadnje streljanje talcev v Prekmurju. Spomenik je bil odkrit ob desetletnici, leta 1955. Iz časa 2. svetovne vojne so postavljene tudi **spominske plošče** (na vhod OŠ Tišina je spominska plošča, posvečena padlim iz vasi v občini, V Sodišincih je spominska plošča dr. Ludviku Roganu (umrl v taborišču Buchenwald).) Poseben kulturni spomenik predstavlja **Vrt spominov in tovarištva na Petanjcih** dr. Vaneka Šiftarja, ki je pomembno obeležje grozot 2. svetovne vojne in vojn nasploh. V vrtu je zasajeno številno drevje in gromovnice s prizorišč pomembnih dogodkov 2. svetovne vojne, iz taborišč in prizorišč graditve miru po vojni.

Iz novejših zgodovine, iz časov osamosvojitvene vojne leta 1991, imamo v občini dve obeležji v spomin na takratne dogodke. V **Gederovcih** je bil leta 2005 postavljen spomenik v čast in spomin policistom in pripadnikom teritorialne obrambe, ki so poleti 1991 sodelovali pri obrambi mednarodnega mejnega prehoda Gederovci in zajetju vojakov jugoslovanske armade v »karavli« na Petanjcih. Podobno obeležje v obliki spominske plošče je bilo leta 2012 postavljeno tudi na **mostu na Petanjcih** v spomin na obrambo tega mostu v osamosvojitveni vojni.

3.5 MATERIALNA INFRASTRUKTURA

3.5.1 Prometna infrastruktura

Za bodoči gospodarski razvoj občine Tišina je pomemben razvoj slovenske cestne in železniške infrastrukture. V zakonskem osnutku je tudi predvidena plovba po Muri, vendar bo tovrsten promet zgolj ljubiteljski, namenjen za turistične namene in napram cestnemu in železniškemu marginalen.

Z osamosvojitvijo Slovenije in vojno na Hrvaškem ter v Bosni so se namreč preusmerili tudi prometni tokovi v Sloveniji predvsem v cestnem prometu, kar se kaže v močno povečanem prometu v smeri vzhod-zahod.

3.5.1.1 Cestna infrastruktura

Cestno infrastrukturo občine Tišina sestavljajo **regionalne ceste in občinske ceste**: lokalne ceste ter javne poti. Regionalne ceste so tri in sicer: R1 235 Petanjci- Murski Črnci dolžine cca. 7,2 km, R2 440 Petanjci- Krajna dolžine cca. 5,2 km in cesta R2 441 Vanča vas- Gederovci bivši mejni prehod v skupni dolžini 5,1 km. Regionalne ceste so v pristojnosti države. Skupna dolžina cest po občini Tišina je 67,3 km od tega predstavljajo državne ceste okrog 27% , lokalne pa 73%. Skupna dolžin občinskih cest je 49,2 km od tega 16,4 km lokalnih cest (LC) in 32,8 km javnih poti (JP). Pregled regionalnih in lokalnih cest v občini Tišina je razviden iz tabele 59. Sama lokacija regionalnih in lokalnih cest v občini Tišina je razvidna iz slike 33.

Tabela 59: Pregled cest v občini Tišina

OBČINA/ dolžina(v km)		REGIONALNE CESTE		LOKALNE CESTE (LC)		Dolžina LC v sosednji občini
		Regionalna cesta 1. reda Celotna dolžina (asfalt)	Regionalne ceste 2. in 3. reda Celotna dolžina (asfalt)	Dolžina (LC) v občini	Izvedba	
Občina TIŠINA		9,426	13,198	16,42		-
<i>št. ceste</i>	<i>odsek</i>					
RC 235	317 Radenci-Petanjci	2,047				-
RC 235	318 Petanjci-M. Sobota	7,379				-
RC 440	1295 Gederovci-Cankova		4,230			
RC 440	1294 Petanjci-Gederovci		3,218			
RC 441	1298 M. Sobota-Gederovci		5,840			
LC 269110	Bakovci-Krog- Murski Črnci			0,474	asfalt	2,820
LC 269140	Kupšinci- Tropovci			0,795	makadam	1,921
LC 269010	Kupšinci- Vanča Vas- Tišina			3,404	asfalt, delno obnovljena v 2009 (Tišina – Vanča vas)	3,520
LC 030030	Krajna-skozi naselja			1,849	Asfalt	-
LC 030040	Murski Petrovci- Tišina			3,121	cca. 1,8 km makad. ostalo asfalt	-
LC 030050	Gradišče- Ribiški dom			2,897	makadam	-
LC 030070	Tropovci- Gradišče- M. Črnci			3,082	asfalt, obnovljena v 2010	-
LC 269130	M. Črnci- Satahovci- Krog			0,655	asfalt	2,574

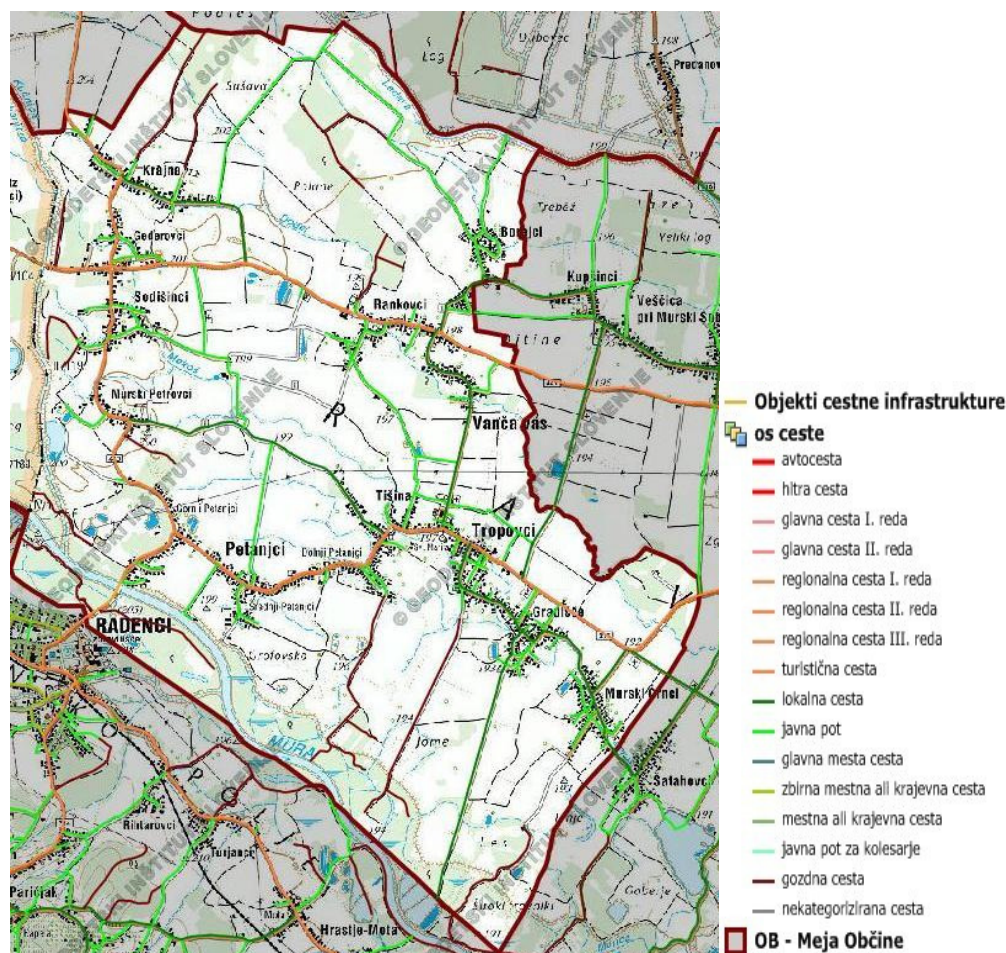
Vir: Lokalna razvojna strategija občin Goriškega 2007-2013 in Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o kategorizaciji občinskih cest v Občini Tišina

Lokalne ceste Kupšinci- Tropovci, LC Murski Petrovci- Tišina in LC Gradišče – Ribiški dom še niso asfaltirane oz. so asfaltirani le krajši odseki na začetku in koncu. Za vse občinske ceste skrbi občina Tišina preko režijskega obrata z zunanji izvajalci, ter v sodelovanju z vaškimi skupnostmi. Večina ostalih cest (javnih poti) je asfaltiranih, vendar je v zelo slabem stanju glede tehničnih parametrov za dimenzioniranje cestišč in večina ne odgovarja predpisom. To velja predvsem za širino vozišč, prečni sklon, preglednost in dimenzioniranje nosilnih slojev konstrukcije cestišča glede na število prehodov, nosilnost in zmrzilske kriterije. Nekaj je tudi makadama. Največji problem na cestah povzroča neurejena odvodnjavanja, ki bistveno skrajšuje njihovo življenjsko dobo

Na osnovi dejanskega stanja prometnih tokov na našem območju in sklenjenega sporazuma z EU na področju prometa, je bil v letu 1993 izdelan program izgradnje avtocest v Sloveniji, ki služi kot podlaga letnim programom gradnje posameznih odsekov.

Državni zbor Republike Slovenije je aprila 1993 s sklepom naložil vladi, da pripravi program pospešene izgradnje prednostne smeri avtoceste od Kopra do Šentilja z odcepi do italijanske in madžarske meje. Rezultat tega je tudi izgradnje Pomurske avtoceste na relaciji Lenart – Beltinci-Radmožanci (obvoznica Lendava), s čimer se je sprostil gost promet na regionalni cesti Radenci-Murska Sobota.

Slika 35: Ceste v občini Tišina

Vir: Občinski prostorski načrt Občine Tišina

Pločniki v občini Tišina

V občini so pločniki narejeni v skupni dolžini 11.401 metrov. Območja, kjer so pločniki zgrajeni so predstavljena v spodnji tabeli. Najbolj problematični, glede prometne varnosti sta obe regionalni RC 441 (Gederovci – Murska Sobota) in RC 440 (Petanjci – Krajna). Zaradi vedno večjega prometa, zelenega turizma in pešcev domačinov je izgradnja pločnikov v naseljih ob teh regionalnih cestah nujno potrebna.

Tabela 60: Zgrajeni pločniki v naseljih občine Tišina

Naselje	Cesta	Dolžina
Vanča vas	Lokalna cesta	1.311 m
Tišina	Lokalna cesta	540 m
Romsko naselje	Lokalna cesta	550 m
Borejci		300 m
Petanjci most – Gradišče pokopališče	Regionalna cesta R1 235	5.100 m

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Meteorno odvajanje

Kot smo že omenili predstavlja enega glavnih problemov slabega stanja cest v občini neresena meteorna odvodnja. Voda pri tem izpira spodnje plasti, k na asfaltnem cestišču pa se pojavljajo razpoke in usedline (krokodilja koža). Dodatno je k temu prispevala tudi gradnja kanalizacije s številnimi prekopi.

Meteorna odvodnja je do sedaj urejena z meteorno kanalizacijo na naslednjih odsekih:

- LC Vanča vas- Tišina: v naseljenem delu naselja Vanča vas in Tišina (OŠ-regionalke),
- LC Tropovci- Gradišče- Murski Črnci,
- Petanjci- Tišina ob regionalni cesti,
- Murski Črnci ulica do ČN,
- Murski Črnci Velik kompleks,
- Romsko naselje,
- Borejci (do gasilskega doma).

Javna razsvetljava

Javna razsvetljava v občini Tišina je v glavnem izvedena na drogovih nizkonapetostnega omrežja s prostovodnim napajanjem in poteka v glavnem ob glavni cesti in stranskih poteh. Celotna dolžina osvetljenih cest in drugih javnih površin je 28.893,00 m. Povprečni čas delovanja razsvetljave je 11,4 ur. Redukcija oziroma izklop razsvetljave je od 23:00 do 4:00 ure. Število odjemnih mest v občini je 25. Število vseh svetilk je 570. Število neustreznih svetilk je 430, večina moči 125 W -150W. Cca. 50% neustreznih svetilk je tipa PIPA 125 W. Število ustreznih svetilk je 140, ki so že ustrezno zamenjene in sicer ob regionalni cesti del Tišina, Petanjci. Te svetilke so bile zamenjene v sklopu rekonstrukcije cest (Vanča vas- Tišina, Romsko naselje).

Tabela 61: Pregled osnovnih podatkov v zvezi z JR v občini Tišina

Zap. št.	podatek
Dolžina osvetljenih cest	28,8 km
Število odjemnih mest	25
Število vseh svetilk	570
Število ustreznih	140
Število neustreznih	430
Letna poraba (kWh)	cca. 250.000 – 260.000 kWh
Letni strošek energije za JR	cca. 40.000 €
Letna poraba na prebivalca (kWh)	cca. 60 kWh

Vir: Kataster javne razsvetljave v Občini Tišina

S celovito prenovo sistema javne razsvetljave z LED svetilkami je možno porabo električne energije celo prepoloviti. Zaradi prihrankov pri porabi energije je smiselno zamenjati tudi svetilke, ki ustrezajo uredbi. Zamenjava je smiselna tam, kjer tehnične možnosti to dopuščajo.

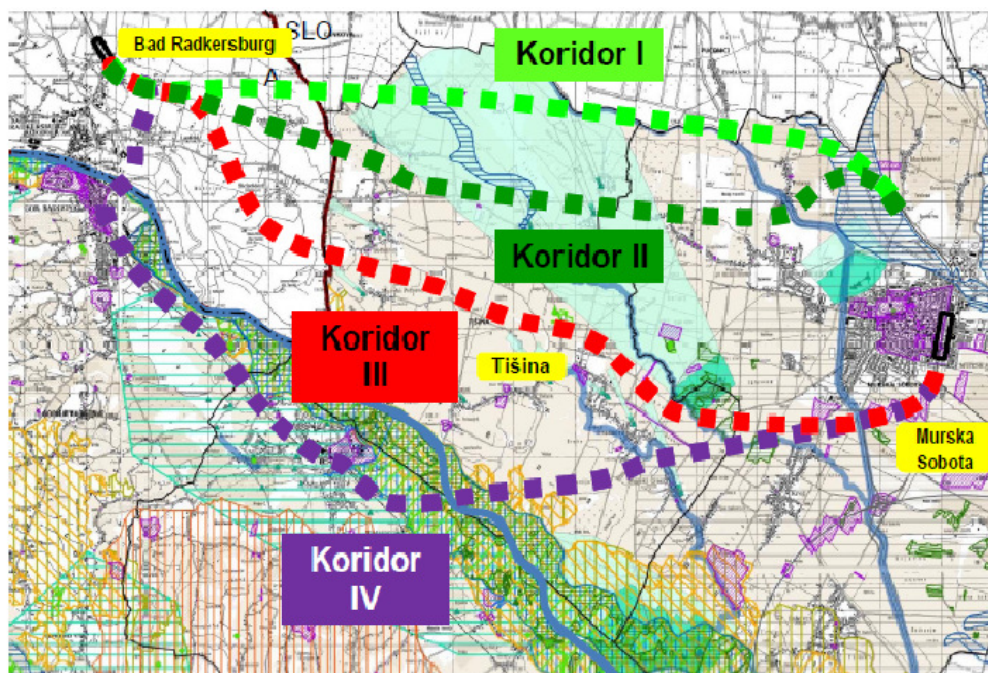
3.5.2 Železniška infrastruktura

Na območju občine Tišina ni obstoječega železniškega omrežja, so pa bile na regionalnem nivoju izkazane težnje po gradnji železniške proge med Avstrijo (Bad Radkersburg) in Mursko Soboto. Interes za izgradnjo omenjene proge je prisoten tako na avstrijski kot tudi na slovenski strani, glavna ovira pri realizaciji pa je predvsem njeno financiranje.

Z oktobrom 2012 se je zaključil projekt TRILOC, ki ga je delno financirala Evropska unija, in sicer iz Evropskega sklada za regionalni razvoj v okviru OP SI-AT 2007-2013. **Železniška proga Bad Radkersburg - Murska Sobota** bi v prvi vrsti povežala obe čezmejni regiji, lokalne kraje, omogočila železniško povezavo med pomursko in jugovzhodno avstrijsko Štajersko ter skrajšala železniško povezavo med Mursko Soboto in Mariborom. Hkrati bi omogočila povezavo med transevropskima povezavama Gradec-Maribor in Trst-Ljubljana-Budimpešta. S tem bi nova proga Šentilj - Bad Radkersburg - Murska Sobota lahko postala tudi del evropskega železniškega

omrežja. S projektno nalogo so zasnovane tri različice koridorje železniške proge, ki vse v celoti potekajo po levem bregu Mure. Dodatno je zasnovana še četrta različica, ki delno poteka tudi po desnem bregu reke Mure in jo dvakrat prečka. Vsi koridorji so razvidni iz spodnje slike.

Slika 36: Različice koridorjev nove železniške infrastrukture na relaciji
Bad Radkersburg- Murska Sobota

Vir: Študija izvedljivosti za novo železniško povezavo
Bad Radkersburg – Murska Sobota (2012)

Na podlagi izdelane študije je za občino Tišina najbolj sprejemljiva skrajno severna varianta (Koridor 1), ki je hkrati najmanj moteča za naselja in tudi najcenejša. K projektni rešitvi je Občina tišina izpostavila naslednje dodatne pripombe, za nadaljnje faze umeščanja v prostor in projektiranja in sicer:

- koridor 1 je preveč blizu vasi Krajna,
- težave zaradi ukinitve povezav in s tem povezanim podaljšanjem kmetijskih poti,
- možnost postajališča med Skakovci in Krajno,
- upoštevati omejitve ob izgradnji Pomurskega vodovoda sistem B (zaščita pitne vode) (pri koridorju IV upoštevati še omejitve za Pomurski vodovod sistem C),
- upoštevati potrebno obnovo cestne infrastrukture, ki je že po obstoječem stanju zelo slaba, gradnja pa jo bo dodatno poslabšala, v kolikor predhodno ne bo sanirana,
- čim manj prečkanj cest,
- upoštevati in se v čim večji meri prilagoditi novi razporeditvi kmetijskih zemljišč v okviru komasacijskih postopkov na območju Občine Tišina (posegi na pretežno slabša kmetijska zemljišča).

3.5.3 Telekomunikacijska infrastruktura

Telekomunikacijska infrastruktura je v občini Tišina, v primerjavi z ostalimi kraji v Prekmurju, sorazmerno dobro razvita. Ta razvitost vsekakor ne dosega standardov zahodne Evrope, vendar pa lahko ugotovimo, da v občini obstaja PTT enota na Tišini, ki je vezana na poštni center v Murski Soboti.

Pošta Tišina (poštna številka 9251) sedaj pokriva celotno območje občine Tišina, torej vseh dvanajst naselij.

Celotno območje občine Tišina ima izgrajeno omrežje kableske televizije. Trenutni upravljavec kableskega omrežja je Telemach. Občina na svojem območju vzpodbuja razvoj telekomunikacijskega omrežja za vključitev najširšega kroga prebivalcev v informacijsko družbo. Vzpodbuja se tudi povezovanje in združevanje obstoječih telekomunikacijskih omrežij. Na področju telekomunikacij je občina dobro pokrita s fiksno telefonijo iz glavne digitalne telefonske centrale v Murski Soboti in signali mobilne telefonije, prav tako nimamo t.i. »belih lis«.

Omrežje teritorialno pokriva vse vasi v Občini Tišina (Tišina, Rankovci, Vanča vas, Borejci, Gederovci, Krajna, Sodišinci Murski Petrovci, Tropovci, Murski Črnci, Petajnci in Gradišče. Na omrežje je priključenih cca. 1000 naročnikov. Primarno omrežje je zgrajeno z v zemljo položenimi koaksialnimi kabli, postavljenimi razdelilnimi in ojačevalnimi omaricami. Dolžina položenih kablov je cca. 20 km. Sekundarno omrežje je v večini izvedeno s ponapetjem kablov med stanovanjskimi objekti po zraku. V manjšem delu – Murski Črnci, Tišina, Rankovci in Gederovci pa so povezave izvedene z v zemljo položenimi koaksialnimi kabli. Skupna dolžina kablov cca. 50 km. Naročnikom so v skoraj celotnem omrežju (razen Borejci) na voljo storitve širokopasovnega interneta hitrosti do 90Mbps, digitalna telefonija, digitalni TV programi in analogni TV programi. Delovanje storitev omogoča optična povezava do omrežja – vlakna v najemu od Telekoma.

Slika 37: Trasa kaokspialnega kabla v občini Tišina

Vir: Telemach d.o.o., april 2013

3.5.4 Energetska infrastruktura

Oskrba z električno energijo je v občini Tišina zagotovljena do vsakega objekta, saj upravljavec sproti nadomešča in gradi nove transformacijske postaje s priključnimi daljnovodi. Skozi občino poteka povezovalni daljnovod 110 kV iz smeri Radenci- Murska Sobota, na katerega so priključeni vsi ostali distribucijski električni sistemi v občini. Ob omenjenem povezovalnem

daljnovodu je do leta 2015 predvidena umestitev dodatnega daljnovoda 110 kV med RTP Radenci- RTP Murska Sobota, ki bo razbremenil omenjeni eklektični sistem.

Občina bo pri načrtovanju v prostoru upoštevala vse možnosti uporabe obnovljivih virov energije (geotermalno energijo, sončno energijo in energijo biomase). Energija iz biomase temelji predvsem na uporabi odpadkov iz kmetijstva.

Na območju občine Tišina ima gospodarska družba NAFTA Geotherm d.o.o. pravico do raziskovanja potencialnih virov nafta, zemeljskega plina in geotermičnih virov. Plinovodnega omrežja na območju občine Tišina še ni, njegova izgradnja pa je predvidena le v primeru večjega interesa.

Toplotna energija pridobljena s črpanjem geotermalne vode se bo uporabljala predvsem v kmetijstvu (rastlinjaki). Dodatno se izkoriščanje toplote energije za ogrevanje usmerja v proizvodnjo na bioplinarnah

Nekaj objektov že izkorišča sončno energijo, predvsem na večjih kmetijskih gospodarstvih, nekaj je sončnih elektrarn.

3.5.5 Vodovodi in kanalizacije

Kriterij gospodarske in ekološke razvitosti določenega kraja oz. občine je tudi njena komunalna infrastruktura, med katero zavzemajo posebno mesto vodovodni sistemi in kanalizacije s čistilnimi napravami.

Glede na zelo gosto naseljenost in pozidavo ter strnjenost naselij v tišinski občini, je potrebno posebno pozornost posvetiti prav preskrbi s pitno vodo in eliminaciji oz. čiščenju odpadne vode v čistilnih napravah.

Z nastankom novih (manjših) občin, se je problem komunalne infrastrukture še bolj izpostavil. Ena osnovnih funkcij občin je prav zagotavljanje ustrezne komunalne infrastrukture in to v svoji sorazmerno površinsko majhni občini. Vendar ta »majhnost« občin omogoča dosti boljši pregled nad stanjem komunalne infrastrukture ter njenimi interakcijami z okoljem. V občini imajo vsa naselja zagotovljeno kanalizacijsko infrastrukturo.

Vodooskrba v občini Tišina

Na območju občine obstaja 11 ločenih vodovodnih sistemov, ki oskrbujejo s pitno vodo skupaj ca 4.338 prebivalcev (ca. 1200 priključkov) v 12 naseljih ter zaselku Romi.

Upravljavec javnega vodovoda je od leta 1999 Režijski obrat Občine Tišina, ki skrbi tako za vzdrževanje infrastrukture, kot za zagotavljanje pitne vode uporabnikom. Režijski obrat skrbi tudi za druge naloge povezane z oskrbo s pitno vodo.

Oskrbo s pitno vodo na območju občine Tišina urejajo naslednji lokalni predpisi:

- Odlok o gospodarskih javnih službah v Občini Tišina in o izvajanju gospodarskih javnih služb (uradno prečiščeno besedilo) (OGJSOT – UPB1) (Uradni list Republike Slovenije, št. 100/2007),
- Odlok o načinu opravljanja gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo na območju Občine Tišina (Uradni list Republike Slovenije, št. 94/2011),
- Tehnični pravilnik javnega vodovoda na območju Občine Tišina (Uradni list Republike Slovenije, št. 71/2012),
- Pravilnik o obračunavanju storitev javnega vodovoda (Uradni list Republike Slovenije, št. 71/2012).

Vodovodna zajetja in cevovodi po vaseh, ki so trenutno v uporabi so bili izgrajeni pretežno med leti 1968 in 1973 in sicer iz PE-HD materiala. Zadnji sistem je bil izgrajen leta 1978 v romskem naselju Vanča vas - Borejci. Občina je v letu 2009 v naselju Vanča vas v sklopu rekonstrukcije ceste pristopila k rekonstrukciji cevovoda (nodularna litina, hidrantni sistem). V začetku leta 2013 pa se bodo postopoma pričela dela rekonstrukcije cevovoda v naselju Borejci. V spodnji tabeli je podrobnejši prikaz leta izgradnje posameznega vodovoda po vaseh. Skupaj je bilo zgrajenih čez 42 km vodovoda med letom 1968 in 1978 ter 2,3 km vodovoda v letih 2008 in 2011 v naseljih Vanča Vas in Murski Črnci.

Tabela 62: Prikaz dolžni vodovoda po posameznih vaseh in leto izgradnje

Naselje	Leto izgradnje	Obnovljena oz. na novo zgrajeno, dolžina in leto	Dolžina (m)
Borejci	1968	/	1.732,11
Gederovci	1970	/	3.010,19
Gradišče	1969	/	3.036,60
Krajna	1973	/	3.923,82
Murski Črnci	1970	595,00 m (2005,2008)	3.196,91
Murski Petanjci	1970	/	2.989,72
Petanjci	1972		8.138,10
Rankovci	1970		3.415,46
Sodišinci	1970		3.185,24
Tišina	1970		4.280,08
Tropovci	1969		3.661,64
Vanča vas	1970	1.640,60 m (2008)	971,31
Romi	1978	110,00 m (2011)	934,78
Skupaj		2.345,60 m	42.475,96

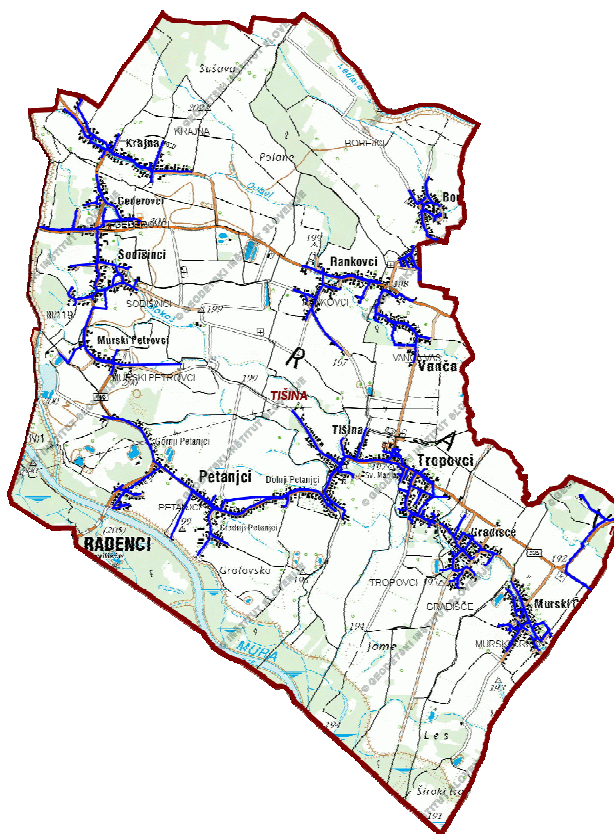
Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Na vseh vodovodnih zajetjih so od leta 2010 nameščeni tudi sistemi dezinfekcije pitne vode - klorinatorji, ki omogočajo oskrbo prebivalstva z mikrobiološko neoporečno pitno vodo. Uporabnikom se na letni ravni dobavi povprečno 175.000 m³ pitne vode. Javno hidratno omrežje ni izgrajeno na nobenem od vodovodnih sistemov. Na vsakem vodovodnem sistemu je zgrajen po en vodohran.

V občini je enoten sistem preverjanja zdravstvene ustreznosti pitne vode, to je enoten nadzor nad oskrbo s pitno vodo preko javne službe. Nadzor nad zdravstveno ustreznostjo zagotavljata občinska uprava in Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota. Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota opravlja nadzor nad mikrobiološko in kemijsko ustreznostjo pitne vode 4x letno. Omenjeni zavod pripravlja tudi HACCP načrte. Po ugotovitvah ZZV Murska Sobota, je na nekaterih vodnih virih ugotovljena prisotnost mangana, na večini pa prisotnost metabolitov pesticidov.

Glavne pomenljivost vodovodnega sistema je v tem, da je potrebno na vodnih virih zagotoviti naprave za obdelavo vode. Potrebno je zagotoviti ustrezne rezervne vodne vire in vire z zadostno kapaciteto za celotno občino.

Slika 38: Vodovodno omrežje v občini Tišina

Vir: Spletna stran Občine Tišina

Tabela 63: Črpališča in količina odvzete vode v občini Tišina

ČRPALIŠČE - IME	ID vodovodnega sistema	količina vode, ki jo odvzemajo uporabniki storitev javne službe* [m ³ /leto]	količina odvzete vode v letu 2011 [m ³ /leto]	Vodovarstveno območje	Leto izgradnje
Petanjci	7026	25.936	28.766	DA	1972
Tišina	7025	18.414	18.932	DA	1970
Tropovci	7024	19.458	23.513	DA	1969
Gradišče	7023	11.896	15.292	DA	1969
Murski Črnci	7022	16.874	15.366	DA	1970
Vanča vas	7030	10.797	11.074	DA	1970
Krajna	7029	13.136	15.366	DA	1973
Sodišinci	7027	24.970	27.467	DA	1970
Borejci	7033	7.418	9.866	DA	1968
Rankovci	7031	15.093	16.158	DA	1970
Zaselek Romi	7032	11.719	13.008	DA	1978

Vir: Program oskrbe s pitno vodo Občine Tišina za leto 2012

Za vsak vodni vir je sprejet odlok o zaščiti vodnih virov z opredeljenimi vodovarstvenimi območji. Na območju občine Tišina ima 6 gospodinjstev zasebni vodovod. Ta gospodinjstva so v naslednjih naseljih: Petanjci, Tišina, Gradišče, Murski Črnci, Sodišinci in Borejci.

Tabela 64: Zasebni vodovodi na območju občine Tišina

ČRPALIŠČE - IME	ID vodovodnega sistema	Zasebni vodovodi [DA/NE]	Število gospodinjstev
Petanjci	7026	DA	1
Tišina	7025	DA	1
Tropovci	7024	NE	/
Gradišče	7023	DA	1
Murski Črnci	7022	DA	1
Vanča vas	7030	NE	/
Krajna	7029	NE	/
Sodišinci	7027	DA	1
Borejci	7033	DA	1
Rankovci	7031	NE	/
Zaselek Romi	7032	NE	/

Vir: Program oskrbe s pitno vodo za leto 2012

Pomurski vodovod

Občina Tišina je skupaj z enajstimi drugimi občinami vključena v izgradnjo "Pomurskega vodovoda sistema B", kateri bo omogočil bolj kakovostno, varno in stalno oskrbo s pitno vodo vsem dvanajstim občinam.

Vloga za pridobitev kohezijskih sredstev za gradnjo Pomurskega vodovoda sistema B je podana na Ministrstvo za kmetijstvo in okolje oziroma na ministrstvu za gospodarstvo.

Tako se bo začela gradnja primarnih in sekundarnih vodov predvidoma spomladi leto 2013. Ob končani gradnji je tako predviden pričetek oskrbe prebivalcev s pitno vodo iz novega sistema v letu 2016. Tako bi se prenehalo črpati vodo iz enajst obstoječih zajetij.

Kanalizacija v občini Tišina

Izvajalec javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode v občini je Občina Tišina, režijski obrat. Javna služba odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode se izvaja na celotnem območju občine Tišina. Javna infrastrukturna je izgrajena na celotnem poselitvenem območju, izjema so novo nastajajoči stanovanjski kompleksi, ki pa se opremljajo s kanalizacijsko infrastrukturo v sklopu komunalne ureditve za posamezni kompleks. Izvajanje javne službe se zagotavlja le za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode, medtem, ko velja za padavinsko odpadno vodo prepoved odvajanja v objekte javne infrastrukture (ta se mora odvajati neposredno v vodotoke oz. z ponikanjem v tla). V občini je ločen sistem kanalizacije.

Kanalizacijski sistem **dolžine 45.583 metrov** deluje s pomočjo **41 kanalizacijskih prečrpališč**, ki so v celoti opremljene z sistemom javljanja napak in povezane v centralni telemetrični sistem. Izvajalec javne službe, občina Tišina, razpolaga z video posnetkom kanalskih vodov celotnega kanalizacijskega omrežja.

Tabela 65: Dolžina kanalizacijskega sistema v občini Tišina

Občina	Dolžina kanalskih vodov sekundarnega in primarnega omrežja, ki ga upravlja [m]	Dolžina kanalskih vodov za odvajanje padavinske vode [m]	Dolžina mešanega kanalizacijskega sistema [m]	Dolžina ločenega kanalizacijskega sistema [m]
TIŠINA	45.583	0	0	45.583

Vir: Program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode 2013-2016

Odpadna komunalna voda, ki nastaja v okviru javne službe se čisti na dveh čistilnih naprav in sicer na ČN Murski črnci in ČN Petanjci. Odpadna voda iz naselja Borejci se čisti na ČN Murska Sobota.

Tabela 66: Komunalne čistilne naprave v občini Tišina

ID KČN	NAZIV	KSAPACI TETA	OPREMA ZA SPREJEM IN ODBELAVO BLATA Z DRUGIH ČN [DA/NE]
10626	ČN PETANJCI	1.800 PE	NE
10627	ČN MURSKI ČRNCI	3.200 PE	NE

Vir: Program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode 2013-2016

ČISTILNA NAPRAVA PETANJCI (1.800 PE)

Na čistilno napravo Petanjci so priključena naselja Petanjci, Murski Petrovci, Sodišinci, Gederovci in Krajna. Letni povprečni učinki čiščenja čistilne naprave po KPK in BPK5 znašajo > 97%.

ČISTILNA NAPRAVA MURSKI ČRNCI (3.200 PE)

Na čistilno napravo Murski Črnci so priključena naselja Murski Črnci, Gradišče, Tropovci, Tišina, Petanjci-del, Vanča vas, Rankovci, Romsko naselje Vanča vas - Borejci. Letni povprečni učinki čiščenja čistilne naprave po KPK in BPK5 znašajo > 97%, letni povprečni učinek čiščenja po celotnem dušiku pa > 94%.

Količina komunalne odpadne vode, ki nastaja na območju izvajanja javne službe je cca. 156.000 m³ letno (na podlagi obračunane komunalne odpadne vode od 09/2010 do 09/2011).

Slika 39: Čistilna naprava Murski Črnci

Slika 40: Čistilna naprava Petanjci

Vir: Občinska uprava občine Tišina

Tabela 67: Letni povprečni učinek čiščenja ČN v občini Tišina za leto 2012

	ČN Murski Črnci	ČN Petanjci
Po KPK	97.0	98.3
Po BPK ₅	98.6	99.2
Po celotnem fosforju	/	
Po celotnem dušiku	94.9	

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Na obeh čistilnih napravah vse vrednosti parametrov glede čiščenja komunalne odpadne vode skladne s predpisi, za ČN Murski Črnci pa tudi v skladu z okolje varstvenim dovoljenjem (veljavnost do 2018). Za ČN Petanjci okoljevarstveno dovoljenje ni potrebno.

Glede na Uredbo o emisiji snovi in toplote pri odvajanju odpadnih vod v vode in javno kanalizacijo (Ur. l. RS št. 47/05, točka 13, 45/07 in 79/09) in Uredbo o emisiji snovi pri

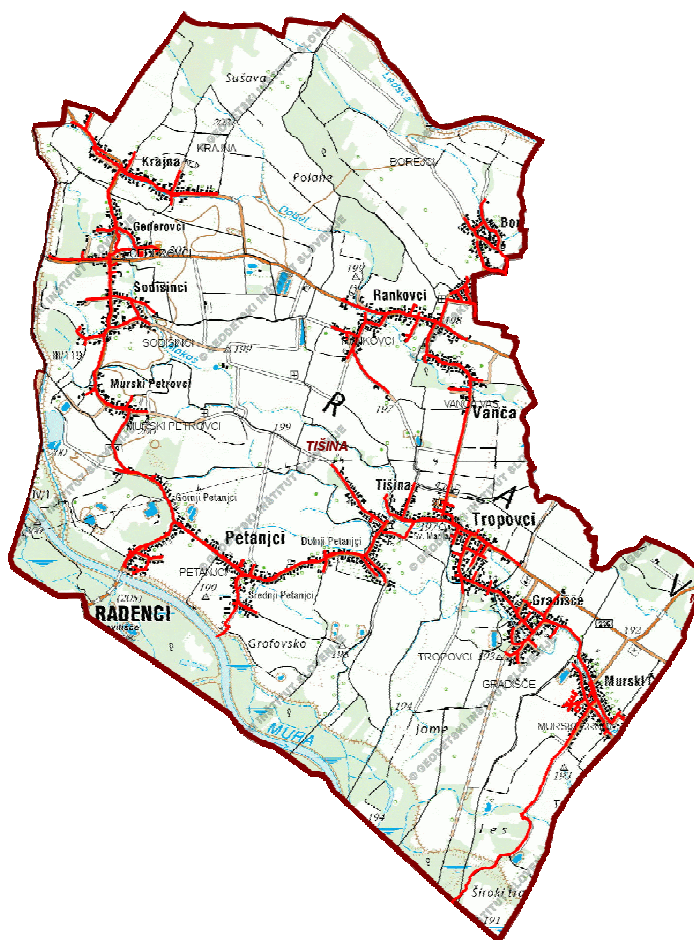
odvajanju odpadnih vod iz malih čistilnih naprav (Ur. L. RS št. 98/07in 30/10) obe ČN ne obremenjuje okolja čezmerno.

Tabela 68: Seznam kanalizacijskih prečrpališč v občini Tišina

Krak ČN	Naselje	Črpališče	Št. črpališč v naselju
ČN Petanjci	Petanjci	GD Petanjci, Kodila, Kolman, Čuk, Gumilar	5
	Murski Petrovci	Bokan, Jug, Ciglar	3
	Sodišinci	Mlekarna, Dšuban, Gider, Rondo, Bife	5
	Gederovci	Benko, OŠ Gederovci, Škalič	3
	Krajna	Kous, GD Krajna	2
ČN Murski Črnci	Murski Črnci	Ribaš	1
	Gradišče	Trafo, Lipa, Varga	3
	Tropovci	GD Tropovci, Križna, OŠ Tišina	3
	Tišina	Trgovina, Pokopališče, GD Tišina, Mlečna, Flegar	5
	Vanča vas	Križ, Mitnjek, Kuhar	3
	Romsko nas.	Romi	1
	Rankovci	Majcen, Ullen, Marič, Jablanovec, Vukič	5
ČN M. Sobota	Borejci	Borejci 1, Borejci 2	2

Vir: Občinska uprava Občina Tišina

Slika 41: Kanalizacijsko omrežje v občini Tišina

Vir: Občinska uprava občine Tišina

3.5.6 Poslovni in stanovanjski objekti

Potencialnih in dejanskih poslovnih objektov, ki bi lahko predstavljali podlago za razvoj novih podjetniških dejavnosti v občini Tišina in trenutno niso namensko uporabljani, je malo. Sem bil lahko šteli stavbo na mejnem prehodu Gederovci, ki bi se zaradi svoje lege lahko uporabljal v turistične in poslovne namene. Objekti so v glavnem v slabem stanju in je zaenkrat še v lasti države.

Zgoraj omenjena zgradba, bi lahko bili zanimiva lokacija za vzpostavitev tako imenovanega »podjetniškega inkubatorja« v občini, predvsem za razvoj specifičnih storitvenih dejavnosti.

Občina je že v preteklosti rezervirala poslovno- obrtno cono v naselju Tišina, ki je v neposredni bližini centralnega dela naselja in zato neprimerna za agresivne dejavnosti, sicer pa v občini ni večjih prostih površin. Infrastruktura (predvsem materialna), za ureditev takšnega naselitvenega

območja obstaja, in predstavlja dobro izhodišče za nadaljnji razvoj pridobitnih in nepridobitnih dejavnosti v občini Tišina.

Stanovanjski standard oz. opremljenost stanovanj v občini Tišina lahko ocenimo kot zadovoljivo. Število stanovanjskih objektov zadostuje in njihova kakovost je dobra.

Povprečna površina stanovanja in povprečna stanovanjska površina na prebivalca je nad državnim povprečjem. Skoraj vsa stanovanja se nahajajo v individualnih hišah in v zasebni lasti, kar predstavlja visoko stopnjo neodvisnosti prebivalcev na stanovanjskem področju.

Tudi glede starosti oz. dotrajanosti stanovanjskega fonda je slika ugodna, saj je več kot polovica vseh stanovanj bila zgrajenih v zadnjega četrta stoletja. Opremljenost stanovanj pa je tudi na zadovoljivi ravni, saj imajo, kot je razvidno iz predhodnih poglavij, razpoložljivo vso osnovno oz. praktično vso potrebno materialno infrastrukturo.

V občini Tišina v naslednjih letih ni potrebe po intenzivnih stanovanjskih novogradnjah. Nevarnosti odseljevanja ljudi iz občine zaradi stanovanjske problematike ni.

Občina Tišina ima v lasti 9 najemniških stanovanj v Poslovno-stanovanjem objektu na Tišini in eno stanovanje v šolskem bloku na Tišini.

Tako bo v bodoče možno več sredstev občanov in občinskega proračuna investirati v pridobitne dejavnosti. V ta namen bo potrebno v občino »pripeljati« delo (nove programe) in inicialni kapital.

Slika 42: Poslovno- stanovanjski objekt Tišina

Vir: Občinska uprava občine Tišina

3.6 Intelektualna infrastruktura

Stanje objektov »intelektualne infrastrukture« s področja šolstva in otroškega varstva ter organizacijo dejavnosti s teh področij ocenjujemo kot zadovoljivo.

Bistveno bolj negativno sliko pa beležimo na področju intelektualne gospodarske infrastrukture.

Razvojno-raziskovalnih organizacij, razvojnih jeder v okviru obstoječih organizacij, registriranih samostojnih raziskovalcev in inovatorjev na območju občine Tišina je ena. In sicer Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija, ki je bila ustanovljena sredi 90. let, ima sedež v Vrtni Spominov in tovarištva na Petanjcih, v katerem deluje enota **Znanstveno-raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU)**. V vrtni spominov in tovarištva na Petanjcih je od jeseni 2008 eden od treh Znanstveno raziskovalnih centrov (ZRC) Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU). Enota je začela z delovanjem 2009. Njena raziskovalna tematika obsega proučevanje Prekmurja v času med 17. in 20. stoletjem. Raziskovalna postaja je pomembna za sam ZRC SAZU in znanstveno-raziskovalno dejavnost in tudi za celotno lokalno okolje in regijo.

Po razpoložljivih podatkih tudi ni aktivnega sodelovanja med gospodarskimi subjekti z območja občine z znanstvenimi in razvojno-raziskovalnimi inštituti in univerzami, katerega cilj bi bil aplikacija razvojno-raziskovalnih dosežkov v gospodarsko prakso.

Izobrazbena struktura brezposelnih je (gledano z razvojnega vidika) zelo neugodna, saj ima kar 49,7 brezposelnih I.-II. stopnjo izobrazbe.

Sorazmerno nizko število študentov na visokih šolah in fakultetah, kateri naj bi predstavljali intelektualni razvojni potencial občine Tišina. V zadnjih letih število študentov močno narašča, prav tako se študenti več odločajo tudi za perspektivnejše naravoslovne študije.

Nosilci kulturne dejavnosti v občini Tišini po naseljih so društva. V okviru kulturnih društev deluje Kulturno-umetniško društvo Tišina, v okviru katere delujejo dramska, likovna in literarna sekcija. V občini imamo dve pevski društvu: moška pevski skupine Prekmurci in dekliška pevski skupina Iskrice. Ljudski godci in pevci se v občini združeni kar v tri skupine in sicer: Vinski bratje, Murski godci in Cvetje v jeseni. Prav posebno kulturo in tradicijo gojita dve romski kulturno-umetniški društvu in sicer: Romsko društvo Čapla in Romsko društvo Amari bas.

Več društev deluje tudi na področju turizma, ohranjena tradicije, domače kulinarike in osebnostnega razvoja. Društvo, z največ članicami (250) je društvo kmečkih žena in deklet Sončnica, ki pripravlja različne dobrote in ohranja pripravo starih jedi. Pri ohranjanju tradicije je pomembno tudi čebelarstvo društvo Tišina z dolgoletno tradicijo (trenutno šteje 13 članov). Na območje občine sta tudi dve lovski družini in sicer LD Tišina in LD Rankovci.

Med najstarejšimi in zelo aktivnimi je TD Gradišče, ki posebno pozornost posveča mladim in ženskam ter ohranjanju tradicije in kulturne dediščine. Podobne aktivnosti izvaja tudi društvo za osebnostni razvoj Kostanj.

Med najštevilčnejšimi so prostovoljna gasilska društva, ki so v vsaki vasi v občini in izvajajo javno gospodarsko službo zaščite in reševanja, prirejajo gasilska tekmovanja ter različna družabna srečanja.

Zelo aktivno je društvo upokojencev, ki ima več sekcij (kolesarsko, ribiško, pevsko in likovno sekcijo). Poleg ostalih prireditev in srečanj, organizirajo tudi obisk starejših občanov in se vsaj enkrat letno odpravijo na skupen izlet.

Med športnimi aktivnostmi prvo mesto zavzema nogomet, tako mali kot veliki. Velik nogomet se igra v okviru NK Tišina in NK Roma, kljub malega nogometa pa je ustanovljen skorja v vsaki vasi (v občini jih je 9). Športna društva skrbijo v vasi predvsem za urejenost športnih igrišč in ostalih rekreacijskih površin. Poleg nogometa so zelo aktivna še ostala športna društva. Tako je zelo dober kolesarski klub (Kolesarski klub Tropovci), ki dosega izjemne uspehe tudi izven mej občine. Aktivni kolesarji se združujejo tudi v kolesarskem klubu M3. Prav tako je uspešno v mednarodnem merilu tudi Strelsko društvo »Koloman Flisar«, prav tako pa se s strelstvom z malokalibrsko puško ukvarja Strelsko društvo Gederovci. Spuste po reki Muri, kajak kanu in rafting organizira Kajak kanu in rafting klub Most Petanjci. V občini je tudi športno rekreacijsko društvo, ki razvija paintball (No limints). Na Petanjcih je tudi Hokejski klub Petanjci. Jahanje pa poteka v okviru Konjeniškega kluba Zaton. V občini je tudi zelo dejavno ribištvo, ki je organizirano v okviru Ribiške družine G. Radgona (PE Tišina).

Tabela 69: Društva v občini Tišini po naseljih

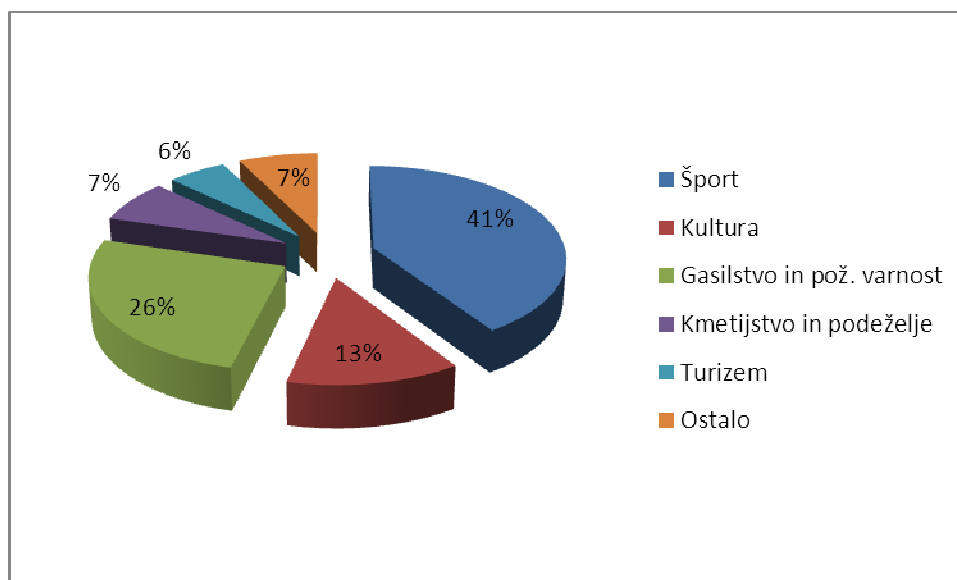
Naselje registracije društev	Društva po osnovnih dejavnostih						SKUPAJ po naseljih registracije
	Šport	Kultura	Gasilstvo in pož. varnost	Kmetijstvo in podeželje	Turizem	Ostalo	
Borejci	1	0	1	0	0	0	2
Gederovci	1	1	1	1	0	0	4
Gradišče	1	0	1	0	1	1	4
Krajna	2	0	2	0	0	0	4
Murski Črnci	1	1	1	0	0	0	3
Murski Petrovci	0	0	1	0	0	0	1
Petanjci	4	0	2	0	2	0	8
Rankovci	1	0	1	0	0	0	2
Sodišinci	0	0	1	0	0	0	1
Tišina (tudi občinska)	3	2	1	3	0	3	12
Tropovci	3	0	1	0	0	0	4
Vanča vas	5	3	1	0	0	0	9
SKUPAJ PO DEJAVNOSTIH	22	7	14	4	3	4	54

Vir: Ajpes, ePRS, februar 2013

Iz zgornje tabele in spodnjega grafa je razvidno, da največ odstotka društev v občini, to je kar 41% , deluje na področju športa, sledijo društva, ki se delujejo v okviru gasilstva oziroma

požarne varnosti. Takšnih društev je 26%. 13% društev deluje v okviru kulture, 7% društev v okviru kmetijstva in podeželja, 6 % pa iz področja turizma.

Graf 23: Skupaj število društev razvrščenih po področjih v občini Tišina

Vir: Ajpes, ePRS, Februar 2013

3.7 Gospodarska struktura

Sestava gospodarskih dejavnosti v občini Tišina je na nizki kakovostni ravni. V njej ni nobene dejavnosti, ki bi jo lahko uvrstili med razvojno propulzivne (proizvodnja opreme za zahtevne tehnološke procese in novih materialov, računalniška in telekomunikacijska tehnologija, raziskovanje, vrhunsko poslovno svetovanje itd.).

Velika večina obstoječih dejavnosti spada med inovativno izživete (kmetijstvo, obrt, gostinstvo, trgovina, prevoznitvo, proizvodnja izdelkov iz lesa, ipd.). Nekatere med njimi so poleg tega še z vidika rasti zelo omejevale zaradi pretežne usmerjenosti plasmaja v ožjo okolico (gostinstvo, trgovina, osebne storitve, deloma tudi prevoznitvo, gradbeništvo in vse vrste obrti).

Sestava podjetij in obratov samostojnih podjetnikov posameznikov v občini Tišina je kakovostno nekoliko boljša kot sestava gospodarskih dejavnosti, saj prevladujejo mali obrati in podjetja, ki so naložbeno manj zahtevna in bolj prožna ter zato z vidika uvajanja novih dejavnosti in rasti primernejša od srednjih in velikih podjetij.

Itinerarij turistične ponudbe je zato mogoče sestavljati samo periodično, v času poletnih krajevnih prireditev. Značilno je, da si vsaka vas prizadeva svojo lokalistično identiteto potrditi s posebno prireditvijo. Iz niza teh prireditev je mogoče sestaviti sezonski turistični itinerarij in ga ponuditi animatorjem hotelskega turizma.

S tem bi vaše prireditve dobile tudi ekonomski smoter. Za zdaj jih je mogoče obravnavati predvsem kot posebno obliko kolektivnega veseljačenja. Kraj (sam sebi) priredi zabavo z »jedačo in pijačo«, izvede se endogamna prerazporeditev denarja, ki ga pokasira prireditelj, brez slehernega eksternega turističnega učinka.

Kolesarstvo

Po občini poteka več daljših regijskih kolesarskih poti in dve kolesarskih poti po območju občine:

- **Murska kolesarska pot** (Mura- Drava) in **Protestantska pot** povezujeta naše kraje s sosednjo Avstrijo in mestno občino Murska Sobota. V Gederovcih je urejeno počivališče za kolesarje, v prihodnje bodo kolesarska počivališča postavljena tudi v drugih krajih.
- **Kostanjeva kolesarska pot** povezuje naselje v občini in vse njene pomembnejše znamenitosti. Poimenovana je po divjem kostanju, ki raste po vaseh in je simbol v občinskem grbu. Dolžina poti je približno 25,5 kilometrov.
- **Pot vzhajajočega sonca** poteka po vzhodnem delu občine, manjši del tudi po Mestni občini Murska Sobota. Dolžina poti je približno 17 kilometrov.
- **Murska kolesarska pot (Mura- Drava)** se začne v Gederovcih, kjer se nanjo navezuje avstrijska murska kolesarska pot (Murradweg R-2). Na našem območju poteka po vaseh ob Kučnici in Muri.
- **Protestantska pot** povezuje nekdanji skupni protestantski prostor od Puconcev do Bad Radkersburga.

Kolesarstvo ima v občini dolgoletno tradicijo, saj ima v Tropovcih sedež eden najbolj znanih kolesarskih klubov v Pomurju- kolesarski klub Tropovci. V tem klubu so trenirali tudi kolesarji mednarodnega slovesa (Špilak). Kolesarski klub vsako leto organizira tradicionalni »Kolesarski maraton občine Tišina« in »Kolesarsko dirko za pokal Občine Tišina«.

Slika 43: Kolesarjenje po občini

Vir: Občinska uprava občine Tišina

Pohodništvo

Po občini poteka šest pohodniških poti. Vse potekajo po naravnem okolju in so zaradi povsem ravninskega terena nezahtevne in sicer:

- **Plavčkova pohodniška pot** poteka po zahodnem in severnem delu občine ob meji z Avstrijo. Poimenovana je po Plavčku- »plavi« (modri) žabi, ki je značilna za to območje. Dolžina poti je 11 kilometrov.
- **Keplerjeva zvezdna pot** poteka večinoma po Petanjcih v razgibanem naravnem okolju, mimo Vrta spominov vse do reke Mure, mostu in Zatona. Pot je poimenovana po astronomu Keplerju, ki je nekaj časa deloval na Petanjcih in ima v Vrta postavljeno spominsko ploščo. Dolžina poti je 9,5 kilometrov.
- **Pot ob Muri** je lepo urejena, naravna, deloma peščena pohodniška pot, ki poteka v celoti ob reki Muri od petanjskega mostu vse do Ribnikov pri Gradišču in dalje do broda v Krogu. Dolžina poti je 7,5 kilometrov.
- **Pot do ribnikov** poteka po južnem delu občine med naseljema Gradišče in Murski Črnci, do ribnikov in se lahko naveže na Pot ob Muri. Dolžina poti je približno 7,5 km.
- **Vzhodna etnološka pot** poteka po vzhodnem in osrednjem delu občine ob pomembnejših znamenitostih tudi mimo romskega naselja. Dolžina proge je približno 10 kilometrov.
- **Del Pomurske planinske poti (PPP)** poteka tudi po občini Tišina. Iz Puževcev pride v Borejce, se nadaljuje do Tišine in mimo Vrta spominov na Petanjcih ter po nasipu ob reki Muri do petanjskega mostu in naprej v Radence.

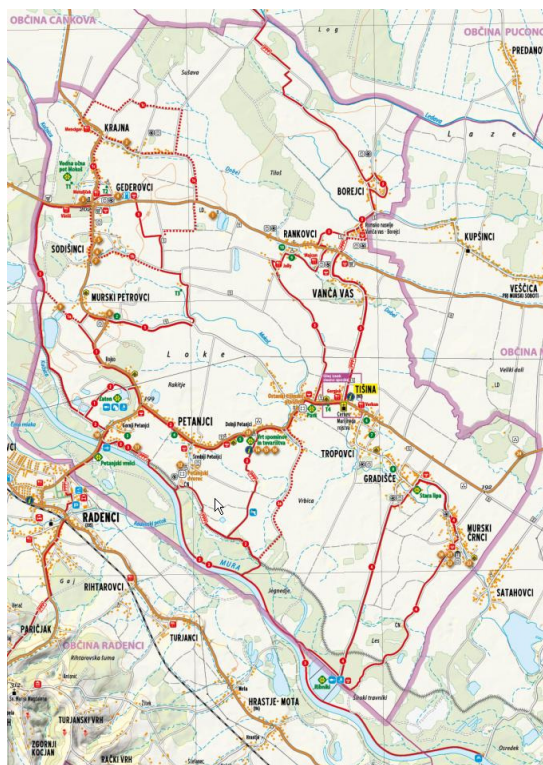
Poti so bile načrtane v letu 2012 in v naravi urejene. Manjka še označitev in primerna promocija. V ta namen so bile postavljene tudi večje informacijske table.

Slika 44: Pohodništvo v občini Tišina

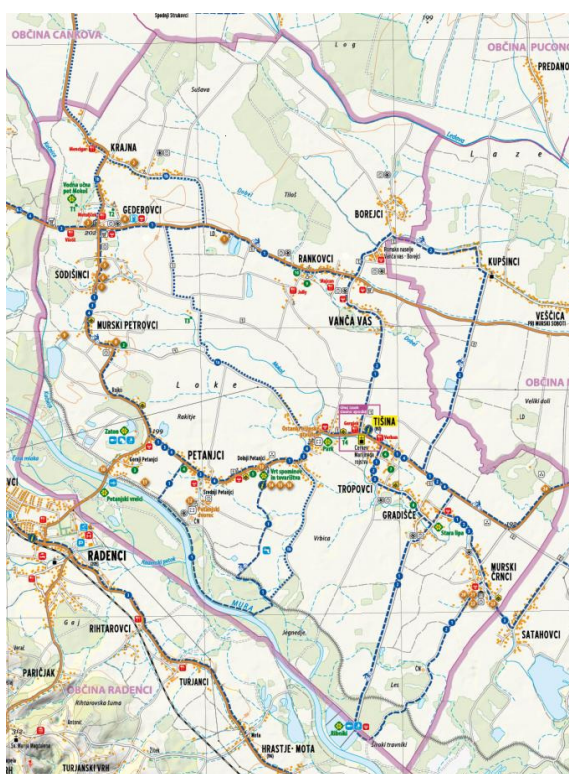

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Slika 45: Kolesarske poti v občini Tišina

Slika 46: Pohodniške poti v občini Tišina

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

3.8 KMETIJSKA STRUKTURA

Na območju občine Tišina so ugodni pogoji za poljedelsko proizvodnjo (velik delež kmetijske zemlje, raven relief in kvalitetna zemlja). Na osnovi naravnih pogojev obstajajo možnosti razvoja čistih poljedelskih kmetij. To pomeni, da se na kmetijah proizvajajo le tržne poljščine. Ker pa je večina teh poljščin delovno ekstenzivnih, so potrebne zelo velike površine za doseg paritetnega dohodka (za eno polno delovno moč 40 - 50 ha).

Ker pa bi s takim načinom kmetovanja lahko gospodarilo le malo število kmetij in ker bo zelo težko združiti kmetijska zemljišča v takem obsegu, se bo v čisto poljedelsko proizvodnjo usmerilo le nekaj kmetij. Ostale kmetije pa bodo kombinirale poljedelsko proizvodnjo z rejo živine. Na njivah in travnikih se bo predvsem proizvajala krma za živali, kolobar pa se bo dopolnjeval s tržnimi poljščinami (pšenico, krompirjem, sladkorno peso, bučami, grahom). Take kombinirane družinske kmetije potrebujejo vsaj 10 -15 ha kmetijske zemlje. Na kmetijah, katerih člani bodo zaposleni, pa bo čista poljedelska proizvodnja pogosteje zastopana. V tem primeru ni potrebe po velikih površinah, ker je taka tržna poljedelska proizvodnja namenjena dopolnilnemu dohodku.

Razširjenost posamezne poljščine v kolobarju bo v veliki meri odvisno od ekonomske zanimivosti za posamezno proizvodnjo. Ker se kolobar na kmetijah vedno bolj oži, bo potrebno razmišljati o širjenju do sedaj manj zanimivih poljščin (npr. grah za amilozo).

Dosedanja proizvodnja vrtnin na njivah je zasnovana predvsem na ročnem delu in prodaji vrtnin neposredno do porabnikov (gospodinjstva, drobnoprodajne trgovine, gostilne, bolnice, menze). Ker pa je le-teh porabnikov na našem območju premalo, je tovrstna prodaja že dosegla zgornjo mejo. Tako je potrebno preiti na drugačen način proizvodnje in prodaje vrtnin. Proizvodnjo je potrebno povečati, uvesti delno strojno oskrbo in preiti na prodajo preko posrednikov (zadruga, grosisti, trgovinske organizacije). Pri tem pa postane glavni problem prodaja vrtnin. Zelenjava je lahko pokvarljivo blago in zato je nujno potrebno dobro organizirati prodajo in/ali predelavo le-te v manjših obratih, lahko organiziranih tudi v okviru kmetij (dopolnilne dejavnosti).

Slika 47: Kmetijstvo v občini

Slika 48: Tišinska ravnica

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Od jeseni 2012 na Tišini deluje tudi kmečka tržnica. Kmečka tržnica obratuje enkrat tedensko in sicer vsako soboto. Na tržnici je možnost kupiti domačo svežo in predelano zelenjavo, kruh, pecivo, med in medene izdelke, suhomesne izdelke, bučno olje, izdelke domačih obrti in še kaj. Na tržnici je tako možno dobiti same domače izdelke iz lokalnega okolja od. Trenutno je tržnica premalo zasedena tako s strani ponudnikov kot povpraševalcev, zato bo v bodoče v okviru tržnice potrebno razvijati dodatne vsebine (bazar v adventnem času, razstave, ipd...) . Klub temu, da tržnica trenutno še nima veliko povpraševanja in ponudbe je lahko sčasoma pomemben faktor v ponudbi lokalnih pridelkov in se v bodočnosti ob dovolj velikem povpraševanju razširi še na druga območja (npr. Gederovci).

Slika 49: Kmečka tržnica na Tišini

Vir: Občinska uprava Občine Tišina

Za intenzivno proizvodnjo trajnih nasadov (sadovnjakov in vinogradov) v občini Tišina ni ugodnih naravnih pogojev. Zato ne predvidevamo širitve te dejavnosti. Predvidevamo, da se bo vzgoja trte in sadnih dreves še naprej širila za samopreskrbno proizvodnjo.

Reja drobnice ima proizvodne prednosti na travinju in nagnjenih območjih. Ker je v občini Tišina takihle terenov malo, nima reja drobnice velike bodočnosti. Uspešno pa lahko dopolni marsikatero kmetijo za izkoriščanje travnatih površin, starih zatavljenih sadovnjakov in farmskih dvorišč.

Praščereja ima na ravninskem območju proizvodne prednosti, ker se večji del krme za prašiče prideluje na njivah. Dodatno pa se je država odločila s svojo kmetijsko politiko, da bo spodbujala kmečko praščerejo. Zaradi teh dveh razlogov predvidevamo, da se bo obseg reje prašičev povečeval.

Za doseg primernega dohodka na profesionalni praščerejski kmetiji je potrebno imeti nad 200 stojišč za prašiče pitance ali nad 35 plemenskih svinj ali pa kombinirana reja 10 plemenskih svinj s 100 stojišči za prašiče pitance.

3.9 KLJUČNE POSPEŠEVALNE IN OVIRALNE ZNAČILNOSTI RAZPOLOŽLJIVIH RAZVOJNIH RESURSOV

Ključne pospeševalne in oviralne značilnosti razpoložljivih razvojnih resursov v občini Tišina so tele:

1. Ob koncu leta 2011 je bilo v občini Tišina registriranih 344 registriranih brezposelnih ljudi, vendar jih več kot 49,7% ni presegla izobrazbene I - in II. stopnje, visoko izobrazbo pa je imelo le 4,9% nezaposlenih ljudi.
2. Podjetnikov, ki so povsod po svetu gonilna sila razvoja, je v občini Tišina še vedno premalo. Ob koncu leta 2011 ni bilo nobenega podjetnika, kateremu bi lahko dali tudi naziv inovator.
3. Naravne danosti v občini Tišina, ki bi lahko bile razvojni resursi, so skromne. Med nje lahko uvrstimo obdelovalno zemljo, geotermalno energijo, ki pa še ni niti tehnološko niti ekonomsko dovolj raziskana, gramoz in krajinske značilnosti.
4. Materialna infrastruktura v občini je solidno razvita. Prometno infrastrukturo v občini Tišina tvorijo ceste. Vse pomembne ceste so asfaltirane, vendar so nekatere v slabem stanju.
5. Telekomunikacijska in energetska infrastruktura sta dovolj kakovostni in omogočata dosti višjo dinamiko razvoja, kot je bila dosežena v preteklosti.
6. Vodovodna infrastruktura je razpredena po celi občini, vendar je problem zagotovitev neoporečne pitne vode v določenih nasljih; kanalizacijo infrastrukturo imajo napeljana v vseh naseljih v občini.
7. Število stanovanjskih objektov je zadovoljivo in njihova kakovost je dobra. Potencialnih in dejanskih poslovnih objektov, ki ob koncu leta 2011 niso bili namensko uporabljani, je malo. So v glavnem v slabem stanju.
8. Intelektualna infrastruktura na področju vzgoje, izobraževanja in zdravstva je dobra, medtem ko gospodarske intelektualne infrastrukture, ki bi pospeševala podjetništvo, ob koncu leta 2011 v občini Tišina (z izjemo Znanstvenega- raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti ZRCSAZU, ki deluje v Vrtu Spominov in tovarštva) ni bilo.
9. Obstoječa gospodarska struktura v občini Tišina je lahko razvojni resurs le deloma, kajti njena temeljna naravnost je zgolj preživetje, izvedena pa rast brez razvoja.
10. Kmetijska struktura občine Tišina ob koncu leta 2011 bi lahko bila njen razvojni resurs, vendar ostane le pod pogojem, da se spremeni tako dejavnostna kot velikostna sestava kmetij.
11. Kakovost prostora v občini Tišina je bila ob koncu leta 2011 še sprejemljiva, za to da bi postala razvojni resurs zlasti na področju turizma (predmet trženja), pa še ni bila dovolj dobra.

4 OPREDELITEV RELEVANTNEGA OKOLJA IN SCENARIJI NJEGOVEGA VERJETNEGA RAZVOJA DO LETA 2020

4.1 OPREDELITEV RELEVANTNEGA RAZVOJNEGA OKOLJA OBČINE TIŠINA

Relevantno je tisto okolje, ki s svojim delovanjem in razvojem odločilno vpliva na obravnavano problematiko nekega sistema.

Občina Tišina je kompleksen in zapleten sistem, ki ga sestavljajo tri temeljne skupine sestavin (ljudje ter naravni in umetni objekti) in množica povezav med njimi.

Osrednja skupina sestavin so ljudje, glavne pa so povezave med njimi ter povezave njih z objekti. Ljudje, njihovi medsebojni odnosi ter razmerja do objektov so tudi ključni faktorji razvoja občine Tišina.

Problematika občine Tišina, ki jo obravnavamo v tem gradivu, so dognanja o potrebah in možnostih za njen razvoj do leta 2020 ter njihova soodvisnost z dogajanjem v preteklosti (iz nje izvira vse) in stanji v sedanosti (kar je, je).

Iz navedenih ugotovitev izhaja sklep, da je relevantno razvojno okolje občine Tišina tisto, ki bo v prihodnosti, poleg njenih prebivalcev, z visoko stopnjo verjetnosti najbolj odločilno vplivalo na njen razvoj.

Na podlagi podatkov iz predhodnih poglavij in dejstva, da bodo prostorske, gospodarske in socialne povezave v temeljih tudi v prihodnosti ostale skorajda enake sedanjim, je nedvoumno dokazljivo, da bodo relevantno razvojno okolje občine Tišina skozi vse obdobje do leta 2020 tvorili mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona, Republika Slovenija in Evropska Unija, predvsem Avstrija.

4.2 OPREDELITEV KLJUČNIH FAKTORJEV RAZVOJA V RELEVANTNEM OKOLJU

Ključni faktorji razvoja v relevantnem okolju občine Tišina so tile:

1. Obstoj, rast in razvoj obstoječih podjetij in zavodov, ki imajo sedež v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona. Pomembna sta dva parametra, in to:
 - ohranjanje števila delovnih mest v približno enakem obsegu in sestavi, kot je sedanji;
 - povečanje števila delovnih mest, zlasti takih za srednjo, višjo in visoko izobrazbo.
2. Ustanavljanje in rast novih podjetij v mestni občini Murska Sobota in Gornji Radgoni. Pomemben je samo parameter število delovnih mest, na katerih se bodo lahko zaposlili iskalci zaposlitve iz občine Tišina.
3. Rast izvoza, bruto domačega proizvoda in podjetniških naložb ter obseg spodbujanja gospodarske rasti v Republiki Sloveniji. Pomembna sta tale parametra:
 - obseg financiranja in drugih spodbujevalnih ukrepov države na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva;
 - višina in kakovost državnih spodbud za ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest v podeželskih občinah.
4. Po sprejemu Republike Slovenije v polnopravno članstvo Evropske Unije je za občino Tišino na njeni ravni pomemben enak parameter, kot je za Republiko Slovenijo naveden v prvi alineji prejšnje točke.

4.3 PESIMISTIČNI IN OPTIMISTIČNI SCENARIJ RAZVOJA RELEVANTNEGA OKOLJA DO LETA 2020

4.3.1 Pesimistični scenarij

4.3.1.1 Obdobje 2013 - 2015

Število delovnih mest v obstoječih podjetjih v mestni občini Murska Sobota se bo zmanjšalo najmanj za četrtno. Podobno kot v preteklosti inovacij ne bo pa tudi razvoj tehnologij bo zaradi pomanjkanja denarja za naložbe v celoti zastal, zato ne bo novih potreb po zaposlitvi ljudi s srednjo, višjo in visoko izobrazbo. Odhode strokovnjakov bodo podjetja nadomeščala pretežno s prerazporeditvijo že zaposlenih.

Podobno bo v javnih zavodih, kjer se bo rast števila zaposlenih prav tako zaustavila. Ker pa bo odhodov strokovnjakov iz zavodov malo (v glavnem upokojitve), bodo tudi te zaposlitvene možnosti skromne.

V tem obdobju bo v mestni občini Murska Sobota ustanovljenih le nekaj deset malih podjetij, njihova rast bo skromna, zaposlovala pa bodo zlasti ljudi iz Murske Sobotice. Tudi propad katerega izmed večjih podjetij ni izključen. Število zaposlenih v podjetjih se bo še naprej zmanjševalo, prav tako v državnih in občinskih ustanovah.

Zato bo država čedalje več denarja uporabljala za svoje delovanje in posledično zmanjševala obseg financiranja aktivnosti na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva, medtem ko bo ustvarjanje delovnih mest v podeželskih občinah spodbujala v enaki višini in kakovosti kot v mestnih.

4.3.1.2 Obdobje 2015 - 2020

Število delovnih mest v obstoječih podjetjih v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona se bo v tem obdobju prepolovilo. Inovacij ne bo, razvoj tehnologij bo zelo skromen in zreduciran predvsem na nabavo sodobnejše opreme, nove potrebe po zaposlitvi ljudi s srednjo, višjo in visoko izobrazbo se bodo gibale med 20 in 50 letno. Podjetja jih bodo zaposlovala v glavnem zaradi odhodov strokovnjakov, kajti nadomeščanje pretežno s prerazporeditvijo že zaposlenih strokovnjakov ne bo več v celoti možno.

Število zaposlenih v javnih zavodih se bo zmanjšalo za petino, kajti potrebe po njihovih storitvah bodo upadle najmanj za četrtno (delno zaradi zmanjšanja števila prebivalstva, delno pa zaradi njihovega zadovoljevanja s strani zasebnih zavodov oziroma podjetij), zato bodo zaposlitvene možnosti za strokovnjake tudi (zaradi odhodov) v javnih zavodih zelo skromne.

V tem obdobju bo v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona ustanovljenih več kot dve sto malih podjetij, vendar jih bo polovica propadla, rast tistih, ki bodo obstala, pa bo skromna. Zaposlovala bodo zlasti ljudi iz Murske Sobote. Propadlo bo tudi nekaj obstoječih večjih podjetij. Število zaposlenih v podjetjih se bo zmanjšalo, v državnih in občinskih ustanovah pa bo stagniralo. Število nezaposlenih se bo povečalo.

Zato bo država čedalje več denarja namenjala za socialo in posledično zadrževala obseg financiranja aktivnosti na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva.

4.3.2 Optimistični scenarij

4.3.2.1 Obdobje 2013 - 2015

Število delovnih mest v obstoječih podjetjih v mestni občini Murska Sobota se bo povečalo za približno desetino. To povečanje bodo omogočile nekatere inovacije ter razvoj tehnologij in naložbe v opremo. Poleg zaposlitvenih možnosti zlasti za kvalificirane delavce bo tudi precej novih potreb po zaposlitvi ljudi s srednjo, višjo in visoko izobrazbo. Odhode strokovnjakov bodo podjetja le delno nadomeščala s prerazporeditvijo že zaposlenih.

Podobno bo v javnih zavodih, kjer se bo rahla rast števila zaposlenih prav tako nadaljevala, zato bodo v njih odhode strokovnjakov skoraj v celoti nadomeščali z novimi.

V tem obdobju bo v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona ustanovljenih okoli petdeset malih podjetij, stopnja njihove rasti bo visoka, zaposlovala pa bodo zlasti ljudi iz okoliških občin. Nobeno izmed večjih podjetij ne bo propadlo.

Zato bo država čedalje več denarja namenjala za financiranja aktivnosti na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva.

4.3.2.2 Obdobje 2015 - 2020

Število delovnih mest v obstoječih podjetjih v mestni občini Murska Sobota se bo v tem obdobju povečalo za tretjino. Veliko bo inovacij in stopnja razvoja tehnologij bo zelo visoka. Naložbe v nabavo najsodobnejše opreme se bodo na zaposlenega močno približale naložbam v razvitih evropskih državah, nove potrebe po zaposlitvi ljudi s srednjo, višjo in visoko izobrazbo se bodo gibale nad ponudbo v Prekmurju.

Število zaposlenih v javnih zavodih se bo nekoliko zmanjšalo, kajti potrebe po njihovih storitvah bodo upadle za petino, in to predvsem zato, ker jih bodo ljudje zadovoljevali pri zasebnih zavodih oziroma podjetjih, vendar se bo skupno število zaposlenih ljudi v dejavnostih, ki jih v sedanjosti opravljajo skoraj izključno javni zavodi, precej povečalo.

V tem obdobju bo v mestni občini Murska Sobota in Gornji Radgoni ustanovljenih več kot tri sto malih podjetij in le peščica jih bo propadla, rast tistih, ki bodo obstala pa bo zelo visoka. Zaposlovala bodo veliko ljudi tako iz Murske Sobote kakor tudi iz sosednjih občin. Propadlo bo samo eno od obstoječih večjih podjetij.

Zato bo država čedalje več denarja namenjala za financiranje aktivnosti na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva.

4.4 NAJBOLJ VERJETNI SCENARIJ RAZVOJA RELEVANTNEGA OKOLJA DO LETA 2020

4.4.1 Obdobje 2013 - 2015

Število delovnih mest v obstoječih podjetjih v mestni občini Murska Sobota in Gornji Radgoni se bo zmanjšalo za približno 15%. Podobno kot v preteklosti inovacij ne bo, vendar se bo nadaljeval skromen razvoj tehnologij. Naložbe v opremo bodo precej višje kot v prvi polovici tega desetletja, zato bo nekaj novih potreb po zaposlitvi ljudi s srednjo, višjo in visoko izobrazbo. Odhode strokovnjakov bodo podjetja nadomeščala pretežno s prerazporeditvijo že zaposlenih in delno z zaposlitvijo novih.

Drugače bo v javnih zavodih, kjer se bo rast števila zaposlenih sicer zaustavila, vendar bodo v njih odhode strokovnjakov nadomeščali z novimi. Ker pa bo takih odhodov, predvsem v zasebno zdravstvo in šolstvo, veliko, bodo tudi zaposlitvene možnosti v njih precejšnje.

V tem obdobju bo v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona ustanovljenih približno petdeset malih podjetij, njihova rast bo dovolj visoka in bodo skorajda nadomestila število delovnih mest, ki jih bodo odpravila obstoječa podjetja, vendar bodo zaposlovala zlasti ljudi iz Murske Sobote in Gornje Radgne. Tudi propad katerega izmed večjih podjetij ni izključen.

Zato bo država še lahko zadržala približno enak obseg financiranja aktivnosti na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva kot v prvi polovici tega desetletja, medtem ko bo ustvarjanje delovnih mest v podeželskih občinah spodbujala z nekoliko višjimi finančnimi spodbudami in z nekoliko več dotacijami kot v mestnih občinah.

4.4.2 Obdobje 2015 - 2020

Število delovnih mest v obstoječih podjetjih v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona se bo v tem obdobju zmanjšalo približno za tretjino. Inovacij bo zelo malo, vendar bo stopnja razvoja tehnologij precej visoka in bo uresničevana predvsem z nabavo sodobnejše opreme, zato bodo nove potrebe po zaposlitvi ljudi s srednjo, višjo in visoko izobrazbo precejšnje. Podjetja pa jih ne bodo zaposlovala samo zaradi tehnoloških sprememb, temveč tudi zaradi odhodov strokovnjakov, kajti nadomeščanje pretežno s prerazporeditvijo že zaposlenih ne bo več možno.

Število zaposlenih v javnih zavodih se bo zmanjšalo za šestino, kajti potrebe po njihovih storitvah bodo upadle najmanj za petino (predvsem zaradi njihovega zadovoljevanja s strani zasebnih zavodov oziroma podjetij), zato bodo zaposlitvene možnosti za strokovnjake v javnih zavodih skromne in skorajda v celoti odvisne od odhodov strokovnjakov iz njih.

V tem obdobju bo v mestni občini Murska Sobota in Gornja Radgona ustanovljenih približno dve sto petdeset malih podjetij in čeprav jih bo tretjina propadla, bo rast tistih, ki bodo obstala, precej visoka. Zaposlovala bodo večinoma ljudi iz Murske Sobote in Gornje Radgone, vendar bodo sprejemala v delovno razmerje tudi strokovnjake iz sosednjih občin. Propadlo bo verjetno tudi katero izmed obstoječih večjih podjetij.

Država bo financirala aktivnosti na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva na ravni iz obdobja 2007 - 2013, medtem ko bo ustvarjanje delovnih mest v podeželskih občinah spodbujala v enaki višini in kakovosti kot v mestnih.

5 POTREBEN IN MOŽEN GOSPODARSKI IN SOCIALNI RAZVOJ OBČINE TIŠINE V OBDOBJU 2014 - 2020

5.1 VIZIJA LETA 2020

Leta 2020 bodo v občini Tišina živeli izobraženi, kulturni in ekološko osveščeni ljudje. Približno 4.134 jih bo.

Število prebivalcev občine Tišina, ki bodo v letu 2020 še delali v tujini in število družinskih članov, ki bodo živeli z njimi, se bo gibalo okoli 83 (2% vseh prebivalcev).

Število aktivnih prebivalcev, brez tistih, ki bodo živeli v tujini, se bo gibalo okoli 2.274 (55% vseh prebivalcev), kar je 11,2% več kot leta 2011. Njihovi prihodki bodo takrat realno za polovico višji, kot so bili v letu 2012.

Okoli 1.654 aktivnih prebivalcev (cca. 73% aktivnih oz. 40% vseh prebivalcev) bo zaposlenih v podjetjih in v drugih pravnih osebah ter pri samostojnih podjetnikih posameznikih, približno 25 pa jih bo opravljalo samostojne poklice (1% aktivnih oz. 0,6% vseh prebivalcev). Na kmetijah bo delalo približno 430 aktivnih prebivalcev (okoli 19% aktivnih oz. 10,4% vseh prebivalcev). Nehote nezaposlenih bo okoli 165 aktivnih prebivalcev (približno 7% aktivnih oz. 4% vseh prebivalcev).

Število neaktivnih prebivalcev občine Tišine, brez tistih, ki bodo živeli v tujini, se bo v letu 2020 gibalo okoli 1.654 (nekaj iznad dve petini vseh prebivalcev). Približno 827 od njih (20% vseh prebivalcev) bo imelo lastne prihodke, kar je 8,4% manj kot leta 2002, približno 909 (okoli 22% vseh prebivalcev) pa bo vzdrževanih.

Naravno okolje bo čisto in zdravo. Odpadki se bodo v največji možni meri zbirali in odvažali ločeno, večina jih bo šla v ponovno predelavo. Odstranjevanje in uničevanje odpadkov bo strokovno in neškodljivo. Izkoriščanje naravnih danosti v gospodarske namene bo nadzorovano in dovoljeno le do stopnje, ki ne bo ogrožala naravnega ravnovesja.

Vzgoja otrok ter izobraževanje, zdravstvo, sociala in kulturne dejavnosti bodo v letu 2020 v občini Tišina na ravni razvite Evrope. Večina ljudi se bo ukvarjala s športom in/ali rekreacijo.

Naselja v občini Tišina bodo povezovala asfaltirane ceste, z okoljem pa sodobne ceste. Oskrba z električno in toplotno energijo ter oskrba z vodo bo zadovoljiva. Odplake v vseh naseljih bodo odtekala po zaprtih kanalih in se bodo čistile na čistilnih napravah.

Urbanistična ureditev v vseh naseljih bo vzorna, stavbe prijetne, njihova okolica in javne površine urejene.

5.2 RAZVOJNI CILJI DO LETA 2020

5.2.1 Ciljna struktura prebivalstva in zaposlenosti

1. Število vseh prebivalcev občine Tišine v letu 2020 bo približno 4.134.
2. Število prebivalcev, ki bodo v letu 2020 še delali v tujini in število družinskih članov, ki bodo živeli z njimi, se bo gibalo okoli 190 (4,6% vseh prebivalcev).
3. Aktivnih prebivalcev, brez tistih, ki bodo živeli v tujini, bo približno 2.315 (56% vseh prebivalcev). Njihovi prihodki bodo realno približno za desetino višji, kot so bili v letu 2012.
4. Približno 1.364 aktivnih prebivalcev (61% aktivnih oz. 33% vseh prebivalcev) bo zaposlenih v podjetjih in v drugih pravnih osebah ter pri samostojnih podjetnikih posameznikih, okoli 10 pa jih bo opravljalo samostojne poklice. Nehote nezaposlenih bo okoli 248 aktivnih prebivalcev (11% aktivnih oz. 6% vseh prebivalcev).
5. Število neaktivnih prebivalcev občine Tišina, brez tistih, ki bodo živeli v tujini, se bo v letu 2020 gibalo okoli 1.612 (približno 39% vseh prebivalcev). Okrog 744 od njih (18% od vseh prebivalcev) bo imelo lastne prihodke, približno 868 oseb (okoli 21% od vseh prebivalcev) pa bo vzdrževanih.

5.2.2 Ciljni procesi v spreminjanju strukture gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov v obdobju 2014 - 2020

1. Pospeševati zlasti turizem ter proizvodno obrt, ki bosta prodajali svoje proizvode pretežno izven občine, tako da bo v teh dejavnostih omogočeno ustvarjanje okoli 50 novih delovnih mest.
2. Spodbujati procese prenosa dela dejavnosti tujih podjetij in podjetij iz drugih območij Slovenije v občino Tišino ter z uresničevanjem teh procesov ustvariti vsaj 50 novih delovnih mest.
3. Glede na leto 2002 podvojiti število družinskih kmetij, ki bodo razpolagale z več kot 10 hektarji obdelovalne zemlje.
4. Pospeševati specializacijo proizvodnje (sadjarstvo, zelenjadarstvo, domače mesnine, turistična ponudba) na kmetijah, ki imajo več kot 2 hektarja obdelovalne zemlje.

5. Spodbujati uvajanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (zelenjadarstvo, domače obrti, predelavo ali dodelavo kmetijskih proizvodov), povezovanje kmetovalcev in čim večja oskrba prebivalstva z domačimi pridelki in izdelki.
6. Spodbujati turistično ponudbo in pridobitev nastavitvenih kapacitet (zeleni turizem – reka Mura, pohodništvo, kolesarstvo, ribolov,...).

5.2.3 Cilji na področju infrastrukturnih dejavnosti v obdobju 2014 - 2020

5.2.3.1 Materialna gospodarska infrastruktura

1. Do leta 2020 zagotoviti kvalitetno pitno vodo vsem prebivalcem (uporabnikom javnega vodovoda) v občini Tišina.
2. Do leta 2020 izgraditi pločnike in kolesarske steze ob nevarnih in najbolj prometnih cestah, urediti varčno javno razsvetljavo po naseljih ter izvesti rekonstrukcijo vseh pomembnejših občinskih cestah (lokalne ceste in javne poti). Državne institucije spodbuditi k rekonstrukciji treh najpomembnejših regionalnih cest (Gederovci – M. Sobota, Petanjci – Krajna, Petanjci – Murska Sobota).
3. Do leta 2020 pripeljati optična vlakna v vsako vas in zagotoviti optično omrežje gospodinjstvom ali omogočiti uporabo optičnih povezav vsaj večjim uporabnikom.
4. Do leta 2020 infrastrukturno opremiti naseljitveno območje (poslovno - obrtno cono) za mala podjetja. Vzpostaviti primerno turistično infrastrukturo s katero se bo identificiralo tudi domače prebivalstvo (promocija, info centri – večji ob vstopu v državo).

5.2.3.2 Intelektualna gospodarska infrastruktura in infrastrukturne podjetniške aktivnosti

1. Od leta 2014 naprej intenzivno spodbujati iskanje podjetniških priložnosti (razpisati nagradni natečaj za zbiranje podjetniških zamisli ter iz občinskega proračuna financirati njihovo preverjanje in nadaljnjo obdelavo najbolj perspektivnih).
2. Od leta 2014 naprej opredeliti in začeti izvajati letno ponavljajoči se projekt za izobraževanje kmetov (iz občinskega proračuna sofinancirati izobraževanje kmetov na področju trženja, pridelave, ekološke pridelave, predelave, dopolnilnih dejavnosti) v povezavi z KGZS.

3. Od vključno leta 2014 naprej nagrajevati podjetniške invencije in inovacije (iz občinskega proračuna financirati nagrajevanje gospodarsko uporabnih invencij, ki bodo uresničevane na območju občine, in inovacij, ki bodo v občino »prinašale« novo dodano vrednost).
4. Do leta 2020 umestiti in urediti potencialne in dejanske poslovne objekte, ki lahko predstavljajo podlago za razvoj novih podjetniških dejavnosti v občini Tišina.

5.2.3.3 Intelktualna kulturna in socialna infrastruktura in aktivnosti

1. Do leta 2015 zagotoviti nosilca kulturnih in ostalih dejavnosti v občini (lahko tudi zvezo društev).
2. Do leta 2020 obnovitvi ali pozidati tišinski grad, ki bo deloma namenjen za širše javne potrebe (kultura, druženje, ipd.) in mirnejše storitve (npr. zdravstvo, lekarništvo, zobozdravstvo in podobno) ter sočasno izdelati strokovno študijo in izvesti revitalizaciji parka ob gradu na Tišini. V povezavi s tem izvesti tudi ureditev središča Tišine in oživiti ostalo naravno in kulturno dediščino (Vrt spominov, muzeji, ribniki,...) kot razširitev kulturne in turistične ponudbe.
3. Pospeševati študij prebivalcev občine Tišina na fakultetah in visokih šolah. Spodbujati usmeritve dijakov in študentov v deficitarne in perspektivne poklice in študijske smeri.
4. Izboljševati in racionalizirati izvajanje (z zakonom predpisane) socialne dejavnosti, ki jo je dolžna zagotoviti občina za starejše in ranljivejše skupine prebivalstva (osebna pomoč, pomoč družini na domu).
5. Spodbujati prostovoljstvo in solidarnost med občani in do ranljivejših skupin (dnevno varstvo za starejše občane, humanitarne organizacije, koordinacija in organizacija prostovoljstva, medsebojna pomoč).
6. Spodbujanje socialne vključenosti (okrepitev socialne vključenosti, prizadevanje do povečanja dostopnosti in enake možnosti sistemu vzgoje in izobraževanja, spodbujanje družabnih in medgeneracijskih stikov, spodbujanje vključevanja Romov).
7. Do leta 2020 izdelati študijo pretočnih energetskih objektov (mlin na Muri).
8. Načrtno spodbujati delovanje obstoječih ter ustanavljanje novih kulturnih, turističnih in športnih društev, mladinskih asociacij ter dobrodelnih organizacij ter poskrbeti za prostore oz. objekte, v katerih se bodo dejavnosti izvajale.
9. Izgraditi primeren večnamenski objekt za športne, kulturne in ostale javne potrebe prebivalstva v občini.

5.2.4 Cilji na področju varovanja okolja ter gospodarjenja s prostorom in naravnimi bogastvi v obdobju 2014 - 2020

5.2.4.1 Varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine

1. Zmanjševati degradacijo prostora, zlasti s saniranjem divjih odlagališč odpadkov in opuščeni gramoznic ter s preprečevanjem nadaljnega onesnaževanja zemlje. Izboljšati standard ravnanja z odpadki (velika stopnja ločevanja odpadkov na izvoru, urejeni ekološki otoki, sankcioniranje kršiteljev).
2. Povečevati stopnjo zaščite naravne in kulturne dediščine ter povečati njeno prepoznavnost.
3. Izboljševati kakovost podtalnice.
4. Urediti odvod meteornih voda (odvodnjavanje) in sonaravno urediti vodotoke v občini.
5. Zavarovati naravno okolje ob reki Muri pred komercialnimi posegi vanj.
6. Urediti nasipe ob reki Muri.
7. Ohranitev Vrta spomina in tovarštva na Petanjcih kot središče medregijskega položaja flore ter ohranitev Vrta kot dober primer intelektualnega stičišča (SAZU).

5.2.4.2 Gospodarjenje s prostorom in naravnimi bogastvi

1. Do leta 2020 prostorsko urediti naselitveno območje za mala podjetja.
2. Pristopiti k izdelavi sprememb občinskega prostorskega načrta v smislu odgovornega gospodarjenja s prostorom tudi za bodoče generacije. Izdelati podrobne občinske načrte za območja možne zazidave glede na interes in potrebe investitorjev.
3. Do leta 2020 urediti sprehajalne oz. pohodniške in tematske poti in kolesarske steze.
4. Do leta 2015 pridobiti oceno možnosti izkoriščanja geotermalne energije in smotnost njegovega izkoriščanja od Geološkega zavoda Slovenije, na osnovi ocene pa se odločiti ali je raziskava smiselna ali ne.

5.2.5 Temeljne povezave med skupinami ciljev - razvojno vzvodje

5.2.5.1 Namen, ki povezuje vse cilje

1. Izboljšati kakovost življenja ljudi v naravnem in socialnem okolju, ki ga tvori občina Tišina (pogoji bivanja v okolju).
2. Izboljšati kakovost življenja prebivalcev občine Tišina prek razširitve možnosti za pridobivanje snovnih in duhovnih dobrin za lastno uporabo (pogoji pridobivanja dobrin).

5.2.5.2 Temeljni povezovalni cilji

1. Izboljševati obstoječe dobrine, ki so v javni lasti in/ali uporabi, ter ustvarjati nove.
2. Ustvarjati pogoje za lažje pridobivanje dobrin za lastno uporabo prebivalcev občine Tišina.
3. Z ravni občine pospeševati in pomagati pri pridobivanju dobrin za lastno uporabo prebivalcev občine Tišina.

5.2.5.3 Izvedeni (strateški) povezovalni cilji

1. Izvedeni cilji iz prvega temeljnega cilja:
 - a) izboljševanje naravnega okolja;
 - b) izboljševanje gospodarjenja s prostorom za javno uporabo;
 - c) izboljševanje, dograjevanje in novogradnja infrastrukturnih objektov, ustanavljanje in podpiranje infrastrukturnih organizacij ter oblikovanje in sofinanciranje infrastrukturnih spodbud za razvoj podjetništva.
2. Izvedena cilja iz drugega temeljnega cilja:
 - a) izboljševanje gospodarjenja s prostorom za zasebno uporabo - bivanje in pridobitne dejavnosti;
 - b) izboljševanje infrastrukturnih objektov in organizacij za zasebno uporabo.
3. Izvedeni cilji iz tretjega temeljnega cilja:
 - a) pospeševanje in pomoč na področju kmetijstva;
 - b) pospeševanje in pomoč na področju turizma;
 - c) pospeševanje in pomoč na področju proizvodne obrti.

Vse cilje dosežati z:

- neposrednim angažiranjem občinskih oblasti in uprave;
- vplivanjem občinskih oblasti na državne organe, da se angažirajo pri pripravi, financiranju in izvedbi razvojnih projektov;
- motiviranjem prebivalcev občine, da aktivno sodelujejo v razvojnih procesih.

5.3 PRIMERJAVA RAZPOLOŽLJIVIH RAZVOJNIH RESURSOV V LETU 2012 IN RAZVOJNIH CILJEV DO LETA 2020

Razpoložljivi razvojni resursi v občini Tišini niso sami po sebi dovolj izraziti, niti količinsko niti kakovostno zadovoljivi, da bi lahko brez intenzivnega spodbujanja občinskih oblasti in uprave, pomoči državnih organov ter sodelovanja prebivalstva, omogočali uresničitev njenih razvojnih ciljev v obdobju 2014 - 2020.

Ciljna struktura prebivalstva in zaposlenosti je uresničljiva pod pogojem, da bodo doseženi ostali razvojni cilji, le-ti pa se lahko uresničijo samo tedaj, če bodo v veliki meri izkoriščeni vsi razpoložljivi in v obdobju 2014 - 2020 tudi uporabljivi razvojni resursi.

Opredelitve ciljnih procesov v spreminjanju strukture gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov temeljijo na predpostavki, da bosta izkoriščena zlasti razvojna resursa ljudje in potencialni naložbeni kapital (del za produktivne naložbe) ter da bodo uresničeni predvsem cilji na področju infrastrukture, gospodarjenja s prostorom in varovanja okolja.

Cilji na področju infrastrukture so uresničljivi pod pogojem, da bosta izkoriščena zlasti razvojna resursa potencialni naložbeni kapital in ljudje.

Cilji na področju gospodarjenja s prostorom in izkoriščanja naravnih danosti ter varovanja okolja so pogojeni z razvojnim resursom ljudje ter z umnim izkoriščanjem naravnih danosti v občini Tišini.

5.4 GLAVNI POGOJI ZA SMOTRNO POVEZOVANJE Z RELEVANTNIM OKOLJEM

Glavni pogoji za smotrno povezovanje z relevantnim okoljem so tile:

1. Stalno spremljanje in proučevanje možnosti za financiranje ter drugih spodbujevalnih ukrepov države Slovenije in Evropske unije tudi le-te na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva s strani razvojnih institucij v regiji in občinske uprave.
2. Obveščanje občinskih oblasti in prebivalcev občine o možnostih iz 1. točke ter nudenje pomoči prebivalcem pri njihovem izkoriščanju s strani razvojnih institucij v regiji, občinske uprave in oblasti.
3. Usposobitev zadostnega števila podjetnikov, ki bodo lahko iskali, ustvarjali in uresničevali podjetniške priložnosti ter najboljše izkoriščali možnosti iz 1. točke.
4. Pospeševanje izobraževanja prebivalcev občine na univerzah in visokih šolah, predvsem v deficitarnih in perspektivnih poklicih in smereh ter na strokovnih tečajih in programih vseživljenjskega učenja.
5. Pomoč občinske uprave pri iskanju zaposlitev prebivalcem občine Tišine v okoliških urbanih središčih (Murska Sobota, Gornja Radgona,...) in v drugih občinah v sodelovanju z državnim zavodom za zaposlovanje, dodatno spodbujanj zaposlovanja svojih občanov v domačem okolju.

6 MATRIČNI PRIKAZ RAZVOJNIH PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI OBČINE TIŠINA

<p style="text-align: center;">PREDNOSTI</p>	<p style="text-align: center;">SLABOSTI</p>
<p style="text-align: center;">PRILOŽNOSTI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Možnosti, ki jih za pospešeno izobraževanje podjetnikov in drugih prebivalcev nudi Republika Slovenija. 2. Ugodna klima v Republiki Sloveniji za ustvarjanje intelektualne gospodarske infrastrukture na ravni občin. 3. Pripravljenost Republike Slovenije in EU, da sofinancirata ohranjanje poseljenosti podeželja in kmetijstva. 4. Procesi selitve manj zahtevnih industrijskih proizvodenj iz razvitih držav Evrope v manj razvite države. 5. Usmeritve razvoja turizma v smeri zelenega turizma, obogatitev turistične ponudbe zdravilišč. 	<p style="text-align: center;">NEVARNOSTI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Odpor veliko ljudi do učenja skozi celo aktivno življenjsko dobo in njihova premajhna pripravljenost na neizbežne spremembe v okolju. 2. Bojazen potencialnih podjetnikov pred težko opredeljivim tveganjem in verjetnostjo neuspeha z nepredvidljivimi posledicami. 3. Obstoj verjetnosti, da bo pomoč Republike Slovenije in EU pri ohranjanju poseljenosti podeželja in kmetijstva majhna. 4. Premajhna pravna in gospodarska urejenost naložbenega okolja za tuje produktivne naložbe v Sloveniji.

6.1 NUJNI UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE RAZVOJNIH SLABOSTI IN NEVARNOSTI TER IZKORIŠČANJE PREDNOSTI IN PRILOŽNOSTI

Ukrepi za zmanjševanje razvojnih slabosti in izkoriščanje razvojnih prednosti so medsebojno neposredno povezani. Nujno je uveljaviti tele:

- poiskati in izobraziti dovolj podjetnikov, jim zagotoviti kakovostno intelektualno gospodarsko infrastrukturo po ugodni ceni ter s povečanim podjetniškim udejstvovanjem poskusiti izkoristiti razvojne prednosti, ki jih omogoča že obstoječa materialna infrastruktura;
- pospešeno in ciljno naravnano spodbujati ter iz občinskega proračuna sofinancirati izobraževanje prebivalcev občine in jih tako usposobiti, da svojo delavoljnost dopolnijo z delazmožnostjo v sodobnih razmerah;
- spodbujati nenasilno združevanje kmetijskih zemljišč (ob soglasju lastnikov zemljišč) in povečevanje obdelovalnih površin družinskih kmetij ter spodbujanje nastajanja turističnih kmetij in prek njih izkoriščati prednosti, ki jih nudijo rodovitna zemlja, čist zrak, raznoliko rastlinstvo in živalstvo, reka Mura in lepo naravno okolje;
- spodbujati in iz občinskega proračuna sofinancirati gospodarske invencije in inovacije ter ostale podjetniške projekte, ki bodo usmerjeni v plasma izdelkov in/ali storitev v in izven območja občine, in z njihovim uresničevanjem povečevati zaposlitvene možnosti blizu kraja bivanja ljudi ter tako izkoriščati zadovoljivo oskrbljenost s kakovostnimi stanovanji.
- ohraniti in pospešiti sodelovanje z okoliškimi urbanimi in turističnimi območji in razvito avstrijsko regijo, okrepiti medsebojno sodelovanje in s tem izboljšati prepoznavnost ponudbe iz občine Tišina ter s tem širiti trge in vzpodbuditi podjetniško dejavnost in dopolnilno dejavnost na kmetijah.

Ukrepi za zmanjševanje razvojnih nevarnosti in izkoriščanje razvojnih priložnosti so medsebojno predvsem posredno povezani. Nujno je uveljaviti tele:

- izkoristiti vse možnosti, ki ji bo za pospeševanje izobraževanja na področju podjetništva ter ustvarjanja in vzdrževanja intelektualne gospodarske infrastrukture nudila Republika Slovenija;
- motivirati prebivalce občine Tišina za kontinuirano učenje in ga sofinancirati iz sredstev občinskega proračuna;
- ustvarjati ugodno klimo in »naselitvene« pogoje za prenos nekaterih industrijskih proizvodenj (izdelava sestavnih delov proizvodov, montaža) iz razvitih evropskih držav v občino Tišina ter izkoriščati vse možnosti, ki jih bosta nudili Republika Slovenija in Evropska Unija za sofinanciranje ohranjanja podeželja in kmetijstva;
- med prebivalci občine Tišina ustvariti in vzdrževati ugodno razpoloženja do podjetniških tveganj in razumevanje za podjetniške spodrseljaje, ki niso posledica zaletavosti, ter jim

predočati dejstvo, da so v sodobnosti nosilci razvoja na vseh področjih od gospodarstva do športa lahko le podjetniki.

7 RAZVOJNA STRATEGIJA DO LETA 2020

7.1 STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU PODJETNIŠKE MOTIVACIJE IN POGLABLJANJA ZNANJA

1. Obveščati podjetnike, ki želijo razširiti svojo dejavnost, in podjetnike, ki se na novo lotevajo uresničevanja podjetniških priložnosti, o možnostih, ki jih za preverjanje, zagon in izvajanje novih podjetniških dejavnosti nudi Republika Slovenija in EU prek svojih organov (ministrstev, uradov, zavodov, skladov ipd.).

Aktivnost bo občasno izvajalo podjetje za poslovno svetovanje (v nadaljevanju: podjetje) in občina z obveščanjem preko spletnih strani in internega kanala.

2. Spodbujati potencialne ali že obstoječe podjetnike za naložbe v turizem v občini Tišini in hkrati usposablјati njene prebivalce za turistični marketing, organiziranje turističnih dejavnosti in oblikovanje turističnih aranžmajev.

Aktivnosti bodo zasnovane in izpeljane kot integralen projekt, za katerega bo občina poskušala pridobiti sofinancerska sredstva na razpisih.

Rok: leto 2014 –2018

Nosilec: RRA Mura, Sinergija, KGZ,...

3. Povezati se z nosilci turistične ponudbe v regiji in preko meje v Avstriji (zdraviliška središča) in jim ponuditi dopolnitev njihove ponudbe (»win – win«), vključitev v skupne projekte s področja spodbujanja turizma.

Rok: od leta 2014 naprej

Nosilec: občinska uprava v sodelovanju z nosilci turističnih dejavnosti (društva, gostinci, turistične organizacije in podjetja, razvojne institucije RRA Mura, RA Sinergija, KGZ).

4. V letu 2014 razpisati nagradni natečaj za zbiranje podjetniških idej s področja turizma, pridelave in prodaje kmetijskih pridelkov ter proizvodne obrti in industrije, organizirati strokovno proučevanje njihove smotrnosti in uresničljivosti, izbrati tri najboljše in jih nagraditi v obliki financiranja izdelave poslovnega načrta za njihovo uresničitev. Aktivnost ponoviti v letu 2015.

Nosilec: občinska uprava ali podjetje.

5. Omogočati kmetom izobraževanje s področja:

- pridelave in prodaje zelenjave, sadja, zdravilnih in industrijskih rastlin ter ekološke bio predelava;
- prodaje in reje živali;
- uvajanja (dopolnilnih) dejavnosti predelave in prodaje kmetijskih pridelkov;
- prodaje, oblikovanja in opravljanja storitev turističnih kmetij.

V ta namen opredeliti in izpeljati projekt, ki bo zavzimal izvedbo vseh aktivnosti, navedenih v prejšnjem odstavku. Organizirati izpeljavo projekta in jo sofinancirati iz proračuna občine Tišine.

Nosilec: KGZ in drugi strokovni izvajalci (organizacija občinska uprava)

6. Spodbujati gospodarsko uporabne invencije in inovacije, ki bodo omogočale prebivalcem občine Tišina povečevanje gospodarskih koristi.

V ta namen vsako leto razpisati nagradni natečaj za izbiro najbolj perspektivnih invencij in/ali inovacij in za njihovo nagrajevanje v proračun občine Tišina nameniti določena sredstva. Poleg denarnih nagrad dodeliti najboljšemu inventorju oziroma inovatorju plaketo »za naj inovatorja občine Tišina«.

S to aktivnostjo začeti v letu 2014 in jo vsako naslednje leto ponoviti.

Nosilec: občinska uprava, občinski svet.

7. Spodbujati nastajanje novih ter širitev in razvoj obstoječih podjetij z vsakoletnimi spodbudami iz občinskega proračuna, z namenim spodbujanja gospodarske dejavnosti v občini in ustvarjanja novih delovnih mest.

V letu 2013 se izvede javni razpis za spodbude za razvoj gospodarstva, ki se ponavlja vsako leto, v proračunu občine se za ta namen vsako leto zagotovijo finančna sredstva. Spodbuja se dodeljujejo za širitev (povečanje) in razvoj gospodarskih aktivnosti ter odpiranje novih delovnih mest.

Nosilec: občinska uprava.

8. V kolikor ne bo mogoče pridobiti zemljišč v obstoječih gospodarskih conah v občini (OC Gederovci), je potrebno ob spremembah občinskega prostorskega načrta določiti novo oziroma nadomestno območje za razvoj gospodarskih dejavnosti v občini (gospodarsko cono) v bližini komunalnih ureditev in na zanimivih lokacijah, kot ponudba za potencialne tuje in domače vlagatelje. Potencialnim podjetjem pa je potrebno zagotoviti ugodne pogoje za investicije na tem območju (ugodnosti pri komunalnem prispevku, spodbude iz občinskega proračuna ipd.) .

Rok: stalna naloga za novo oz. nadomestno območje pa spremembah občinskega prostorskega načrta.

Nosilec: občinska uprava.

9. Izdelati ponudbeno - povpraševalni prospekt občine Tišina za gospodarske naložbe, ki bo zlasti tujim podjetnikom omogočal kratko in jedrnato seznanitev z razpoložljivimi gospodarskimi resursi občine Tišina ter njenimi spodbudami za prenos dela dejavnosti tujih podjetij na njeno območje (pomoč pri pridobivanju dovoljenj, ugoden nakup stavbnih zemljišč, brezplačno »domicilno« svetovanje pri ustanavljanju in zagonu podjetja ipd.). Prospekt prevesti v nemščino in angleščino ter ga ob koncu vsakega leta dopolnjevati oziroma usklajevati s spremembami.

Aktivnost bo izvedla občinska uprava, financirala pa jo občina Tišina iz svojega proračuna. Prvi prospekt bo narejen, ko bo opremljena poslovno – obrtna cona v občini Tišina.

10. Spodbujati kakovost proizvodov in storitev gospodarskih subjektov z območja občine Tišina in jih promovirati, na obstoječi spletni strani občine.

Občasno organizirati manjše sejme z namenom predstavitve in promocije gospodarskih subjektov z občine.

Rok: 2014, sicer pa stalna naloga.

Nosilec: GZ ali obrtna zbornica.

7.2 STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU KMETIJSTVA

1. Izhodiščne opredelitve

Razvoj kmetijstva v občini Tišina do leta 2020 bo potekal predvsem v smeri prilagajanja kmetijstva zahodnoevropskim razmeram. Konkurenčna sposobnost kmetijstva bo zastavljena na osnovi profesionalnih družinskih kmetij. Le-te kmetije vodi družina, so primerno velike in je vzpostavljen krogotok hranil med rastlinsko in živinorejsko proizvodnjo. Take kmetije se bodo razvijale iz večjih sposobnejših čistih kmetij. Takih kmetij bo manjše število, vendar bodo le-te sposobne na osnovi ekonomskih parametrov konkurirati razmeram v EU.

Po številu precej večja skupina kmetij bodo mešane kmetije. Te kmetije imajo glavni dohodek izven kmetije, kmetijska proizvodnja pa jim služi za dosego dodatnega dohodka. Razvile se bodo iz obstoječih mešanih kmetij in delno iz čistih kmetij. Njihova konkurenčna sposobnost je manjša kot pri profesionalnih družinskih kmetijah. Tak način kmetovanja se bo ohranil zaradi tradicionalne dopolnilne kmetijske proizvodnje in navezanosti ljudi na zemljo.

2. Strukturne spremembe kmetij in komasacije

Reševanje slabe velikostne strukture profesionalnih družinskih kmetij in tudi mešanih kmetij je poglobljena dolgoročna naloga v kmetijstvu. S povečevanjem velikosti kmetij se povečuje tudi njena konkurenčna sposobnost (zniževanje stroškov na enoto proizvoda). Zlasti je pomembno povečati velikost kmetij za panoge, v katere po politiki EU ni predvideno povečevanje proizvodnje (prašičereja, reja krav za mleko).

Eden od problemov velikostne strukture je tudi velika razdrobljenost parcel. Zaradi malih parcel se zelo povečuje poraba časa in s tem tudi stroškov za oskrbo poljščin. Ta problem delno rešujejo kmetje sami s kupovanjem in menjavanjem zemljišč. Vendar ta proces koncentracije zemljišč poteka prepočasi. Za korenitejše spremembe na tem področju je potrebno izvesti komasacije.

V letih 2013 - 2015 občina oz. upravna enota izvaja komasacije na vseh 9-ih komasacijskih območjih. Projekt izvedbe komasacij na posameznih območjih je sofinanciran s sredstvi EU. Za ostala tri območja kmetijskih zemljišč (Petanjci, Tropovci, Tišina), kjer se komasacije v tem obdobju ne bodo izvajale, se med lastniki ponovno preveri podpora projektu in izvedejo aktivnosti v skladu z njihovo odločitvijo. Izvajanje dodatnih projektov komasacij je odvisna od zagotovitve sofinancerskih sredstev iz EU in državnih virov.

Nosilec: občinska uprava, kmetovalci

za komasacije: občinska uprava (za ugotavljanje interesa in postopke pred izvedbo komasacij, pridobivanje sof. sredstev), Upravna enota (za izvedbo postopkov komasacij).

3. Odvodnjavanje (melioracije) in namakanje zemljišč

Izboljšava kvalitete kmetijske zemlje je v marsikaterih predelih občine Tišine nujen ukrep. Zato je potrebno pripraviti temeljne usmeritve in študije o možnostih izvedbe melioracij oz. odvodnih jarkov in kandidirati za državna sredstva, ki so namenjena za te namene. Melioracije je smiselno delati skupaj s komasacijami, v kolikor je to časovno možno.

Urejanje odvodnavanja kmetijskih in ostalih zemljišč s čiščenjem jarkov je permanentna naloga občine. Ponovna vzpostavitev nasipanih odvodnih jarkov in neurejenih propustov pa je tudi naloga in odgovornost lastnikov takšnih zemljišč.

Izvedba študije o možnosti izvedbe melioracij je obsežnejša naloga in se izvede v obdobju do 2020.

Ker nekatere intenzivne kmetijske proizvodnje (predvsem vrtnine) zahtevajo za uspešno proizvodnjo namakanje, v zadnjem času pa se srečujemo tudi z večjimi sušami v poletnih mesecih, moramo postaviti temeljne usmeritve za izvedbo namakanja. Osnovni problem pri namakanju je vir primerne vode za namakanje. V poglavju 3.4.3.4 smo ugotovili, da je edini možni vir vode za namakanje reka Mura. Če pa hočemo namakati kmetijska zemljišča iz reke Mure, je potrebno izgraditi primarni vod za dovod vode do njiv. Taka investicija pa je povezana z velikimi sredstvi in je nujno, da se ta sistem izgradi s pomočjo države preko nacionalnega programa za namakanje.

 Za pridobitev državne pomoči pri izgradnji sistema namakanja mora občina Tišina izdelati elaborat o njegovi ekonomski koristnosti, ekološki primernosti in tehnološki izvedljivosti.

 Rok: do leta 2020

 Nosilec: občinska uprava, KGZ

4. Dopolnilne dejavnosti in turizem na kmetijah

Kmetije, ki živijo samo od kmetijske proizvodnje, ne bodo mogle doseči primerne velikosti za doseganje paritetnega dohodka. Take kmetije bodo morale poiskati neko dopolnilno dejavnost, če bodo hotele živeti od kmetijstva. Pod dopolnilne dejavnosti razumemo uvajanje nove proizvodnje (reja drobnice, kuncev, kokoši nesnic, uvajanje različnih oblik bio-proizvodnje...), razne dodelave (pakiranje v posebne embalaže...), predelave proizvodov (izdelava sira, kisa, sokov, suhega sadja, olja, izdelava suhomesnatih izdelkov ...), uvajanje turizma na kmetijah, opravljanje strojnih uslug (opravljanje strojnih uslug za druge kmete ali za razna javna dela) in druge dejavnosti (domača obrt...). Za marsikaterega kmeta bo to sčasoma postala tudi edina dejavnost, to pomeni, da bo staro proizvodnjo opustil in se preusmeril v novo. Z uvajanjem dopolnilnih dejavnosti na kmetiji pričakujemo, da bo imelo večje število kmetij možnost preživetja tudi znotraj EU.

V občini tudi ni nobene turistične kmetije in nastanitvenih kapacitet. Razvoj kmetijstva v povezavi s sonaravnim »zelenim turizmom« in turizmom na kmetijah postaja čedalje bolj razširjenega in privlačna oblika turizma in lahko predstavlja bogato dopolnitev obstoječe

(predvsem zdraviliške) turistične ponudbe. Kmete je tako potrebno najprej izobraziti in zainteresirati tudi za turistično dejavnost na kmetijah, ki lahko postane pomemben vir njihovega prihodka.

Da bi kmetje lahko dobili pregled možnih dopolnilnih dejavnosti, kako registrirati dopolnilno dejavnost, kako priti do turistične kmetije in ugotoviti možen potencial za nastanitvene kapacitete je potrebno do 2015 izdelati študijo o tržnih možnostih in ekonomskih parametrih proizvodnje zelenjave in drugih poljščin, turizma na kmetijah, domače obrti ter predelave in dodelave kmetijskih proizvodov.

Nosilec: občinska uprava, KGZ, razvojne institucije

5. Prodaja proizvodov s kmetije oziroma izkoristiti potencial kmečke tržnice

V zadnjih letih se v kmetijstvu vedno bolj pojavlja problem prodaje proizvodov s kmetije. Največji problem predstavljajo proizvodi, ki so v celoti ali le delno prepuščeni prostemu trgu. V zadnjem obdobju so veliki problemi s prodajo prašičev pitancev, govejih pitancev, zelenjave in pri nekaterih dopolnilnih dejavnostih.

V preteklosti je večino prodaje proizvodov s kmetij vršila zadruga s svojo dejavnostjo. Po letu 1990 so se začele reorganizirati zadruga in pojavljati novi posredniki. Tako je pri nekaterih proizvodih nastala konkurenca med odkupovalci, z odkupom nekaterih drugih proizvodov pa se nihče ne ukvarja. Dodatno pa je nastala konkurenca proizvodov iz uvoza, ki je v veliki meri zmanjšala zanimanje za domače proizvode. Tako se je odkup proizvodov s kmetije razdrobil in postal precej stihijski. Dogovori med kupci in kmeti so kratkoročni, tako da vsaka kriza na trgu povzroča velike probleme v prodaji proizvodov s kmetije. Kmetje proizvodov ne morejo prodati, ali pa dobijo plačane po zelo nizkih cenah.

Za ta namen je potrebno bolje izkoristiti potencial kmečke tržnice in njeno obratovanje po potrebi prilagoditi času, ko se lahko pričakuje največje povpraševanje. Dodatno je potrebno promovirati domačo zdravo, lokalno oskrbo s hrano, občasno pa se naj v območju tržnice organizirajo tudi drugi dogodki (bazar v adventnem času, manjši sejmi in razstave na stojnicah, ipd.), ki bodo pritegnili čim več ljudi. Ko bo tržnica bolj zaživela je smiselno tržnico postaviti tudi v severnem delu občine (na pregledni lokaciji tudi iz avstrijske in goričke smeri).

Nujno je pristopiti tudi k višjim oblikam trženja. Potrebno je kmete interesno organizirati za prodajo proizvodov ter razvijati blagovne znamke. Ker je tovrstna problematika zelo kompleksna in odvisna od posameznih proizvodov tudi v občini Tišina, je potrebno izdelati dodatne študije za prodajo in promocijo posameznih proizvodov.

Možnost prodaje kmečkih pridelkov in proizvodov tudi v javne zavode. Potrebno je preučiti zakonodajo in najti rešitev, kako zagotoviti v javnih zavodih čim več domače lokalne prehrane.

Aktivnosti, roki in nosilci so opredeljeni v točkah 3, 4 .

6. Varovanje okolja

Ker ima območje občine Tišina ugodne naravne pogoje za kmetijstvo, obstaja velika priložnost, da se bo razvilo bio kmetijstvo. Skrbeti je potrebno za primerno obremenitev oz. število živali na kmetijsko zemljo, spodbujati širitev pravnega kolobarja, zmanjšati uporabo mineralnih gnojil in zaščitnih sredstev, omejiti izvoz gnojevke v času vegetacije, uporabljati okolju prijazne tehnologije proizvodnje in drugo.

Na vodovarstvenih pasovih okrog črpališč pitne vode je potrebno postaviti program gospodarjenja na kmetijskih zemljiščih, kmetijah in posestvih. Tako, da bi se vpliv kmetijstva na onesnaženost pitne vode zmanjšal na čim manjšo mero. Za vodovarstvena območja je zato potrebno izdelati varstvene ukrepe, nadomestila in režim varstva tal in talne vode.

Aktivnosti, roki in nosilci so opredeljeni v točkah 1 in 3 poglavja 7.5.1.

7. Izobraževanje na področju kmetijstva

Ker se v zadnjih letih sistem kmetovanja in gospodarjenja na kmetiji zelo hitro spreminja, ocenjujemo, da so velike potrebe po dodatnem izobraževanju kmetov. Predvsem primanjkuje raznih poglobljenih znanj za bio proizvodnjo, znanj s področja gospodarjenja na kmetiji in načinih trženja. Zato je potrebno izvesti tečaje in krožke za izobraževanje kmetov. Zlasti pa je potrebno začeti sistematično delati z mladimi bodočimi kmeti.

Predlagamo, da se v zimskih mesecih začnejo izvajati večdnevni tečaji in delavnice za vodenje proizvodnje na kmetijah (gospodarjenje na kmetiji, prodaja proizvodov s kmetije, uvajanje dopolnilnih dejavnosti ter ostale specializirane tečaje za posamezne panoge - reja krav, reja prašičev, vrtnarstvo...). Tečaji se naj organizirajo s pomočjo kmetijske svetovalne službe in s pomočjo strokovnjakov s teh področjih.

Aktivnosti in roki so opredeljeni v točki 4 poglavja 7.1.

Nosilec: občinska uprava, KGZ

8. Subvencioniranje kmetijske proizvodnje

Razvoj kmetijstva v občini Tišina je v veliki meri odvisen od slovenske kmetijske politike. Ker pa slovenska kmetijska politika ni vedno usmerjena v spodbujanje kmetijstva v taki smeri, kot je potrebno na lokalni ravni, je smiselno, da občina izvaja dodaten sistem subvencioniranja kmetijstva, ki je dovoljen na občinski ravni.

Na delavnicah je bilo predlagamo, da se v občini Tišina subvencionira predvsem:

- investicije v smeri izboljšanja velikostne strukture in konkurenčne sposobnosti kmetij (gradnja ali prenova objektov, posodobitev opreme, nakup zemlje);
- nakup specialnih strojev;
- nakup selekcijskega materiala;
- investicije za preusmeritev v dopolnilne dejavnosti;
- izobraževanje kmetov (tečaji, krožki, individualna izobraževanja);
- aplikativne raziskave, ki so koristne za kmetijstvo v občini;
- organiziranost prodaje kmetijskih proizvodov (kmečka tržnica);

- investicije ali sanacije, ki so usmerjene k večjemu varovanju okolja.

Predhodno se ugotovi dopustnost posameznih ukrepov.

Večji del subvencij se naj izvede na projektni način. Občina razpiše subvencije in na osnovi dobljenih projektov komisija odloči, kdo oz. kateri projekt bo dobil sredstva. Predhodno se prilagodijo občinske predpise..

Rok: letno se ponavljajoča naloga.

Nosilec: občinska uprava, KGZ

7.3 STRATEŠKI UKREPI IN AKTIVNOSTI NA PODROČJU INFRASTRUKTURE

7.3.1 Materialna gospodarska infrastruktura

1. V občini Tišina je v zelo slabem stanju cestno omrežje – tako občinske kot lokalne ceste. V letu 2012 bila na podlagi pregleda in analize stanja cesta že izdelana projektna dokumentacija za obnovo 15-ih najpomembnejših oz. najbolj poškodovanih občinskih cest v naseljih, ki je pokazala, da zgolj zamenjava asfaltne prevleke ni rešitev in so ceste zaradi slabega spodnjega ustroja potrebne obsežnejše rekonstrukcije. Rekonstrukcij teh cest je potrebno v čim večji meri izvesti do leta 2020. Za preostale ceste (ki niso bile predmet te dokumentacije) je potrebno prav tako izdelati študijo analize stanja in predlog sanacije in jih v skladu s finančnimi možnostmi uvrstiti v izvedbo.

Pri obnovi cestišč skozi naselja je potrebno upoštevati dinamiko gradnje Pomurskega vodovoda sistem B, nadalje pa je potrebno v sklopu obnove cestišč v čim večji meri urediti tudi obnovo ostale infrastrukture: vso optično omrežja (celotne telekomunikacijske infrastrukture), javno razsvetljavo, pločnike skozi naselja. -

Pred oz. vsaj vzporedno z obnovo (preplastitvijo) cest je nujno potrebno izkopati obcestne jarke, kjer je to možno oz. urediti odvodnjo s cest z meteorno kanalizacijo in s tem preprečiti škodljiv vpliv talne vode na trpežnost cestišča.

Predlagane ceste za rekonstrukcijo, za katere je izdelana projektna dokumentacija so (Vir: Obnova lokalnih cest in javnih poti v občini Tišina, PZI, Zeu d.o.o., oktober 2012):

Kategorija ceste (JP/LC)	Oznaka ceste	Potek ceste	Dolžina (v m)	Projektantski predračun v € z DDV
LC	LC030030	KRAJNA – skozi naselje	1.096	413.181
JP	JP530450	RANKOVCI mlekarna	568	236.559
JP	JP530450	TIŠINA - RC Časar	413	160.759
JP	JP530730	TIŠINA – RC do HŠ73	384	136.384
JP	JP530850	GRADIŠČE – LIPA – mimo igrišča	325	142.527
LC	LC030051	GRADIŠČE – Ribiški dom	305	151.343
LC	LC269131	MURSKI ČRNCI – Satahovci – Krog	433	138.484
JP	JP530820	MURSKI ČRNCI proti MURI	443	182.962
JP	JP530830	MURSKI ČRNCI do HŠ27I	532	208.052
JP	JP530840	MURSKI ČRNCI mimo kapelice proti jamam	122	83.409
JP	JP530720	DOLJNI PETANJCI do HŠ1	280	135.748
JP	JP530700	SREDNJI PETANJCI VGD do HŠ59	555	213.735
JP	JP530670	GORNJI PETANJCI v naselju do HŠ112	490	173.347
JP	JP530790	TROPOVCI Šolska ulica	160	108.882
JP	JP530910	TROPOVCI VGD mimo igrišča	340	136.465
		SKUPAJ	6.446	2.621.837

Na delavnicah je bila predlagana obnova ali novogradnja še naslednjih cest oz. cestnih odsekov:

- Rankovci mlekarna;
- Tišina- RC Časar;
- Tišina-RC do HŠ 73;
- Gradišče- Lipa mimo igrišča;
- Gradišče- Ribiški dom;
- Murski Črnci-Satahovci-Krog;
- Murski Črnci proti Muri;
- Murski Črnci do HŠ 271;
- Murski Črnci mimo kapelice proti jamam;
- Dolnji Petanjci do HŠ 1;
- Srednji Petanjci VGD do HŠ 59;
- Gornji Petrovci v naselju do HŠ 112;
- Tropovci Šolska ulica;
- Tropovci VGD mimo igrišča;

Nosilec: občinska uprava.

2. V skladu s cilji in strateškimi aktivnostmi na področju podjetniške motivacije in gospodarjenja s prostorom je potrebno zasnovati, načrtovati in izvesti projekt »poslovno-obrtne cone«, na območju za katerega bo občina pridobila soglasja lastnikov zemljišč, saj sama primernih zemljišč za ta namen v svoji lasti nima. V primeru novih lokacij je potrebno območja uvrstiti v spremembe občinskega prostorskega načrta.

Projekt mora zagotoviti infrastrukturno opremljenost oziroma dostopnost (elektrika, voda, kanalizacija, telekomunikacije, transportne poti) območja in zanimivost lokacije tako, da bo na njem lahko lociranih najmanj 50 delovnih mest v proizvodni obrti, lahki industriji in storitvenih dejavnostih.

Nosilec: Izdelave zasnove in načrta projekta: občinska uprava.

3. V sklopu kohezijskega projekta izgradnje vodovodnega sistema »Pomurski vodovod sistem B« in v skladu z dinamiko izvedbe celovitega projekta Pomurskega vodovoda, izgraditi novo vodovodno omrežje v naseljih občine Tišina in s tem zagotoviti boljši sistem vodooskrbe in kvalitetnejšo pitno vodo prebivalcem občine. V primeru nerealizacije pomurskega vodovoda sistem B, se bodo naredile celovite rešitve na občinski ravni.
4. V sodelovanju s sosednjima občinama Murska Sobota in Bad Radkesburg predstaviti projekt možne železniške povezave z Avstrijo pristojnim državnim institucijam in uvrstitev projekta v državni razvojni program in državne strateške dokumente. Pri tem pa zagovarjati traso, ki bo najmanj obremenjevala prostor in okolje ter imela najmanj negativnih vplivov na naseljena območja občine Tišina.
5. Za prihodnje se načrtuje postopna zamenjava vseh prostozačnih kabljskih povezav z zemeljskimi, postopoma razširitev optičnih povezav do optičnih vozlišč v posameznih vaseh in nato do vseh razdelilnih omaric. Vzporedno z zamenjavami kokasialnih kablov se izvede cevna kanalizacija med omaricami in do stanovanjskih objektov. Pri posodabljanju TK omrežij je pomembno sodelovaje z občino pri izgradnji ostale infrastrukture (ceste, vodovodi, javna razsvetljava), saj to omogoča večji obseg, nižje stroške in hitrejšo

modenizacijo omrežja. Realno zastavljen cilj je do 2020 pripeljati optična vlakna v vsako vas in večjim uporabnikom omogočiti uporabo optičnih povezav.

7.3.2 Intelktualna gospodarska in turistična infrastruktura

1. Sprva v sklopu občinske uprave (tudi možnost javnih del), pozneje, ko se bo to področje začelo intenzivneje razvijati se ustanovi posebna organizacijska oblika za ta namen npr. Zavod za promocijo turizma in kulture (lahko širše ali vsako področje posebej), ki je lahko zastavljen tudi širše regijsko. Dejavnosti za spodbujanje turizma bodo zlasti naslednje:
 - turistični marketing in promocija občine ter organiziranje in usklajevanje načrtovanja in delovanja vseh dejavnikov, ki lahko vplivajo na turizem v občini (turističnih, trgovskih in gostinskih podjetij; turističnih organizacij; občinskih oblasti in uprave; državnih oblasti in uprave; izobraževalnih in kulturnih ustanov itd.);
 - načrtovanje, organizacija kulturne dejavnosti in dogodkov v občini;
 - sodelovanje s kulturnimi in turističnimi društvi ter sodelovanje pri načrtovanju in izvedbi kulturno-turističnih prireditev;
 - promocija občine v okoliških zdraviliščih (Bad Radkersburg, Terme Radenci, Terme 3000, Vivat, Banovci, Kopališče Murska Sobota) in na sejnih doma in v tujini;
 - izdelava turističnega kataloga s ponudbo lokalnih pridelkov in produktov;
 - organiziranje in izvajanje strokovnega izobraževanja s področja turizma, kmetijstva ipd;
 - organiziranje in servisiranje gospodarskih zvez in združenj v občini Tišina v prihodnosti;
 - snovanje, načrtovanje, vodenje in izvajanje infrastrukturnih, prostorskih, ekoloških, kmetijskih in podjetniških projektov;
 - pomoč in informiranje o pridobivanju denarja;
 - iskanje investorjev izven občine.

Pri ustanovitvi organizacijske oblike (npr. zavoda) za promocijo turizma, je zaradi širše turistične ponudbe, smiselna povezava z drugimi občinami in ponudniki ter nosilci razvoja turizma v regiji. Lokacija sedeža npr. zavoda bi bila primerna v Gederovcih kot vstopni točki za občino in regijo iz sosednje turistično dobro razbite Avstrije, od koder tudi prihajajo potencialni turisti. V začetku bi večji delež sredstev za delovanje zavoda prispevala domicilna občina s soustanovitelji, medtem ko bi se z leti delež sofinanciranja zmanjševal, povečevala pa bi se lastna tržna aktivnost. Predhodno se izdelata elaborat smotrnosti ustanovitve in delovanja takšne organizacijske oblike.

2. V obdobju 2014-2016 bo občina Tišina naročila izdelavo projektnih dokumentacij za ureditev kolesarskih, sprehajalnih in trim stez na območju občine (za objekte, kjer je lahko sama investitor). Prav tako bo izvajala aktivnosti, da se projekti kolesarskih poti, ki so v pristojnosti države (ob državnih cestah), uvrstijo kot prioritetni v državni razvojni načrt in tudi izvajajo.

Predlagane trase kolesarskih stez so:

Ob regionalnih cestah (državni projekti):

- Gederovci- Vanča vas – Murska Sobota (kolesarska povezava: Bad Radkersbur-Murska Sobota,
- Gederovci – Cankova,
- Tropovci-Murska Sobota.

Ob občinskih cestah (LC) in po javnih poteh:

- Murski Črnci (glavna cesta),
- Mreža označenih in primerno vzdrževanih kolesarskih stez po poljskih poteh.

3. V obdobju 2013 – 2015 bo občina vzpostavila signalizacijo in informativne table za kolesarske in sprehajalne oz. pohodniške poti in znamenitosti. V tem obdobju pa se proučijo tudi nove možne trase kolesarskih in pohodniških poti in vzpostavijo nove tematske poti s postojankami in primerno vsebino (npr. Zgodovinska pot ob Kučnici, ipd.). Pri vzpostavitvi novih poti bo občina sodelovala s sosednjimi občinami in tudi s sosednjo državo Avstrijo in izvajala skupne projekte (npr. most čez Kučnico) in s tem dosegla večji učinek medobčinskega in čezmejnega mreženja kolesarskih, pohodniških oz. tematskih poti ter povezovanja prebivalstva iz drugih območij. Urejanje in vzdrževanje poti ter promocija je stalna naloga občine.

Rok: od leto 2013 naprej

Nosilec: občinska uprava, državne institucije, nevladne organizacije

4. Ponuditi tudi ostale možne aktivnosti v občini in sicer ribolov, kolesarjenje, pohodništvo, lovstvo, paintball, konjenišтво, ipd. Turistično infrastrukturo in ponudbo z aktivnostmi je nujno vključiti v mreže turistične infrastrukture in ponudbe širšega območja in regije, kot njen sestavni del. Vključiti je potrebno vse nosilci turistične ponudbe (gostinci, dopolnilne dejavnosti, podjetja) pri oblikovanju skupnih turističnih produktov. Usposobi se vsaj en turistični vodič, za predstavitev občine in njene ponudbe.

Aktivnosti pomenijo nadaljevanje že začelih projektov na področju spodbujanja turizma in bodo večinoma financirane ali sofinancirane iz občinskega proračuna.

Rok: od leto 2013 naprej

Nosilec: občinska uprava v sodelovanju z nosilci turističnih dejavnosti (društva, gostinci, turistične organizacije in podjetja, razvojne institucije RRA Mura, Sinergija, KGZ).

5. Izkoristiti potencialne naravne in kulturne dediščine v občini, potencial reke Mure, Vrt spominov in tovarištva na Petanjcih, graščino, park in cerkev na Tišini, ribnike pri Gradišču, Zaton vso ostalo dediščino za razvoj gospodarskih in turističnih dejavnosti v občini. Potenciale širšega slovesa kot so Vrt spominov na Petanjcih s SAZU-jem je potrebno permanentno promovirati in vključevati v kulturno, intelektualno, zgodovinsko in družabno življenje prebivalcev občine Tišina in njenih obiskovalcev ter ponuditi kot turistični produkt skupaj z okoliško kulinariko, domačimi in pridelki ter aktivnostmi.

Rok: stalna naloga.

Nosilec: občinska uprava, Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija, nosilci turističnih, kulturnih in športnih dejavnosti v občini.

6. V skladu s potrebami in pobudami, zlasti na področju kmetijstva (govedoreja, prašičereja, sadjarstvo, zelenjadarstvo ipd.) in turizma, ustanavljati in organizirati občinske gospodarske zveze v pravni obliki društev ali gospodarskih interesnih združenj.

Rok: po potrebi.

Nosilec: interesenti po posameznih področjih.

7. Izkoristiti poslovne objekte, ki lahko predstavljajo podlago za razvoj novih turističnih in podjetniških dejavnosti v občini Tišina in ki trenutno niso namensko uporabljeni. Sem lahko prištejemo stavbo na mejnem prehodu v Gederovci, kjer se lahko vzpostavi tudi močan turistično-informacijski center - TIC (možen tudi sedež zavoda iz. točke 1).

Ostale primerne lokacije za manjše TIC-e v občini sta se center Tišine in pri Vrtu spominov na Petanjcih.

Rok: po potrebi do 2020.

Nosilec: občinska uprava

7.3.3 Intelktualna kulturna in socialna infrastruktura

1. Vzpostaviti organizacijsko obliko za področje spodbujanja kulturnih dejavnosti v povezavi s točko 1. Poglavja 7.3.2. (npr. zavod ali druga organizacijska oblika).
2. Občina Tišina mora izdelati kriterije za :
 - dodeljevanje občinskih štipendij študentom, ki se že šolajo oz. se šele bodo na fakultetah in visokih šolah za poklice, ki jih v občini in regiji primanjkuje (diferencialni poklici v občini in regiji);
 - dodeljevanje finančnih stimulacij dobrim študentom (zlasti socialno šibkejših družin) na vseh fakultetah in visokih šolah;
 - privabljanje mladih družin.

Nosilec: občinska uprava.

3. Občina Tišina mora spodbujati in sofinancirati programe socialne preventive ter medgeneracijskega druženja, in sicer:
 - vzpodbujati in zagotoviti pogoje za izvajanje programov prostovoljstva (enota oz. izpostava »Sadeži družbe«), družabništva in humanitarne dejavnosti humanitarnih organizacij;
 - vzpodbujati in zagotavljati pogoje za izvajanje programov dnevne oskrbe starejših v povezavi z medgeneracijskim druženjem in prenos prenosom znanja in izkušenj med mlajšo in starejšo generacijo;
 - animacijski izobraževalni programi za dolgotrajno brezposelne osebe;
 - javna dela;
 - organizirati predavanja s področja socialne preventive za mladino;

- priprava delavnic in drugih oblik druženja za otroke med počitnicami;
- urediti primerne prostore za druženje, prenos znanja in učenje mladih in izvedbo aktivnega preživljanja prostega časa (delavnice, društvo mladih, predavanja, ipd.)
- organizacija družabnih večerov;
- izkoristiti naraščajoči trend izobraženosti Romov za dvig zaposlenosti.

Rok: stalna naloga.

Nosilec: občinska uprava ob sodelovanju Centra za socialno delo in Zavoda za zaposlovanje, društev, izobraževalnih ustanov.

4. V letu 2014 vzpodbuditi formalno in dejansko organizacijo in registracijo društev v občini ter na osnovi predloženih programov dela iz občinskega proračuna sofinancirati programe društev (posebej stimulirati nastanek novih sekcij oz. bogatitev delovanja društev), mladinskih asociacij in dobrodelnih organizacij. Financiranje društev naj bo pretežno usmerjeno v programske vsebine in ne zgolj delovanje, prednost naj imajo programi in vsebine na podlagi katerih se izberejo izvajalci. Spodbuja (tudi finančno) se naj povezovanje društev pri izvajanju programov in po potrebi ustanovi zveza društev.

Rok: stalna naloga.

Nosilec: občinska uprava, občinski svet.

5. Do leta 2020 poskrbeti, da bodo prostori, objekti oziroma rekreacijske površine v občini Tišina, ki so namenjeni športnim, kulturnim, turističnim, gasilskim, pevskim, ribiškimi, mladinskim in drugim društvom, primerno urejeni in vzdrževani.

Prioritetni projekt za izvajanje kvalitetno izvajanje programov društev in izobraževalnega programa osnovne šole je izgradnja večnamenske športne dvorane (VŠD) z ureditvijo zunanjih športnih površin in spremljajoče komunalne ureditve (parkirišča, promet, ipd.). Za projekt VŠD je potrebno v letu 2014 pridobiti projektno dokumentacijo in potrebna dovoljenja. Za izvedbo projekta (možna tudi fazna izvedba) je nujno potrebno pridobiti zunanje državne ali evropske vire financiranja.

Ostali predlagani projektni na delavnicah so še:

- ureditev mladinske sobe in klubske prostore nad gasilskim domom v Vanča vasi,
- ureditev dokumentacije za ŠRC Dobel v Rankovcih,
- nadaljnji razvoj ŠC Borejci,
- ureditev ribiškega doma in okolice v Gradišču (za šport in turizem),
- urediti nogometno igrišče v Murskih Petrovcih,
- izkoristiti združni dom za ureditev delavnic medgeneracijskega sodelovanja,
- drsališče oz. ledena dvorana
- preureditev dvorane v gasilskem domu v Borejcih;
- celovita ureditev okolice gasilskega doma v Gederovcih,
- predelati dvorano v gasilskem domu za namen rekreacija (aerobika) v Sodišincih.

6. Do leta 2020 poskrbeti, da bodo vsa pokopališča v občini Tišina skupaj z mrliškimi vežicami in vsi sakralni spomeniki v občini, urejeni.

Predlagani projekti so:

- sanirati križ na pokopališču v Murskih Petrovcih,
- posodobitev in prilagoditev mrliške vežice ter urediti prostor za žare v Borejcih,
- ureditev mrliške vežice na Tišini,
- obnova križa pri Bencovi Rüdi v Sodišincih.

7.4 STRATEŠKE AKTIVNOSTI NA PODROČJU PRIDOBIVANJA NALOŽB IN DENARJA ZANJE IZVEN OBČINE

1. S spletom aktivnosti in izvedbo projektov na področju infrastrukture (zlasti z izgradnjo poslovno - obrtne cone) ter podjetniške motivacije in poglobljanja znanja ustvarjati vabljive pogoje za prenos dela dejavnosti podjetij iz drugih območij Slovenije in tujine v občino Tišino (tuje naložbe).

Ko bodo uresničeni pogoji, začeti s sistematičnim iskanjem podjetij, ki bodo pripravljena prenesti del svojih dejavnosti v občino. Osredotočiti se na Avstrijo in Nemčijo, v Sloveniji pa na Ljubljano.

Rok: stalna naloga.

Nosilec: občinska uprava.

2. Sistematično spremljati vse možnosti za financiranje tekoče dejavnosti in projektov, ki jih bo na področju infrastrukture, kmetijstva, zaposlovanja, urejanja prostora in varovanja okolja, inovacij, podjetništva ipd., nudila Republika Slovenija prek svojih organov (ministrstev, uradov, zavodov, skladov ipd.), Evropa v okviru kohezijske politike, Evropska banka za obnovo in razvoj, slovenske banke ter druge javne in zasebne finančne institucije.

Rok: stalna naloga.

Nosilec: občinska uprava.

7.5 STRATEŠKE AKTIVNOSTI IN PROJEKTI NA PODROČJU VAROVANJA OKOLJA IN GOSPODARJENJA S PROSTOROM

7.5.1 Varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine

1. Občina Tišina bo še naprej vsako leto organizirala in v okviru dovoljenih zakonskih možnosti sofinancirala odvoz kosovnih odpadkov na odpoklic ter zbiranje posebnih nevarnih odpadkov (embalaže škropiv in barv, akumulatorjev ipd.) po naseljih. V zvezi z ravnanjem z odpadki bo sprejela nove standarde ravnanja z odpadki, ki bo temeljil na največjem možnem ločevanju odpadkov na izvoru (dodatno papir, biološki odpadki). Hkrati bo skupaj z občani sanirala divja odlagališča, tako da bo po potrebi organiziran odvoz kosovnih odpadkov in smeti iz teh odlagališč. Aktivnosti se lahko izvajajo v povezavi z javnimi deli, ki bodo potekala v občini.

Do leta 2015 se bodo na novo organizirali ekološki otoki, ki več ne smejo predstavljati odlagališča odpadkov sredi vasi ampak lepo urejena in zavarovana območja namenjena ločenemu zbiranju manjših količin odpadkov večjih dimenzij. Prav tako bo poostrila inšpekcijski nadzor nad ravnanjem z odpadki.

Do leta 2016 bi naj občinski svet sprejel ustrezne akte o ravnanju z odplakami, in sicer gnojevko iz kmetijskih farm, o ravnanju z odplakami iz individualnih greznic gospodinjstev ter o preprečevanju nenadzorovanega odlaganja kosovnih odpadkov in smeti (odlok o preprečevanju nadaljnje degradacije prostora v občini).

Pripravi se načrt sanacije divjih odlagališč v občini in v skladu z načrtom sanira posamezna divja odlagališča. Poostri se nadzor nad kršitelji.

Nosilci: občinska uprava, občinski svet, organizatorji očiščevalnih akcij, izvajalci javnih služb

2. Do leta 2014 bo občina izvajala vse ukrepe, da se vsa gospodinjstva v občini priključijo na kanalizacijsko omrežje.
3. Občina Tišina bo izvedla aplikativno raziskavo o kakovosti podtalnice na njenem območju in v skladu z njenimi izsledki začela izvajati dolgoročne ukrepe za postopno izboljšanje kakovosti podtalnice. Projekt je povezan tudi z uspešnostjo projekta pod št. 7.3.1/3.
Nosilec: občinska uprava.
4. Najprej narediti načrt, program (akcijski plan) za vzpostavitev (izgradnja novih oziroma sanacija starih) nasipov ob reki Muri in v sodelovanju z ostalimi občinami ob reki Muri peljati aktivnosti z namenom, da se izvedba tega državnega projekta uvrsti med prioritete projekte na področju protipoplavne varnosti in izvaja v naslednji finančni perspektivi 2014-2020.

5. Naravno okolje znotraj nasipov ob reki Muri zavarovati pred komercialnimi posegi vanj tako, da bo občina v sklopu spremembe občinskega prostorskega načrta in v okviru veljavnih predpisov določila objekte, ki se lahko nahajajo na tem območju (sprehajalne poti, kolesarske steze, mlini, brodi, spustna mesta), njihovo namembnost ter režim za varovanje okolja (oživitev rokavov, drča na Muri).

Rok: v sklopu priprave sprememb Občinskega prostorskega načrta
Nosilec: občinska uprava, občinski svet, državne institucije.

6. Do leta 2015 pripraviti študije oz. projekte za ureditev problemov odvodnjavanja v občini Tišina in v obdobju od leta 2013 - 2016 v sodelovanju s pristojnimi državnimi institucijami sanirati naslednje vodotoke: Mokoš, Dobel, Rjajca, Erjajca in Kučnica.
7. Zaradi obratnega problema pogostih sušnih obdobj se do leta 2020 pripravi študija oživitve Kučnice in zadrževanja vode v njej (kot odprava posledic velikih melioracij v preteklosti in pomanjkanja vode v vodotokih v sušnih obdobjih), v sklopu sprememb prostorskih aktov se na tej podlagi določijo območja za namen zadrževanja vode oz. njeno revitalizacijo.
8. Izvesti temeljito študijo zgodovine kulturnozgodovinskih obeležij in znamenitosti in zgodovino krajev v občini Tišina s pomočjo študentov ustrezne izobrazbe (možno tudi sodelovanje SAZU).

S pomočjo študentov ustrezne izobrazbe (tudi SAZU) izvesti tudi študijo naravnih znamenitosti (proučitev in ukrepi za ohranitev, promocija in sonaravni razvoj ter večje vključevanje v turistične potenciale občine – Zaton, ribniki, vrelci, reka Mura in potoki,...).

Kot edinstveno naravno in kulturno dediščino (botanični vrt) z bogato zgodovino v celotnem pomurskem prostoru in širše je potrebno promovirati Vrtu spominov na Petanjcih in vzpodbujati aktivnosti upravljavca Vrta ter njegovo nenehno povezovanje z ostalimi potenciali občine in regije.

Nosilec: občinska uprava in izobraževalne ter raziskovalne institucije, SAZU, dr. Šiftarjeva fundacija, državne institucije.

9. Občina Tišina je sprejela odločitev, da se graščina na Tišini (Bathyanijev dvorec) obnovi v sodelovanju z zasebnim partnerjem v obliki javno-zasebnega partnerstva. Namen občine je obnoviti objekt, ki je varovan in zaščiten kot kulturni spomenik lokalnega pomena in pridobiti prostore za izvajanje protokularne dejavnosti, vsebina dejavnosti, ki se bo izvajala v zasebnem delu pa bo opredeljena v postopku izbire partnerja. Na ta način se bo ohranil del kulturno-zgodovinske dediščine občine, sam objekt in okolica pa bosta urejena in vzdrževana. Povezava grajskega parka z urejenim centrom Tišine bo predstavljala pomembno pridobitev tako za prebivalce občine kot za njene obiskovalce in turiste.

Rok: 2013 izvedba postopka javno-zasebnega partnerstva, izvedba po dinamiki zasebnega partnerja.
Nosilec: občinska uprava, komisija, zunanji strokovnjaki in zasebni partner.

7.5.2 Gospodarjenje s prostorom in naravnimi bogastvi

1. Občina bo v sklopu sprememb občinskega prostorskega načrta in v skladu z veljavno zakonodajo podrobneje opredelila, namen in obseg uporabe gramoznic. Podeljevanje pravic za izkoriščanje gramozja (rudarska pravica) je v pristojnosti državnih institucij. Za vse ostale (večinoma opuščene) gramoznice se izdelava program sanacije, ob tem se upošteva, da je večina gramoznic v zasebni lasti.

Nosilec: občinska uprava, občinski svet, zasebni lastniki.

2. Primerni lokaciji naselitvenega območja za mala podjetja sta dve (zemljišča so v zasebni lasti, saj občina stavbnih zemljišč, ki bi bila primerna za te namene, v svoji lasti nima) in sicer:
 - a) lokacija v naselju Tišina, preko OŠ Tišina (centralne dejavnosti),
 - b) lokacija v naselju Gederovci, območje ob regionalni cesti preko podružnične šole in bencinskega servisa (poslovne, obrtne in proizvodne dejavnosti).

Temeljne aktivnosti za zagotovitev prostora za naselitveno območje malih podjetij so tele: do leta 2020 izbrati lokacijo, odkupiti zemljišč, pri čemer je odkup odvisen samo in naročiti izdelavo prostorsko - tehnične dokumentacije. Odkup zemljišč je možen le ob predhodnem soglasju lastnikov zemljišč.

Nosilec: občinska uprava.

3. Ob spremembah občinskega prostorskega načrta se določijo območja, kjer bi bilo v prihodnje primerno izvesti naslednje predlagane projekte: drsališče oziroma ledena dvorana, večnamenska dvorana, sončna elektrarna, balinišče, sankališče, adrenalinski park, zunanje strelišče (streljanje na glinaste golobe). Izvedba projektov je odvisna od potreb in možnosti zagotavljanja finančnih virov za njihovo izvedbo.

Rok: ob spremembah občinskega prostorskega načrta.

Nosilec: občinska uprava, občinski svet.

4. Občina Tišina ali zasebni investitor bo izvedla analize izkoriščenosti slatinske vretine.

Nosilec: občinska uprava ali zasebni investitor.

5. Do 2020 bo občina z zunanjimi izvajalci pripravila študijo možnega daljinskega ogrevanja z naravnimi viri energije z namenom zmanjšanja stroškov energentov in negativnih vplivov na okolje. Na osnovi študije pa za ekonomsko upravičene projekte pripravila projektno dokumentacijo.

Nosilec: občinska uprava.

6. Na energetske potratnih javnih objektih v občinski lasti se bodo izvedle energetska sanacije stavb z zamenjavo virov ogrevanja (osnovna šola, PSO, ...). Investicije se lahko izvajajo ob sofinanciranju iz sredstev za obnovljive vire energije. Vse nove investicije v javne objekte pa se bodo izvedle v energetske varčni izvedbi oz. bo upoštevanju načel učinkovite raba energije

in uporabi obnovljivih virov energije. Občina bo spodbujala tudi izvajanje ukrepov učinkovite rabe energije in uporabo obnovljivih virov energije med prebivalstvom in v realnem sektorju.

Nosilec: občinska uprava in državne institucije s področja učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije .

7. Do leta 2017 bodo vse svetilke javne razsvetljave v občini zamenjane z energetske varčnimi svetilkami, ki bodo izpolnjevale določbe glede predpisov v zvezi z zmanjševanjem svetlobne onesnaženosti okolja.

Nosilec: občinska uprava.

7.6 UKREPI ZA SKLADEN (DEMOGRAFSKI) RAZVOJ OBČINE TIŠINA

Na demografsko ogroženem območju občine Tišina živi 38,24% njenega prebivalstva. Od dvanajst naselij, ki sestavljajo občino Tišino, je pet demografsko ogroženih, in sicer Borejci, Gradišče, Murski Petrovci, Petanjcih in Sodišinci. Ob koncu leta 2011 je v petih demografsko ogroženih naseljih občine Tišina živelo 1.581 ljudi.

Razlog demografske ogroženosti je gospodarska nerazvitost in neperspektivnost, s čimer so povezani tudi negativni demografski trendi (upadanje števila prebivalcev) v teh naseljih v zadnjih petih desetletjih.

Tako je leta 1961 v teh pet naseljih še živelo 1.897 ljudi oz. 46,35% vseh prebivalcev občine Tišina, kar je 316 več ljudi kot leta 2011.

Leta 1991 je na območju istih naselij živelo 1.758 ljudi oz. 40,45% vseh prebivalcev občine Tišina, kar je 177 več ljudi kot ob koncu leta 1995.²⁰

Zato je pospešen gospodarski in socialni razvoj teh območij temeljni pogoj za odpravljanje enakomernejšega razvoja in zmanjšanja demografske ogroženosti.

Občina Tišina je dolžna skrbeti za skladen razvoj celotnega svojega območja oz. vseh naselij v občini. Ena temeljnih nalog občine je, da s svojimi ukrepi spodbuja gospodarski, kulturni, družbeni, socialni razvoj na svojem območju.

Če želi občina Tišina zaustaviti negativna demografska gibanja na polovici svojega območja, mora dodatno spodbujati razvoj demografsko ogroženih naselij.

Zato je potrebno na tem območju prioritarno izgrajevati oz. razvijati ter vplivati na državne projekte:

- materialno gospodarsko infrastrukturo, med katero izstopa slaba cestna infrastruktura (predvsem regionalna cesta Petanjci – M. Petrovci – Sodišinci in cesta skozi Borejce) in ustrežna ter kvalitetna vodooskrba;
- intelektualno gospodarsko infrastrukturo (dodatno stimuliranje investicij oz. razvoja podjetniških aktivnosti na tem območju, razvoj turizma);
- intelektualno kulturno in socialno infrastrukturo (izvajanje programov socialne preventive, vzpodbujanje delovanja kulturno umetniških društev);
- pri izvajanju aktivnosti in projektov na področju podjetniške motivacije in poglobljanja znanja, kmetijstva ter varovanja okolja in gospodarjenja s prostorom posvetiti posebno pozornost demografsko ogroženemu območju.

²⁰ Podrobnejši podatki o demografskih gibanjih in razvojnih resursih v obravnavanih naseljih so podani v poglavjih 2 in 3 tega gradiva.

Za financiranje tekoče dejavnosti in projektov, ki jih bo na področju infrastrukture, podjetništva, kmetijstva, zaposlovanja ter urejanja prostora in varovanja okolja občina Tišina izvajala na območju demografsko ogroženih naselij, so občini poleg namenskih sredstev lastnega proračuna lahko dostopna tudi sredstva iz državnega proračuna, in sicer:

- za spodbujanje razvoja demografsko ogroženih območij (v kolikor bodo obstajali, do sedaj so znani razpisi za območja ob hrvaški meji),
- za programe razvoj podeželja,
- za razvoj malega gospodarstva, gospodarstva nasploh in razvoj turizma,
- za spodbude v kmetijstvu (ohranjanje in razvoj kmetijstva ter proizvodnje hrane),
- za obnovljive vire energije in učinkovito rabo energije,
- za čezmejno sodelovanje ipd.

Zato naj občina sistematično spremljati vse možnosti za sofinanciranje razvoja demografsko ogroženih območij, ki jih bo nudila Republika Slovenija prek svojih organov (ministrstev, uradov, zavodov, skladov ipd.), Evropska Unija (EU) ter drugih razvojnih oz. finančnih institucij.

8 AKCIJSKI NAČRT ZA LETO 2013 IN 2014²¹

Akcijski načrt je seznam, v katerem so opredeljeni projekti, ki se bodo izvedli oz. začeli izvajati v letih 2013 in 2014 na območju občine Tišina in s katerim občinska uprava in občani občine uresničujejo cilje Dolgoročnega in srednjeročnega programa občine Tišine. Projekti so povzeti po Načrtu razvojnih programov Občine Tišina za obdobje 2013 - 2016 za obravnavani leti. V akcijskem načrtu so prav tako vključeni samo projekti, za katere je pristojna lokalna skupnost in ne vključuje državnih projektov. Večji projekti so odvisni od tujih virov financiranja in se bodo lahko izvajali, v kolikor bodo zanje ustrezni javni razpisi za pridobitev nepovratnih sredstev in bodo tuji viri financiranja tudi zagotovljeni.

PROJEKTI NA PODROČJU PODJETNIŠKE MOTIVACIJE IN POGLABLJANJA ZNANJA

- 1. Pospješevanje razvoje malega gospodarstva (podjetniške spodbude na podlagi javnega razpisa v obliki državnih pomoči po pravilih »de minimus««).**
Začetek in konec projekta: 1.1.2013 - 31.12.2013 (po obstoječi shemi »de minimus«)
Nosilec: občinska uprava
Viri financiranja: občinski proračun

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.1/1.**

PROJEKTI NA PODROČJU KMETIJSTVA IN RAZVOJ PODEŽELJA

- 1. Komasacije- komasacijska območja so: Borejci, Sodišinci, Murski Petrovi, Krajna, Gederovci, Vanča vas, Gradišče, Murski Črnci, Rankovci**
Začetek in konec projekta: 01.01.2011-31.12.2015
Nosilec: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija in občinska uprava
Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (komasacije)
Opomba: Tuj vir financiranja je za pet komasacijskih območij je že zagotovljen, za štiri območja je oddana prijava.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.2/2.**

- 2. Urejanje odvodnavanja po vaseh v občini Tišina**
Začetek in konec projekta: 1.1.2011-31.12.2016
Nosilec: občinska uprava
Viri financiranja: občinski proračun in domači partnerji (dolgoročni kredit)

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.2/3.**

²¹ V akcijskem načrtu so zajeti tudi več- letni projekti, ki so se začeli izvajati pred letom 2012, končali pa se bodo tudi po letih 2013 in 2014.

PROJEKTI NA PODROČJU INFRASTRUKTURE

Projekti na področju materialne infrastrukture

1. Rekonstrukcija ceste skozi Borejci- 1. faza (I. faza, 1. etapa)

Previden začetek in konec projekta: 01.01.2008 - 31.12.2013

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in državni proračun (SVLR 23. člen ZFO-1)

Opomba: tuj vir financiranja je že zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.1/1.**

2. Rekonstrukcija ceste skozi Borejci- 2. faza

Previden začetek in konec projekta: 1.8.2011 - 31.12.2014

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (Ukrep 322)

Opomba: tuj vir financiranja še ni zagotovljen, oddana je prijava.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.1/1.**

3. Rekonstrukcija LC na Krajni

Previden začetek in konec projekta: 1.1.2014 - 31.12.2014

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (Razvoj podeželja)

Opomba: tuj vir financiranja še ni zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.1/1.**

4. Pomurski vodovod

Previden začetek in konec projekta: 1.1.2009 - 31.12.2017

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun (za delež, ki ga prispevajo občine)

Opomba: v kolikor projekt Pomurskega vodovoda ne bo realiziran, občina pristopi k aktivnostim za izgradnjo lastnega vodovodnega sistema.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.1/3.**

Projekti na področju intelektualna gospodarska in turistična infrastruktura

1. Kolesarska steza Vanča vas- Tišina

Začetek in konec projekta: 1.1.2012 - 31.12.2014

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun ali tuj vir financiranja

Opomba: Tuj vir ni zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.2/2.**

2. Pešpot Murski črnici- glavna cesta M. Sobota- Tišina

Predviden začetek in konec projekta: 1.1.2013-31.12.2014

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in prispevek občanov Murskih Črncev

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.2/2.**

3. Kolesarska počivališča

Začetek in konec projekta: 1.1.2012 - 31.12.2013

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (LEADER)

Opomba: Tuj vir je zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.2/2.**

4. Turistična in ostala infrastruktura po vaseh (kažipoti, table, ostalo)

Začetek in konec projekta: 1.1.2011-31.12.2015

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.2/3.**

5. Ureditev občinskega središča- center Tišina

Začetek in konec projekta: 1.1.2012 - 31.12.2015

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (Razvoj podeželja)

Opomba: Tuj vir financiranja še ni zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.2/3.**

6. Revitalizacija spominskega vrta Petanjci

Začetek in konec projekta: 22.9.2012-31.05.2013

Nosilec: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija in občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (LEADER)

Opomba: Tuj vir financiranja je zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.2/5.**

Projekti na področju intelektualna kulturna in socialna infrastruktura

1. Sofinanciranje opreme in športnih društev

Začetek in konec projekta: 1.3.2008 - 31.12.2017

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.3/4.**

2. Večnamenski in turistični objekt Gederovci

Predviden začetek in konec projekta: 1.1.2013 - 31.12.2015

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in evropska sredstva

Opomba: Vir evropskih sredstev še ni določen, tuj vir še ni zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.3/5**.

3. Obnova vaško gasilskih domov v občini Tišina

Začetek in konec projekta: 1.3.2011-31.12.2013

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (Razvoj podeželja)

Opomba: Tuj vir financiranja je zagotovljen. (Prispevki PGD štejejo kot lastna sredstva).

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.3/5**.

4. Večnamenska športna dvorana s komunalno in prometno ureditvijo

Začetek in konec projekta: 1.1.2011 - 31.12.2015

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in ESRR (Razvoj regij) ali drugi viri

Opomba: Tuj vir še ni zagotovljen, ni še ustreznega javnega razpisa.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.3/5**.

5. Podružnična šola Gederovci- oprema, obnova objekta in igrišč (obnova fasade)

Začetek in konec projekta: 1.1.2014 - 31.12.2014

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.3/5**.

6. Postavitev igral za otroke

Začetek in konec projekta: 1.1.2012 - 31.12.2013

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (LEADER)

Opomba: Tuj vir je zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.3.3/5**.

PROJEKTI NA PODROČJU VAROVANJA OKOLJA IN GOSPODARJENJA S PROSTOROM

Projekti na področju varovanje okolja ter naravne in kulturne dediščine

1. Zbirno sortirni center Puconci- CERO

Začetek in konec projekta: 1.1.2008 - 31.12.2014

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in državni proračun (okoljska dajatev odpadki)

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.5.1/1.**

2. Grad na Tišini s parkom

Začetek in konec projekta: 1.1.2009 - 31.12.2015

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in EKSRP (Razvoj podeželja) in javno-zasebni partner. Opomba: Tuj vir financiranja še ni zagotovljen, postopek izbire zasebnega partnerja je v teku.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.5.1/9.**

Projekti na področju gospodarjenja s prostorom in naravnimi bogastvi

1. Energetska sanacija OŠ Tišina

Začetek in konec projekta: 21.9.2012-31.12.2013

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in MZIP (Energetska sanacija javnih stavb)

Opomba: Tuj vir financiranja še ni zagotovljen, oddana je prijava.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.5.2/6.**

2. Investicijsko vzdrževanje javne razsvetljave po vaseh

Začetek in konec projekta: 1.1.2009 - 31.12.2015

Nosilec: občinska uprava

Viri financiranja: občinski proračun in domači partner (Petrol) ali drugi tuj vir

Opomba: Tuj vir financiranja še ni zagotovljen.

Aktivnost je podrobneje opredeljena v razvojni strategiji, v točki: **7.5.2/7.**

9 MOBILIZACIJSKI MEHANIZMI ZA URESNIČITEV

RAZVOJNEGA PROGRAMA

Temeljno vodilo pri uresničevanju pričujočega razvojnega programa občine Tišine mora biti spoznanje, da je pot za razvoj in napredek občine, torej za doseganje zastavljenih razvojnih ciljev, posnemanje najboljših praks in izkušenj v ožjem in širšem okolju.

Naloga oblastnih struktur občine je:

- predstaviti razvojni program javnosti,
- pridobiti zaveznike za realizacijo programa in
- motivirati ciljne skupine, ki so ključne za doseganje zastavljenih razvojnih ciljev.

Cilj predstavitve razvojnega programa javnosti je pridobiti čim širši krog udeležencev, ki bodo lahko posredno ali neposredno povečali možnosti za realizacijo aktivnosti, ki jih je za doseganje razvojnih ciljev občine potrebno opraviti. Potrebno je pridobiti naklonjenost okolja.

Na prvem mestu so občani občine Tišina. Po potrditvi razvojnega programa na občinskem svetu je potrebno občane informirati o obstoječem razvojnem programu, o njegovem namenu ter temeljnih razvojnih usmeritvah, ki so zastavljene s programom. V ta namen je potrebno poskrbeti za izvedbo oddaj na lokalni kabelski televiziji, predstaviti razvojni program v občinskem glasilu ter zagotoviti primerno publiciteto oz. predstavitev programa v lokalnih medijih (predvsem časopisu Vestnik in lokalnih radijskih postajah).

Tudi širši slovenski javnosti je potrebno predstaviti obstoj in temeljne značilnosti razvojnega programa občine. Namen predstavitve programa širši javnosti je ustvariti pozitivno sliko oz. predstavo o občini Tišina, kot o območju, ki ima svojo identiteto in vizijo, identificirane razvojne cilje in pozna tudi poti za njihovo uresničitev. Občino je potrebno širši javnosti predstaviti kot območje privlačno za podjetnike in njihove naložbe ter kot območje prijetno za življenje.

Najpomembnejši zavezniki pri realizaciji razvojnega programa občine Tišina so lahko državna ministrstva, ki imajo ključni vpliv na razvoj infrastrukture ter posameznih področij življenje in dela v občinah. Pri tem so primarno mišljena: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport ter Ministrstvo za infrastrukturo in prostor.

Tako je pri državnih strukturah, predvsem pri ustreznih ministrstvih in poslancih v državnem zboru iz Prekmurja in Prlekije, potrebno pridobiti naklonjenost za realizacijo s programom zastavljenih razvojnih ciljev, kar mora rezultirati z večjimi finančnimi izpodbudami občini Tišina iz namenskih sredstev državnega proračuna in večjim angažiranjem državnih organov pri pripravi, financiranju in izvedbi razvojnih projektov občine.

V ta namen je potrebno navedene strukture (državne sekretarje pristojnih resorjev in po možnosti tudi ministre same) kompetentno informirati o razvojnem programu občine in jim program osebno predstaviti.

Ciljne skupine, ki so ključne za doseganje s programom zastavljenih razvojnih ciljev občine Tišina, so oblastne in upravne strukture občine ter njeni prebivalci. Zato je za doseganje razvojnih ciljev potrebno:

- neposredno angažiranje občinskih oblasti in uprave;
- vplivanje občinskih oblasti na državne organe, da se angažirajo pri pripravi, financiranju in izvedbi razvojnih projektov;
- motiviranje prebivalcev občine, da aktivno sodelujejo v razvojnih procesih.

Potrebno je prepričanje o smiselnosti in nujnosti smotrne realizacije aktivnosti za doseg razvojnih ciljev in s tem realizacijo razvojnega programa občine Tišina.

Če bodo navedena spoznanja in prepričanja srednjeročno in dolgoročno sprejeta s strani oblastnih struktur občine in njenih prebivalcev, potem postavljena vizija občine Tišina za leto 2020 izgleda bistveno bolj dosegljiva.

10 LITERATURA IN VIRI

1. AJPES - agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, e-PRS, februar 2013.
2. ARSO 2013.
3. DRI upravljanje investicij, Družba za razvoj infrastrukture d.o.o., Maribor, Predinvesticijska zasnova za Oskrbo s pitno vodo Pomurja –sistem B.
4. Ekologi brez meja, <http://www.register.ocistimo.si/RegisterDivjihOdlagališč/> (spletna stran).
5. Elektro in gradbene storitve d.o.o., Šratovci 47, 9251 Radenci. Kataster javne razsvetljave v občini Tišina, februar 2012 .
6. Ivan ZELKO, Pomurska založba, M. Sobota 1996, Zgodovina Prekmurja.
7. Lokalna razvojna strategija občin Goriškega 2007-2013, Moravske Toplice, 2008.
8. Ministrstvo za notranje zadeve- Centralni register Slovenije, Gibanje starostne strukture prebivalstva v občini Tišina v obdobju 1991-2011.
9. Ministrstvo za notranje zadeve- Direktorat za upravne notranje zadeve,Gibanje starostne strukture prebivalstva v občini Tišina v obdobju 1991-2011.
10. Občina Tišina, občinska uprava, <http://www.tisina.si> (spletna stran).
11. Občina Tišina, občinska uprava, Dokument identifikacije investicijskega projekta: Izvedba komasacije.
12. Občina Tišina, občinska uprava, Študenti-prejemniki nagrad, marec 2013.
13. Občina Tišina, občinska uprava,Program oskrbe s pitno vodo za leto 2013.
14. Občina Tišina, občinska uprava, Program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode, 2013-2016.
15. Občina Tišina, občinska uprava,OPN- grafika pomembnega območja v občini Tišina.
16. Obrtno - podjetniška zbornica Murska Sobota, marec 2013.
17. Osnovna Šola Tišina, marec 2013, Pregled števila vpisanih otrok na OŠ Tišina.
18. Pomurec, <http://www.pomurec.com> (spletna stran).
19. Republiški zavod za zaposlovanje, Območna enota Murska Sobota, Poročilo za leto 2011, marec 2012.
20. Saubermacher&Komunala d.o.o., Noršinska ulica 12, 9000 Murska Sobota,Ravnanje z odpadki v občini Tišina.
21. Služba vlade Republike Slovenije za regionalno politiko in lokalno samoupravo, Ljubljana, avgust 2012.
22. Smej Jožef: Ivanocyjeva skrivnost, Tišina: Župnijski urad, 2012.
23. Sraka A., Sraka J. in Sraka J., Prekmurci in Prekmurje, Melinci, Rim 1984.

24. SURS, <http://www.stat.si/>, (spletne strani).
25. SURS, Občine v številkah 2010.
26. Uradni list RS, št. 5/2010, Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Tišina.
27. Uradni list RS, št. 120/2007. Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o kategorizaciji občinskih cest v občini Tišina.
28. Ustanova dr. Šiftarejva fundacija: Vrt spominov in tovarištva, <http://www.dr-siftar-fundacija.org/> (spletne strani).
29. Vrtec Plavček pri Osnovni Šoli Tišina , Tišina 4b, 9251 Tišina.
30. Vugrinec Jože, Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija, Znanstveno raziskovalni center SAZU: Protestantizem- zatočišče izgnanih na Petanjcih , Ljubljana 2000.
31. Vrtec Lavra, Tišina, marec 2013.
32. Telemach d.o.o., Cesta ljubljanske brigade 21, Ljubljana, april 2013. Stanje in razvoj kabelskega omrežja.
33. ZEU d.o.o., oktober 2012, Obnova lokalnih cest in javnih poti v občini Tišina.